chiapas diye bir yer • teoman • neşet ertaş

ROLL

900 000 TL şubat. sayı: 2000/02

fiona apple

beck

[alo]
khaled

ROLL 39

barlas • kevin rowland • curtis mayfield • şadan adanalı • horace andy • kurt vonnegut • wim wenders

Düşünüyor

Çiçek
Ne zaman görsem yüzünü
Sel basıyor apışaramı
Ne zaman geçsen yanımdan
Hüzünle çekiyorum içimi

Ne zaman görsem yüzünü
Müstehcen şeyler düşünüyorum
Seni köpek gibi sikmek istiyorum
Seni eve atacağım buna bayılacaksın

Hayat boyu ne istemişsen
Hayat boyu ne düşlemişsen
Sana yapacaklarımda bulacaksın
Seni sikeceğim kulak arkanı bile sikeceğim

Yüzün bir çiçeği andırıyor
Suyun dibindeymişsin gibi
Saçların çok uzun gözlerini kaplıyor
Tam emmelik meme başların
Ondördündeymişsin gibi takılıyorsun
Söylediğin her şey o kadar
Pis, komik, gerçek, uçuk kaçık
Saksofon kraliçen olmak istiyorum

İçedönüksün muhtemelen, utangaçsın
İşin o tarafı beni alakadar etmez
Ben sadece diri genç matkabını istiyorum
İçimde dönsün çarpsın beni doldursun

Ne zaman görsem yüzünü
Müstehcen şeyler düşünüyorum
Seni köpek gibi sikmek istiyorum
Seni eve atacağım buna bayılacaksın

Hayat boyu ne istemişsen
Hayat boyu ne düşlemişsen
Sana yapacaklarımda bulacaksın
Sikin morarana kadar sikeceğim seni

Alvarez Amca
Salonda asılı bir resmi var Alvarez Amca'nın
Kimse bakmak istemiyor ona
Hepimizi görüyor o ama

Vay, vay, vay muhayyel muvaffakiyetler
Hey, hey, hey seni hayalperest seni
Başkanların bile sıkmışsındır elini
Bir kart yollasan da sustursan şu aileyi

Aslında gerçek bir Cherokee kızılderilisi değil
İçsavaş'ta da savaşmadı
O sadece Eugene Isaac Alvarez
Üzülüyoruz duvar için

Vay, vay, vay muhayyel muvaffakiyetler
Hey, hey, hey seni hayalperest seni
Başkanların bile sıkmışsındır elini
Öldüğün zaman üzeceksin kendilerini

Uzun bir yol yokuş aşağı
Bir kalp sektesi umuyorsun
Koşturuyorsun sağa sola
Bir ona para yatırıyorsun bir buna
Hayatını rafta saklıyor güzel karın
Ne toz ne küf emniyetli yatakodasında
Ne kadar zor inanmak bir zamanlar
Güzel bir dansçı olduğuna

Boşver gitsin sat anasını
Özgeçmişini yazmaya oturunca
Düşünme Alvarez Amca'yı
Ve ödemek zorunda kaldığı bedeli

Vay, vay, vay muhayyel muvaffakiyetler
Hey, hey, hey seni hayalperest seni
Başkanların bile sıkmışsındır elini
Biraz para yollasaydın mektebine daha iyiydi

Gidiyor bebeğim
Bebeğim binmiş gidiyor güney trenine
Ateşledim pistonları, boşalttım yükümü
Biliyorsun bütün icraatı
Koltuk döşemesi
İpekli iççamaşırı
haydi kondüktörler

Let's roll roll roll

Bebeğim gidiyor ama şikayetim yok
Mahvediyor beni tuhaf halleri
Kesişen iki şeritte koca bir tır gibi
Ruhumun kondüktörü indirelim pedalı

Let's roll roll roll

Bebeğim binmiş gidiyor tren raylarda akıyor

Sıkıştırdım dizlerini kitabın üstünde
İş iyi bir sarsıntıya bakıyordu
Yani bebeğim bana vurgundu
Gördüğünüz gibi ben de deli divaneyim ona

Biraz yavaşlayınca tren dönüyor çılgına
Yalvarıyorum adamım at kömürü kazana

Let's roll roll roll

Vur-kaç
Telaşla uyandım
Nerede olduğumu bilemedim
Kollarının arasındaymışım
O an üzüntüyle doldu içim
Bunun tekerrür edeceğini sanmıyordum
Ne yaptığım ne dediğim önemli değildi
Bunun tekerrür edeceğini sanmıyordum
Niyetim iyi olsa ne yazar olmasa ne

Gönlünü kazanmak isteyen cinsten
Erkeklere ne oldu
Aşık olduğu için aşk yapan cinsten
Erkeklere ne oldu

Bir sevgili istiyorum
Bir sevgili istiyorum
Bütün o eski salak saçma şeyleri istiyorum
Mektuplar ve sodalar mesela
Mektuplar ve sodalar

Yataktan kalktın
Yapman gereken çok şey olduğunu söyledin
Başımı başına yasladım
O an üzüntüyle doldu içim
Bunun tekerrür edeceğini sanmıyordum
Ne yaptığım ne dediğim önemli değildi
Bunun tekerrür edeceğini sanmıyordum
Niyetim iyi olsa ne yazar olmasa ne

İliklerimde hissediyorum
Bir yılı daha yalnız geçireceğim
Vur-kaç Vur-kaç
Onyedi yaşımdayken de böyleydi
Vur-kaç Vur-kaç
Onikimde de böyleydi

Biraz kötü hissettin
Seni aramamı söyledin
Neler olacağını biliyordum
O an üzüntüyle doldu içim
Bunun tekerrür edeceğini sanmıyordum
Ne yaptığım ne dediğim önemli değildi
Bunun tekerrür edeceğini sanmıyordum
Niyetim iyi olsa ne yazar olmasa ne

İliklerimde hissediyorum
Bütün ömrümü yalnız geçireceğim
Vur-kaç Vur-kaç
Onyedi yaşımdayken de böyleydi
Vur-kaç Vur-kaç
Onikimde de böyleydi

Türkçesi: Erol Merve

4 Ajans
9 Fiona Apple
12 Beck
16 Khaled
20 Şadan Adanalı
22 Barlas
24 Kevin Rowland
27 Horace Andy
28 Curtis Mayfield
30 Chiapas diye bir yer
34 Wim Wenders
36 Teoman
41 Kıraathane
42 Kurt Vonnegut
44 20 Yılın Ardında Hip-Hop
48 Gayd
50 Albümler
55 99 Listeleri
56 Liste
57 Neşet Ertaş
62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Alican Tayla, Atilla Aydoğdu, Ayşe Draz, Burcu Kuğu, Cem Sorguç, Cenk Giray Güven, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Donat Bayer, Duygu Akın, Ender Ergün, Eray Makal, Erdir Zat, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Gülüş Gülcügil, Günay Usta, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, Halil Turhanlı, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kerem Demir, Kutlukhan Kutlu, Mehmet Ali Meram, Mehmet Uluşahin, Melih Katıkol, Merve Erol, Nedim Yalgı, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Osman Kaytazoğlu, Özgür Uçkan, Özhan Binici, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Serdar Karataş, Serkan Seymen, Sevin Okyay, Sid, Siren İdemen, Sungu Çapan, Şahan Nuhoğlu, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Göktürk **Baskı:** Lebib Yalkın Yayımları ve Basım İşleri **Dağıtım:** Bir-Yay **Adres:** Sıraselviler Caddesi Billurcu Sokak 32/3 Taksim İstanbul **Tel-Faks** 245 56 06 **Yıl** 4 **Sayı** 39 **Şubat** '00 **İmtiyaz Hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **Sorumlu Yazışleri Müdürü:** E. Derya Bengi
AYDA BİR YAYINLANIR

[14 ŞUBAT MÜNASEBETİYLE]

ROLLOVER AŞK

- Birbirini ıskalayan çiftler için çok üzülüyorum.
- Anlamadım.
- Yani bir çift olabilecek ama hiç olamamış insanlar... Geceleri birbirinin yanından geçen gemiler gibi. Bunu gerçekten acıklı buluyorum. Oluyor böyle şeyler, biliyor musun, hem de çok sık.

Tutsaklığın en kötüsü mutluluk umudu...

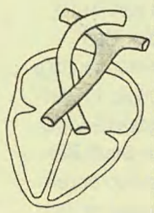

Kıskançlık aşkı öldürüyor, ama arzuya hiç dokunmuyor. İhanete uğrayan tutkunun gerçek cezası bu. Aşk kavlini bozan kadından nefret ediyorsun, ama onu arzulamaya devam ediyorsun, çünkü ihaneti onun tutkusunun bir parçası.

Aşk başka hiçbir şey yapmamaktır. Aşk, eşlerin, ana-babaların, çocukların, dostların, düşmanların unutulmasıdır. Aşk her türlü hesap kitabın, başka her türlü düşüncenin, iyi-kötü dengelerinin silinip gitmesidir.

"Yuvamızı hiç terketmemeliyiz" dedi. O anki duruşunu çok iyi hatırlıyorum, halının üstünde bağdaş kurmuştu, ellerini kucağında kavuşturmuştu. "Thomas Wolfe'un romanı var ya, 'Bir Daha Yuvana Dönemezsin'... Bütün Amerikan edebiyatında bundan daha doğru bir roman adı yoktur... Bir kere evinden ayrıldın mı bir daha dönemiyorsun, ne kadar istersen iste..."

Adını söylemeyi göze alamayan aşk... Ama, daha kötüsü de var, o da adı olmayan aşk.

"Bazı güçler var ki, yalnızca bir kez ortaya çıkarlar, bir daha hiç görünmezler"... "Güçler" diye yineledi, uykulu bir sesle başını birkaç kez sallayarak, çenesini dizlerine dayamış, çıplak ayaklarının ojeli tırnaklarına bakarak. "Fırsatlar değil, güçler. Aşka, politikaya, sanatsal yaratıma, spora, daha bir sürü şeye yatkın güçler. Yalnızca bir kez gelirler yanımıza. Yeniden yakalamaya çalışmak boşunadır. Çekip gitmişlerdir, vaktinde onlara kulak vermediğimiz için. Tutkuyu istemedik mi? O zaman tutku da bizi istemez."

Kendi kendimi utandıran şeyler yaptım... Eşyalarını karıştırdım, bir yerde yazılı bir ad, bir telefon numarası, unutulmuş bir mektup... Bir ipucu bulabilirim umuduyla...

Sık sık altmış dokuz da yapardık ve bir erkeğin cinselliğinin esas köklerinin nerede bulunduğunu bilecek kadar ustaydı; bacaklar arasındaki sinirler kümesi, testisler ile anüsün tam ortasındaki duyarlı bölge. Bir kadın eli orasını okşadığında tüm erkeklik titreşimleri ayaklanır, hem tehdit edici, hem de vaadedici bir dokunuş, her iki yolun da açık olduğunu ima eden –bir yanda heteroseksüel testislere, bir yandan da homoseksüel kız deliğine duyuru yollayan– o el, gizli ve açık eğilimlerimiz, gerek karşı cins gerek aynı cinsle gerçekleşebilecek sevişme olasılıklarımız arasında tutar bizi. Gerçek bir sevişme ustası bize her iki zevki de vermesini, hem de bunları bir vaat olarak, yani yalnızca arzulananın, tamamlanmamışın sağladığı doruktaki yoğunlukla vermesini bilir. Bütünsel aşk her zaman androjendir.

Bir çift kendisini yeniden yaratabildiği sürece varolabilir.

Karşılıklı çekimin o ele avuca sığmaz fırtınası koptuğunda karşılıklı direnişe geçersiniz ve başka her şey silinip gider. Nedendir bu direniş, güç hırsı mıdır, kendini koruma içgüdüsü müdür, ters tabiatlılık mıdır? Böylesi bir mücadelenin en tatlı yanı tabii ki sonunda boyun eğmektir. Nasıl? Kiminle? Ne zaman? Ne kadar süreyle? İşte seksle edebiyatın paylaştığı ortak alan burasıdır. Kül kanatlı bir melek uçar üzerimizden. O karanlık melek, o incileri dökülmüş Eros, sevilen kişinin gözkapaklarına, burun deliklerine, kulaklarına, ağzına, anüsüne, gerekirse başının arkasına bir gülümsemenin, bir sesin, bir bakışın tohumlarını serper. Bir arzunun...

Carlos Fuentes, *Yalnız Avlanan Tanrıça*

Seviyorum seni ekmeği tuza banıp yer gibi / geceleyin ateşler içinde uyanarak / ağzımı dayayıp musluğa su içer gibi / ağır posta paketini, neyin nesi belirsiz, / telaşlı, sevinçli, kuşkulu açar gibi / seviyorum seni denizi uçakla ilk defa geçer gibi / İstanbul'da yumuşacık kararırken ortalık / içimde kımıldanan bir şeyler gibi / seviyorum seni "Yaşıyoruz çok şükür" der gibi **NAZIM HİKMET**

İstediğiniz kadar görgü kurallarının alimi olun, bazı irade dışı alışkanlıklarınız olabilir. Bunların belki de en kötüsü telefonda veya yüzyüze konuşurken muhatabınızın sözünü "ha?", "ne?" diye kesmektir. Bu, "oha" demekten farksızdır.

Sabancı eski yalıları aldı, Boğaz'da oturuyor. Ama denize giremiyor. Niye? Çünkü yukardaki gecekondulardan gelen lağımların getirdiği boklar demokratik bir şekilde yalıların önünde dolaşıyor. **ÜNSAL OSKAY** *(Ada Kültür'deki panelden)*

Bir yudum alıym
Sesim kaygan çıksın
HASAN TÜRKMEN

Tricky abilik yapıyor: Ocak ayının sonunda, yakınlarda himayesine aldığı **The Baby Namboos**'un ilk albümüyle uğraşacak. Bu yeni İngiliz hip hop kolektifi ilk adımlarını, Happy Mondays'in baggy-house sound'uyla Bristol sound'u arası bir müzikal karışım olan "Ancoats to Zambia" ile atacak. Albümdeki onbeş şarkıdan ikisinin prodüksiyonunu Portishead'den **Geoff Barrow** yapıyor. Tricky ise sesini ve trip-hop becerisini üç şarkıda konuşturacak: "Ancoast to Zambia", "Provoked" ve "Persist to Reminisce".

Rap üçlüsü **RUN-DMC** bir yıl boyunca NBA maçlarında sahaya çıkacak. Kabloda yer alan TBS kanalı için grup her karşılaşmada saha kenarından müzik yapacak. İlk gösteri Spurs-Jazz maçında Stevie Wonder'ın "Higher Ground"unun cover'ıyla başladı.

Amerikan ABC kanalı **Spike Lee** ile genç Amerikalı rapçilerin nasıl takıldıklarını anlatan "Die Nasty" adlı bir televizyon dizisi yapması için anlaştı anlaşacak. Önümüzdeki yıl, bu tema ABD'deki televizyonların gözdesi olacak gibi görünüyor. Fox da Greg Daniels ve Mike Judge'a ("Beavis & Butthead" ve "King of the Hill"in babası) bir rap plak şirketinin kuruluşunu hikaye eden bir dizi ısmarlamış.

AC/DC yakında tekrar sesini duyuracak. Hard-blues'un baba grubu ondördüncü albümleri "Stiff Upper Lip"le 17 Mart'ta dinleyicilerine ulaşmayı hedefliyor. Young kardeşlerin en büyüğü George tarafından prodüksiyonu yapılan oniki parça geçtiğimiz yaz Kanada'da bir stüdyoda kaydedildi.

The The'nın bir on-onbeş gün daha sabıra ihtiyacı var: Yeni single "Shrunkenman" yolda. Beş yıl aradan sonra, Matt Johnson'un "Naked Self" adlı albümünden yapılan bu single'la grup geri gelişini kutlayacak.

Cracker geçmişine bir gezi düzenliyor. Camper Von Beethoven'ın (80'li yılların ortalarının Amerikan psychedelic-pop undergroud'unun kült grubu) bünyesinden doğan Amerikalı grup 14 Mart'ta piyasaya çıkacak "Garage d'Or" adlı iki CD'lik albümleriyle kariyerlerinin bir özetini de yapmış olacaklar. Albümde **Dylan**'ın "You Ain't Going Nowhere" ve **Carpenters**'ın yazdığı "Rainy Days and Mondays" yorumları da yer alacak.

Quentin Tarantino, bu sene çekeceği bir filmde 80'li yılların beyaz perdedeki iki kavga şampiyonu **Arnold Schwarzenegger** ile **Sylvester Stallone**'yi sette bir araya getirecekmiş. Tarantino şu sıralar aynı anda iki film üzerinde çalışıyor: Biri klasik bir savaş filmi, diğeri ise yeni bir "Modesty Blaise" yorumu. Gelin görün ki Tarantino projeleri bundan ibaret değil: Kendisi şeytan rolüne de çıkıyor. Bugüne kadar oyunculuk yeteneğini istediği gibi sergileme fırsatı bulamayan yönetmen "Little Nick" adlı filmde, önce Harvey Keitel için düşünülen Lucifer rolünü üstlenmiş.

Tyron Power Jr. başkan! Ünlü aktörün oğlu, **Monica Lewinsky**'nin Beyaz Saray maceralarının kaçınılmaz sinema versiyonunda **Bill Clinton** rolünü oynamayı kabul etmiş. Her ne kadar bağımsız sinemacı **Clyde Ware** konuyu mümkün olan en gerçekçi biçimde işlemek için elinden geleni yapacağını açıklasa da, o ünlü "büyüleyici puro" sahnesinin Amerikan görsel-işitsel sansür komisyonundan

EVERYTHING BUT THE GIRL

Everything But The Girl'ün yeni albümünü biliyorsunuz, "Temperamental". Tracey Thorn - Ben Watt çifti seneler içinde folk'tan dance'e dönüşen müziklerindeki gizi açıklıyor, İngiliz müzik alemiyle ilgili önemli ipuçları veriyor. Les Inrockuptibles dergisinden.

Chet Baker'ın trompeti gibi

Bugün şarkılarınız hâlâ eskisi gibi melankolikliğini korumasına rağmen, daha çok dans ritmleri ve elektronik ritmler üzerine kurulmuş gözüküyor. Bu dönüşüm, yani deyim yerindeyse, poptan elektroya geçiş nasıl gerçekleşti?

Ben Watt: Şansımız, bunun tamamen doğal bir şekilde kendini dayatmasıyla oldu; dışarı çıktığımızda, eş dostla yemeğe gittiğimizde, müzik dinlerken... 80'lerin sonlarının bütün o house'u çok uç ritmler üstüne kurulmuştu, yani bizim kültürümüzden insanların içine girip benimsemesi zordu. Ben o albümleri sadece meraktan alıyordum, ama bizim müziğimizle aralarında en ufak bir alaka ihtimali görmüyordum. Buna karşılık, 90'ların başındaki karışımlar, yani groove, jazz, funk karışımları bizi anında vurdu ve takip etmemiz gereken yolun bu olduğu çok açıktı.

Tracey Thorn: İnsanlar benim Massive Attack'la çalıştığımı öğrendiklerinde bayağı şaşırmıştı, ama ben onlarla aramda çok ortak yön görüyorum. Onlarda beni en çok etkileyen incelikleri, titiz ustalıkları oldu. Zaten kişisel olarak izlediğimiz yollar da çok benziyor.

Ben Watt: Massive Attack'ın gücü, ortamları, atmosferi çok iyi yönetebilmelerinden geliyor. Daddy G, 3D ve Mushroom ruhu gün ışığına çıkardılar ve bugünün gittikçe soğuklaşmış, robotlaşmış dansına koca bir gedik açtılar. Onlarla her şey biraz daha "insanî", daha hassas oldu. Birden, "Blue Lines"dan sonra, insanlar Shara Nelson'u, soul, reggea, dub, Motown albümlerini dinlemeye başladı. Bütün bunlar geçmiş yıllarda ortak hafızadan silinip gitmişti. Massive Attack, insan olarak da, müzisyen olarak da bizim için çok çılgınca bir hediye oldu. 90'ları gitmesi gereken yöne itekledi. 90'ların başı kimse için çok parlak değildi. Albümlerimiz kötüydü, ama yolunu arayan bir tek biz değildik. İnsanlar acid house'dan çıkmışlardı ve ağızları yapış yapıştı. Şüphesiz benim şansım, daha en baştan jungle ve deep-house'un gerçek bir yenilenme olduğunu, elektronikten geçen, ama aynı zamanda bütün bir yaşantıyı da bizimkine yaklaştıran bir şey olduğunu anlamam oldu. 1994'te bir akşam bir kulüpteydim, kendi kendime şöyle dediğimi hatırlıyorum: "Bu müziğin ruhu bizimkiyle tamamen aynı, yalnızca ambalajı daha radikal." Bu kulüplere takıldığım sıralar kendimi yeniden doğmuş gibi hissettim: müzik yeniydi, heyecan vericiydi ve bende tekrar underground dünyaya dalma isteği uyanmıştı, tıpkı 80'lerin başında, yavaş yavaş yabancılaşmaya başlamadan önce, ilk defa kendimizi ait hissettiğimiz o fanatikler dünyası... Bugün bir house plağı aldığımda, tıpkı 15 yaşındayken eve yeni bir punk single'ıyla gelirken duyduğum heyecanı duyuyorum. Neden ve nasıl hayatımın bir döneminden bu şekilde saptım bilmiyorum ama, bugün tekrar doğru zamanda ve doğru yerde olduğumu hissediyorum. Ve bu insanın keyfini yerine getiren bir his.

Bu coşkuyu paylaşmak Tracey için de kolay mı?

Tracey Thorn: Hayır, bu tamamen Ben'in hayatı, ama ben de onu bu doğrultuya yöneltiyorum, bütün bunları sonuna kadar yaşaması için cesaretlendiriyorum. Birkaç yıl önce, sahip çı-

4→

Ve ayna da bir penceredir / Atlasam oradan, düşerim kendi kollarıma **RİTSOS**		hava güneşli	*Okan Bayülgen:* Deprem gecesi kız arkadaşımın ailesine davetliydim. Çok geç saat olmuştu, hâlâ oturuyorduk. Yedi kat merdiveni koşarak inmişim. Deprem bitmeden ben yedi kat merdiveni inmiş, aşağıda duruyordum. *Herkesi bırakıp aşağı yalnız mı indiniz?* Ben yedi kat aşağı koşmuşum, ama çok hızlı koşabildiğimi, hatta uçtuğumu farkettim. Arkamdan gelmediklerini farkedince, deprem bitmeden aynı hızla yukarı çıktım. Hatta kız arkadaşımla aramızda "niye beni bırakıp gittin" diye ufak bir tartışma da geçti. Oysa kötü bir adam tekrar yukarı çıkmazdı. *(Nokta dergisinden)*
düşmek için bu ülkenin kenarına süpürülmek gerekmez **FUNDA TUĞRUL**		günlerden pazar	
Sarhoş olunduğu akşamlar / Islıkla çalınan şarkı / Neşelidir. / Halbuki aynı şarkı / Bir trenin penceresinde / Neşeli değil **ORHAN VELİ**	Duymak için geldiğiniz şeyleri çaldığımızda alkışlayın. BOB DYLAN *(bir konserde seyircilere)*	şehir yine dev bir otogar **UYGUR DAVASLI**	

geçmesi ihtimali çok küçük görünüyor. Eski stajyeri canlandırmak üzere, uzun casting çalışmalarından sonra, Monica'ya ikizi kadar benzediği iddia edilen bir kadın seçilmiş.

Batı Amerika kıyılarının öncü punk gruplarından California'lı **X**'in üyeleri yeniden stüdyoda bir araya geliyor. X aynı zamanda, 3-5 Mart arasında Husker Dü ve Bob Mould'la beraber San Francisco Noise Pop Festivali'nde de sahneye çıkacak.

26. yıldönümünü kutlayan **The Nits**, kuruldukları günden beri çatısı altında yer aldıkları plak sanayiinin devi Columbia-Sony'den ayrıldı. Hollandalı eski tüfekler 2000'in ilk yarısında Play It Again Sam şirketinden çıkaracakları albüm için harıl harıl çalışıyorlar.

Rhino Records 14 Mart'ta piyasaya çıkaracağı 4 CD'lik bir box-set'le geçtiğimiz yüzyılın en korkunç olaylarından birinin unutulmamasına katkıda bulunmak istiyor. Yahudi soykırımından hayatta kalan 180 kişinin tanıklıklarına dayanan bu CD'ler **"Voices of the Shoah - Rememberences of the Holocaust"** adını taşıyor. Oyuncu **Elliott Gould**'un seslendirdiği bu olağanüstü belge kronolojik bir biçimde dört bölümden oluşuyor: Birinci bölüm, savaş öncesi Avrupa'da Yahudi düşmanlığının ve nazizmin yükselişinden tehcir ve toplama kamplarına kadar olan dönemi içeriyor.

İkinci bölüm, savaş sonunda kurtuluş ve İsrail'e ve ABD'ye göçlere dair anlatıları bir araya getiriyor. Üçüncü bölüm, Amerikalı Yahudi askerlerin toplama kampı anılarına yer veriyor. Dördüncü bölümde ise, bu ağır mirasın hayatta kalanların ve ikinci kuşağın omuzlarına bıraktığı yük, ahlaki ve felsefi sorunlar işleniyor. Beş yıllık bir çalışmanın ürünü olan bu box-set her CD'de yer alan tanıklıkların metinleriyle birlikte döneme ait pek çok belge, fotoğraf, harita, tablo vb. de içeren 100 küsur sayfalık bir kitapla birlikte satışa çıkacak.

Antonio Banderas ikinci yönetmenlik denemesinde yine karısı **Melanie Griffith**'le beraber oynuyor. Film İspanyol İçsavaşı'nda geçecek.

Smashing Pumpkins menejersiz kaldı. Geçtiğimiz ekim ayında Billy Corgan ve arkadaşlarının, medyayla ilgili kaderlerini Ozzy Osbourne'un eşi Sharon'un ellerine teslim ettikleri haberini almıştık ki, Sharon geçenlerde, ikibuçuk aylık birlikte çalışmanın ardından, grubun menejerliğinden resmen ayrıldığını açıkladı. Gerekçe: "tıbbî nedenler". Grubun lideri "midesini bulandırıyor"muş. Smashing Pumpkins'in beşinci albümü "Machina / The Machines of God" 29 Şubat'ta çıkıyor.

Jeff Buckley'nin sık sık ziyaret ettiği Memphis hayvanat bahçesine, merhumun anısına iki plaket yerleştirildi. Jeff Buckley'nin ölümünün ardından çiçek yollamak isteyenlere Memphis hayvanat bahçesine bağışta bulunmaları istenmiş ve bu yolla yüklü bir miktar bağış toplanmıştı. Buckley, ölümünden bir hafta önce gönüllü bakıcı olarak hayvanat bahçesine başvuruda bulunmuştu. Plaketlerden biri Sumatra kaplanlarının bulunduğu bölümün önüne kondu. Zaten Buckley'nin anısına, baba kaplan da Jeff adını taşıyor.

Asian Dub Foundation jungle, big-beat, dub, rap ve Hint transları füzyonundan oluşan yeni evrensel müzik projesi olarak tanımladıkları albümlerini 14 Mart'ta çıkaracak.

---

kabileceğimiz, piyasaya teslim olmayan albümler yapmaya karar verdik, ve Ben'in tutkusu bunu mümkün kılıyor. Zaten benim işin bu kısmına ayıracak pek zamanım da yok: kısa süre önce iki bebeğimiz oldu, ikiz kızlar. 98'in başında doğdular. Ufak bir ayrıntı. *(gülüşmeler)*

Ben Watt: Bir süredir bütün seçme, ayıklama işlerini ben yapıyorum, albümler alıyorum, ayırıyorum, eliyorum, çıkarıyorum, ve sonra Tracey'e, onun gerçekten güvenilir sezgilerine dönüyorum. Bir anlamda, ben alışveriş yapıyorum, o da o günkü isteklerinden yola çıkarak yemeği hazırlıyor, gayet doğal bir şekilde. Bu yolculuğu biz ikimiz için kararlaştırdık, çünkü isteklerimiz ve ihtiyaçlarımız aynı. Bugün bizi en çok etkileyen, bu askıya alma fikri. İnsanlara destek olmayı, onları belli bir seviyeye çıkarmayı, sonra orada öylece nefes nefese asılı bırakmayı severim... Teknoloji bu tür şeyler için müthiş bir araç. Tracey'nin eşsiz sesi sayesinde bu sadeliğe ulaşabildik. Sesinin tonu, Chet Baker'ın trompetininki kadar güçlü: sesi aynı karışıklığı, aynı melankolik kokuları taşıyor. Üstelik şarkı söylemesinde hiçbir teatral taraf yok: tamamen doğrudan, dinleyeni elinden tutar ve eşit muamele yapar. Şarkılarımızın genelde sert kişilikleri var. Bunlar hayatta kalmayı başarmış olanlar, boyun eğmemiş olanlar. Bize benzeyen insanlar. Her ne kadar Tracey'nin söylediği hiçbir şey biyografik sayılmasa da...

"Temperamental" kariyerinizdeki onuncu albüm. Sizin için özel bir yeri var mı?

Ben Watt: Ben hep müziğimi, hayranlık duyduğum, öncü kabul ettiğim insanlarınkiyle karşılaştırarak yolumu buluyorum. Yaptığımız şeyi değerlendirmek için bildiğim en iyi yöntem: acı da verse her zaman en iyilerle, en maceracılarla boy ölçüşmek... Elektronik müzikte malzeme olarak, bizimkinden çok daha uç noktalardaki sound'ları işaret noktası alıyorum: "hakikaten" hızlı drum'n'bass, "hakikaten" güçlü deep-house dinliyorum; bu şekilde kendi yerimi bulup ayarlıyorum. Çok özel, adeta uzmanlaşmış kulüplere gidiyorum, dinlemek için tonlarca CD alıyorum ve sabahtan akşama kadar bunları dinliyorum, sonra, bütün bu verileri beynimde şekillenmeye bırakıyorum. Hep böyle ilerledim: içgüdü ve güçlü dış etkiler karışımı. Sonuçta, bugün kendi albümlerimizi dinlediğimde beni tamamen tatmin ediyor.

Everything But The Girl aynı zamanda bir çift. Yaratıcılık ve düşüncede bunun kolaylığını görüyor musunuz?

Tracey Thorn: Müziğimiz hakkında inanılmaz çok konuşuyoruz. Bu, oturup ciddi ciddi de olabiliyor, ayaküstü mutfakta da... Mesela dün alakasız bir şeyden konuşuyorduk ve konu birden oraya geldi. Birbirimize baktık ve şöyle dedik: "En heyecan verici olan, insanların ayakta, dans ederek ya da ayaklarıyla tempo tutarak dinleyecekleri bir müzik yapıyor olmak."

Ben Watt: Yıllarca, oturan ya da yatan insanlar için müzik yaptık, şimdi durum tam tersi. *(gülümsüyor)* Bu albümde bizim en çok ilgimizi çeken zıtlıkları, kontrastları sonuna kadar itmekti. Albümlerimize nispeten uzak olan çok güncel bir sound'la, sert melankoli karışımlarının bizi nereye götüreceğini görmek istedim. Bu büyüleyici bulut şarkılarımızın üzerinde hep süzülüyor.

Tracey Thorn: Asıl eğlenceli olan, bu insanı kıpırdamaya, dans etmeye iten yan aslında en baştan, "Eden" ve "Love Not Money"den beri vardı, ama daha farklı ifade ediliyordu, daha bir jazz, bossa-nova esintileri vardı. Aslında, ondan sonra, oturarak dinlenen bir grup olduk. Sebebi de çok basit: rock'la aramızda hep bir problem oldu. Tamamen tekdüze bir bateri ve horlayan bir bas üstüne kurulmak, asla yapamayacağımız bir şey, asla! Biz hep başka yerde aradık ritmleri, rock'tan uzakta. Ve bu hâlâ 84'te olduğu gibi geçerliliğini koruyor. "Temperamental"a uzanan yol çok virajlı ve işkenceli gibi gözükebilir, ama bütün bu dalgalanmalarda bir mantık vardı.

Çeviren: **Alican Tayla**

Nezaket, tıpkı zeytinyağının kapının gıcırdamadan açılmasını sağlaması gibi, insanî bağların ahenkli bir şekilde yürümesine yardım eder.

Evet'e bayılırım. En ilginç sözcüktür gerçekten de. Bir kapıyı öte tarafa açan menteşe gibi. Evet, evet, evet. **HANIF KUREISHI**, Kara Plak

Saatin kendisi mekân, yürüyüşü zaman, ayarı insandır. Bu da gösterir ki, zaman ve mekân insanla mevcuttur. **AHMET HAMDİ TANPINAR**, Saatleri Ayarlama Enstitüsü

Müneccim, dediği çıktığı zaman bile yalan söylemiştir. **HZ. MUHAMMED**

Amerikan filmlerinden biri şöyle bitiyor: "Sorun sistem değil, insanlar". Aynı lafı Sovyetler Birliği için de etseler ya diye düşünüyorum **TARIK GÜNERSEL**

Neşeden yana kıt olan insanın terbiyesinin noksanlığından da şüpheniz olmamalı. Bununla beraber neşe ile şaklabanlığı da karıştırmamak lazım gelir.

Bob Dylan, "müzik nobelleri" kabul edilen, İsveç Kraliyet Akademisi'nin verdiği Polar Müzik Ödülü'ne layık görüldü. Müziğiyle politik sorunları deşmesi, önyargılarla mücadele etmesi nedeniyle verilen ödül, mayıs ayında Kral Carl 16. Gustave tarafından sunulacak. Daha önce bu ödüle layık görülenler arasında Stevie Wonder, Ravi Shankar, Ray Charles, Elton John, Joni Mitchell, Quincy Jones, Paul McCartney ve Bruce Springsteen vardı.

John Lydon, **Julian Temple**'ın **Sex Pistols** belgeseli "The Filth and the Fury"nin yapımına yardım ediyor. Daha önce "The Great Rock'n'Roll Swindle" belgeselini de çeken Temple'ın filmi, bağımsız film endüstrisinin gövde gösterisi sayılan Sundance Film Festivali'nde gösterilecek.

Billy Bragg, 16 yıllık kariyerinin az bilinen şarkılarından ve yayınlanmamış kayıtlarından oluşan bir toplama albüm yayınlıyor. İki eski parçasının yeni yorumlarında kendisine **Johnny Marr** eşlik ediyor.

Fela Anikupalo Kuti'nin oğlu **Femi Kuti** MCA'yle anlaşarak Amerika'da ilk albümünü çıkarmaya çalışıyor. "Shoki Shoki" adını taşıyan albümde The Roots ve Common yer alıyor.

Tibet'in kültürel mirasını korumak üzere faaliyet gösteren Tibet House'un artık gelenekselleşen yıllık konserinde bu sefer **Phish** grubundan **Trey Anastasio** ve **Patti Smith** birlikte sahne alacaklar. Müzikal direktörlüğünü, aynı zamanda Tibet House'un başkanlığını da yürüten **Philip Glass**'ın yaptığı konserlerin amacı, farklı alanlardaki müzisyenleri bir araya getirmek. Geçen yıl da Anastasio ve Smith "People Have The Power"ı söylemek için bir araya gelmiş, Philip Glass ise REM'e piyanoda eşlik etmişti.

Wu-Tang Clan'ın adamı **RZA**, Jim Jarmusch'un son filmi "Ghost Dog: The Way Of The Samurai"nin soundtrack'ini yaptıktan sonra, kendi mini-filmi "Domestic Violence"ı çekti. RZA'in "Ghost Dog" için yaptığı müzikler şubat sonunda piyasaya çıkacak. Bu arada RZA'in kendi filmini de edinmek isterseniz, www.wu-tangfilmz.com adresine takılın.

Who uzun bir aradan sonra asıl mahallesine geri dönerek iki gece üst üste konser verdi. Pete Towshend, Roger Daltrey ve John Entwhistle'dan oluşan üçlüye bateride Ringo Starr'ın oğlu Zak Starkey eşlik etti. Konserde Mod günlerinden bugüne bütün klasiklerini döktürdüler ve yakında yayınlanacak box-set'lerinin müjdesini verdiler.

Joni Mitchell'in şubat sonunda çıkması planlanan yeni albümü "Both Sides Now"da kendisine yetmiş kişilik bir big band eşlik ediyor. Frank Sinatra, Ella Fitzgerald gibi seslerden bildiğimiz klasik caz parçalarının cover'larından oluşacak albümde, Wayne Shorter ve Herbie Hancock gibi isimler de yer alıyor. Albümde Mitchell'in iki ünlü şarkısının, "Both Sides Now" ve "A Case Of You"nun caz yorumları da mevcut... Ayrıyeten bu yıl bir de Joni Mitchell tribute albüm bekliyor bizi. Björk, Annie Lennox, kd lang, Janet Jackson, Chaka Khan ve Elvis Costello albüme katılan isimlerden bazıları.

Bir diğer toplama kayıt seti de bu yıl içinde **Nirvana**'dan geliyor. Dave Grohl ve Krist Novoselic, Nirvana'nın daha önce yayınlanmamış kayıtlarını bir araya getirmekle uğraşıyorlar.

U2'dan haberler var: Bono'nun senaryosundan **Wim Wenders**'in çektiği "The Million Dollar Hotel" filminin nisan ayında yayınlanacak soundtrack'inde U2 ve Bono'nun yedi şarkısı yer alıyor. İki yeni U2 şarkısının yanısıra, Bono'nun üç solo şarkısı ve bir de Lou Reed'den "Satellite Of Love" cover'ı var. Soundtrack'den alınan ilk single "Ground Beneath Her Feet", Bono ve Salman Rushdie imzasını taşıyor. "Satellite Of Love" cover'ında ise Bono, Mila Jovovich'le düet yapıyor. Filmin albümünde ayrıca "Anarchy In The UK"in İspanyolca versiyonu da bulunuyor. Bu proje için bir araya gelen Million Dollar Hotel Band'in kadrosunda, gitarda Daniel Lanois ve Bill Frisel, klavyede Brian Eno, trompette Jon Hassell, basta Greg Cohen, davulda Brian Blade var. "The Million Dollar Hotel" filmi ilk olarak Berlin Film Festivali'nde gösterilecek.

Bono ve **Daniel Lanois**, yılbaşı arifesinde Beyaz Saray'ın sponsorluğunda yapılan Amerika'nın milenyum galasında sahne aldılar. "One" şarkısına başlamadan önce bir konuşma yapan Bono, İrlanda ve dünya barışına katkılarından dolayı Bill Clinton ve kadrosuna bol bol teşekkür ederken, Amerikan yönetiminin üçüncü dünya ülkelerinin borçlarının iptal edilmesinde gösterdiği kadirşinaslıktan dolayı teşekkürlerini sundu.

Londra'da bir otelden ayrıldıktan sonra akıbeti bilinmeyen **Richey**

Geçenlerde İzmir'den elimize bir kaset geçti. Low'un kendi çalışmalarını içeren kayıtları dinledik ve pek beğendik. Aykut Özen İstanbul'a gelince biz grubu sorduk, o da sıkıntılarını anlattı.

Rezil olacaksak kendi yaptığımızla olalım

Aykut Özen: Grubu 1997'de davulcumuz Tarık Çakır ile beraber kurduk. Ben bir senedir gitar çalıyor ve dinlediklerimden esinle besteler yapmaya uğraşıyordum. Sonra bir oda edindik ve provalara başladık. "Or" adlı parça ile Roxy Müzik Yarışması'nda finale kaldık. Bir basçı ile gitarist bulup finallere katıldık ama dereceye giremedik. Tam bir şeyler oluyor derken sonuç alamayınca tekrar kayıtlara yoğunlaştık. Amaç albümdü; sonuç demo gibi bir şey oldu. Sonra yerel TV ve radyolara çıktık ve biraz biraz ismimiz duyuldu.

Kimler takip ediyor sizi?

İzmir'de bizim tarzımızda pek grup yok. Bazen birileri bir şeyler yapıyor, sonra da dağılıyorlar. Biz punk kökenli bir grubuz. Deus, New Order, David Bowie, Placebo, Suede dinliyoruz ve çalıyoruz, Mor Ve Ötesi buradan bize en yakın gelen grup. Genelde 18-22 yaş arası farklı şeyler arayan bir dinleyici kitlemiz var. Bar programları, dinleyicimize ulaşmak için tek yol. Bu zorunluluğun bizi öldürdüğünü düşünüyorum ama tek çare işte. Eskiden amatör gruplar için konser şansı daha fazlaydı ama şimdi böyle bir durum yok. Bizim müziğimizin çağrıştırdığının aksine, underground kültüre ait olma gibi bir merakımız ya da eğilimimiz yok. Sadece çok sıkılıyoruz. Sanki her an iyi bir şeyler olacak gibi, fakat hep bir belirsizlik var.

İngilizceyi tercih etmiş olmanızın bu beklentileriniz için bir engel teşkil ettiğini düşünüyor musunuz?

Özellikle İngilizce söylemek gibi bir tercihimiz yok. Herhalde hep öyle şeyler dinlediğimiz için. Ben hep dinlediğim gruplardan etkilendim. Ama baştan beri bir hayalim vardı, uluslararası bir müzik yapmak.

Bunun için bir albüm yapmak gerekiyor ve dışarıda önce ülkende ne yaptığın soruluyor ama..

İlla albüm yapmak niyetinde değiliz. Albüm yapıp olmak istemedikleri bir yere gelen birçok grup var. Adım adım yürümek bize daha doğru geliyor. Ayrıca albümü yapması da bir dert. Biz buradaki müzik sektörünü pek takip etmiyoruz. Bazen buradaki müziklerle yakından ilgilenemediğime kendi adıma üzülüyorum. Favori bir ismim yok ama fikriyle, müziğiyle Orhan Gencebay bende saygı uyandırıyor. Ne yaptığını ve yapacağını biliyor. Biz müziğimize kimsenin karışmasını istemiyoruz. Kendi yaptığımla rezil olmayı sindirebilirim ama başkasının yarattığı bir rezaleti kaldıramam. Bu yolun sonunda bir ışık var mı bilemiyoruz ama bir şeyler olacağını hissediyoruz.

Söyleşi: **Sarp Keskiner**

6→

Eskişehir'den bir okuyucumuz yazıyor:
"Yüksekokul talebesiyim. Son zamanlarda kızların üzerimde yaptığı tesir çalışmama mani oluyor. Okulda hoca ders anlatırken zihnim hep onlarla meşgul. Bunun da istikbalim için kötü olacağından korkuyorum. Ne yapayım?"
– Korkunuz yerindedir. Zihninizi dersleriniz üzerinde toplayamazsanız istikbaliniz tehlikeye girer. Kızlarla arkadaşlığı tabii telakki eden, onları erkeklerden pek farklı görmeyen bir anlayışa ulaşmanız lazımdır. *(24 Haziran 1960, Hayat mecmuasından)*

Okulda arka sırada oturan altı oğlan çocuğunu anlatıyordu. Bir gün öğretmen sınıftan çıktığında Shahid için "Paki, Paki, Paki, Dışarı, Dışarı, Dışarı" diye bir ezgi tutturmuşlardı. Shahid o anı yeniden yaşarken bütün sahneyi daktilosuna, tuşlara şiddetle vurarak geçirdi, o üzücü korku ve öfkeyi, alabildiğine sert, aşağılık sözlerle, mikrofondan var gücüyle bağıran bir soul şarkıcısı gibi kaydetti. **HANIF KUREISHI**, Kara Plak

Bir toplantıda bulunduğunuz zaman, tabii ihtiyacınızı gidermek zorundaysanız, "lavabonun, musluğun, tuvaletin, ayakyolunun" nerede olduğunu sormayın. Kısaca "ellerinizi yıkamak" istediğinizi söyleyin yeter.

Bazı insanlar tıpkı bisiklet yarışçılarına benzerler, altlarındakini pedala basar gibi hırsla çiğner, üstlerindekilere de, hedefe bir an önce varmak için doksan derece eğilirler.

James, şubatın ilk gününde anılacak. Melody Maker dergisi bu organizasyon için bütün hayranlarından, yakınlarından, özel Richey "memorabilia"larını bir araya getirmeye çalışıyor.

Ocak sonlarına doğru yeni **REM** single'ı çıkıyor: "The Great Beyond". Ayrıca **Michael Stipe**, önümüzdeki günlerde **Utah Saints**'in yeni çıkacak albümündeki bir şarkıyı seslendirmek üzere grupla stüdyoya girecek. Aynı albüme **Chuck D** de katılacakmış.

Oliver Stone'un Amerikan futbolu üzerine yeni filmi "Any Given Sunday" için **Courtney Love** bir şarkı hazırladı. Love, ayrıca, prodüktörlüğünü yaptığı ve başrolde oynayacağı erotik gerilim "Darker Saints"in çekimlerine de nisanda başlıyor.

Garbage, içinde bir-iki yeni şarkının olduğu ve single b-yüzlerinden oluşacak albümleri üzerinde çalışıyor. Albümün çıkışı için en iyi ihtimal, mayıs.

Beş yıllık bir aradan sonra **Elastica**'nın ilk "uzun metrajlı" albümü mart sonlarında çıkıyor. Jusine Frischmann'ın dediğine göre albüm, yine çoğu ikibuçuk dakikayı geçmeyen şarkılardan oluşacak.

Manic Street Preachers, üzerinde Küba bayrağı bulunan yeni single'ları "Masses Against the Classes" ile Castro'nun sosyalist devrimine selam duruyor. Ancak gelecek yıl tamamlamayı düşündükleri yeni albümleriyle bu single arasında bir bağlantı olmayacakmış.

Marilyn Manson'dan yeni bomba: "In The Shadow Of The Valley Of Death". Ölüm vadisinin gölgesinde... Bu yıl içinde çıkacak albümün "konsept" olacağı söyleniyor.

Daha önce annesiyle mahkemelik olan **Eminem**'in şimdi de büyükannesiyle başı dertte. Sorun, Eminem'in, ölmüş olan amcasının sesini bir şarkısında sample olarak kullanmak istemesi ve büyükannenin böyle bir "pisliğe" izin vermemesi.

Paul Weller'ın yeni albümü "Helioscentric" adını taşıyor ve çıkışı için nisan bekleniyor.

Burt Bacharach ve **Don Was** önümüzdeki Oscar törenlerinin müzik direktörü olarak seçildi. Ödül töreni boyunca Burt Bacharach piyanosunun başından on kişilik bir orkestrayı yönetecek.

Oasis artık kendi başına buyruk. Creation Records'un dibe vurmasının ardından, Gallagher biraderler plak sanayiinin devlerinden gelen göz kamaştırıcı teklifleri kabul etmektense kendi plak şirketlerini kurmayı tercih ettiler. Bundan böyle, bağımsızlıklarını korumak ve şarkıları üzerinde mutlak hakimiyeti sağlamak için, eli kulağındaki "Standing on the Shoulder of Giants"dan itibaren Oasis kendi albümlerini Big Brothers Records etiketiyle piyasaya sürecek. Grup 29 Şubat'ta dünya turnesine çıkıyor.

Violent Femmes'ın şansı seyahat etmekten yana açılmış. Live albümleri "Viva Wisconsin"in turnesi daha biter bitmez, ekip 22 Şubat'ta "Freak Magnet" adlı yeni albümünü piyasaya sunacak ve hemen ertesi gün dünya turnesine çıkacak.

Woody Allen'ın günün birinde New York'tan ayrılacağını kimse tahmin edemezdi herhalde. Bir tiyatro oyununu sahneye koymak üzere ünlü yönetmen bir yıllığına Londra'ya yerleşiyor. Aslında, New York'ta sahnelenmesi planlanan oyuna, yatırımcılar son anda Allen'ın seyirci çekemeyebileceği endişesiyle para koymaktan vazgeçmiş. Henüz adı açıklanmayan pek çok İngiliz yıldız Allen'ın grubuna katılmak istediklerini bildirmiş. Londra'nın ünlü caz kulübü Ronnie's Scott da Allen'ın yıllardan beri her pazartesi gecesi müzik yaptığı New York'taki kulübün yerini almaya aday olduğunu bildirmiş.

Green Day 2001 için hazırlanıyor. Billie Joe Armstrong'un başını çektiği punk-rock üçlüsü REM'in son albümünün prodüktörü Scott Litt'le birlikte mart ve nisan aylarında yedinci albümlerinin kaydını yapacak.

Air, **Beck**, **Sonic Youth**, **Pavement**, **Jean-Jacques Perrey**, **Money Mark** ve **Sean Lennon** "At Home With The Groovebox" albümünde biraraya gelecek. Birkaç ay önce Grand Royal plak şirketinin ortaya attığı albüm projesine göre, onbeş kadar sanatçı basit bir groovebox'la özgün kompozisyonlar gerçekleştirecek.

The Cure yeniden insan içine çıkıyor. Robert Smith ve arkadaşları 27 Mart'ta Madrid'de verecekleri konserle, 15 Şubat'ta çıkması beklenen "Bloodflowers" albümlerinin dünya turnesini başlatacaklar.

Mavi dünyalılar

Mavi Jeans'in albümü çıktı. Durun, korkmayın, kafalarımızda bin tane soru işareti çaktıran "Yaylalar" türküsü yok repertuarda. Kulaklarımıza mermerler değil, güzel mozaikler ulaştıran bir albüm bu... Mavi Jeans dükkanlarında da satılan "Mavi Müzik 01/00" toplaması içinde, Babylon'da izlediğimiz (ve yukarıda fotoğrafını gördüğümüz) Tony Allen'dan Shri'ye, Wax Poetic'den Londralı Roots Manuva'ya, Kingston'lı Israel Vibration'dan Yaounde'li Henri Dikongue'a, Romalı Novalia'dan Nubyeli Salamat'a, Almanya'dan Aziza A'ya "dünya müziği"nin hatırı sayılır isimleri var. Bu CD de tek başına güzel, ama zannediyoruz devamı gelecek, birbiri ardına şöyle bir dizilseler iyi arşiv olacağına kuşku yok. Siz bununla başlayın...

Tony Wilson, Factory Records'u diriltiyor. Manchester punk ve pop sahnesinin (Section 25, New Order, Happy Mondays, Joy Division...) plak şirketinde doğuşunu gören Wilson, yaşadığı mali iflastan sekiz yıl sonra, yeniden kolları sıvıyor ve İngiliz popunun 2002'deki altın çağına hazırlanıyor. Tony Wilson'a göre, İngiltere onüç yılda bir dünya müziğinin çehresini değiştirecek bir devrim yapıyor: 1963'de Beatles, 1976'da Sex Pistols, 1989'da Happy Mondays ve Stone Roses. Önümüzdeki dalgayı kaçırmamak üzere hazırlıklara girişirken Wilson, internet üzerinde bir albüm satış sitesi hazırladı: www.music.33.com adresinden, genellikle olduğu gibi 99 pence yerine 30 pence'e istenilen şarkı MP3 formatında indirilebilecek.

Eels, 28 Şubat'ta geri geliyor. REM'in gitaristi **Peter Buck**'ın desteklediği Amerikalı şarkı yazarı E ve müzisyenlerinin üçüncü albümü "Daisies of the Galaxy" çıkış tarihi bu. Söylenenlere göre, ikinci albümleri "Electro Shock Blues"dan (1998) daha aydınlık, daha az ruh daraltıcı olan "Daisies of the Galaxy", daha çok "Beatiful Freak" (1996) hattındaymış. Bu nev-i şahsına münhasır Amerikalı şarkı yazarının tatlı-acı dünyası hakkında daha fazla fikir sahibi olmak isteyenlere Dreamworks plak şirketinin internet sitesi ve özellikle de E'nin kendisi tarafından yaratılan çizgi roman halindeki Eels biyografisi tavsiye edilir.

Mark Eitzel bugünlerde New York'lu Johan Kugelberg'in prodüksiyonunda Beck'in müzisyenleri ve gitarist Ethan Johns (Whiskeytown, Crosby, Stills & Nash'le çalıştı) ile birlikte bir albümün kayıtlarını yapıyor. Amerikalı şarkı yazarı önümüzdeki ilkbaharda dinleyicileriyle buluşmuş olacak.

→7

DOUBLEMOON
RECORDS

Hüsnü Şenlendirici & Laço Tayfa
Bergama Gaydası

Wax Poetic
Three

Brooklyn Funk Essentials feat. Laço Tayfa
In The BuzzBag

Craig Harris & The Nation of Imagination feat. Barbaros Erköse İstanbul

İlhan Erşahin Trio
Home

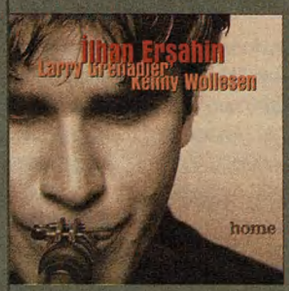

İstanbul Blues Kumpanyası
Sair Zamanlar

Burhan Öçal & Jamaaladeen Tacuma feat. Natacha Atlas
Groove alla Turca

Aydın Esen
Timescape

Baba Zula
3 Oyundan 17 Müzik

Mavi Müzik
01/00

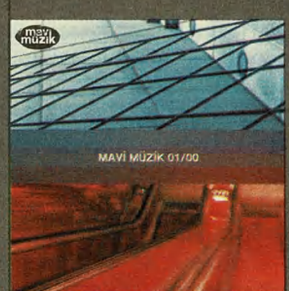

"Caz, bu gezegenin etnik müziği."

RH POZİTİF
Rh Pozitif Müzik Yapım Sanayi ve Organizasyon Tic. A.Ş.
Yeni Yuva Sokak No. 27/29,
80060 Cihangir, İstanbul/Turkey
Tel: (90212) 292 97 71/72
Fax: (90212) 292 97 73

Fiona Apple

22 yaşına iki başyapıt sığdırmış kaç sanatçı tanıyorsunuz? Kısa listenize derhal Fiona Apple'ı katabilirsiniz. Şarkıcı ana, aktör baba, 8 yaşından itibaren piyanoyla arkadaşlık, ana-babanın ayrılıkları, feci bir tecavüz, pikapta Billie Holiday plakları, başucunda Maya Angelou kitapları... Netice: Fiona Apple 90'ların en iyi şarkı yazarlarından biri, belki bir dişi Jeff Buckley. İlk albümü "Tidal"deki Tori Amos, Laura Nyro referansları, tespit ettiğimiz kadarıyla yeni albümünde PJ Harvey, Liz Phair, hatta Patti Smith'e kadar uzanmış durumda. "When The Pawn..."da piyanosuyla yalnız kaldığı nadir anlar dışında, arkadaşı multienstrümantalist Jon Brion'un katkılarıyla Traffic, Supertramp, Steely Dan ruhunda çağdaş bir tuşlu-rock sound'u meydana getirmiş... Fiona Apple'a çok teşekkür ediyor, halet-i ruhiyesini merak edenler için Les Inrockuptibles'e bağlanıyoruz...

HAYATTA OLMAMIN TEK ÖZÜRÜ MÜZİK

İlk başlarda, ünü ve başarıyı nasıl hayal etmiştin?

Fiona Apple: Başlangıçta, kesinlikle müzisyen olmayı düşünmüyordum. Lise sona kadar daha sonra ne yapacağım düşüncesi kafamı hiç kurcalamamıştı. Notlarım çok kötü olduğu için, hiçbir okula kabul edilmedim. Mektupla öğretime başladım, ama demo kayıtlarına başladığım için asla diplomamı alamadım; müzikal açıdan her şey o zaman başladı. Başarılı olabileceğimi farkettiğim anda, zihnimden bir şey geçti: Bana o güne kadar iğrenç davranmış olan herkese, eski sevgililerime birisi olduğumu nihayet gösterecektim. Popüler olmak bana müthiş gelmişti, sırf güzel fotoğraflarımı orda burda görmeleri, pişmanlık duymaları fikri bile... *(gülüyor)* Giderek başka dertlerim olmaya başladı: Bu işi yapabildiğimi, iyi yapabildiğimi kanıtlamak gibi. Ama kesinlikle bir merak nesnesi olmaktan suçlu bir zevk aldım.

Sence şöhret fazla çabuk mu geldi?

Daha ben kendim sanatçı olmayı isteyip istemediğime karar vermeden sözleşme imzalamıştım bile. Ama bu fırsatı yakaladığımda, eğer şansımı değerlendirmezsem, bir daha belki de bana bunu sunmayacaklarını düşündüm. Her şey sanki saniyeden bile kısa bir süre içinde değişiyor. Benim gibi kızlardan hemen gülümseyerek pozlar vermelerini, dünyayı fethetmelerini bekliyorlar. Bir gün albümünüz piyasaya çıkıyor. Yıllar boyunca içinde sakladığın bütün bu şarkılar kamuya ait oluyor. Artık yaptığın işte mahremiyete yer kalmıyor. Olayların kontrolü derhal benim elimden kaçtı. İnsanların dikkatini çekme fikriyle başlamıştım, ama bir kere bunu elde ettikten sonra, kendimi çok kötü hissettim. Tek başına işine hakimken, bir anda şehirden şehire, sahneden sahneye gezdirilen bir ürün, bir imaj haline getiriliyorsun. Hayatında müzikten başka bir şeye yer kalmıyor. Sabahtan akşama kadar mutlaka tanıtılması, promosyonu yapılması gereken bu albümün hizmetinde olman gerekiyor. Şüphe duymaya, yalnız kalmayı istemeye, bu şarkılardan uzaklaşma ihtiyacı duymaya hakkın yok. Böylesi bir allak bullak olmanın psikolojik etkileri çok yıkıcı herhalde; bunun ne kadarının bilincine vardım, hâlâ tam emin değilim. Bütün söyleyebileceğim, sürekli olarak izlenmekten, göz önünde olmaktan feci bunaldım. Özel hayatımda da değişmeye başladım, dostlarımın yanındayken bile projektörlerin altında olmak istemiyordum. Sürekli etrafımda iyi olup olmadığımı, şoku atlatıp atlatmadığımı soran insanlar vardı: "Zavallı küçük Fiona, ne kadar da hassas..." Tek istediğim yalnız kalmaktı. Bunun üzerine, kendim hakkında daha fazla kafa yormaya başladım, ne olmayı arzu ettiğimi anlamak için çok çaba harcadım. Bazı insanlar beni kontrolleri altına almaya çalıştılar, bu onların mesleğiydi: Beni bir ürün, mamul madde yapmak istediler. Her şeyi yönetmek istiyorlardı. Bazılarının benim yerime hayati kararlar aldığını farkettim.

"Tidal"le birlikte dinleyicinin sana gösterdiği ilgiye şaşırdın mı?

Uzun süre başkalarının bana gösterdiği ilgiyi görmezden gelmeye çalıştım, çünkü bu türden şeylere bağlanmaktan korkuyordum. Hakkımda iyi şeyler söylediklerinde, benden bir şeyler bekliyorlar sanıyordum, çünkü fotoğraflarda beni hoş buluyorlardı, fazla albüm sattığım için müziğimi beğeniyorlardı. Paranoyak olmuştum, her şeyden ve herkesten şüpheleniyordum. Sağım solum hiç belli olmuyordu: Bazen her şey tıkır tıkır gidiyordu, kendimi çok iyi hissediyordum, kendime güven duyuyordum, müziğimin iyi olduğunu ve bu başarıyı hak ettiğimi düşünüyordum.

İnsanların kafasındaki imgenden memnun musun?

"Tidal"in promosyonları sırasında, her söyleşide, hep sorunlu, bunalımlı görünüyordum, çünkü müzikle alakası olmayan bütün bu işleri yapmak durumunda olmak beni çok üzüyordu. Öyle bir şeye hiç hazırlıklı değildim. Beni ruh daraltıcı bulduklarını ve gülümsememi istediklerini farkettiğimde, daha fazla kafam bozuldu: Hüzünlü genç kız imajının üzerine kasten gittim. Bir role sıkıştırılmıştım, bu bana zorla benimsetilmiş oldu. İnsanın uyandırdığı ilk izlenim üstüne fena halde yapışıyor, ondan kolay kolay kurtulamıyorsun: Nüktedan, mizahi bir yanımın da olabileceğini kimse görmedi. Hafif, rahat bir şekilde hiç görünmedim. Şimdi de orda burda fıkralar anlatıp şakalar yapmaya başlayacak halim yok... *(gülüyor)*

Cesaretinin kırıldığı oldu mu?

İnsanın üzerindeki baskı sahneye çıkmak ya da şarkı yazmak değil, bunlar zaten içimden geliyor. Altından kalkması en zor olan her gün birkaç saat boyunca olmadığım bir genç kız gibi görünmek zorunda kalmak: Fotoğrafçıya pozlar veren küçük manken, insanlara hoş hoş şeyler anlatsın diye eline bir radyo mikrofonu tutuşturulan küçük kadın... Her şeyi bırakmayı istediğim oldu. Sürekli iyi olmaya çalışmak insanı yiyip bitiriyor. Her söyleşide, her fotoğraf çekiminde kendime aynı soruları soruyorum: Söylenmesi gerekenleri söyledim mi, olması gerektiği gibi miydim? Gittiğim yerlere dikkat ediyorum, çektiğim kliplerde kılı kırk yarıyorum. Çok hassas bir insanım, hakkımda kötü şeyler söylenmesini kaldıramam. İnsanların benden nefret etmesini, hoşlanmamasını istemem,

Şarkı yazmak, bir deklarasyon yapmak, fikirlerimi kendim için netleştirmek, günışığına çıkarmak demek. Sinirlendiğin zaman bağırmak kadar doğal.

böyle bir şeye ihtiyacım yok. Bazı müzisyenler kariyerleri konusunda ve işin müzik dışı yanlarında çok rahat oluyorlar. Uyum sağlamayı biliyorlar ve eminim üne ulaşmadan önce yeterince olgunlaşmışlar, olaya biraz uzaklaşarak bakmayı, küfürleri, hakaretleri duymazdan gelmeyi becerebiliyorlar. Ben hâlâ bu güce sahip değilim. Yakında olur umarım: Müziğim bunu hak ediyor. Bu meslek çok zor ama pes etmeye hakkım yok. Çünkü eğer bunu yapmazsam, içimdeki bütün bu acıları dışarı atmak için gururumu budama zahmetine katlanmazsam, kafamı duvarlara vurmam gerekir. İki seçenek var, çok basit: Ya odana kapanıp herkesten ve kendinden nefret edeceksin, ya da kafayı yemiş olarak görülme pahasına, anlaşılmama, kötü yargılanma pahasına hissettiklerini anlatma gayretini göstereceksin. Bu mesleğin gündelik gerçeklerini, yorgunluğu, baskıları, sürekli olarak gözaltında olmayı, korkunç bir şekilde yaşama pahasına...

İlk başta bu işe atılırken bu gerçeklerin ne kadarının farkındaydın?

İlk Amerika turnesine çıktığımda, korkudan, güvensizlikten, ne yapacağımı bilememekten kız kardeşimi de götürmüştüm, ama işe yaramadı. California'dayken, babamla ve kardeşimle beraber yaşadığımız evdeyken hiç kimseyi görmüyordum. Öğleden sonra ben odamdan çıkıyordum, herkes evden gitmiş oluyordu, gece eve geldiğimde ise herkes çoktan uyumuş oluyordu. Yani sürekli olarak yalnızdım. Görüştüğüm insanlar sadece beraber çalıştığım müzisyenler, menejerim ve birkaç arkadaştı. Geri kalan zamanda kimse yoktu. Ben her zaman kendi meselelerimin başkalarının hayatını zehirlememesi gerektiğini düşündüm. Benim boktan karakterimde ikide bir olan değişiklikler kimsenin hayatını mahvetmemeli, canlarını sıkmamalı. Eğer bir derdim varsa, bunu çözmek benim işim olmalı. Öyle zamanlarda kilometrelerce yürüyorum, kitap okuyorum. Yalnızlığı idare etmeyi çok iyi biliyorum. Yalnızken her şey sakin, kontrolüm altında. Hiçbir şey gelemez başıma. Başkaları sahneye çıktığı anda yönümü kaybediyorum... Herhalde toplum içinde yaşamayı asla beceremeyeceğim. Pencereden dışarı bakıp da güneşi gördüğümde, dünyanın harika bir yer olduğunu düşünebilirim, ama beş dakika sonra birisi beni sarsınca her şeye, bütün dünyaya lanet okurum. Her şey birkaç dakika içinde alt üst olabiliyor bende. Kimse de bunu tam olarak anlayamıyor. Etrafımdaki insanlar bir sabah uyanıp "tamam, her şey yoluna girdi, bütün karanlık bulutlar dağıldı, hadi bir tek atalım, keyfimize bakalım!" dememi bekliyorlar. Ama öyle olmuyor işte. İnsan benim yaşadıklarımı yaşayınca on dakika içinde yeniden doğmuş gibi olamıyor.

Şarkı yazarı olarak tanınmak senin için önemli mi?

Zaman zaman bir pazarlama ürünü olduğumu işitmek beni çok rahatsız ediyor. İçimden suratlarına haykırmak geliyor: "Defolun gidin başımdan, benim müziğim kıyasladığınız insanlarınkinden çok çok daha iyi bir kere!" İnsan genç ve kız olunca, derhal hiçbir şey beceremeyeceğini sanıyor insanlar. Benim açımdan, bir yeteneğim ve değerim olduğu her zaman çok açıktı. Yazmak en içimden gelen şey ve eğer insanlar bu özelliğimi görmezden gelirlerse çok öfkeleniyorum, çünkü yazdıklarımdan ve bestelediklerimden eminim, onlara güveniyorum ve gurur duyuyorum. Yazdıklarım hakkında hiçbir kuşkum yok –henüz. *(gülüyor)* Şimdilik, yazmakta zorlanmıyorum, bana çok doğal geliyor. Tamamen bencilce nedenlerle yazıyorum, başkalarının onlarda kendilerini bulmaları ve kendilerini iyi hissetmeleri için yazmıyorum; ama öyle olması da başka bir sevinç, başka bir gurur duymamı sağlayan bir yan etki. Bir şarkı bestelediğim zaman genellikle ya sıkıntılı, bunalımlıyımdır, ya birisi beni öfkelendirmiştir, ya da söylemek istediklerim, fikirlerim, bir bakış açım vardır. Bu duyguları, gösterebileceğim, sunabileceğim yoğun, sağlam, elle tutulur bir hale getirmek istiyorum. Şarkı yazmak, bir deklarasyon yapmak, fikirlerimi kendim için netleştirmek, günışığına çıkarmak demek. Dolayısıyla da, bu arzuyu hissettiğim zaman, kolay oluyor. Sinirlendiğin zaman bağırmak kadar doğal.

Ben her zaman kendi meselelerimin başkalarının hayatını zehirlememesi gerektiğini düşündüm. Eğer bir derdim varsa, bunu çözmek benim işim olmalı. Öyle zamanlarda kilometrelerce yürüyorum, kitap okuyorum. Yalnızlığı idare etmeyi çok iyi biliyorum.

İki albümün arasında üç yıl geçti.

"Tidal"in turnesinden sonra yeni bir sayfa açtım: Bir yıl boyunca başka bir albümle kesinlikle ilgilenmedim, hiç içimden gelmiyordu. Piyano çalmaktan tamamen yıprandığım, oyunu tükettiğim hissine kapılmıştım. Biraz uzaklaşmaya, iştahımın yeniden yerine gelmesini beklemeye ihtiyacım vardı. Yeniden yaşayacak zamanı bulduğumda, yazma arzusu da kendiliğinden geliverdi. Stüdyoya girdiğimde, albüme koymayı düşündüğüm on şarkıyı yazmıştım: Nereye gideceğimi biliyordum. İlham gelmişti, kendime şarkı yazarı, müzisyen ve şarkıcı olarak güveniyordum. Gayet konsantre olmuş ve ne yapmak istediğini bilen bir halde çalıştım. "Tidal"de çok daha zor olmuştu çünkü elimdeki tek şey şarkılarımdı. Kendime güvenim yoktu, ne istediğimi bilmiyordum, kendimi anlatmam da çok zor oluyordu.

Stüdyoda çekilmez hale gelebiliyor musun?

Oldukça mükemmeliyetçiyim, ama çalışma etiğim tam manasıyla öyle değil. Bir şarkıyı işlemek için uzun uzun çalışamıyorum, saatlerce düğmelerin başında oturamıyorum. Kendilerine yaslanabileceğim, güvendiğim, mükemmeliyetçi insanları işe alarak şarkılarımı ortaya çıkarıyorum. Rich Costey'e ve Jon Brion'a mutlak bir güvenim var: Şarkılarımı biliyorlardı, ne yapmak istediğimin farkındaydılar ve zaten çok iyi dostuz. Ne olup bittiğini takip etmek için günde on saat stüdyoda kalmam gerekmiyor. Kendi yapmam gerekenleri yapıp, söyleyeceklerimi söyleyip, birkaç saat sonra çıkıyordum, hayatımı yaşayıp geri geliyordum. İnsanı öyle serseme çevirmeyen bir çalışma tarzı bu.

Müziğin bir gelişme gösterdi mi, değişime uğradı mı?

Tabii, çünkü müziğimi daha iyi anlıyorum, ona hakim olduğumu hissediyorum. Bu albüm ötekisinden çok daha ihtiraslı, çünkü yazımda da, söyleyiş tarzında da kendime karşı sansür uygulamadım. Eskiden bu kadar ileri gitmeye cesaret edemezdim, çünkü hak edip etmediğimi bilmiyordum. Bu kadar özgürce kendimi ortaya atmaya hazır olup olmadığımı bilmiyorum. Stüdyoda rahat değildim, çekingen, huzursuzdum. Hakikaten şarkıcı gibi hissetmiyordum kendimi. İlk defa stüdyoya girişim çevremdekiler için kabus gibi olmuştur herhalde. Benim en büyük kusurum, herkesin beni sevmesini, benimle birlikte olmaktan mutlu olmasını istemem. Beceremmeyi, hata yapmayı kesinlikle istemiyordum. İlk seferinde, en büyük sorunum tamamen bunalımda olmamdı. Herkese dehşet yaşatmıştım herhalde. Bu sefer, cool'dum. Kolaydım. Çok eğlendik, hiç kavga gürültü çıkmadı.

Bu sefer sözler konusunda da kendini daha özgür hissediyor muydun?

"When the Pawn..."da hâlâ aynı kızgınlık var... Herkesin ne pahasına olursa olsun beni anlaması, hissettiklerimi paylaşması ihtiyacını daha az hissettim bunu yazarken. "Tidal" zamanında, yazdığım her şeyin bir varlık nedeni olduğunu düşünüyordum. Bu öyle bir hedefti ki, dünyanın neresinde olursa olsun şarkılarımı dinleyen herkes anlamalı ve beni sevmeliydi. Bu albümde son derece egoistim. Ama o öfke, acı, hüzün duyguları hep var. Kendimi her zaman tamamen rahat hissettiğim tek şey bu... *(gülüyor)* Bu melankoli beni rahatlatıyor. İnsan bunalımdayken ağlar, bu çok doğal bir tepki. Benim için, şarkı yazmak ağlamak gibi: İnsanın içinin derinlerinden, bağrından gelen bir ihtiyacı karşılıyor, her seferinde müthiş hoş bir duygu uyandırıyor bende. Ayrıca, ben çok karamsar bir insanım. Her zaman her şeyden şüphe duyarım. Şüpheci bir insanım, kendimden, başkalarından sakınırım, güvensizim. İnsan kendisini başka türlü ifade edemediği için, arkadaşlarıyla, ailesiyle konuşmayı beceremediği için duygularını müzikle ifade etme ihtiyacı duyuyor. Şarkı yazmak karar verilen bir şey değil: İletişim kurma sorununu aşmanın tek yolu. Ben üç-beş arkadaşımla beraber lokantaya gitmeyi hayatta beceremem. Aynı mekanda birkaç kişi varsa, fena olurum, kaçmak isterim. Bazen insanların albümlerimi hakikaten dinleyip dinlemediğini düşünüyorum. Eğer şarkılarıma biraz kulak verseler, nasıl bir insan olduğum hakkında gayet net fikir sahibi olurlar. Benim öyle sabahlara kadar eğlenen, diskolarda takılan bir kız olmadığımı hemen anlarlar. Eğer halimden memnun olsaydım, genç ve güzel olmanın keyfini çıkarsaydım, asla bu şarkıları yazamazdım.

Bunalım, sıkıntı, huzursuzluk şarkı yazmanın olmazsa olmaz unsurları mı senin için?

Bu bunalım, bu iç sıkıntısı, huzursuzluk olmasaydı, şarkı yazmakta çok zorlanırdım sanıyorum. 30 yaşına geldiğimde, hayatımda her şey yolunda giderse, belki de bu işi yapma arzusu duymam, her şey düzene girmiş olur... İçimdeki kargaşa yaptığım işin hem nedeni hem de sonucu. Birçok kafası olan bir canavar: Birini kesiyorsun, yerine iki tane çıkıyor. Kimi insanlar çalışmayı bir terapi gibi görüyor, çalışarak kendilerini tedavi ediyorlar. Ben hep çok tembel oldum. Benim için mucizevi ilaç apati hali: Evden dışarı çıkmıyorsun, yatağına giriyorsun, telefonlara cevap vermiyorsun, ve birden en ufak bir derdin kalmıyor... Beni kurtaran, kendimi çok suçlamam ve hatalarımı yakalamaya, telafi etmeye çalışmam. Stüdyoda bu çok bariz ortaya çıkıyor; bazen aynı şarkıyı peşpeşe seksen kere söylediğim oluyor, sadece kaşarlanmış bir tembel teneke olmadığımı ispatlamak için. Aslında, söylemek hiç de içimden gelmiyor, on daki-

kada işi bitirebilirim ama, orada fuzuli yere bulunmadığımı, kimseleri kandırmadığımı ispatlamak için zıt uçta aşırıya gitmeye kendimi zorluyorum.

Sözlerinde öteki insanlarla ilişkiler hep çok karmaşık.

İnsan ilişkilerini çok iyi idare ettiğimi, ama böylesi daha şiirsel olduğu için bu türden sözler yazdığımı söylemek isterdim, ama maalesef durum öyle değil. Benim açımdan her ilişki çok zor. Bu çevremin, beyin kimyamın, yaşadığım deneyimlerin bir sonucu. Böyle işte, ne iyi, ne de kötü, elimden gelen bir şey yok. Ama yaptığım şey beni mutlu kılıyor. Her ne kadar biraz gergin ve çoğu zaman yaşamın kötü yanlarını gören biri olsam da, mutlu bir insanım. Biraz daha gevşemeyi, biraz daha az yoğun olmayı başarmayı isterdim.

Dertleşmek, içini dökmek istediğinde kime yönelirsin?

Birisinden, anlatmak ihtiyacı duyduğum şeyleri dinlemesini istemek bana hep çok zor gelmiştir. Genellikle, insanlar bir-iki saat kulak kabartıyor, sonra başka bir şeye geçiyor. Herkesin kendi derdi var, kimsenin başkasını dinlemeye vakti yok. Bir açıdan, herkesin kendi sıkıntıları, dertleri, ıstıraplı olduğunu düşünmek insanı rahatlatıyor. Bunu anladığım gün kendimi biraz hafiflemiş hissettim. Birden çok şanslı olduğumu farkettim: Bir kere, eskisi kadar yalnız değildim artık, ve asıl önemlisi, kendime özgü, şahsi bir ifade biçimi bulmuş olmak gibi bir avantajım vardı. Bana sık sık sahnede, şarkı aralarında çok fazla konuştuğum söyleniyor. Çünkü insanların sizi dikkatle dinledikleri tek yer orası. Eğer insanlar dinlemeyi bilselerdi, sorunlarını paylaşabilselerdi, hiç kimse psikiyatrlara gitmezdi. Eğer beraber daha sık konuşabilseydik, sen benim psikiyatrım, ben de senin psikiyatrın olurduk. Şahsen benim için büyük bir para tasarrufu olurdu... *(gülüyor)*

Ne zaman psikiyatra gitmeye karar verdin?

Ben karar vermedim ki. Beni buna zorladılar, seçme şansı tanımadılar. Çocuktum daha. İnsanlar beni tuhaf, yabani buluyorlardı, psikiyatra gittiğimde kendi kafalarından bir dert eksilecek diye düşünüyorlardı herhalde. Bugün hâlâ gidiyorum, çünkü istiyorum, çünkü beni zorluyorlar. Gelişme de kaydediyorum. Mesele şu, bana sanki bütün ömrüm psikiyatr divanında geçmiş gibi geliyor. Onbeşten fazla psikiyatra gittim şimdiye kadar, ama hâlâ adlandıramadığım, başedemediğim iblislerim var içimde. Hâlâ bir yere girerken, içerdekilerin benim gibi insanlar olmadığını, benim farklı ve tuhaf olduğumu anlayacaklarını düşünüyorum. Her hafta bu başkalarına karşı duyduğum korku hakkında saatlerce boşu boşuna konuşuyorum, hiçbir şey olduğu yok: Hep kendimi saldırıya uğrayacak kız ruh halinde buluveriyorum.

Eğer şarkılarıma biraz kulak verseler, benim öyle sabahlara kadar eğlenen, diskolarda takılan bir kız olmadığımı hemen anlarlar. Eğer halimden memnun olsaydım, genç ve güzel olmanın keyfini çıkarsaydım, asla bu şarkıları yazamazdım.

Bir denge bulmayı başardın mı?

"Tidal"in ardından gelen turne sırasında ondokuz ay boyunca hiçbir yere demir atmadan, bir otobüste yaşadım, ama benim için hiç farketmiyordu, çünkü zaten yaşayacak bir yerim yoktu. Şimdi Los Angeles'a yerleştim. Evime, erkek arkadaşıma, dostlarıma bayılıyorum. Sokağın karşı tarafında ne olup bittiği umurumda değil; araba kullanmayı bilmiyorum, onun için de buradan pek uzağa gidemem. Mahallemde yaya olarak dolaşıyorum, biraz mahpusum, ama iyi yerdeyim. Böylesi benim hoşuma gidiyor: Şehrin çılgınlığının çok farkına varmıyorum. Ben New York'ta büyüdüm, Los Angeles da benim için aynı: Pek de karşılaşmak istemediğim insanlarla dolu bir büyük şehir... *(gülüyor)* İnsanlarla düşüp kalkmak benim için pek kolay bir şey değil... Geçenlerde, Stockholm'deki bir konser sırasında, daha önce olsa hayatta yapamayacağım bir şey yapma hakkı tanıdım kendime. Konserin sonunda, tek başıma piyanoda olduğum bir parça esnasında, insanlar ilgili değillerdi, kendi aralarında konuşuyor, bardaklarıyla gürültü falan yapıyorlardı. Durdum, sessiz olmalarını istedim. Bir dakika sessizlikten sonra, uğultu tekrar başladı. Şarkıyı ağlayarak, ama dişlerimi sıkarak bitirdim. Bitirirken içimden gelen ve susmamı söyleyen o sesi duyuyordum: "Öyle bir şey söyleme, kesinlikle söyleme." Ama yine de kalktım, sahnenin kenarına gittim ve haykırdım: "Fuck you!" O kadar iyi geldi ki. Daha önce olsa, kulise tek başıma kapanır, kendimi aşağılanmış hissederek hüngür hüngür ağlardım. Bu duyguların dışarı çıkmasına izin vermeye cesaret edemezdim. Bütün bu öfke kendime yönelirdi.

Müzikten sonrasını, bu kariyerden sonrasını düşündüğün oluyor mu hiç?

Her şeyi bırakıp uzaklaşmayı, dünyayı gezip tanımayı, buna benzer deneyimler yaşamayı isterim, ama aynı zamanda, bu tatmin, bu memnuniyet duygusuna ulaşıncaya kadar yapmakta olduğum işi yapmaya mahkum olduğumu da düşünüyorum. Çalışmadığım zaman, evde bomboş, hareketsiz kaldığım zaman kendimi işe yaramaz hissediyorum. Varolduğumu üretken olduğumda hissediyorum. Dolayısıyla da, benim için daha başka albümler, başka konserler olmaya devam edecek. Nasıl bırakabileceğimi bilemiyorum doğrusu. Hayatta olmamın tek özürü müzik.

Çeviren: **Siren İdemen**

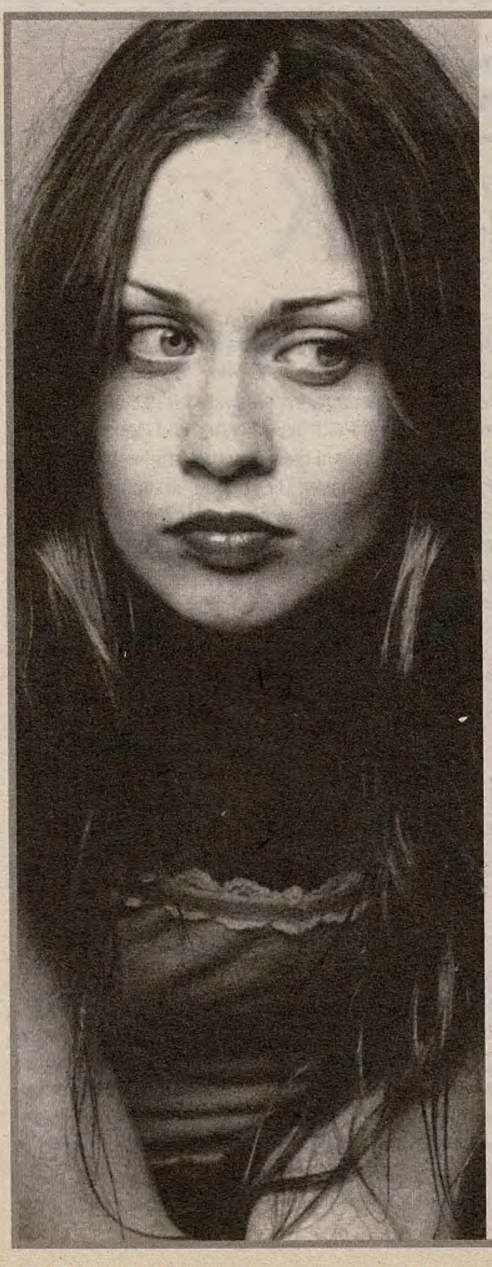

Fiona Apple'ın son albümünün adı 90 kelimeden oluşuyor, Türkçesi ise 55 kelime: "Piyon çelişkilere toslayınca şah gibi düşünür, savaşa girdiğinde vurduğu darbe bilgisidir, daha ringe çıkmadan kazanmıştır maçı, çünkü, eğer zihnin güçlü kuvvetliyse kimseye yumruk atmana gerek yoktur, tek tabanca takılınca, kendi elini tutarsın, unutma ki derinlik en büyük yüksekliktir, ve eğer nerede durduğunu biliyorsan, nereye ineceğini de biliyorsundur. Ve eğer düşersen, önemli değildir bu, çünkü haklısındır." Konunun "uzman"ları, albümün ismini Spin dergisi için değerlendirmeye tabi tutmuşlar... Buyrun bakalım.

Muktedir bir piyon

Prof. Dr. Philis Levin *(Maryland Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Şiir Bölümü öğretim üyesi)* Yüksek düzenli ritm potansiyel olarak hipnotize edici güce sahip, özelikle her dizede güçlü bir es olması bakımından. Fiona Apple, bir taslak, bir müsvedde gibi duran bu dizelere biraz daha vakit ayırsaydı, çok daha gelişmiş bir şiir ortaya çıkabilirdi. Duygulu ve entellektüel anlamda ikna edici olma gayretine rağmen, bu haliyle eğlendirici olmaktan uzak, ziyade hüsrana uğratıyor.

Prof. Dr. Jason Merchant *(North Western Üniversitesi, Dilbilim Fakültesi öğretim üyesi)* Linguistik açısından, bu şarkı ismi yapısal olarak basit, ancak ortalama bir insanın hatırlama kapasitesini aşıyor. Hiçbir dinleyicinin bir plak dükkanına gidip bu albümü adıyla sanıyla isteme cesareti gösterememesi garanti altına alınmış gibi duruyor. Mısraların ilk harflerini alt alta yazdığımızda ortaya çıkan sözcük Wwatsaaa, ki bu da Flemenkçedeki "wat saai"ye, "çok sıkıcı" anlamındaki sözcüğe yakın düşüyor.

Virginia Apperson *(Pskiyatrist, Jung ekolünden)* Bu şiir-şarkı adı kültürümüzdeki hararetli "kendine inanma - kendine güvenme" arzusuna hitab ediyor. Bayan Apple'ın kendine güvenen piyonu, bana şu arketipi anımsattı: Mükafatı –altını veya güzel kızı– kazanan salak oğlan, bunu hakim ilkelerin, egemen prensiplerin dışında davranarak başarır. Bayan Apple'ın önceki albümünü öfkeli ve acılı bulmuştum. Bu albümde ise umut var.

Peter Kurzdorfer *(Chess Life adlı satranç dergisinin editörü)* Piyonlar satranç tahtasındaki en güçsüz oyunculardır. Ancak, şahlar da güçsüzdür –sadece tek kare gidebilirler. Vezir gibi tek harekette satranç tahtasında boydan boya yol alarak hamle yapamazlar. Şahı diğer taşlardan ayıran şey önemidir. Dolayısıyla satrançtaki en önemsiz taş olan piyonu en önemli taş olarak düşünmek, fütursuz bir hayaldir. Fiona, kendisini çok daha fazlasına muktedir piyon olarak görüyor sanırım.

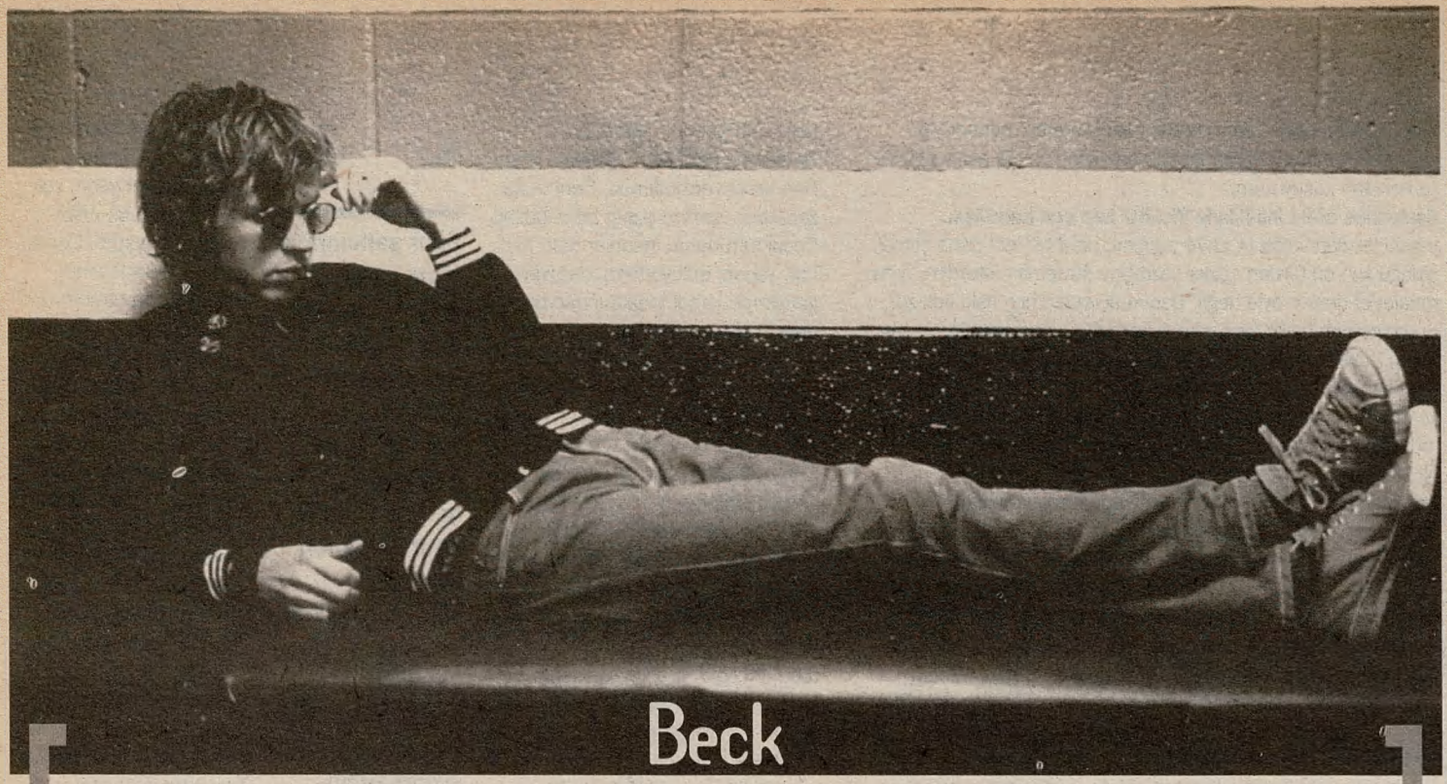

Beck

Valla bu Beck, artık iyiden iyiye çizgi roman kahramanı gibi bir şey oldu. Tenten gibi, Baytekin gibi, Mandrake gibi, Martin Mystere gibi... Her cilt tam macera, her ciltte dünyanın dört bir yanına yeni yolculuklar, yeni dostlar, yeni düşmanlar... "Midnite Vultures"da funk aleminin derinliklerine bırakmış kendini. 50-60 yıllık çağdaş pop tarihinin aynı anda hem aynası hem öncüsü o. Bilmece gibi: Taklit eden ve taklit edilemeyen biri. Kendi uzaklarının yolcusu. Belki de Enis Batur'un şiirindeki gibi: "Yol uzun / ve içimden kopup giden öncünün / geri dönmeyeceğini biliyorum." Beck Hansen, Les Inrockuptibles ve Spin dergilerine kendini ve albümünü anlatıyor...

KAOSUN ORTASINDA SAKİN VE DİMDİK

Geçtiğimiz yılki söyleşilerde, "Mutations"ı kız arkadaşını memnun etmek için yaptığını söylemiştin. "Midnite Vultures"ı kimin için yaptın?

Beck: "Mutations" benim için çok duygusal bir albümdü, kayıtları da çok yoğun duygularla gerçekleşmişti. Verebileceğim her şeyi genellikle vermişimdir. "Midnite Vultures"a gelince, onu arabam, Lincoln'um için yaptım. Araba kullanırken radyoda dinlemekten çok hoşlandığım türden, basit melodili, güçlü basların hakim olduğu bir müzik yapmayı hakikaten istiyordum. Bütün albümlerimin az ya da çok yolculuk müzikleri olduğunu düşünüyorum. Dostlarım benim albümlerimi sadece seyahatte dinlediklerini söylüyorlar; bu hoşuma gidiyor. Bir hareket noktası, bir sonu ve bu ikisinin arasında bir dolu şey olan yolculuk gibi kurulmuş şarkıları seviyorum. Beste yaparken hep aklımda bir çevre, en azından bir atmosfer vardır. Bir şarkının ruhuna girdiğimde, bir sürü şeyi görselleştiririm, sanki şöyle bir göz atıyormuşum gibi...

Funk paradoksaldır: kıpırdanma arzusu uyandırır, ama büyük funk müzisyenleri çok hareketsizdir. O kadar funky'dirler ki, kıpırdama ihtiyacı bile duymazlar. James Brown sakat gibi dans eder, gövdesi hareketsizdir, her şey kemer hizasının altında olur.

Bu albümü yapmaya ne zaman niyetlendin?

95-96 yıllarında Los Angeles'da –orası arabada çok fazla vakit geçirilen bir şehirdir– radyoda habire rhythm'n'blues ve hip hop dinliyordum. O dönemde, alternatif radyolar sadece grunge çalıyordu ve benim burama kadar gelmişti. Ben de R&B radyolarına zap yaptım. Bu şarkıcılar da rock müzisyenleriyle aynı şeyleri dile getiriyorlardı, ama başka bir biçimde. R&B'un cinsel ve alaycı bir yanı var, alternatif rock'da rastlamanız imkansız bazı duygulara tercüman oluyor: Alternatif rock kendi içine kapanık bir tür, çok egoist kişiler tarafından yapılıyor. Tekboyutlu müzikten gına gelmişti, bir açılıma ihtiyacım vardı.

Ama tuhaf bir çelişki, "Midnite Vultures" senin en tekboyutlu albümün: Neredeyse tek bir stil, sadece funk var...

Benim açımdan "Midnite Vultures", "Odelay" döneminde yaptıklarımla bundan sonra yapacaklarım arasında bir geçiş albümü. Bundan sonrası "Get Real Paid" ya da "Milk and Honey" gibi parçaların ruhunda olacak: yeni bir şeyler, bir tazelik arayışıyla geleneksel ve elektronik karışımı. Bir sonraki albümün kayıtları şimdiden hazır. Pek de net olmayan bir şeye atılıyorum: 2000 yılının, önümüzdeki on yılın müziği. 90'lı yılların müziğine damgasını vuran karışımlardı. Artık daha farklı, daha homojen bir yöne doğru gideceğimizi sanıyorum.

Niçin funk'a o kadar odaklandın?

Müziklerin çoğu ya duygulara ya da akla etki eder. Ben funk'ı seviyorum, çünkü beynimin genellikle müziğin seslenmediği kısmını çalıştırıyor. Bilimsel bir kafam yoktur ama funk bilimseldir, en kare, en köşeli müzik tarzıdır. Groove'un yaratılışı, ritmlerin yerleştilmesi ve bunların birbirleriyle ilişkisi adeta matematikseldir. Funk benim ilgimi çekiyor çünkü kendi içinde bir son gibi. İyi olduğu zamanlar, tekrarlara dayanan ritmiyle dinleyeni kendi içine döndüren bir trans müziği gibi. Ritmik bir mükemmellik bu. Başarılı bir funk'a karşı koyamazsınız, zevke, hazza ilişkin bir şeye dokunur. Bu albümü yaparken, tıpkı zevkten haykırır gibi "eveetttt" deme arzusu uyandıracak bir yere varmak istiyordum. Funk aynı zamanda paradoksaldır: Kıpırdanma arzusu uyandırır, ama büyük funk müzisyenlerine baktığında, çok hareketsiz olduklarını görürsün. O kadar funky'dirler ki, kıpırdama ihtiyacı bile duymazlar. James Brown sakat gibi dans eder, gövdesi hareketsizdir, her şey kemer hizasının altında olur. Bu paradoksun hayata bakışımı iyi yansıttığını sanıyorum: Dünyanın kaosunun ortasında, sakin, dimdik durmak.

12→

Büyük funk müzisyenleri çoğu zaman süper kahramanlar gibi sunuldu. İmajınla oynamayı, kılıktan kılığa girmeyi seven birisi olarak, bu müziğin bu yanı da ilgini çekiyor mu?

Bütün bu çizgi roman kahramanı yanı bir karikatürden ibaret. Ben hiçbir zaman kendime net, kesin bir imaj edinmek ve sunmak istemedim. İlk başlarda, basın bana "slacker" etiketi yapıştırmıştı. Bunu kabullenebilir, bu klişeye göre davranabilirdim. Ama bunu yapmadım, muğlaklık, ikircikli hal, kararsızlık daha çok ilgimi çekiyor. Aynı anda tek bir şey olmak –asi, masum– ve tıpkı bir üniformayı sırtlar gibi bir şahsiyeti, bir rolü sırtlanmak çok daha kolay. Ama ben kendimi sadece bir insanoğlu olarak hissediyorum, değişen bir insan... Müziğimde de bitmiş, nihai resmi bilmeden bir puzzle'ın parçalarını bir araya getirdiğim hissini taşıyorum.

Ticari kariyerinin, bu basitliği reddetmenden dolayı zarar gördüğünü düşünüyor musun?

Kesinlikle. Önceleri, "Midnite Vultures"daki parçaların, alternatif radyolardan ziyade R&B radyolarında çalınmasını isterdim. Alternatif radyolar için eminim çok fazla R&B, ama R&B radyolardan geçecek kadar iyi bir imajım olmadığını da biliyorum. Öte yandan da, insanların müziğimi sevmelerinin nedeninin bir formülle özetlenememesi, dörtbir yanda kol gezen ve hiçbir şaşırtıcı yanı bulunmayan aptalca süprüntülere benzememesi olduğunu sanıyorum. Ben azınlıktayım, sadece çok az sayıda insan için bir şey ifade ediyorum. Ve çoğunlukta olmak gibi de bir derdim yok. O tarafta olmanın çok fazla bedeli var, kurallara boyun eğeceksin, basitleşeceksin falan filan... Ticari bakımdan büyük başarı elde etmeyen biri olabilirim ama en azından benzersiz bir şey üretmeye çalışıyorum, ticari bir ürün olmakla yetinmiyorum. Benim açımdan başarı, bir satış meselesi değil: Beni tatmin eden, kendi kıstaslarıma uygun bir yol takip eden bir şeyler yapmayı başarmak. Örneğin, dans müziği olarak tasarladığım bazı şarkılar var. Eğer insanlar bunlarla dans etmezse, bu bir başarısızlıktır. Bana kalırsa, "Midnite Vultures" bir parti, şenlik albümü. Henüz bir partide çalmayı denemedim ama az çok güvenim var, bu yönde çalıştım.

"Loser"da, Chuck D.'yi taklit etmek istemiştim. Çok ciddiyim! Sonuç: "Loser"ın Chuck D.'nin müziğiyle alakası yok. Eğer Black Sabbath'ı taklit etmeye yeltenseydim, sonucun Cars'a benzeyeceğinden eminim. Ya da Cars'ı taklit etmeye kalksam, bu sefer de Eagles'a benzer.

Yaptığın işte stil çalışmalarının payı ne kadar?

Bugün artık bir müzik icat etmenin imkansız olduğunu düşünüyorum. Rock tarihinde daha önce ortaya çıkmış bazı gruplar, kullanma talimatnamesini yazmışlar. Ne yapacaksak onunla yapacağız, artık icat edilecek çok fazla bir şey yok, mutlak olarak şahsi denecek şey çok az. Ama bunun böyle olması benim hoşuma gidiyor. Rock tarihi sayesinde, günümüzün müzisyenlerinin bir perspektifi var, neyin iyi neyin kötü olduğunu bilebiliyorlar. Kimilerinin hatalarından bir şeyler öğreniyorsun, kimilerinden de esinleniyorsun. Ama hiç kimseyi hiçbir zaman taklit etmiş değilim. Zaman zaman bana tıpkı sünger gibi olduğumu söyleyenler çıkıyor, ben öyle hissetmiyorum. Beynimi bilgisayar gibi kullanmıyorum. Çok sıkı çalışıyorum ve el yordamıyla, defalarca deneye deneye beste yapıyorum. Kayıt yapmaya değer şeyi bulabilmek için içimin derinlerine ilerliyorum, kendi sınırlarımı zorluyorum, kulağıma gelen ilk şeyi ortaya çıkarmakla yetinmiyorum. Taklit etmeye kalktığımda, sonuç hiçbir zaman yapmak istediğim şey gibi sound etmiyor. "Loser"ı bestelediğimde, Chuck D.'yi taklit etmek istemiştim. Çok ciddiyim! Kendimi Chuck D.'nin yerine koymuştum. Sonuç: "Loser"ın Chuck D.'nin müziğiyle alakası yok. Eğer Black Sabbath'ı taklit etmeye yeltenseydim, sonucun Cars'a benzeyeceğinden eminim. Ya da Cars'ı taklit etmeye kalksam, bu sefer de Eagles'a benzer. Müzik beni şaşırtıyor, hayrete sürüklüyor, ben de kendimi şaşırtma peşindeyim. Her stüdyoya girişimde, bir şeyi becerebilecek miyim ve bunu nasıl başaracağım merakı beni canlandırıyor. Araştırıyorum, inceliyorum, keşfediyorum, sonuçta kendime benzeyen bir şey yaratmak için kendimi kaybetmek hoşuma gidiyor. Yaptığım iş üzerindeki kontrolümü kaybetmekten hoşlanıyorum. Bu teslimiyet müziğin duygusal etkileyiciliğini belirliyor. Profesyonel, insanların kesinlikle beğenecekleri müzik yapmayı becerebilirim, ama eğer bu benim için yeni bir şey değilse, beni alakadar etmez.

Bu arayış müziğinin basit ve sade olmasını engellemiyor. Dengeyi nasıl buluyorsun?

Folk yaparken, müziğim hiç şüphesiz çok daha doğrudandı. Hâlâ çok basit folk şarkıları besteliyorum, ama sadece kendim için. Bugün tek bir enstrümanla çalınan parçalar beni biraz sıkıyor: Sesin gücünü, orkestrasyonları seviyorum. Benim yaklaşımım tamamen farklı. Mikrofonların nereye yerleştirileceğine varıncaya kadar kafa patlatıyorum. Eşeledikçe, mutlaka karmaşık bir şeyler bulursun. Birkaç düzeyli okumaları, uzaktan seyredebileceğin, sonra yakında bir ayrıntının üzerinde takılabileceğin eserleri seviyorum.

O kadar çok stilde çalıştın ki, insan merak ediyor hiç çalamayacağın ya da nefret ettiğin bir tarz kaldı mı diye.

Artık yok. "Sexx Laws"un, "Kenny G Sexx Laws" adını verdiğim bir versiyonunu yaptım, tıpkı Kenny G. parçaları sound'unda. Bazı insanlar Kenny G.'nin rahatlatıcı, sakinleştirici bir müzik yaptığını düşünüyor. Bence bu deliliğin, günümüz deliliğinin film müziği gibi. Yirmi yıl önce, elektro gitar üstüne akorlar döşemek ve mikrofona gürlemek deliliğin sound'uydu. Bugün bu artık aşıldı, genelgeçer şey haline geldi. Deliliği başka türlü ifade etmenin yollarını aramak gerek. Kenny G.'nin yaptığı da bence bu. Bu R&B'u dinlediğimde, ilk tepkim reddetme, beğenmeme olmuştu. Ama

CAFE TENEDOS

janusz szprot (piyano) **kâmil erdem** (bas)
zafer gerdanlı (davul) yönetiminde
HOUSE PARTY **her pazar saat 18.30'da**
JAM SESSION

Profesyonel ya da amatör
tüm jazz müzisyenlerinin
katılımına açık.

Hafta içi
jazz konserleri
dia gösterileri,
müzik atölyesi,
radyo akşamları,
dinletiler

CAFE TENEDOS

KIZIRIRMAK CAD. 29/A
KOCATEPE - ANKARA
TEL (312) 419 34 50

aslında, bu sound bana çekici geliyor. Tam da bu tepki bana ilginç geliyor: En azından, bir tepki gösteriyorum. R&B bende bir şey harekete geçiriyor, kışkırtıyor beni, düşünmeye yöneltiyor. İnsanın sevmeye çalışarak, beğenmediği bir şey yapmak istemesi belki de çok Amerikalı bir tutum. Bir anlamda, bu korkunç derecede ticari müzik, o feci synthesizer sound'u yıkıcı bir şey. Burada punk-rock bir yan var, ince zevk iddiası yok. 90'lı yıllarda pek çok müzisyenin zevkli olmak gibi bir iddiaları vardı sanıyorum. Belki giyim kuşam konusunda zevkliydiler ama, müzik konusunda her zaman değil. R&B anti-stil. İnsanın buna da ihtiyacı oluyor arada sırada. Özellikle de bir müzik stili egemen olmaya, kendinden fazla emin olmaya başladığında da.

Albümdeki birçok parçada şarkıları tiz sesle söyleyişin insana Prince'i hatırlatıyor.

Yukardan söylediğimde ifadem daha güçlü oluyor. Prince'e gelince, oynadıkları filmlerden hiç hoşlanmadığım halde çok sevdiğim bazı oyuncular vardır. Tuhaf bir şekilde, Prince'le de ilişkim aynı: Kişi olarak onu müziğinden daha çok seviyorum. Onun nüktedan yanını ve kendisini ciddiye alma tarzını beğeniyorum. Onunla ilgili hep bir muğlaklık, bir belirsizlik var: Hakikaten bir seks bombası mı, yoksa bizimle kafa mı buluyor? Kişiliğindeki bu muğlak yanı seviyorum. Maşizmle hiç alakası olmayan bir erilliği var. Erkek olarak kendinden çok emin görünüyor, ama aynı zamanda çok da feminen. Ufak tefek halimle kendimi ona yakın hissedebilirim. Bu tür bir erilliği olan pek fazla kimse yok.

Prince'le bir başka ortak noktanız da plak sanayiiyle aranızdaki sıkıntılar olabilir...

Artık pek o kadar sorunum yok. Asgari ücret üzerinden para almayı başardım, eskiden durum böyle değildi. Albümlerimin haklarını da almak istiyordum, bunu elde edemedim. Sözleşmeye göre, istediğim yerden albüm çıkarmaya hakkım var –ama maalesef kayıt yapacak vaktim yok. "Odelay" zamanında iki buçuk senem turnede geçti. Bu inanılmaz uzun bir süre. Yılda bir albüm çıkarmak isterdim, aklımda bir sürü fikir var, bu işi bırakmayı düşünmeden önce, yapmak istediğim çok şey var. Henüz tatmin olmuş değilim. Daha henüz sadece altıncı albümdeyim. En beğendiğim sanatçıların bazıları altıncı albümlerinde henüz bir şey yapmış değillerdi. Henüz daha işin başında olduğumu hissediyorum.

Zamanın ötesindeyim, öndeyim demiyorum, sadece söylediklerimin birilerine ulaşacağını söylüyorum. Dylan'ın yazdıklarına bakın, belki bir kısmı dumanlı kafayla yazılmış zırvalar, ama öyle anlar var ki, eğer doğru yerde ve doğru ruh halindeyseniz, daha önce size abartılı veya harcıalem gelen bir dize, o anda çok aydınlatıcı gelebilir.

Yaratıcılığında ailenin payının büyük olduğunu düşünüyor musun?

Annemin Velvet Underground plakları vardı. Onları 13-14 yaşındayken kardeşimle birlikte keşfetmiştik. Altın madeni bulmuş gibiydik. Burada önemli olan şu: O plaklar bize dayatılmamıştı. Kimileri bazı aile geleneklerini çok önemser, her yıl maaile toplanıp pikniğe gitmek ya da bir dini bayramda bir araya gelmek gibi şeyleri... Benim ailem içinse bu, bir Truffaut filmi veya Joseph Beuys'un herhangi bir sanat eseriydi. Dolayısıyla, bazı şeyler benim için veriliydi. Fakat, mesela geçenlerde kız arkadaşımla konuşuyorduk, dedi ki, "ben Iron Maiden dinliyordum ve bizim bundan başka ulaşabileceğimiz bir şey yoktu". İnsanlarla çocuklukları hakkında konuştukça, çok farklı bir tecrübeden geçmiş olduğumu farkediyorum. Öte yandan sanatçı ailelerden gelen ve sanatı reddeden insanlar tanıyorum. Bunların birçoğu ünlü markaları giyiyor, brunch yapıyor ve jimnastik salonuna gidiyor.

Büyükbaban Fluxus akımının sanatçılarından biriydi...

Fluxus hakkında bilgilendikçe, o sanatçıları tanıdıkça, bunun benim bilincimin bir parçası olduğunu farkediyorum. Yetişme yıllarımda bunun farkında değildim. Oyuncaklarla oynuyordum, arka bahçedeki ağacın dallarını buduyordum, başıma bela getirecek ne varsa yapıyordum. Sanıyorum bu 60'lı, 70'li yıllarda büyümenin getirdiği bir şey. O günler, daha serbest, deneyselliğe daha açık, katı tanımların pek revaçta olmadığı zamanlardı.

Şarkı sözlerin hakkında neler söylersin? Yeni Beat şairleri arasında gösteriliyorsun...

Kelimeler üzerinde bir heykeltraş gibi çalışıyorum, ama kelimelerin melodinin içinde de güzel bir duygu vermeleri gerekiyor. Bazen bir dizeyi sırf melodiye uyduğu için koyduğum oluyor, ancak bunlar benim duygularımı, duygularımın özünü ifade eden şeyler olmuyor. Ama, sonradan değiştiremiyorum, çünkü melodiye çok güzel oturmuş oluyor. Eğer giydiğiniz zaman size güzel bir duygu veren bir gömleğiniz varsa, gidip en pahalı veya en şık gömleği almanıza gerek yok. Şarkı sözlerinde ben buna önem veriyorum: Dinlemesi güzel oluyor mu?

Sırf sana özgü bir müzikten söz edebilir miyiz?

Benim müziğimi büyük kabul edilen müziklerle kıyaslamak doğru değil. Rembrandt'ı Kurt Schwitters'la kıyaslamak adilâne olmaz. Bunlar iki ayrı ifade biçimidir. Benimki, daha çok Boston'ın "More Than A Feeling"i veya Michael Jackson'ın "Rock With You"su gibi şeyler. İnsanların dinlemek istedikleri bunlar ve ben de o sadeliği, basitliği yakalamaya çalışıyorum. Ama, aynı zamanda bunların bana has şeyler olması lazım. Ve belki de bundan on yıl sonra, veledin biri "a, bu bana çok anlamlı geliyor" diyecektir. Zamanın ötesindeyim, öndeyim demiyorum, sadece söylediklerimin birilerine ulaşacağını söylüyorum. Dylan'ın yazdıklarına bakın, belki bir kısmı dumanlı kafayla yazılmış zırvalar, ama öyle anlar var ki, eğer doğru yerde ve doğru ruh halindeyseniz, daha önce size abartılı veya harcıalem (contrived) gelen bir dize, o anda çok aydınlatıcı gelebilir... Bugüne kadar yapılmamış bir sound ortaya çıkarmak isterdim. Ama bunu yapmak için de dünyevi zevklerden ve zaaflardan vazgeçmek gerekiyor. Bir AC/DC riff'inin insanı baştan çıkarmaması mümkün mü? Ya da bir Gap Band şarkısındaki oturaklı ritmden... Bunlar müzikal hamburgerlerdir, kendimizi sakınmamamız gereken hazlardır.

Son zamanların sansasyonu olan beyaz rap'çi Eminem hakkında ne düşünüyorsun? "My Name Is" adlı parçası "Loser"ın güncelleştirilmiş hali gibi...

Pek iyi bulmuyorum. Onu dinlediğimde şimdi artık beyaz rap şarkıları yazmak zorunda değilim diye düşündüm. O daha çok, insanların benim yapmamı istedikleri şeyi yapıyor. Ben hep o olayın etrafında paten yapıyordum, hip-hop unsurlarını serbest nazım şiirlerime ve sözcük çağrışımlarına katıyordum.

Müziğinin neşeli tarafları çoğu kişi tarafından daha öne çıkartılıyor... Gündelik hayatında da öyle misin? Depresyona girdiğin oluyor mu?

Elbette, ben de bir ademoğluyum. Yaptığım şeylerden biri de depresyona girmek. Ama sanıyorum, en depresif şarkılarımı memnun ve mesut olduğum zamanlarda yazıyorum. Tersi de geçerli tabii.

Sony Music 2000 Alternative

FIONA APPLE

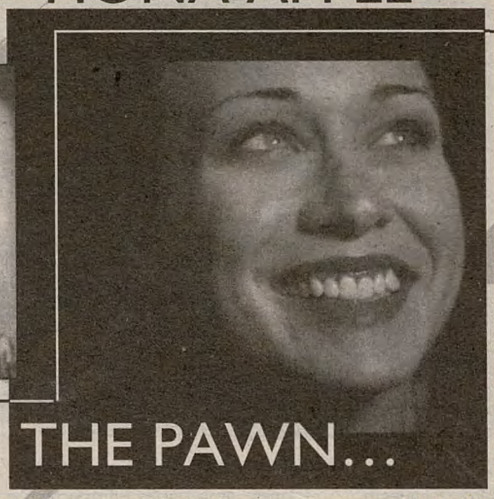

WHEN THE PAWN...

Müzik dünyasının en hüzünlü kadın sesi."Fast As You Can"in de yer aldığı yepyeni stüdyo albümü: "When The Pawn..."

MACY GRAY

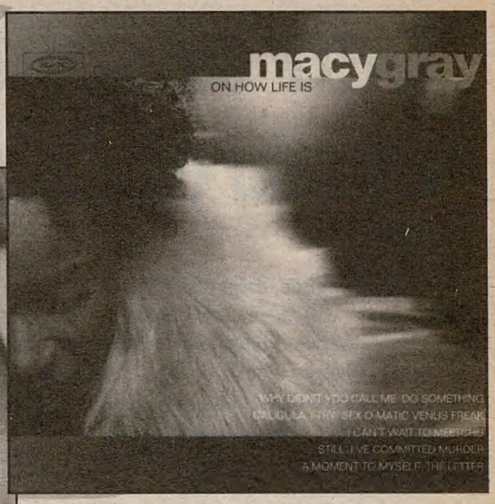

ON HOW LIFE IS

Biraz Billie Holiday, biraz Betty Davis, biraz Nina Simone ve biraz da Tina Turner ve işteee 1999 yılının en başarılı yeni ismi. Macy Gray ve Grammy adayı albümü: "On How Life Is"

OASIS

PRIMAL SCREAM

STANDING ON THE SHOULDER OF GIANTS

Britanya'nın en büyük grubundan yeni binyılın müziğine yön verecek yepyeni bir albüm: "Standing On The Shoulder Of Giants"

XTRMNTR

Vahşet, nefret, salgın, politik partiler, bomba, pis şehirler, endüsri = PRIMAL SCREAM ve Chemical Brothers destekli 6'ncı stüdyo albümüyle yine ortalığı karıştıracak: "Xtrmntr"

TÜM MÜZİKMARKETLERDE

SONY MUSIC YILDIZLARIN YERYÜZÜNDEKİ ADRESİ

alo! Khaled

Khaled'in yeni albümü "Kenza"da, adı gibi, hazineler var. Tenceresi, tavası dünyanın bütün tadlarına açık bir Arap aşçının mutfağından yaklaşık 90 dakikalık bir şölen... Albümün yarısında Rachid Taha'nın yoldaşı Steve Hillage'ın emeği var, birkaç Jean-Jacques Goldman şarkısı, Amar'la, Noa'yla düetler, Lennon'ın "Imagine"i, semazenler, okul yolları, aşk odaları, geceler, gündüzler var... Khaled'e telefon ettik, laf lafı açtı.

Benim ülkemde ben aşığım demek cesaret ister

Son albümünüzde, daha önce "1,2,3 Soleil"de de beraber çalıştığınız Steve Hillage pek çok parçanın prodüksiyonunu ve düzenlemesini yapmış. Siz Philippe Eidel, Don Was, Hillage gibi sağlam bir rock yanı olan, Doğu müziğine açık müzisyenlerle çalışmayı seviyorsunuz. Bu müzisyenlerle nasıl biraraya geldiniz, müziğinize katkıları neler oldu?

Khaled: Steve Hillage'la "1, 2, 3 Soleil" esnasında tanıştık. Bu son albüm için de, benimle birlikte çalışıp çalışmayacağını sordum. Kabul etti. Aramızda bir dostluk var. Öyle sanıyorum ki, beraber çalıştığım bütün insanlarla, Philippe Eidel, Don Was ve diğerleri, hepsiyle çalışmaktan önce dostluk kuruyorum. Niçin bu kadar çok prodüktör değiştirdiğimi soracak olursanız, çünkü hepsi aynı fikirlere sahip değiller; ben çok fazla kişiyle çalışmayı seviyorum, böylece farklı farklı fikirleri bana yansıtıp aktarıyorlar. Steve Hillage da Philippe Eidel gibi akustik enstrümanlar kullanmayı seven, oryantal ritmlere, melodilere yakın bir müzik yapmaktan hoşlanan bir İngiliz.

Yeni albümünüzdeki asıl büyük sürpriz Noa'yla beraber seslendirdiğiniz John Lennon'un "Imagine"i. Bu parçayı nasıl seçtiniz, kim önerdi?

Parçayı ben önerdim. Noa'yla ben onu daha önce bir çok kez beraber seslendirmiştik... Böyle bir karar verdim, çünkü Cezayir'deki meselenin yavaş yavaş çözüme doğru gitmeye başladığını gördüm, 2000 yılına giriyorduk, Filistinlilerin de 2000 yılında barışa kavuşmalarını istiyordum; bu savaş içinde doğmuş, hayatı tanımamış bir sürü insan var... Ve böylece, Noa'yı da çağırıp, bütün dünyayı dolaşmış bu parçayı albümde beraber söyleme fikri oluştu.

Gençliğinizde Beatles'a hayran olduğunuz, çok dinlediğiniz bir dönem oldu mu?

Ben İngilizce anlamıyorum, ama Beatles benim için 60'lı yıllar demek. Herkes onları dinliyordu bizde de. Rock'n'roll, Elvis Presley, John Lennon, Fransa'dan Les Chaussettes Noires, blues, caz... Cezayir'de her şey yakından takip ediliyor hakikaten... *(gülüyor)*

Cezayir'deki meselenin çözüme doğru gittiğini söylüyorsunuz, 2000 yılıyla birlikte biraz daha iyimser misiniz?

Ben mudumu hiçbir zaman yitirmedim. Ben şarkılarımda da umudu söylüyorum, her günkü hayatımızı anlatıyorum. Bu kanın, anlamsız savaşın bir gün durdurulacağı umudunu hep taşıdım. Bu, her zaman söylediğim gibi, ortalığı kasıp kavuran bir fırtınaya benziyor.

Bu albümden daha önce sizinle yapılmış bir söyleşide, Björk'le, Noa'yla ve Stevie Wonder'la beraber düet yapmak istediğinizden bahsetmişsiniz. Noa'yla çalıştınız, diğerleriyle şimdilik bu isteğiniz gerçekleşmedi galiba. Bu müzisyenlerin sizin için önemi, anlamı ne?

Björk'ün yerine şarkıcı Noa'yı koydum. Pakistanlı Hindu kadın şarkıcı Amar'ı çok istiyordum. Onunla da bir düet yaptım. Amar, Björk'e eşdeğer, Londra'da yeni yükselen yıldız o.

Björk'ün müziğinden hoşlanıyor musunuz?

Biraaz, birazcık. İlk başlarda. "Sahra" albümümden önce Björk'le bir düet yapma fikri vardı.

Onunla tanıştınız mı, rastlaştınız mı?

Hayır, hiç.

Peki ya Stevie Wonder?

Stevie Wonder benim için bir mit, bir efsane, onun müziğiyle büyüdüm. Çok uzun süreden beri Stevie'nin ve Ray Charles'ın hayranıyım. Bir dahaki albümde Stevie'yle düet yapmayı isterim.

Albümünüzde semazenlerle de ilgili "Derwiche Tourneur" adında bir parça var. Türkiye'de semazenleri gördünüz mü hiç?

O parçayı zaten bunun için yaptık, Türkler için, semazenler için.

Onların bir benzeri Cezayir'de de var mı?

Ben de müslümanım. Bizde de dervişler var. Bizdeki dervişler beyazdır. Fas'daki Gnawa'lar ise siyahtı. Bunlar da benzer ayinler yapan insanlar sanıyorum. Mısır'da da bir çok yerde, böyle ayinler yapan, transa geçen insanlar var. Onlar transa geçiyor. Herkesin kendi kültürü ve kendi kültürüne göre çeşitli usulleri var. "Derwiche Tourneur"ü ben yazmadım, onu Jean-Jacques Goldman yazdı. Jean-Jacques Goldman Türkiye'ye geldiğinde, bu durmadan dönen, dönen, dönen ve sonra düşmeyen adamlar onu büyülemiş, gözleri kamaşmış. Bana anlattı, "Dear Khaled, sen dervişleri biliyor musun?" *(gülüyor)* "Tabii, biliyorum, Türkiye'deki semazenler çok etkileyici" dedim. Benim memleketimdeki Gnowa'lar da transa geçiyor, kendilerine bıçaklarla vuruyorlar falan... Azçok ne olduğunu biliyorum. Sözleri yazmaya başlamıştı, ama henüz bitirmemişti o zaman. Ona dönen dervişlerin o esnada orada olmadıklarını, uzaklarda olduklarını anlattım. Bu nedenle durduklarında başları dönmüyor ve düşmüyorlar. Bunun üzerine sözleri öyle bitirdik, "Derviş, orada değilsen, söyle bana hava soğuk mu..." Semazenle konuşuyoruz yani...

Bu konuyu istemenizin bir nedeni de yumuşak, barışçı bir din yorumunu, İslamiyet yorumunu öne çıkarmak mı?

Kesinlikle, kesinlikle. Onun için de zaten albüme "Kenza" adını verdim. Kenza, mücevher demek. Aynı zamanda, küçük kızımın da adı. Bu albüme, hazine, mücevher adını vermek istiyordum, çünkü dinde aslında sadece güzellik vardır, saldırgan insanlar, şiddet, öfke yoktur. Benim göstermek istediğim buydu. Transa geçenler dindar insanlar ve onlarda büyük bir yumuşaklık var. Bizim din konusunda bir imajımız var: kötü, insanlar olduğumuz, dinin içinde kötü insanlar olduğu, çocukları boğazlayan, bir şeye ulaşmak için olmadık şeyler yapan insanlar olduğu imajı. Ben de onlara olumlu imajı, negatif olmayan imajı göstermek istedim.

Siz rai'yi bütün dünyaya, özellikle Batı'ya tanıttınız ve sevdirdiniz. Uzun süredir hakir görülen Arap müziği, şimdi daha ciddiye alınıyor. Bir yol açmış gibi görüyor musunuz kendinizi?

Bu müziğin, rai müziğinin gelişimi de, rock'n'roll tarihine benzer, biraz fazla eziyet çektirilmiş, medyalarda sesini duyuramayan, radyolarda, televizyonlarda çalınmayan bir müzikti Cezayir'de. Çünkü sefahat düşkünlerinin, ahlaksızların müziği olduğu söyleniyordu. Aşktan, kadınlardan söz eden bir müzik... Özellikle de müslüman bir ülkede, bu bir engel. Ben tabuları yıkmak, bu şarkıları kadınları küçük düşürmek için söylemediğimizi göstermek istedim. Kadınlara saygı duyarak ve aynı zamanda dinimize saygı duyarak bu müziği yapıyoruz. Ama benim memleketimde "ben aşığım" demek olumsuz anlamlara çekilebilecek bir şey. Bu kelimeyi söylemek biraz zordur, cesaret ister. Bu müzik de bir mücadele vermek zorunda kaldı. Pozitif imajı göstermek, ve sadece kadından, kadının cinselliğinden, seksten, erotik olan şeylerden söz edilmediğini göstermekti bu müca-

16→

dele. Rai erotizmden ibaret değil. Dünyadaki bütün şarkılar aşktan nasıl söz ediyorsa, öyle anlatıyor aşkı. Aynı zamanda, genel olarak kadını anlatıyor, çünkü rai müziği kadınlardan çok söz eder, ama daha çok çiftlerden bahseder. Ve insanlar biraz şaşırdılar. Ama bu müzik bununla mücadele etti. Ben rai'yle gurur duyuyordum, çünkü bir patlamaya işaret ediyordu, 1985'de hükümet bu müziği tanıdı ve televizyonlarda çalınmasını kabul etti. Dinleyici sevdi, sonra sınırları aştı. Derken, önündeki bütün kapılar açıldı.

Bu müzikte yaptığınız değişiklikler, özellikle de Jean-Jacques Goldman'la işbirliğiniz nedeniyle geleneği olduğu gibi koruma yanlıları tarafından eleştirildiniz mi?

Goldman'la beraber çalışmam konusunun bununla alakası olmaması lazım. Ben bir Fransız ozan değilim, Fransızca yazamam. Goldman'ı aradım, çünkü o Fransa'nın en iyisi. Onunla beraber çalıştım, çünkü beni dinlemek isteyen başka dinleyicilere ulaşmak istiyordum. Konserlerime geldiklerinde ne söylediğimi anlamıyorlardı. Onlara az da olsa, abartmadan derdimi anlatmak istiyordum. Afrika'da beni eleştirenler, müziğin doğasını, yapısını bozduğumu söyleyenler büyük ölçüde kıskançlık duyuyorlar sanıyorum. Bir evrim yaşanıyor. Beni eleştirenler bunu anlayamıyor. Ayrıca müziğimi eleştirenler bence müzisyen ya da sanatçı değil. Çünkü müzik araştırılmak, incelenmek, geliştirilmek içindir. Müzik evrimle birlikte ilerler. Ben elektrikli enstrümanları kullanarak müziğe bir güç kattım, onu daha ileri bir düzeye götürdüm. Ama ana yapısını, doğasını bozmadım, dokunmadığım, dokunmayacağım temel unsurlar var: akordeon, darbuka, perküsyonlar, oryantal Arap sound'u, her zaman yanıbaşımda olan kemanlar, sonra memleketime ait Arapça sözler... Bazı, bazı, nasıl söylesem, yeryüzündeki bazı sersemler, sanatçı falan olmayan insanlar ya da kıskançlar benim müziği bozduğumu söylüyorlar.

Türkiye'de özellikle seçkinler, batılılaşma yanlısı kişiler, oryantal müziği, Arap müziğini hakir görürler. Benzer bir durum Cezayir için de geçerli mi?

Hayır, kesinlikle hayır. Biz Cezayir'de Avrupa'nın tam kapısının eşiğindeyiz. Cezayir'de her şey dinlenir. Batılı olan da, doğulu olan da dinlenir. Biz ırkçı değiliz... *(gülüyor)* Hakikaten. Bütün müzikleri dinleriz, insanlar bütün müzikleri seviyorlar. "Ben Batı müziğini severim", "yok ben rai severim" gibi şeyler yok. Kim neyi dinlemeyi arzu ediyorsa, onu dinler.

Yani Batı taraftarları içinde kendi kültürlerine, geleneksel müziklerine burun kıvıranlar yok...

Hayır. Ben Avrupa'da sesini duyuran gençleri gördüğümde gurur duyuyorum. Bir melodiyi batılılaştırmak güzel bir şey, demin de söylediğim gibi, biz müziği ileri götürmek, dönüştürmek için varız, bir kültürü yıkmak, bozmak ya da ona bütünüyle entegre olmak için değil. Sınırları aşmak için. Genç bir Türkün, Cezayirlinin, Arabın bütün dünyanın dinleyeceği bir müzik yapabildiğini, bilgisayarı kullandığını göstermek için, bundan gurur duymak için... Müzik yapmak ve bunu satmak için... Oryantal müziği hor gören insanları gördüğüm zaman, şöyle düşünüyorum, onlar bir piyasanın tuzağına düşmüşler. Ben bu müzikle gurur duyuyorum, çünkü Amerikan müziği bütün piyasayı istila etmiş durumda, gençler kendi kültürlerini unutuyor. Ben Türk müziğini dinlediğim zaman -biraz da Türk müziğiyle büyüdüm- çok hoşuma gidiyor. Sizdeki seslere bayılıyorum, çok seviyorum. Bir kadın ya da erkek Türk şarkıcının Türk sesiyle, oryantal sesle Avrupa'ya gelip, Avrupalılarla çalışması çok güzel. Bu büyüleyici bir şey, gelişme, evrim ve aynı zamanda kültüre saygı bu demek.

Rai müziğinin gelişimi de, rock'n'roll tarihine benzer, fazla eziyet çektirilmiş, radyolarda, televizyonlarda çalınmayan bir müzikti. Çünkü sefahat düşkünlerinin, ahlaksızların müziği olduğu söyleniyordu. Aşktan, kadınlardan söz eden bir müzik...

Türkiye'den tanıdığınız şarkıcılar var mı?

Eveet. Böyle söylediğim için affedin ama, en büyük travesti şarkıcınızı çok beğeniyorum, onun bütün kasetleri ve cd'leri var bende... *(gülüyor)*

Peki Tarkan'ı biliyor musunuz?

Tarkan, Avrupa'ya girmek için ne yapması gerektiğini bildi. O, müziğin bir başka yanı, başka veçhesi. Tarkan bugünün gençlerini etkileyen, onlara ulaşan bir şey yakaladı. Ben böyle gençleri gördüğümde gurur duyuyorum. Genç birisinin Avrupa'da, Batı'da tutan, ses getiren bir şey yapması çok güzel. Müthiş bir şey. Bu genç adamı kıskanmanın bir alemi yok. Nasıl satacağını ve genç topluluğu nasıl yakalayacağını bildi. Mesela, rap dalgası gibi, adı neydi, öteki Kolombiyalı Martin gibi, o da İspanyol havalı bir müziği değiştirerek kullandı. Harika. Herkesi yakaladı. Kötü niyetli olmak lazım onları eleştirmek için. Bir şeyler araştırıp, bulup, memleketlerinden uzaklara giden, başarılı olan bu gençlere şapka çıkarmak gerek.

Biraz önce rai'den konuşurken sözlerin aşka, kadınlara dair olduğunu söylüyordunuz. Müzik gittikçe popülerleştikçe, uluslararasılaştıkça şarkıların içeriğinde de değişiklikler oldu mu? Sorunlarla beraber sözlere yansıyan bir politikleşme var mı?

Hayır. Bu müziğe ihanet etmek istemiyorum. Bu müzik gündelik mevzuların, gündelik hayatın dışında bir konuyu kaldırmaz. Diğer konular rai'nin doğasına aykırı. Bana "politik şarkılar yapman, Cezayir'deki durumla ilgili sözler söylemen lazım" diyenler var. Böyle bir şey yapamam, yapmak istemem. Çünkü bu müziğin yapısını, doğasını bozmak istemem, işte o zaman bu müziği bozarsınız. "Rai" düşünce, görüş demektir. Herkesin görüşü, gündelik hayat. Benim yaptığım bütün şarkılar barış şarkıları, Cezayir'de barış şarkıları, evet tamam, bu yapılabilir, ama doğrudan doğruya politika olmaz. Hayır, hayır, hayır olmaz.

Rai'nin Avrupa'da, özellikle Fransa'da tutması, orada varoşlarda yaşayan genç Cezayirliler, Kuzey Afrikalılar için bir gurur kaynağı oldu mu?

Evet. Rap akımına bakın, varoşlardaki bütün gençler rap yapıyor, bu gençler ya rai müziğiyle ya rap'le özdeşleşiyor. Amaç da bu. Patlama yapan bir müzik böyle etki yaratıyor, kendilerini dışlanmış hisseden insanlar müzikle özdeşleşiyor.

Kadınlardan bu kadar söz eden rai müziğinin, üzerlerinde onca baskının bulunduğu Cezayirli kadınların hayatında özel bir yeri, özel bir anlamı var mı?

Bizde, Cezayir'de rai söyleyen kadınlar var. Ve bu rai müziği, onu söyleyen kadınlar tarafından yaratıldı. Cezayir, İran değil. Aynı şey değil... *(gülüyor)* Cezayir'de sorunlar olduğu doğru, ama kızlar

SALI 21:00 - 24:00 İSTANBUL BLUES KUMPANYASI
ÇARŞAMBA 21:00 - 24:00 NEŞET RUACAN QUARTET
PERŞEMBE 21:00 - 24:00 FO' JAKES
CUMA 22:00 - 01:00 MOE JOE
CUMARTESİ 22:00 - 01:00 YAVUZ ÇETİN GROUP

SHAFT
BLUES&JAZZ CLUB

11:00 - 04:00 arası açık
11:00 - 20:00 happy hour

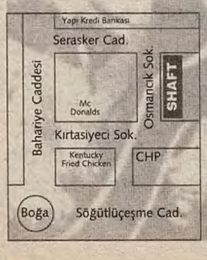

Serasker Cad. Osmancık Sok. No: 13 Kadıköy / İstanbul Tel: 0216 349 99 56 - 0216 349 48 65

etekle, jean'le sokağa çıkabiliyorlar, öyle bir mesele yok. Hayat çok zor olsa da, kızlar boğazlanarak öldürülse de, terorizm sorunu olsa da, böyle... Türkiye'de de aşağı yukarı aynı şey olduğunu sanıyorum. Ama Türkiye'de de jean'le falan dolaşan kızlar gördüm, sorun değil. Cezayir'de de Türkiye'dekiyle aynı sorun; tek fark, bizde başka dinler yok, sadece İslamiyet dini var. Fanatizm meselesi var. Din sorunu değil, fanatizm sorunu, insanlar dini kullanıyorlar, bu da iyi bir şey değil. Bir başka şeye ulaşmak için dini kullanıyorlar. Benim memleketimdeki savaş, din savaşı değil, bir iktidar savaşı. Cezayir'de olanlar çok anlamsız. Bu çok aptalca, sapıkça. Birbirini öldüren müslümanlar. Allah adına insanları boğazlayan, öldüren insanlar. Bunlar ne Allah'ı, ne de Allah'ın dinini biliyorlar. Çok yanlış.

Cezayir'deki şeriatçıların hedeflerinden biriydiniz, onlar tarafından tehdit edildiniz ve ülkenizi terk etmek zorunda kaldınız.

Özür dilerim, benim ülkemde herkes tehdit altında, herkes tehdit ediliyor.

Siz aşktan söz eden şarkılar söylüyordunuz ve büyük bir dinleyiciniz vardı. Sizi tehlike olarak görmüş olmalılar.

Evet, zaten konu da bu. Hasni adındaki rai şarkıcısını niye öldürdüler? Bir çok gazeteciyi öldürdüler. Ayrıca bir çok kadının boğazını kestiler. Bir çok yaşlıyı öldürdüler, boğazlarını kestiler. Masum çocukların boğazları kesildi. Sanatçılar öldürüldü. Bu tür durumlarda, terorizmin olduğu ülkelerde, rahatsız eden, sakıncalı görülen insanlar öldürülüyor. Biz de, şarkılarımızda doğrudan doğruya politikadan bahsetmesek de sakıncalı görülen insanlar listesindeyiz. Düşman olarak görülüyoruz. Dünyanın her yerinde böyle, sakıncalı kabul edilen insanları tasfiye ediyorlar.

Ben yaşama sevincini ifade ediyorum şarkılarımda, yaşama sevinci de onların gözünde tehlikeli bir şey. Biz sanatçıların da fan'ları var. Fan kelimesi de fanatizmden geliyor. Bizim için de fanatik olan insanlar var. Biz hedefteki insanlarız. Bir çok yerde durum böyle, Türkiye'de de benzer şeyler var...

Evet, farklılıklar olsa da, Cezayir'le Türkiye arasında pek çok benzerlik de var...

Birkaç kez Türkiye'ye geldim. Her seferinde de orada olmaktan hakikaten çok memnun kaldım. İnsanlar çok cana yakın, müziğe ilgili. En son Caz Festivali çerçevesinde gelmiştim. İnsanların dışardan gelen müziklere bu kadar ilgili olmasını beklemiyordum, müziği çok seviyorlar. Böyle bir kültür var. Benim memleketimde Oran şehri, rai müziğinin çıktığı şehir, Türkler tarafından sömürgeleştirilmiş bir şehir... *(gülüyor)* Sömürge dönemi, izlerini de bıraktı tabii. Biz Fransızlar tarafından da sömürgeleştirilik, İkinci Dünya Savaşı'nı bir şekilde yaşadık, Kuzey Afrika'da Amerikalılar vardı... Benden önceki kuşak Elvis Presley vesaire dinliyordu. Sonra, Fransız müziği dalgası oldu. Fransızcaya hakimiz, Fransız müziği bizde çok dinlenir. Türkiye bizim için Ortadoğu demek. Mısır müziğine yakınlık duyarız. Amerikan pazarı tarafından tıka basa doldurulmuş Batılılar gibi değiliz. Burada, Fransa'da emperyalist kültürlerle dolduruluyoruz. Ben müziğimle sınırları geçtim, aynı zamanda, müzik yapan başka ülkelerin de olduğunu kanıtlamak için; onları görmezden gelmemek lazım.

Babam benimle gurur duyuyor. Ne zaman telefon etsem, zavallım hemen ağlamaya başlıyor. Ona müziğin olumlu imajını gösterdim: sert uyuşturuculara el sürmüyorum, alkolik değilim, ramazanda oruç tutuyorum, dinime saygı gösteriyorum...

Biraz geçmişe dönersek. Çok küçük yaşlarda "Cinq Etoiles" (Beş Yıldız) adında bir grup kurmuşsunuz, çeşitli kabarelerde, düğünlerde müzik yapıyormuşsunuz. Ne tür bir müzik yapıyordunuz o zamanlar?

O zamanlar, ilk grubumu kurduğumda, 10 yaşındaydım, yıl 1970'di. Bu nedenle rock'n'roll'u biliyorum, çünkü ben de 60'lı yıllarda doğdum. Ben Fas müziği yapıyordum, çünkü Faslılarla sınır komşusuyuz, ben onlarla büyüdüm. Oran aynı zamanda bir İspanyol şehri, Endülüs şehri. İspanyol müziğine, flamenkoya, Fas müziğine çok ilgiliydik. Benim için Fas müziği önemliydi, çünkü Nass El-Ghiwane, Jil Jilala gibi gruplar, büyük bir dalga yaratmıştı. Bugünün rap'i gibi bir şeydi, 1970'de patlama yapmıştı. Herkes aynı şeyi yapıyordu. Ben de grubumu kurdum ve Faslılarla aynı şeyi yaptım.

O ilk grubunuzdaki arkadaşlarınız arasından daha sonra müzisyen olan çıktı mı hiç?

Hayır. Hayır, hiç çıkmadı. Bütün gruptan müzik yapan bir tek ben varım. Bir tek müzisyen vardı, benimleydi, benimle beraber çalıyordu, hayat boyu müzisyen olacak birisiydi. Çok gençken Marsilya'da öldürüldü. Diğerleri hepsi çalışıyor, biri otobüs şoförü oldu, ötekileri bilmiyorum, birbirimizi görmeyeli çok oldu, 80'li yıllardan beri.

Daha on yaşındayken müzisyen olmaya karar vermiş miydiniz, müzisyen olacağınızı biliyor muydunuz?

Hayır. Cezayir'le Fas arasında Batı Sahra nedeniyle sorunlar vardı ve 1974'de bize Fas müziği söylemeyi yasakladılar. 1974'de ilk single'ımı kaydettim, bu rai müziğiydi.

"Trigue el Lycée" mi?

Eveet, o. O zaman, "ben artık bu müziği yapacağım" dedim. "Madem ötekini bana yasakladılar, artık bunu söyleyeceğim. Hayatımı kazanmamın tek yolu bu". Çünkü para kazanmak, annemle babama katkıda bulunmak için düğünlerde çalıyorduk. Annemle babam, şimdilere kadar yoksuldular. Bütün aileme yardım ediyordum, kardeşlerim okula gidiyordu. Tek çalışan ben ve iş bulduğu zamanlar babamdı. Benim açımdan bir işti müzik. Hem bir eğlence, hem de hayatını kazanmanın bir yoluydu... Ülke çapında bir sanatçı olmak benim için büyük bir hayaldi, uluslararası bir sanatçı olacağımı ise düşünemezdim bile.

Bir yerde okuduğuma göre, bu ilk 45'liğiniz bütün radyolarda yayınlanmış, çok tutmuş, ama siz beş kuruş kazanmamışsınız.

Evet... *(gülüyor)* Her şeyden haberiniz var sizin. Bana eski günleri, pek çok şeyi hatırlattınız. Bu nedenle de bu "Trigue el Lycée" şarkısını son albümde yeniden yaptım. Çünkü kendime bir hoşluk yapmak istiyordum, çünkü ben yakında 10 yaşıma giriyorum, çünkü 29 şubatta doğdum. Bu sene de şubat 29 gün çekiyor, ben doğum günümü dört yılda bir kutluyorum. Kendime bir hoşluk yapmak istedim, kendi kendime bir hediye bu. Ayrıca, Cezayir'de beni tanıtan da bu şarkı olmuştu.

Bu şarkının sözleri ne anlatıyor?

O zamanlar lisedeydim. Herkesin sevdiği bir şarkı oldu. Biraz matrak, biraz melankolik buldu insanlar, çünkü içinde her şey vardı. Onlar için 14 yaşında bir genç bu şarkıyı söylüyordu ve bu müthiş bir şeydi. Cezayir'de o yaşta bir çocuğun böyle şarkı söylemesi, kendisini ifade etme ve düşündüğünü söyleme cesaretine sahip olduğu anlamına gelir. Ben "Lisenin yolu beni yoran dik bir yokuş" diyordum... Bütün yolu yayan katediyordum ve nihayet okula geldiğimde, bitap durumda oluyordum, hakikaten inanılmaz dik bir yokuş vardı, bu tırmanma beni çok yoruyordu.

Ve devamsızlık nedeniyle liseden atılmışsınız...

Notlarım iyiydi, ama devamsızlığım çok fazlaydı. Okulu kırıyordum, çünkü gizli gizli sigara içiyordum... *(gülüyor)*

Ayrıca, müziği de ailenizden, özellikle de babanızdan gizli yapıyormuşsunuz. Babanız müzikle uğraşmanıza niçin karşı çıkıyordu, o sizin ne olmanızı isterdi?

Babam için, sanıyorum bütün anne babalar öyledir, müzikle uğraşmakta bir gelecek yoktur, müzik bir iş, bir meslek değildir. Ama babam ırkçı değildi. Yaptığım müziği seviyordu. Ayrıca o da bir fan'dı, şu anda hayatta olmayan, kendi zamanından, daha geleneksel müzik yapan bir sanatçının

hayranıydı. Babam endişe ediyordu, çünkü Cezayir'de sanatçıların bir statüsü yoktu, bir yerlere varan, sınırların ötesine geçen hiç sanatçı yoktu. Bunun bir meslek olmadığını söylüyordu. Ben de ona bu müzikle çok şey yapılabileceğini ispatlamak istiyordum. Babam korkuyordu, müzikle uğraşan herkes uyuşturucu kullanır, alkolik olur diye düşünüyordu. Ben ona tersini kanıtladım.

Babanız hâlâ hayatta mı?

Hayatta, benimle gurur duyuyor. Ne zaman telefon etsem, zavallım hemen ağlamaya başlıyor. Ona müziğin olumlu imajını gösterdim: sert uyuşturuculara elimi sürmüyorum, alkolik değilim, ramazanda oruç tutuyorum, dinime saygı gösteriyorum... Yasaklara elimi sürmüyorum.

1986 yılında, ilk defa Fransa'ya Bobigny Festivali'ne davet edilmeniz nasıl oldu, Fransa'da tanınıyor muydunuz?

Kuzey Afrikalılar arasında tanınıyordum. Barbès piyasasında ünlüydüm. Kendi cemaatim içinde, kulaktan kulağa bayağı tanınmıştım. İnsanlar benimle gurur duyuyordu, Fransız komşularına "işte bizden bir şarkıcı" diyorlardı. Bu nedenle beni konser vermem için Fransa'ya davet ettiler. Ve daha o zamanda bile, ülkeden dışarı çıkmam çok zor olmuştu.

Bu davet sizi çok heyecanlandırmış mıydı, bunun uluslararası bir ünün başlangıcı olabileceği hiç aklınızdan geçmiş miydi?

Çok heyecanlanmıştım. Ayrıca o kadar büyük bir kalabalığı da beklemiyordum. Çok kalabalıktı, insanlar çok coşkuluydu, kendilerinden geçiyor, ağlıyorlardı, müthiş heyecanlıydılar, yeni bir müzik, yeni bir şey keşfediyorlardı, meraklıydılar... Her şey vardı. Hep söylediğim gibi, bir daha öyle bir konser asla veremem, o konser bütün hayatıma kazındı.

Dinleyiciler arasında Fransızlar da var mıydı?

Evet, evet. Zaten Cezayir'den de bir Fransız sayesinde çıktım. Martin Messonier, ilk albümüm "Kutché"yi de onunla yapmıştım. İlkin o Cezayir'e geldi, "Khaled senin müziğinle bir şey yapmak istiyorum. Kayıt yapmak için, müziğini tanıtmak için Fransa'ya gelmelisin" dedi. Cezayir'de yaptığımı çok sevmişti. Fransa Kültür Bakanlığı da onun sayesinde, konser için Cezayir'den çıkmamda büyük yardımcı oldu. Cezayir'den Fransa'ya gelmemi isteyen pek çok Fransız vardı. Hatta Fransız hükümeti düzeyinde bile. Ben de onları hayal kırıklığına uğratmadığım için gurur duydum. Ben Cezayir'de doğdum, beni doğuran Cezayir oldu, Fransa da bana kucak açtı.

Sizi esas olarak ünlendiren "Didi" şarkısının da içinde yer aldığı "Khaled" (1992) adlı albümünüz daha çıkmadan, New York'a "World Summer Festival 91"e Fransa'yı temsil etmek üzere davet edildiniz...

Evet, Fransa'nın 14 Temmuz bayramını temsil etmek için. Ve üç yabancı gruptuk. Çok komik, beni hâlâ güldürüyor. Ben yabancı sayılmayabilirim, çünkü Fransız bayrağı altında doğdum, 1960 yılında Cezayir hâlâ Fransızdı. Öteki davetliler, Afrikalı Mory Kanté ve Çingene Gypsy Kings'di. O zaman, Central Park'ta, ben ve Mory Kanté önce sahne aldık, büyük starlar Gypsy Kings'di. Çok komikti orada Fransa'yı temsil etmemiz. Fransızların 14 Temmuz'unun nasıl bir şey olduğunu göstermek için, bizleri Fransa'dan gelen Fransız sanatçılar olarak takdim ettiler. Çok güzel bir şey bu. Bu bir zihniyet açıklığını, Fransızların ırkçı olmadığını gösteriyor, yurtdışına şarkı söylemek, kendilerini temsil etmek için siyahları gönderiyorlar... *(gülüyor)*

Bir melodiyi batılılaştırmak güzel bir şey, biz müziği ileri götürmek, dönüştürmek için varız, bir kültürü yıkmak, bozmak ya da ona bütünüyle entegre olmak için değil. Oryantal müziği hor görenler bir piyasanın tuzağına düşmüşler. Ben bu müzikle gurur duyuyorum, çünkü Amerikan müziği bütün piyasayı istila etmiş durumda.

Pek çok Cezayirli müzisyen sizin açtığınız yolu bir anlamda takip etti: Rachid Taha, Cheb Mami, Faudel...

Evet, Cheb Mami benden sonra yaptı. Rachid Taha da geçen sene Central Park'taydı, 14 Temmuz için. Faudel jenerasyonu başka bir şey.

Siz kendinizi bir yol açmış, öncülük yapmış gibi görüyor musunuz?

Hayır, ben kendimi insanların zihniyetlerini açmış, bir göçmenin ya da yabancının olumlu imajını göstermiş, sevgiden, aşktan, barıştan söz eden, bu mesajı veren bir adam olarak görüyorum. Ayrıca, televizyonlardan gayet iyi yansıyan gülümsemesiyle insanların bakış açılarında bir açılmaya katkıda bulunan bir adam olarak görüyorum. Televizyonlar, uydular çok katkıda bulunuyor, otele gittiğinde Türk kanallarını seyredebiliyorsun, insanlar Türk müziğini de keşfediyor. Fransız kanallarında da zap yaptığın zaman şarkı söyleyen bir sürü yabancı görüyorsun, öyle bir açıklık var. Bu eskiden çok enderdi, şimdi artıyor, müthiş.

Siz ayrıca, sinemacılarla da çalıştınız, Bertrand Blier'nin "1, 2, 3 Soleil" adlı filminin müziğini yapmıştınız. Film müziği teklifi alıyor musunuz?

Çok fazla teklif aldım, ama bir şey söylemek için uygun zaman değil. Biliyorsunuz, sinemacılar hep her şeyi çok büyük bir sır olarak saklamak isterler; fazla konuşmamı istemiyorlar.

"% 100 Arabica"da rol almıştınız.

Sinema dünyası çok ilgimi çekiyordu, onu keşfetme fırsatı oldu benim için.

Film hoşunuza gitti mi, gerçekliği yansıtma bakımından sizi tatmin etti mi?

Senaryoyu okuduktan sonra, hakikati anlattığını düşündüğüm için bu rolü kabul ettim. Mesajı olan, ama aynı zamanda da eğlenceli bir film. Hikaye doğruydu, Fransa'da ve aşağı yukarı dünyanın her yerinde öyle oluyor.

Dinleyicilerinizin büyük çoğunluğu Cezayir'de ve Fransa'nın kenar mahallelerinde çok çetin şartlarda yaşıyor. Sizinse bütün dünyada bir popülariteniz, buradan gelen bir gücünüz var. İsteğinizi ya da durumunuzu aşan, daha ziyade siyasi bir misyonun size yüklendiğini hissettiğiniz oluyor mu?

Aşktan, gündelik hayatın sorunlarından, gündelik hikayelerden söz eden şarkılar söylesem de ben angaje bir şarkıcıyım. İstense de istenmese de bu böyle, kabul etmek gerek. Kabul etmek gerek, ama hata yapmamak lazım. Yani olur olmaz şeyler söylememek, olur olmaz şeyler yapmamak gerek. Mesele bu. Dünyanın çeşitli yerlerinde, çeşitli programlara davet ediyorlar, katılıyorum. Mesela son olarak, İtalya'da iki-üç saat süren, gayet ciddi, tamamen siyaset hakkında bir programa katılmıştım. Kendimi bir şef gibi savundum, bir sanatçı, bir müzisyen olarak değil, kendini ifade eden, olayları olduğu gibi dile getiren genç bir Cezayirli olarak konuştum. Ama olur olmaz şeyler söylemedim. Bazen sanatçılar kendilerini davet edenlerin tuzağına düşüyor, onların iteklemesiyle ağızlarına geleni söylüyorlar. Ve bazen bu sanatçılar pek çok ülkede anlamadıkları şeylere müdahale ettikleri için nefret uyandırıyorlar. Bu da hiç iyi bir şey değil. Ben bu tuzağa düşmedim. Ama her şeyi olduğu gibi söyledim, anlattım. Düşündüğüm her şeyi anlattım ve hiç kimse düşündüklerimi söylememi yasaklayamaz.

Sizi yakında tekrar burada konserde görmek isteriz, geçen seferki konseriniz çok kısa olmuştu...

Her ne kadar geç kalmış olsam da ben o konseri çok sevmiştim. Koşa koşa geldim, belki de gördünüz, bagajlarımı sahnenin kenarına bıraktım. Uçakta falan sorun çıkmıştı. Bizi yurtdışından davet eden insanların bazen pek parası olmuyor, çok para harcamamak için bizi konserden iki-üç gün önce çağırmıyorlar. Günü gününe geliyorsun, ertesi gün dönüyorsun...

Bu sene de gelecek misiniz?

Eveeet, çok isterim ve geleceğim.

Söyleşi: **Siren İdemen**

RAM-SES
MÜZİK ATÖLYESİ

Merkez:
İstiklal Cad. Aznavur Pasajı 212/6
Yapı Kredi Kültür Merkezi Karşısı Galatasaray
Tel: 0. 212. 245 02 21

Dersane:
İstiklal Cad. Toma Apt. Şanzelize Girişi Kat. 5
Tel: 0. 212. 245 32 94

Türk Halk Müziği ve Batı Müziği Konservatuarlarına, Müzik Eğitim Fakültelerine hazırlık kursları

• Ses eğitimi (şan) • Keman (Türk-Batı) • Viyolonsel - Viyola • Piyano - Klavye (org) • Klasik Gitar • Flamenko - Latin Gitar • Akustik Gitar • Elektro Gitar • Bas Gitar • Jazz Gitar • Davul - Perküsyon • Bağlama • Tambur • Ud • Kanun • Kemençe - Kemane • Flüt - Ney • Saksofon - Trompet • Kaval - Mey

Ram-Ses Müzik Atölyesi Kulübü
• Konser, söyleşi, imza günü, panel ve çeşitli organizasyonlar
• Her perşembe "plak günü"
• Her cumartesi "video gösteri günü"
• Her türlü müzik materyali (nota, şarkı sözü, cd, kaset, cd-rom...)
• Enstrüman alımlarında indirim
• Özel organizasyonlarınıza yardım edilir
• Organizasyonlarınızı atölyemizde yapabilirsiniz...

Şadan Adanalı

Ses mecmuasının 1970 tarihli Sanatçılar Ansiklopedisi'nde şöyle yazıyor: *Şadan Adanalı Türk halk müziğinde gazelleriyle tanınmış bir şarkıcımızdır. Yerli filmlerde de rol almıştır. İlk filmi "Kanlı Çevre"dir. Daha sonra sırasıyla "Kirli Eller", "ve "Ömür Boyu" filmlerinde rol almıştır. "Bir gün sen de kendin gibi zalimi seveceksin" isimli rast, "Ardınca süründüm bitti takatim" isimli muhayyer kürdî besteleri halen radyolarda ve sahnelerde okunmaktadır...* Kendisinden öğrendik ki iki kaseti, 17'si taş olmak üzere 38 plağı var... Şadan Adanalı'yla birbirimizi bulduk, tiyatro kumpanyalarından girdik, gazino sahnelerinden çıktık, fotoğraf albümlerine daldık, uzun geçmişinde kısa bir gezinti yaptık...

eskişehir'e teşekkür ederim

Foto: Şahan Nuhoğlu

Şadan Adanalı: Her Cumhuriyet çocuğu gibi ben de Osmanlı'dan arta kalmış harabeler arasında büyüdüm. Adana'da. Okumaya gayret ediyorum, ortaokulda sınıfın en iyileri arasındayım. İki erkek, bir kız üç kardeşiz. Babam berber. Hem berber, hem diş çekerdi. Beş sene askerlik yapmış. Dedemse askerde kaybolmuş. Efendim, benim göbek adım Şaban. İlk torun olduğum için dedemin adını vermişler.

Baba mesleğini öğrendiniz mi?

Çocukluğum berber dükkanında çıraklıkla geçti. Altı-yedi yaşımdayken sabah ezanında kalkardım. Kepenkleri kaldırır, dükkanı sular süpürür, açardım. Yedi buçukta müşteriler gelmeye başlardı. Önce memurlar...

Ortaokuldan sonra?

Orta'dan sonra ailenin durumu müsait olmadığı için okutmadılar. Babamın kazancı günde 50-60 kuruş. Üç çocuk da mektepte. "Bak oğlum" dedi, "sen ortayı bitirdin, şu yeni açılan fabrikaya gir. Bir yıl çalış, sonra kaldığın yerden devam edersin."

Ne fabrikası?

"Milli Mensucat" diye bir dokuma fabrikası. O senelerde Kayseri'den gelen Has ailesi, Simonlar'ın orayı alıp dokuma fabrikası kurmuştu. İşte ben orada, günde bir liradan, sabah 6 akşam 6 çalışıyorum. Gelgelelim aklımda sadece oyun, okul ve kitaplarım.

O yıllar müzikle ilginiz?

Mahallemizde gayet iyi bir ut ustası vardı; Aziz Şenses! O zamanlar Adana'nın en meşhur sesi. Ankara Radyosu'na da kabul edilmiş, fors binbeşyüz. İmreniyordum ona. Onun türküleriyle aşılandım ben; "Ne karaymış şu alnım yazısı", "Sabahtan uğradım ben bir güzele"...

Ne de olsa mahalle abisi, hiç yol yordam göstermedi mi?

Babam bırakmazdı ki... Top oynardım bırakmazdı, bisiklete binerdim bırakmazdı, sinemaya giderdim bırakmazdı...

Fabrikaya dönecek olursak...

Arkadaşlar lise ikiye geçti, ben hâlâ fabrikaya devam. Artık Adana'dan kaçmalıydım. Kendimi buna inandırmak zor olmadı. Dayıoğlu Mehmet var fabrikada. Onun da aklı fikri benim gibi gitmekte, nereye olursa oraya. Ama vakti gelince hadi dedim, öyle kalakaldı. Anlaşıldı oğlum Şadan dedim, tek başına düşeceksin yollara.

Gitme vaktinin geldiğini nasıl anladınız?

Gazete okurdum, o zamanlar Son Posta vardı. Bir haber gördüm. Eskişehir'de lise dengi, elektrik teknisyeni yetiştiren bir okul açılmış. İlanla öğrenci arıyorlar. İmtihan mimtihan yok, yatılı ve bedava. O zamanlar eğitim böyleydi. Aboo!.. Gece rüyamda, gündüz rüyamda.

Yıl kaç o zamanlar?

1941. Bir bilet aldım, Adana-Eskişehir sekiz lira. Çantamda bir pantolon ve annemin diktiği bir gömlek var, şu resimdeki gömlek...

Babanız malûm, bari annenizle helâlleşseydiniz...

Tabii müsaadesini istedim. "Gitme oğlum, nasıl yapacaksın" diye yalvardı yakardı ama nafile. Durmayacağımı, tutamayacağını anladı. Mahalleliye dikiş dikerdi, garibim. Yalnız, sesi güzeldi.

Parasız yatılı, babanızın canına minnet...

Minnet mi, illet mi?.. Bindim trene arkadaş, okula geldim, diplomayı verdim. Kaydolmak istiyorum dedim. İşte hayatımın değiştiği an: Kaydetmediler! Müdür, "Senin ailende demiryollarında çalışan var mı" diye sordu. Hayır dedim, meğer... Çıktım, orada bir köprü var. Ortasında durdum, kara kara Porsuk çayına bakıyorum.

16 yaşımda Safiye Ayla beni iki liraya transfer etti. Muammer Karaca ile "Alabanda" revüsünü oynuyorlardı. Evet uvertürüm, tamam, ama sahne aynı sahne.

Eyvah!..

Adana'ya dönemem. Dönsem babam sağlığımı alacak, biliyorum. Zaten futbol oynardım döverdi, bisiklete binerdim döverdi, sinemaya giderdim döverdi. Sinirleri bozulmuş harpten, sonraları anladım.

Eskişehir'de kaldınız...

Evet ama baba mesleği işe yaradı. Sakal sabunlamayı, perçem kesmeyi, çocuk traşını filan biliyordum. Bir berbere kalfa girdim. Günde bir lira verdi. Karşıda otel 30 kuruş, yanında hamam 25 kuruş. Para bile artıyor. Aylar geçti, çalışıyorum...

Artık bir mucizenin tam zamanı...

Evet, bir gün baktım, "Muhlis Sabahattin Bey ve Oğulları" diye bir afiş. Muhlis Sabahattin Ezgi. Dünya Güzeli Keriman Halis'in amcası. İki kardeş bunlar, abisi Halis Bey, Jön Türkler'den... Muhlis Bey geliyor. Kadroda Salih Tozan, Niyazi Er, Mustafa Şahtır, Şinasi Ozan var. Muhlis Bey, gençleri tiyatroya adapte etmeye çalışan biri. Nasıl Fatih Terim gençleri alıyor, yetiştiriyor, oynatıyor, onun gibi. Ben 16 yaşımdayım. "Gel bakayım buraya" dedi, gittim, "oku bakayım" dedi, Aziz Şenses'in bir bozlağı var, "Alageyik gibi boyun sallarsın / Kement atıp yollarımı bağlarsın" diye, onu okudum. "Tamam" dedi. Tiyatroya ilk girişim, bugüne gelişimin ilk basamağı. Eskişehir'e teşekkür ederim, bana bu dünyayı hazırlamış.

Bu kumpanya ile neler yaşadınız?

Muhlis Sabahattin Bey'in çocukları arasına katıldığım yıllar, gece karartma var, arabaların farları mavi yanıyor, ekmek, şeker karneyle. Eskişehir'den Sivrihisar'a, oradan Ankara'ya geldik. "Ayşe" operetini oynuyoruz. Ben figüranım tabii. Hoca iyi kazandı mı günde bir teklik veriyor. Genelde iş yok, 25-30 seyirci geliyor, kadro da zaten 25-30 kişi. İstanbul'a dönecek para yok. Muhlis Bey'in arkadaşı Refik Saydam Bey, o zaman başbakan. Ondan dönüş için tren bileti istiyor da öyle dönüyoruz. Önce İzmir, sonra İstanbul. Afyon'da bir daha şansımızı deniyoruz, olmuyor. İzmir'den vapurla İstanbul. Kristal Gazinosu'nda şarkıcı oluyorum. O zamanlar gazinolarda küçük müzikal skeçler yapılırdı. Siz yetişmediniz. "Sadabad" diye bir oyun yaptı Muhlis Bey, onda bana Şemsi rolünü vermişti. Kendimi böyle gösterdim. Halide Pişkin, Şadi Şener'le oynuyorum ve "Karaoğlan Karaoğlan" türküsünü okuyorum. Bir seansta üç defa. Halk o kadar beğeniyor. Demir Ali keman, cümbüş mucidi Zeynel Abidin'in oğlu Cemal cümbüş çalıyor, ben söylüyorum.

Şanslıymışsınız. Ayağınızın tozuyla İstanbul'da iş buluyorsunuz, zamanın şöhretleriyle çalışıyorsunuz...

Öyle galiba, 16 yaşımda Safiye Ayla beni iki liraya transfer etti. Fitaş'ın yerinde İstanbul Gazinosu vardı. Muammer Karaca ile "Alabanda" revü-

sünü oynuyorlardı. Evet uvertürüm, tamam, ama sahne aynı sahne. Nubar Tekyay çalıyor, titrersin. Otuz tane enstrümanın içinde sana "sol'unu çek, la'nı uzat" der, öyle sanatkâr. Böyle böyle merdivenleri çıkmaya başladık. O zamanlar İstanbul nüfusu 750 bin.

Şarkıcılık, tiyatro, operet... Birinden birinde karar kılamıyorsunuz...

Öyle, hep öyle oldu. Askerden sonra, allah rahmet eylesin Atilla Serj diye bir Ermeni çocukla turneye çıktık. Serj, İtalya'da opera eğitimi görmüş. Hayri Esen, Şahin Tek, Hakkı Karadayı, sonra Mişel diye çok iyi bir bale şefi. Trabzon'dan Anadolu'nun içine kıvrılacağız. "Ayşe" operetinde koristken, artık başrollerden Ahmet'i oynuyorum. Alev Sururi rol arkadaşım. Muammer Karaca'nın muhasebecisi Rahmi Karakaş organizatör. İstanbul'a döndükten sonra sanat müziği ağır bastı. Beyazıt'ta Beyaz Saray'ı bilirsiniz. Onun yerinde de bir Lale Bahçesi vardı. Çakır Gazinosu'nda da söylüyorum –Çakıl değil. 7 buçuk lira ordan, sekiz lira burdan derken, Çiftesaraylar'dan teklif geldi. Bu bir yükseliş...

Artık plak yapmanın tam zamanı...

İlk plağımı Columbia'dan çıkardım. Marcel vardı rahmetli, onun da yardımıyla. İstanbul'da unutulmaya yüz tutmuş gazel türünü canlandırmayı amaçladım. "Bu dünyanın dört bucağı" diye bir bestem vardır; "Bu dünyanın dört bucağı / Köhne bir meyhanedir / Ecel bade felek saki / Ömrümüz peymanedir / Doğarken ağlayıp doğduk / Gülenler hep divanedir / Giden gelmez giden bilmez / Bu dünya bir misafirhanedir." İlk gazelim, ilk plağım bu benim. Rast makamında, nevarast okurdum, şimdi çargâh do'dan bir ses aşağı okuyorum. Plak çok satınca başladılar beni filmlere çağırmaya.

Tiyatroculuğunuz turne kumpanyalarında mı geçti?

Ne münasebet, karşınızda İstanbul Şehir Tiyatroları oyuncusu duruyor! Bakın anlatayım, Necdet Mahfi Ayral Kristal'e gelmiş, benim için "Kim bu güzel çocuk" diyor. Süavi Tedü ve Vasfi Rıza Zobu'yla beraber. Üstlerine Münir Nurettin Bey geliyor. Dinliyorlar. Mualla Gökçaylı var, çok güzel ve genç, onu dinliyorlar. Orada Mahfi, Zobu'ya diyor ki, "Şu çocuğu tiyatroya alsak..." Tepebaşı'na çağırıyorlar. Shakespeare oynanıyor, Hamlet'i Talat Artemel, Kral'ı Hadi Hün, annesini Neyire Neyir, Ofelya'yı Cahide Sonku, mezarcıyı Behzat Baba oynuyor. Harikaların ötesinde bir kadro... Cahide'yi bir görsen, pınar damlası.

Sinemadan teklifler aldığınızı söylediniz. Hangi filmlerde rol aldınız?

Salih Tozan ve Abdurrahman Palay ile "Şıpsevdi"de oynadım. "Kanlı Çevre", "Kirli Eller", "Mahallenin Namusu"... Hangi birini saymam ki...

Ünlülerle daima çok yakın olmuşsunuz. Mesela Münir Nurettin Selçuk'la nasıl tanıştınız?

Biz onun devri şemsiyesi altında büyüdük. En iyi piyanolardan Şerif Gürmeriç şahidimdir, beni imtihan etmişti. Hiç unutmam, iki şarkı okudum huzurunda; "Gül yüzlülerin şevkine gel nûş edelim", öbürü rast "Gelse o şuh meclise naz-ü tegafül eylese"... Şimdi biraz kendini övmek gibi olacak ama, neyse...

Ünlülerle ilişkiye girmek, ilişkide kalmak zor olmalı. Mesela Selahattin Pınar da bir efsane. Tanışıyor muydunuz?

Bana bütün büyük sanatçılar eşlik ettiler. Ama bunun sebebi var. Terbiyesizliğim yok, kumar bilmem, kavgam yok. Her biri bana bir şeyler öğretti. Nur içinde yatsın, Selahattin Pınar, "Siyah pantolon altına beyaz, beyaz pantolon altına siyah çorap giyme" dedi bana. Taksim'de, Lamartin caddesinde oturuyordu. Çağırdı, "bir şarkı geçeceğim, bu akşam ilk sen okuyacaksın" dedi. "Ayrılık yarı ölmekmiş"in yaratıldığı anı anlatıyorum size: "...o bir alevden gömlekmiş / o alevin bağrımda dili / ben böyle sensiz olurum deli..." Böyle devam eder... "Sen okuyacaksın" dedi. Peki. Akşam sahneye çıktım, Selahattin Pınar yanımda. Yardım ediyor bana, bir şey olursa. Okudum, okudum, bir yerde bozuldum, baktım tebessüm ederek "devam" diyor... İçine ettin demiyor. Bakınız Fatih de öyle, bir oyuncu yanlış yaptı mı, Fatih ona "düzeltirsin" diyor. Tugay'a bir laf etmedi, bir gol yedik hani İtalyan takımından, hatırlarsınız değil mi? Bestekârlardan Şükrü Tunar da işte böyleydi.

Akşam sahneye çıktım, Selahattin Pınar yanımda. Yardım ediyor bana, ya bir şey olursa. Okudum, okudum, bir yerde bozuldum, baktım tebessüm ederek "devam" diyor... İçine ettin demiyor. Bakınız Fatih Terim de öyle...

Selahattin Pınar'ın akşamcılığı dillere destan... Birlikte hiç içtiniz mi?

Sofralarında bulundum. Aslında onlar dört kişi; Selahattin Pınar, Şerif İçli, Feyzi Aslangil, Necati Tokyay... Muhteşem dörtlü. Ama güzel içki içerlerdi. Mezeye çok ehemmiyet verirlerdi, raconuyla içerlerdi. Her meclisten bir şarkı çıkardı. Selahattin içer bozulmaz, Şerif Bey içer, biraz bozulurdu.

Gazelhan deyince akla ilk gelen isimlerden hemşeriniz Abdullah Yüce hakkında ne düşünüyorsunuz?

Abdullah Yüce ile nasıl tanıştım? 1940'larda Kristal'de çalışırken zaman zaman sünnetlere ekstraya gidiyorum. Salıpazarı'nda denize doğru bir gazino vardı. Arkamda darbuka çalıyor, sonra öğrendim, Abdullah Yüce. Adana'dan tanışıklığımız yok. Abdullah'ın kendine has şarkıları vardır. Karamsar şarkılar, "Hiç mi gülmeyecek", ondan sonra mesela "Kabrime gelme istemem", hep karasevda şarkıları.

Çok turne yaşamışsınız. Organizatörler aleminde bir "Tikofiş" efsanesi anlatılır. Kimdi, özelliği neydi?

Organizatör Hasan Tikofiş, pratikliğiyle meşhur. Asıl adı Hasan Oktar, allah rahmet eylesin. Bir gün Lale Bahçesi'nde çalışırken geldi, "Sünnet düzenleyeceğiz, program yapacağız. Okur musun?" dedi. Sünnetler Fenerbahçe Stadyumu'nda yüz çocuk, 500 çocuk, Kuşdili Çayırı'nda büyük iş. Hakikaten çok iyi organizatördü. Ateş Böcekleri'ni yanımıza aldık. Saime Sinan bizimle, Mualla Mukadder... Tikofiş'in sırrı, adam Anadolu'yu avucunun içi gibi biliyor. Dansöz olmadan turne olmaz, komiksiz turne olmaz, gazelhansız turne olmaz. Tikofiş işte bunu biliyor.

Siz hiç organizatörlük yaptınız mı?

Ankara'da kadınlar matinesini ilk defa kuran kişi benim. Karaböcek Neşe de şahit. İçkisiz bir gazino, Samanpazarı'na giderken Sümer Sineması var aşağıda. 92 buçuk liraya anlaştık. Hanımlar matinesi devrim oldu Ankara'da. Bir çarşamba yetmedi, bir de cuma ekledik. Haftada iki gün, işte şu resmimle, göstereyim size. İşte buyur, Şadan Adanalı bu, 1958. Şey 56, 55. Yok yok, 58.

Sanat hayatınızda size hiç, "başımıza bu da mı gelecekti" dedirten bir olay yaşadınız mı?

Bir gün Hasan Tahsin Parsadan çağırdı beni. Darbukayı sanat müziğine sokan, bir geleneği yıkan adam. Hasan Tahsin Parsadan filmlere kostüm de kiralardı. Şimdi onun yaptığını Niyazi Er yapıyor. Mehter Takımı kuracakmış. Beni çağırıyor. Abdullah Yüce, Cemal Cümbüş, Fahri Hoca –Malatyalı Fahri değil, Kadıköylü Fahri Düngelen, tambur çalar. Parsadan hepimizi mehter yaptı. Ben çevgen başıydım. Askeri Müze'ye bağlı, iaşe de oradan, ayrıca 200 lira maaş.

Yurtdışında nerelerde çalıştınız?

Birçok yerde, ama önce Suriye'de. Ermeni vatandaşlarım çağırdı, "Adanalı'yı isteriz" dediler. Nadir Duyguluses'le, rahmetliyle. Evliliğim o zamana rastlar. Suriye'de, Adana'dan, Maraş'tan göç etmiş çok Ermeni var. Plaklarım çalınıyor orda. Yıl 53, 55... Benim ebem Ermeniymiş, biliyor musunuz? Rahmetli annem dediydi.

Bari emekli olabildiniz mi?

Beşir Baba vardır, Kürt Beşir derler. Sofrası bol, arkadaşlığı güzel. Gazele hayran bir kişi, beni ilk o sigortaladı, numaram 638556, sayesinde. Yedi sene Mihram Bey'in stüdyosunda teknik elemanlık. Üç-dört sene de mehterlik. Hepsini topladım, askerliğimi de dahil ettirdim de emekli olabildim...

Söyleşi: **Ümit Bayazoğlu**

Barlas

"Aşk Her Şeyi Affeder mi"yi zaten biliyorsunuzdur, "Küt Küt" ve "Papatya gibisin beyaz ve ince"nin punky versiyonunu da bir yerlerden kesin duymuşsunuzdur. Rock camiasının emekçilerinden Barlas, sonunda bir albüm yaptı. Adı: "Kelebek". Barlas'la bir araya geldik, besteciliğini, şarkılarını sual ettik, "camia"nın nabzını tuttuk...

Türkiye'de bad-boy olunmaz

Seni çoğu kişi besteci olarak tanıyor. Nasıl başladı, nasıl gelişti müzik hayatın?

Barlas: Aslında grup adamıyım. Physical ve Scandal adlarında cover gruplarım vardı. Bar furyası çıktığında senelerce müzik yaptık. Başlangıcımsa, hep aynı hikayedir, önce kötü bir gitarla başlarsın. İlkokuldan beri çok heves ettim, Santana'lar, Grand Funk Railroad'ları dinleye dinleye... Dayımın oğlu vardı, hippi falandı. Sonra yaşımın gereği, Sweet dinlemeye başladım. Öyle öyle Deep Purple'lara geçtik. Bir gün babam eve bir gitar getirdi. Oysa ailede müzisyen yok, kimse ıslık bile çalamaz.

Dayının oğlu nasıl karşılanırdı? Ailenin başına bir bela gibi mi, yoksa sevimli biri gibi mi?

Sevimli biri gibi. Ailemden yana çok şikayetim olmadı, geniş görüşlüdürler. Babam bürokrat, annem ev kadını... Gitarı ilk elime aldığımda, daha akorlara bile vakıf değilken, gerçek anlamda İngilizce bestecikler yapmaya başladım. Hatta bir grup kurduk. Leğenlerle odada çalışıyorduk. 80 sonlarında, profesyonel bir grup da kurdum: Axe. Onun solistiydim, besteleri yapardım, grubun beyni şeklindeydim. İngiltere'ye gittim, orda da bir grup kurdum İngilizlerle. Ama kişisel olarak pek anlaşamadık.

Sebebi müzik miydi İngiltere'ye gidişinin?

Müzikti ama, çalışmaktan müzik yapmaya fırsat bulamadım. Dönüşte de barlarda cover dönemi başladı. Seçtiğimiz gruplar biraz sertti: Guns'N'Roses, Deep Purple, Van Halen. Disko şarkıları da rock'a çeviriyorduk. Ama çok baydı. Türkçe sözlü müzik biraz atağa kalkınca, yıllardır alışık olduğum kalıpları Türkçe yapayım dedim. Zor oldu aslında. Türkçeyi enternasyonal rock kalıpları içine oturtmak zor.

Varolan İngilizce bestelerin üzerine mi Türkçe çalıştın?

Hayır. Bütün lisanların gırtlak yapısı farklıdır. İngilizce gibi Türkçe söylemeye çalıştığın zaman olmaz. Türkiye'de de rock adına yapılan işlerin çoğunu sırf o yüzden pek tutmuyorum. Türkçe besteler ürettikçe, arkadaşlarıma vermeye çalıştım. Besteciliği tam olarak profesyonel yapma amacında değildim. Zaten verdiğim insanlar, Umay, Teoman, Özlem Tekin. Hep beraber büyüdüğümüz, bu işlere beraber başladığımız insanlar. Umay'ın ilk albümü benim bestelerimdi sırf. Daha sonra Özlem, "Aşk Her Şeyi Affeder mi"yi söyledi ve patladı. Özlem'in son albümünde de dört bestem var. Bir de Teoman'ın ilk albümünde bestelerim var. Popçuları saymaya gerek yok herhalde?

Kimler var?

Yeşim Salkım, Metin Arolat, Ebru Aydın... Besteciliğim böyle kendiliğinden gelişti. Normalde, ben bir yorumcu ve rock şarkıcısıyım. Kendi şarkılarımı yorumlamaya ve sevdirmeye çalışıyorum.

Besteleri kendin için mi yapıyordun? Yoksa arkadaşlarım okusun diye mi?

İkisini de düşünmüyordum aslında. Niye yaptığımı da bilmiyordum. Ama çok birikmişti. Mesela Özlem bir gece bir barda yanıma geldi, "Türkçe albüme başlıyorum, bir parça lazım, sende vardır" dedi. Ben de "gel bir bakalım" dedim. "Aşk Her Şeyi Affeder mi" zaten yeni çıkmıştı. Şarkı ona uydu, gitti o şarkıyla plak anlaşması yaptı... Yoksa, profesyonelce stüdyo stüdyo dolaşayım da bunları pazarlayayım diye bir derdim olmadı.

Bestelerin tutmasa ne yapacaktın? Bar grubunu da artık bırakmıştın madem...

Ama müziği bırakmayı hiç düşünmedim. En kötü ihtimalle prodüktörlük yapardım. Ben üniversite tahsili de yaptım, işletme mezunuyum. Normal iş bulma imkanlarım da vardı. Fakat gözlerimi açtığımdan beri müziğin içinde olmak istedim. Oysa müzisyenlik tarafı beni ilgilendirmiyor, çok iyi gitar çalayım, sesim dört oktav olsun, ya da gideyim sesimi terbiye edeyim diye düşünmedim. Benim için önemli olan bir mood verebilmek. Ne kadar iyi bir müzisyen olduğumu göstermek değil. Çoğu insana verdiğim bestelerde, mood'ları değişti diye kızmışımdır hatta... Yazdığım şarkılarda beni ilgilendiren kişisel başkaldırı, Politik bir tarafı, mesajı yok. Kendinle barışık olmamanın getirdiği kendi psikolojine başkaldırı. O ilgimi çekiyor. Onu vermek istiyorum.

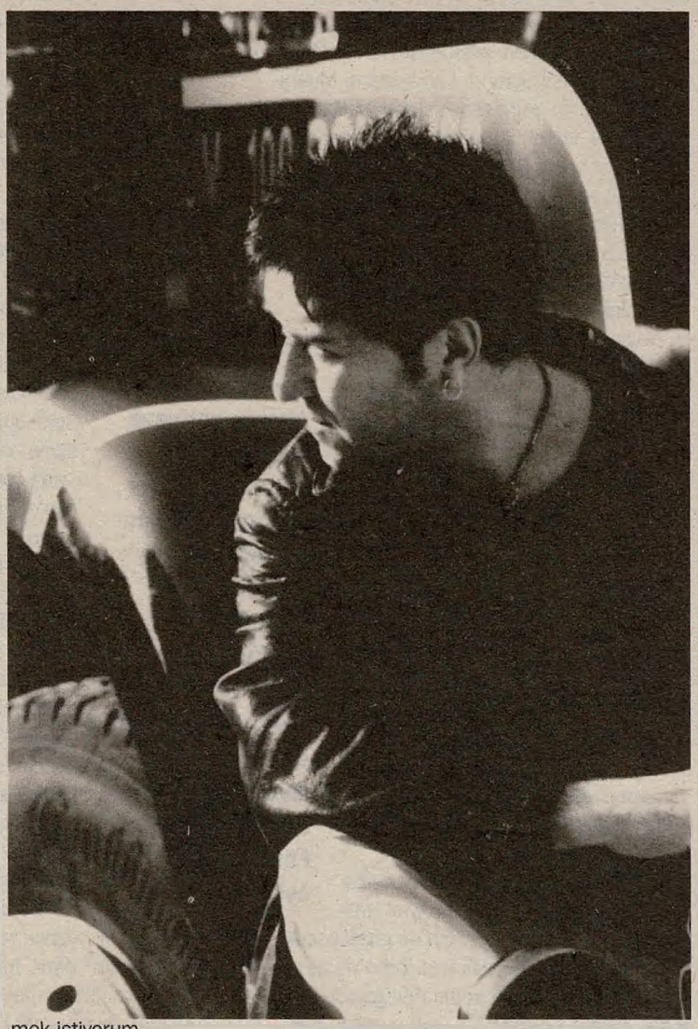

Şarkı yazdığın anda kendinle daha mı barışık oluyorsun?

Benim için bir şarkı bir saat içinde çıkmadıysa, o şarkını üstüne gitmiyorum. "Bu bir şarkıdır" dediğim bütün kafa şarkılarım en fazla bir saat içinde çıkmıştır, bir daha da dönüp bakmamışımdır onlara. Sözlerini bile değiştirmemişimdir. Müzisyenlik önemli değil dedim ama, mesela şarkılarımdaki gitar partisyonlarını çalmak için çok iyi bir gitarist bir gününü verebiliyor. Kendinden oluşan bir groove da var yani. Tam sıfır değilim. Bir çalış tekniğim var. Ama kendiliğinden oluşmuş bir teknik. Hiçbir zaman günde şu kadar saat çalışacağım diye kendime programlar koymadım.

Bestelerin başkaları tarafından okundukça bir taraftan da kendi albümünü yapmak istemiyor muydun? "Kelebek"ten önce bir denemen daha var galiba?

Bir albümüm var, piyasaya da çıktı ama, demo pozisyonundaki bir albümdü. Klip bile çekilmişti. 1995 civarındaydı. O albümdeki şarkıların çoğu sonradan kullanıldı, Yeşim Salkım, Deniz Arcak, Özlem Tekin tarafından... Fikir olarak güzeldi ama, yetersiz bir prodüksiyondu bence. Sonra adımlarımı daha dikkatli atmak zorunda olduğumu hissettim.

Peki madem grup adamısın, neden bir grupla çıkmayı düşünmedin? Adınla, sanınla, Barlas olarak tanınmak daha mı uygun sana?

Tabii ki benim yaptığım müzik gruba dayalı bir müzik. Çıkıp da şarkılarını play beck söyleyen insanlardan değilim. Ama hep Barlas olarak çıkmak istedim. Bryan Adams'ın da grubu yıllardır aynıdır, ama grup değildir, Bryan Adams'tır o.

Türkçeyi rock kalıplarına uydurmanın zorluklarından söz etmiştin. Artık

22→

bu konuda başarılı olduğunu düşünüyor musun?
Kendime şu tarzda beste yapmalıyım diye sınırlar koymuyorum. Arabesk denilebilecek şarkılar da çıkarabiliyorum, türkü de çıkarabiliyorum, popçuların okuyacağı şarkıları da çıkarabiliyorum. Böyle çıkanların bazılarını Attila Taş'a verdim, o okudu mesela

Rock yapacağım diye bir takıntın yok yani?
Konu kendi icram olunca, tabii ki rock müzisyeniyim. Türkiye'de doğduğum için, kulağıma dolan bir sürü şey olduğu için, arabesk bir şarkı da kendiliğinden çıkabiliyor. Ben yapmak istemediğimden, bari birilerine vereyim diyorum. Ama altlarında ismimin yazılmasından dolayı hiç gocunmuyorum. Çok uzun süredir rock camiasının içindeyim ve büyük bir kısmının tutucu olduğunu düşünüyorum. Rock bestesi nedir ki? Mesela "Kashmir"i sevmeyen bir rock'çı tanımadım. Onda da doğu ezgileri var işte.

Sana neler diyorlardı, küçümsüyorlür mıydı?
Bir laf demiyorlardı ama ben hissediyordum. Bir-iki tane burun kıvıran oldu tabii... Mesela Candan Erçetin benden şarkı almak istemedi, Atilla Taş'a beste verdiğim için. Ama kendisi de Doğuş'a vokal yapıyordu yani. Anlatabiliyor muyum?

Arabesk denilebilecek bestelerin senin önünü mü kesti biraz?
Yoo, kesmedi. Keserse de kessin yani. İstemeyene zorla bir şey verecek halimiz yok.

Senin hayatında böyle tutucu bir dönemin oldu mu daha genç yaşlarda?
Hiç olmadı. Heavy metal grubunda solistlik yapıyordum, ama "Big In Japan"i çok seviyordum, ya da Laura Branigan'ın "Self Control"unu dinliyordum... Müslüm Gürses'e şarkı vermeye uğraşıyorum bugünlerde. Adamın iç dünyası hoşuma gidiyor. İsim vermeyeyim ama, tanıdığımız çok isimden daha harbi, daha bana uygun biri.

Albümün "Kelebek"i nasıl tanımlıyorsun?
Hayaller var, gerçekler var. Bunların arasındaki çatışmalardan bahsediyorum bütün şarkılarımda. Sürreel şeyler de yok, bir barda geçen birebir olmuş olaylar da yok. İçimden geçenleri, iç dünyamda yaşadığım şeyleri döktüm. Yaşadığım ortamı yansıtıyorum. Ama Anadolu'da yaşayan bir insan gibi hissedemem. Çünkü, maalesef ya da iyi ki, İstanbul'da yaşıyorum. Ancak bu hayatı yansıtabilirim... Bence tam Türkçe bir albüm oldu benim albümüm. Bob Dylan knock knock demiş ama biz küt küt diyoruz. Uğraşsam bu şarkılara İngilizce söz yazamam. Müzikal olarak ise 60'ların, 70'lerin müziklerini aldım ve bugünkü teknik altyapıların üstüne oturtmaya çalıştım. Tremolo gitarlar, hammond'lar filan kullandım.

Politik başkaldırının seni ilgilendirmediğini söyledin. Niye öyle? O kadar genç sayılmazsın, Özal kuşağından da değilsin?..
Aslında Özal kuşağına denk geldim. İlkgençlik yıllarımdan sonra Özal başladı. İlk başlarda Özal döneminin getirdiği şeyler hoşuma bile gidiyordu. Biraz daha dışarı açılma gibi şeyler. Ama dışarıdan sadece işimize yarayan materyalleri aldık. Paskalya yumurtaları vardır ya, dışını maviye, kırmızıya boyarsın, öyle olduk biraz. İçindekiler, ya da embriyonun nasıl oluştuğu gözardı edildi.

Politik bir karşı çıkış ihtiyacı hiç mi hissetmedin içinde?
Türkiye'de kötü insan olamazsınız. Kötü derken, başka bir şeyi kastediyorum. Iggy Pop gibi bad-boy olamazsınız. Direkt tepki görürsünüz. İnsanlara bir şekilde ulaşıyorsanız, show-business'ın biraz içindeyseniz, çok alternatif ya da underground bir şey yapmıyorsanız, ailenin içine girmek zorundasınız. Aksi taktirde fazla uzun ömürlü bir müzik ve sanat yaşantınız olmaz. Yazarlar arasında öyleleri var, şairler arasında da var. Ama popüler müzikte böyle biri yok. Herhalde sistemli olarak böyle birilerinin çıkması istenmiyor.

Teen age grubu Sweet'in bile okulu yakmakla ilgili bir şarkısı vardı.
Türkiye'de böyle bir şarkı yaparsanız sonuçlarına katlanmak zorundasınız. Şu anda öyle bir serbesti olsaydı ben de böyle şeyler diyebilirdim.

Dışardaki adamların da öyle bir serbestisi yoktu, kendi kanallarını kendileri açtılar.
Ministry grubu da şarkı sözleri yüzünden Amerika'da hiçbir ulusal kanala çıkamaz. Ama çok büyük kitlesi var. Türkiye'de alternatif bir market de yok.

Ama o market de dışarıda durup duruken hasıl olmadı. Birileri sisteme muhalif bir müzik yaptı ve karşılığını buldu. Burda hiç kimse yapmazsa karşılığının olup olmadığını nerden anlayacağız?
Iggy Pop gibi ortaya çıkarsanız kitlesel karşılığınız olmayacağı gibi, dayak da yiyebilirsiniz sokakta.

Yeniden barda müzik yapmaya başladın değil mi?
Hayatım sahnede geçtiği halde dört senedir hiçbir yerde çalmıyordum. İnsanlara çalmayı çok özledim. Şimdi çok rahatladım. Müziği çalmak için varım ben. Albümden ziyade insanlara çalmak için yapıyorum müziği. İnsanları eğlendirmek ve azdırmak istiyorum. Üstelik kendi şarkılarımı çalıyorum artık. Cover yaparken de ilk başta heyecan duyuyorsun. Ama sonra "allah kahretsin, kendi şarkılarım varken niye bunları söylüyorum ki" diyorsun.

Bir sürü insana şarkı verdin, insanlar onlarla meşhur oldular, keşke vermeseydim de kendim söyleseydim dediğin şarkılar var mı?
Bana da çok getirisi oldu o şarkıların. Gerçi bir imha politikası da oldu bana karşı. Geri plana attılar beni. Çoğunun albümünde çaycıya bile teşekkür var, ama ben yokum. Ama paramı aldım o şarkılardan. Sonuçta ilgilenen insanlar da biliyor kimin şarkısı olduğunu. Mesela "Aşk Her Şeyi Affeder mi"yi kendim okumak isterdim, gerçi şimdi barda biraz sert olarak bu parçayı çalıyoruz. "Böl Beni"yi de canlı çalmaktan çok zevk alıyorum, Jimi Hendrix tarzında yaptım o şarkıyı.

Beste yaparken, arabesk bir şarkı da kendiliğinden çıkabiliyor. Başkalarına veriyorum, okusunlar diye. Altlarında ismimin yazılmasından hiç gocunmuyorum. Çok uzun süredir rock camiasının içindeyim ve büyük bir kısmının tutucu olduğunu düşünüyorum. Rock bestesi nedir ki? Mesela "Kashmir"i sevmeyen bir rock'çı tanımadım. Onda da doğu ezgileri var işte.

Cover söylüyor musun şimdiki bar programında?
Lenny Kravitz'den bir şarkı var, Santana'dan "Smooth" var, "Kim ne derse desin aşk için"i de latin rock gibi çalıyoruz. Billy Idol'dan da bir şarkı var. Zaten çok severim Billy Idol'ı. Rock'tan ziyade biraz daha punk eğilimliyim galiba. Clash'ı, Sex Pistols'ı, bir de Fransız punk grubu Trost'ü çok severdim. "Tango" bile aslında punk şarkısı. "Küt Küt"te de rock'dan ziyade punk var. Punk, kültürel bir sürecin ürünü. Bir zamanlar Shadows, Yardbirds vardı, ondan sonraki kuşak da onların üstüne bir şeyler getirdi.

Şimdi dinlediğinde Shadows pekâlâ insana punk gibi geliyor.
İşte o kültürel süreç olmasa punk çıkmazdı. Hiç kopuk değil tarzlar birbirinden. Bize, Türkiye'ye yansıması kopuk kopuk nedense. Hiçbir şey takip edilemiyor beyinsel tembellikten.

Kardeşin Alper Erinç de müziğin içinde. Beraber mi başlamıştınız?
Aramızda bir yaş var, aynı evde yaşıyoruz. Teoman'ın, Özlem Tekin'in falan düzenlemelerini yapıyor. Ama albümümde onunla çalışmadım, diğerleriyle sound benzerliği olmasın istedim, kendim yaptım düzenlemeleri. Tabii müziğe beraber heves ettik. O beş sene boyunca bizim cover grubunda gitaristti zaten. Çok iyi bir gitarist, gitaristliğini aranjörlüğünden daha çok tutuyorum. Enstrümantal bir gitar albümü yapmasını istiyorum, ama kendi bileceği iş.

Annen baban, iki oğullarının da müzikten ekmek yemenize nasıl bakıyor?
Alper'le değil de benimle biraz uğraştılar. Biraz çektirdiler bana. Mesela bana iş bulmaya falan kalkarlardı. Bir altı ay kadar bir pazarlama şirketinin yöneticisi olmak üzere çalıştım da. Ama gerçekten yapamadım. Aslında şimdi bu müzik piyasasında, işin business kısmı beni rahatsız ediyor. Madem böyleymiş, ben yönetici de olurdum diyorum bazen. Müziği direkt, özgürlüğün dile getirilişi olarak görüyorum. Müzisyen olacaksam özgür olmalıyım, ama burası da iş dünyasının bir parçasıymış.

Senin şu hippi dayıoğlu ne oldu sonra? Şimdi ne yapıyor?
Sigorta eksperi oldu. 68 kuşağının akıbeti biraz acayip. Savundukları şeyin tam tersini yaptılar pratik hayatta. Bir yerden sonra duruldular. O zamanlar çok hoşuma gidiyordu, arkadaş grupları vardı, müzik dinlerlerdi. Pembe pantolonlar, deri pardesüler filan giyerlerdi. Çok özenirdim, herhalde bilinçaltıma kazındı. Ankara'da Siyasal Bilgiler fakültesi çevresi bu bahsettiğim. Cebeci'de otururduk zaten, ben Ankaralıyım. Sadece son 10 senem İstanbul'da geçti. Aslında nostaljik bir tip değilimdir. Geçmişe mazi geleceğe gazi olayı var bende. Ama o yıllarda dostluklar daha bir dostluk gibi, aşk daha bir aşk gibi. Ama her şeyi zaman getirip götürüyor. Zaten 10-15 senedir yüzünü görmüyorum dayı oğlunun. Keşke çağırsaydım, onunla da söyleşi yapsaydın.

Söyleşi: **Derya Bengi**

Kevin Rowland

Kevin Rowland'ı 18 sene öncesinin Çingene aksanlı, oynak, kıvrak "Come On Eileen" şarkısından hatırlarsınız. Evet, Dexys Midnight Runners grubunun solisti kendisi. Birmingham'lı bir çocuk. Punk'ın, new wave'in içine 60'ların rhythm & blues'unu, soul'unu, Motown sound'unu koyun, iyice karıştırdıktan sonra üstüne Van Morrison'dan Pogues'a kadar İrlanda havaları serpiştirin, işte size Dexys Midnight Runners. Sonra grubun dağılması, tutmayan bir solo albüm ve 11 uzun sene sessizliğin ardından tümüyle cover şarkılardan oluşan yeni albümü "My Beauty". Beatles, Bruce Springsteen, Mamas and Papas, The Four Seasons, George Benson, Monkees, Hollies, Squeeze, Burt Bacharach şarkıları Rowland'ın "büyük orkestrası"ndan ve sesinden huzurlarınızda. O ses ki 47 yaşına ermişliğinden midir nedir, eskisi gibi Robert Smith'den ziyade, Scott Walker'ı, Nick Cave'i hatırlatıyor... Les Inrockuptibles dergisi, gazetecilerle pek arası olmayan Rowland'ı güzelcene konuşturmuş.

Başarısızlık beni çeker

Kevin Rowland: Onbir yıl karanlık bir delikte kaldıktan sonra, flaşları, spotları o kadar özlemiştim ki, birkaç ay önce tekrar üstüme çevrildiklerinde mest oldum. Sonra, birkaç haftadan beri, Dexy's Midnight Runners zamanında beni ne kadar yaktıklarını, onlardan kaçıp kurtulmak için nasıl da her şeyi yaptığımı hatırladım. Basında çıkan her bir kelimeyi nasıl şahsen üstüme aldığımı unutmuştum. Yeniden bunları göğüslemek için fazla hassastım. Bu yüzden de artık basına konuşmamaya karar verdim. Düşüne düşüne, kafayı bu konuya taktıkça, geri gelişim hakkında düşsel güzellikte bir yaklaşım geliştirdim kendi kendime, her şeyin iyi olacağından, insanların beni seveceğinden emindim. Ama başarısız oldu.

Müzikten uzaklaştığında, yeniden anonim hale geldiğinde, zafere ulaşma arzusu senin için bir motor işlevi mi gördü?

Başarıyı her zaman istedim, ünlü bir müzisyen olunca saygı göreceğimi, artık bana sefil gözüyle bakılmayacağını ve bunun da beni dengeye ve mutluluğa kavuşturacağını düşünüyordum. Ama sadece birkaç ay gitti. Ama yine de, Tanrı biliyor, tekrar adsız sansız olunca kırılıp kırılmadığımı. Sanki sözümü kesmişler gibiydi. Yıllar boyunca, 80'lerin sonlarından bugüne kadar tek bir albüm çıkaramadım. Öyle bir an geldi ki, artık bu işin benim için kapandığını, bir daha asla müzik yapamayacağımı düşündüm.

Bu kara delikten, zihnine ve bedenine yaptığın onca eziyetten kurtulmayı nasıl başardın?

Yıllar boyunca coşkumu tamamen kaybetmiştim. Yorganın altında, delire delire tek başıma yıllar geçirdim. Birileri gelip de bana yardım etmeye kalktığında, tereddüt etmedim. Aslında, bir arkadaşım eğlenmek üzere dışarı çıkmayı düşündüğüm bir akşam beni bir grup terapisine götürdü... Ben de gittim, sonra aylarca bir kliniğe gittim. Bu insanların müzik sanayiiyle alakaları yoktu ve çok uzun süreden beri ilk defa, günün birinde "Come on Eileen"i söylemiş olduğum için değil de, beni ben olarak, kendim olarak kabul ediyorlardı. Yine de, ilk başta, onlara güvenmekte zorlandım, statüm nedeniyle bana ilgi gösterdiklerini düşünüyordum. Ama kısa sürede, bana hakikaten yardım etmek istediklerini hissettim. Onların sayesinde uzun süreli bir madde bağımlılığından arınma tedavisi gördüm, ve işte o zaman, ilk defa, hoş şeyleri yeniden görmeye başladım. Korkunç bir çirkinlik içinde yıllar geçirmiştim ve nihayet güzelliğe kavuşmuştum.

Bu insanlar seni tekrar şarkı söylemeye yönelttiler mi?

Ben kendim yeniden şarkı söylemeyi isteyip istemediğimden emin değildim. Onlar bana sadece "Kevin, mühim olan yeniden şarkı söyleyip söylememen değil. Asıl önemlisi, yaratıcılığını ifade edecek bir yol, bir araç bulman, bu senin için soluk alıp vermek kadar önemli" demekle yetindiler. Ben de bunun üzerine oyuncu olmaya niyetlendim, bunun için solunum egzersizleri yaparak sesime yeniden kavuşmam gerekiyordu. Bu anlattıklarım dört yıl önce oluyor, hâlâ da şan dersleri almaya devam ediyorum. Çünkü sesim giderek geri çekilmiş, kısılmıştı. Hemen onu düşmanım olarak tanımladım: Tabii, her şey bir yana, onun yüzünden bu kadar sefil durumlara düşmüş, sürünmüştüm. Önüme koyduğum hedefe ulaşmamı sağlamıştı, sonra birden, kendimi onun ihanetine uğramış buldum, çünkü beklediğim bu değildi. Çok uzun bir süre müzikten nefret ettim, artık onunla düşüp kalkmak, onunla eğleşmek istemiyordum. Yüzlerce kez ona, "keşke sana hiç rastlamasaydım..." dedim. Ondan kaçmaya çalıştım, ama bana hayat boyu damgasını vurmuştu: Ne yaparsam yapayım, nereye gidersem gideyim hep Dexy's Midnight Runners'ın adamıydım... Ciddi ciddi eskiciliği meslek edinmeye niyetlenmiştim, geçmişime bu denli yapışıp kalmış olmaya dayanamıyordum artık.

İki albümün ticari başarısızlığı beni rahatlatmıştı. İçimin derinlerinde, israf, başarısızlık beni çeker, tabiatım böyle. Yıllar boyunca, bu kadar çok albüm satmış olmaktan ötürü kendimi sahtekâr hissetmiştim, ve şimdi birden kendimi olmam gereken seviyede, en altta buluyordum.

Senin kadar yetenekli bir şarkı yazarının sadece cover'lardan oluşan bir albümle müziğe geri gelmesi çok şaşırtıcı. Şarkı yazarı istifa mı etti, yoksa iktidarını mı kaybetti?

(sinirlenerek) Bu yanlış ve saçma bir tartışma, onlar benim şarkılarım, benim malım, benim yaratıcılığım oldular. Sanki onları ben kendim yazmış gibiyim. Bruce Springsteen Chevrolet'den bahsediyordu, bunun benim hayatımla bir alakası yoktu. Bu şarkıları ben bağlamlarından çıkardım, onları kendime uyarladım, benim için çok büyük anlam ifade ediyorlar. "İhtiras Tramvayı"nı Marlon Brando yazmadı, ama Tennessee Williams'dan çok daha iyi canlandırdı. "Suspicious Mind"ı Elvis yazmadı, ama bugün sadece onun yorumu kaldı geriye. Elimin altında bunca şarkı varken ben niçin yenilerini yazacakmışım ki? Asla tek başıma "My Beauty" düzeyinde bir albüm yapamazdım. O şarkıları kaydetmeyi kendimce bir borç gibi görüyordum. Çünkü iyileşmeye başladığımda, onlar gelip benim elimden tuttular. En olmadık yerlerde, beni allak bullak eden şarkıları duyuyordum, aslında daha önce binlerce kere dinlediğim bu şarkılar şimdi bana doğrudan sesleniyorlardı. Sanki yenibaştan sıfırdan başlıyormuşum gibiydi, her şeyi yeniden keşfediyormuşum gibi: Artık Dexy's'in eski vokalisti değil, önyargısız, masum bir şekilde müziği keşfeden bir adamdım. On yıl önce olsa, "The Greatest Love of All" *(George Benson'ın yazdığı, Whitney Houston'ın seslendirdiği parça)* gibi bir şarkıyı asla anlayamazdım. Aşk hakkındaki bu sözleri anlayabilmek için iğrençliklerden, yıkımdan, korkudan, kendinden nefret etme aşamalarından geçmiş olmak gerekiyordu.

Yeniden bakir haldeki kulakların bu müzikleri ilk defa nasıl işittiğini hatırlıyor musun?

1990 yılının yaz aylarıydı. Berbat bir durumdaydım. Belli bir hedefim olmadan, öylesine arabamı sürüyordum, sonra bir benzin istasyonunda "1977'nin soul hit'leri" adlı bir kaset aldım. Birden, George Benson bana konuşmaya başladı. Gözlerimden yaşlar akmaya başladı. Bruce Springsteen'in şarkısı "Thunder

Road" çok tuhaf bir şekilde içime işledi. 91'de bir arkadaşım beni Boss konserine gitmeye zorlamıştı, büyük angaryaydı: Tam üç saat boyunca konser, hakiki eziyet, ıstırap. Ölesiye sıkılmıştım, sadece bu şarkı hariç, orada dinleyiciyle arada inanılmaz bir şey, tuhaf bir bütünleşme, bir uyum oluşmuştu, o beni çok sarsmıştı. Yıllar sonra, sokakta yürüyordum, hava kapalıydı, birden bu şarkı zihnimden geçti, hüngür hüngür ağlamaya başladım. Bugün yeni farkediyorum, sonunda beni bu albüme getiren izleri takip ettim. Mesela, albümün ilk saniyelerinde anneme onu sevdiğimi niçin söylediğimi açıklayamam, ama bu sözler bir rüyada acayip bir şekilde ortaya çıkmıştı, onları bir kenara atamazdım. Bu albüm hayatımda olup biten, zihnimden geçen her şeyi alıp içine çeken bir sünger oldu. Her şeyi almaya hazır, tam bir alıcı konumundaydım ve bu fikir akışını yönlendirip, ona hakim olmak ya da onu filtre etmek için hiçbir şey yapmadım. Bu duygular onları yönlendirebilmem için çok fazla saftılar.

"Too-rye-ay"ın büyük başarısından sonra, Dexy's oldukça tartışmalı ve şu günlerde yeniden canlandırılan "Don't Stand Me Down"ı çıkarmıştı. O dönemde hiç single, hiç söyleşi olmamıştı, 80'lerin en etkileyici ticari intiharlarından biriydi. 1988'deki solo albümün "The Wanderer" da benzer bir çalışmaydı. Bugün hâlâ aynı mantığı mı benimsiyorsun?

Aslında, bu iki albümün ticari başarısızlığı beni rahatlatmıştı. İçimin derinlerinde, israf, başarısızlık beni çeker, tabiatım böyle. Yıllar boyunca, bu kadar çok albüm satmış olmaktan ötürü kendimi sahtekâr hissetmiştim, ve şimdi birden kendimi olmam gereken seviyede, en altta buluyordum. Bir plak şirketinden başkasına transfer yapmıştım, ama herkese plak şirketimden kovulduğumu, kimseyle bir sözleşmem olmadığını söylüyordum. Hüzünlü kaderim için kendi kendime acıma fırsatı veriyordu bu bana, son derece romantikti. Derken romantizm buharlaşıp gitti, geriye sadece kaybetmenin korkunç gerçekliği, icralar, borçlar falan kaldı. Bunun üzerine depresyon öfkeye dönüştü, kendi come-back'imi hayal ediyordum, nihayet bütün dünyaya "fuck off" diyebileceğim o günü... 40 yaş eşiğini yeni geçmiştim, hayatımın bittiğinden, artık bir daha bir sıçrama olmayacağından eminim. Ve bunun sadece benim hatam olduğunu farkedebilmekten de acizdim: Herkese karşı hınç duyuyordum.

Sahtekâr derken ne kastediyorsun?

Yeteneksiz olduğuma emindim ve günün birinde maskem düşecekti. Çünkü bu taşıması çok ağır bir yük. İnsanların müziğimde sevdikleri ne varsa, bunların benden çıkmadığını biliyordum. Sık sık, son verme isteği duydum, ölsem rahatlayacaktım. Ama intihar etmek için gereken cesaret ya da insanın bacaklarının arasında olması gereken şey bende yoktu.

Albüm çıkarmadan geçirdiğin on yıl boyunca, listelerde yer alan gruplarla boy ölçüşmek istediğin dönemler hiç olmadı mı?

İlk defa 90'ların başında bu fikir kafamı kaşındırdı, Happy Mondays'in, Primal Scream'in başında olmak isterdim. Hakikaten eğleniyor gibi görünüyorlardı, bense kabak gibi yorganımın altında büzüşmüştüm. Birkaç yıl sonra, Oasis'le Blur arasındaki rekabet yaşanırken de oralarda olmadığım için kendime öfke duydum, İngiltere zirvesine ulaşmış gibiydi ve ben bir kere daha onları kıskandım. İnsanların bensiz eğlenmelerini kabullenemeyecek kadar fazla seviyorum rekabeti. Bu anlamda, Dexy's'in başından beri hiç değişmedim: Hâlâ herkesle boy ölçüşmek istiyorum, kibirim bana kendi yerimi, yani en tepeyi almam gerektiğini söylüyor. Başka albümlerin "My Beauty"den daha iyi satmasına katlanamıyorum, bu albümün bütün ülkeyi dize getireceğinden emindim. Hafif, tavsamış bir karşılamaya kesinlikle hazırlıklı değildim.

Basınla ilişkin her zaman çok tutkulu oldu: Gazeteleri takip etmekten kendini alamıyor musun?

Gazetecilerin düşüncelerini iplemeseydim, hayatım çok daha kolay olurdu. Beni kışkırtıyorlarsa, bu tamamen benim hatam. Dexy's zamanında tahammül edilmez haldeydim, gazetecilere giriştiğim bile olmuştu. Neredeyse öz savunma gibiydi: Çekingenlik, kibir, küstahlık, saldırganlık kılığına giriyordu. Söyleşilerde kendimi tamamen bomboş, yolunu yönünü kaybetmiş biri gibi hissediyordum. Söyleyebileceklerimin en ufak bir ilginçliği yoktu, ben de fikirleri, cevapları olan bu kişiliği uydurmuştum. Çünkü benim bütün bu siyasi, entellektüel sorulara cevap verebilecek bir eğitimim yoktu.

Jartiyerli, uzun etekli yeni imajın İngiltere'de skandal yarattı: Bu kendini maskeleme arzusu nereden kaynaklanıyor?

İngiltere'deki bütün rock dergileri, mesela Q dergisi filan, sağcı, fazla muhafazakâr gruplara aittir. Yani gösterecekleri tepki ne yazık ki öngörülebilir bir şeydi. Ben plak şirketimin onları fotoğraflarla beslemesini de istemiyordum, bunları beni aşağılamak için kullanacaklarından emindim. Sonra dev afişler geldi gündeme, her yerde... En azından yaşadığım küçük sahil şehrine asılmamalarını talep etmeliydim: O afişlerin önünden geçmek benim açımdan çok sıkıntı vericiydi. O şekilde poz vermeye beni neyin yönelttiğini bilemiyorum, bunu tahlil edebilecek durumda değilim. Sadece yapmayı arzu etmiştim, o kadar. O kıyafetlerin, benim için çok yeni olan o kumaşların içinde kendimi iyi hissediyordum. Beni geçmişime çivilemeye kararlı, internet'te sürekli olarak ne zaman "Searching for the Young Soul Rebels" gibi bir albüm yapacağımı soranlara "cehenneme kadar yolunuz var" demek için yaptım belki de. Dexy's asla bir tarzda, bir imajda donup kalmadı, biz hep ileri doğru gidiyorduk, zaten insanların katlanamadıkları da bu oldu. *(50'li yaşlarda bir kadın gelip imza istiyor. Kocasının ve kendisinin en sevdiği şarkının o olduğunu söylüyor. Daha baştan, peşinen bezgin ve tiksinmiş haldeki Kevin Rowland hangi şarkı olduğunu sormuyor. Halbuki şarkının adını fısıldamaktan gayet memnun olacağı halinden belli olan kadıncağız huzursuz bir şekilde uzaklaşıyor.)*

İngiltere'deki bütün rock dergileri sağcı, muhafazakâr gruplara aittir. Şirketimin onları fotoğraflarla beslemesini istemiyordum, bunları beni aşağılamak için kullanacaklarına emindim. Sonra dev afişler asıldı, her yere... En azından yaşadığım küçük sahil şehrine asmamalarını talep etmeliydim. Niye bu pozları verdiğimi bilemiyorum. Sadece benim için çok yeni olan o kumaşların içinde kendimi iyi hissediyordum.

İlanihaye özdeşleştirileceğin bir hit parça olan "Come on Eileen"e hınç duyuyor musun?

O hem bir hayır dua, hem de beddua oldu. Beste yapamadığım, şarkı söyleyemediğim yıllar boyunca, malî açıdan ayakta kalabilmemi sağladı. Aynı zamanda, beni fazla zengin yaptı ve bu para başımı döndürdü, beni uyuşturucuya yöneltti... Onun bütün sorunu geri kalan her şeyi gölgede bırakmasıydı. Bu kadını daha uzaktan yanıma yaklaşırken gördüğümde, bir tek o şarkıyı bildiğini anlamıştım. Bu çok aşağılayıcı bir şey.

Hayranlarınızın kafasını karıştırdınız: Üç albümde Dexy's'in imajı inanılmaz bir değişim gösterdi –önce limancılar, ardından karides avcıları, derken züppeler...

Her albüm bir öncekine tepkiydi. Buna rağmen, hiçbir şey planlanmış, programlanmış değildi. Bir tek ilk albüm hariç belki, bu soul ve punk karışımı. Onun dışında, asla durmama arzusuyla sezgilerimi takip ederek uçuyordum. Onbeş yıl sonra, bütün bunları tekrar dinlediğimde, çok fazla katı, çok keskin olduğumu farkediyorum. Biraz daha keyif alsaymışım, her şeyi kontrol etme, keskin olma takıntısından biraz olsun kurtulsaymışım keşke... Grubun içinde de diğerleri için hayat çok zordu, hakiki bir zorbaydım. "Too-rye-ay" için benimsememiz gereken imajın aklıma geldiği günü hatırlıyorum. Bir dükkana daldım ve bir yığın iş tulumu satın aldım. Otelde onları torbadan çıkardığımda, ötekiler bana dehşetten faltaşı gibi açılmış gözlerle bakmışlardı. Çoğu bu elbiselerin içinde gülünç duruyordu.

Sence bir grupta demokrasi olamaz mı?

Bizim için imkansızdı. "Şimdi herkesin şarkı yazmasını istiyorum" diyerek onları bir araya ben getirmiştim, Dexy's'i ben kurmuştum. Ama bu bir demokrasi yanılsamasıydı, onları uyutmanın bir yoluydu. Çünkü sonuçta, bütün kararları ben alıyordum. Bu buluştan öylesine bir heyecan, öylesine bir coşku duyuyordum ki, onu paylaşmaya yanaşamıyordum. Grupta hiç kimse o derece kendini vermemişti, benim egom en ufak bir paylaşmayı kaldırabilecek, hoş görebilecek durumda değildi. Benim açımdan bu bir ölüm kalım meselesiydi: Bir şey yapmak, aileme ve kendime bir değerim olduğunu ispatlamak. Öteki müzisyenlerin bir özel hayatları, işleri güçleri vardı, benimse sahip olduğum tek şey Dexy's'di. Ötekileri işlerini bırakmaya zorladım, onlar da kendilerini tamamen gruba versinler diye, en önemli şey grup olsun, hayatlarında başka bir şey olmasın diye. Öyle bir konumdaydım ki, artık kaybedecek hiçbir şeyim yoktu. Etrafımdaki insanlardan bir şeyler talep edip duruyordum. Delirmiştim. Konserlerimizde alkol satışını yasaklamak, sadece bir albüm çıkarmak gibi kaprisler çok anlamsızdı.

İlk albümünüz "Searching for the Young Soul Rebels"i kaydederken önemli bir şeye el attığınızı hissetmiş miydiniz?

Kesinlikle hayır, neredeyse on gün gibi çok kısa bir süre içinde olup bitti. Bu albümün herhangi bir düzeyde önem kazanmasını bir türlü anlayamıyorum, çok fazla çiğ, çok ham. 85'de daha piyasaya çıkar çıkmaz herkesin pestilini çıkardığı üçüncü albümümüz "Don't Stand Me Down"ı ben çok rahat ona tercih ederim. Pek çok kişi "Searching For The Young Soul Rebels" sayesinde soul'a ilgi duyduğunu söylüyor. Tek olumlu özelliği bu herhalde. Ama orada bile, soul hakkında ilgi ve bilgi veren adam rolünde de, sahtekârım. Benim hakiki köklerim reggae'dir. Ama maalesef Specials bizden önce davrandı ve bu mirasa kondu. Biz de zaten bu yüzden soul'un lafını etmeye başladık. Ama yine de sadece siyahların müziğini çalmaya heves eden küçük beyazlar olduğumuzu da düşünmemek lazım. Beni punk'tan da daha çok etkilemiş olan Van Morrison'unki gibi bu müzik içimize işlemişti. Küçücük çocukken Elvis'in "Can't Help Falling in Love"ını dinlediğimde müziğin benim için tutku olacağını biliyordum. Aynı zamanda tek kurtuluş yolum, tek sığınağım olduğunu da... Müziği güzel buluyordum, romantik buluyordum. Emekçi çocuğu hayatımın gündelik rutininde olmayan ne varsa, hepsi orada vardı. Ayrıntılara girmek istemiyorum, çünkü bazı insanlar hâlâ hayatta, ama çocukluğum hakiki bir felaketti... Ve her şeyi yoluna koyan da katolik okulları olmadı. *(uzun bir suskunluk)*

Sürekli olarak kendi hayali dünyama sığınmak istemem etrafımdaki insanları tedirgin ediyordu. Annemle babam eşcinsel olduğuma kesin kani olmuşlardı, çünkü odamın duvarlarına erkeklerin –müzisyenler– fotoğraflarını asıyordum ve Elvis'e benzeyebilmek için habire saçlarımı tarıyordum. Öteki çocuklar elektrikli trenle oynarken, ben gömleğimin yakalarını kaldırıp saçıma briyantin sürüyordum.

Müziği keşfederken sana yol gösteren, yön veren kim olmuştu?

60'ların ortalarında, 12-13 yaşlarındayken, benim yaşadığım çevredeki –işçi mahalleleri– bütün çocuklar soul dinlerdi. Tıpkı bugünkü hip-hop gibi, hip'ti, cool'du. Orta sınıftan çocuklar ise Jethro Tull gibi uzun saçlı grupları dinlerlerdi. Ama biz, küçük bıçkınlar, soul ya da reggae dinlerdik, ya skinhead ya da mod'duk. Ben, skinhead'dim –kelimenin ilk anlamıyla: Kesinlikle ırkçı değildim, Jamaika müziğine hayrandım, akranım siyahlarla oturup reggae dinlerdim. Londra'nın bir varoşunda, bir çeteye dahildim. Çete halinde beraber yürümekle, cool görünmekle yetinirdik. Yıllar sonra, Dexy's'i kurarken bu çete ruhunu yeniden yaratmayı denedim. Çünkü bir çetenin içinde kendimi güvenlikte hissediyorum.

Diğerleri gibi olmayacağını ne zaman farkettin?

İyice asıldığım bir hayalim vardı: Bir gün mutlaka pop-star olacağım. Benim için tek önemli olan buydu: Bir tavrı olmak ve müzik yapmak. Bu nedenle de derhal hayatı zindan ettiler bana, rahibeler beş para etmez biri olduğumdan emindi, hatta endişelerine annemi de ortak etmek için onu okula çağırdıkları bile oluyordu. Daha 10 yaşındaydım ve sonunda kriminel biri olacağımdan emindiler. 15 yaşında nihayet okulu terkettiğimde, çeşitli hırsızlıklar yüzünden dört kere mahkemelik olmuştum: Motosiklet hırsızlığı, bir soygun... Açgözlülükle tükettiğim sigara ve şekerlerin parasını ödeyebilmek için hırsızlık yapıyordum. En ufak bir eğitimden yoksun, kalem tutmayı bile doğru dürüst beceremeyen, tam manasıyla bir looser'dım. Mutsuzdum, sürekli kendime zarar veriyordum, öfkemi, tatminsizliklerimi bu şekilde boşaltıyordum. Beceriksiz olduğuma, kötü bir insan olduğuma ben de inanmaya başladım, birden hayalim erişilmez gözüktü. İşte o zaman müziği ciddiye almaya başladım, ama bir yandan da artık çok geç olduğunu düşünüyordum: 70'li yıllarda, benim çevremde hayata 23 yaşında atılınmıyordu. 23 yaş insanın işinin gücünün, sorumluluklarının, karısının, çoluk çocuğunun olduğu bir yaştı. Daha baştan müzik için yaşlıydım, fazlasıyla yaşlıydım. Bir pre-punk grup, Deaf School beni uyuşukluğumdan uyandırdı: Bir tavırları, edaları vardı, benim yaşımdaydılar ve birden belki ben de beceririm diye düşündüm. Sounda Dexy's'i kurduğumda 26 yaşındaydım: Açıkçası, yaşımı başımı almıştım. Ama bu benim için bir takıntıydı: Bok çuvalı olmadığımı bütün aleme ispatlamak istiyordum. Ve sonuçta popüler olduğumda, bu beni korkuttu. Hayatımda ilk defa insanlar beni seviyordu ve ben buna hazır değildim. İnsanlarla dövüşmek yerine onlarla sadece konuşmak çok tuhaftı. Yine de, bugün hâlâ bu düğümü içimde hissediyorum. Beni hâlâ insanlara sitem etmeye, kızmaya yönelten bir öfke ve tatminsizlik, yoksunluk karışımı bu.

Keyiften mi, yoksa zorunluluktan mı saldırgan biri oldun?

Kıyafetler kavgadan daha çok ilgimi çekiyordu. Çok kısa bir sürede, içinde bulunduğum çetedekiler benim yalancı bir bitirim, bir sahtekâr olduğumu hissettiler. Kavga edecek başka bir çete bulamadığımızda, şiddet grubun kendi içinde patlak verirdi. Bunun da bütün acısı benden çıkardı, kabak benim başıma patlardı. Sürekli beni test ederlerdi. Ben de kendimi savunmak için, çekingenliğimi, şüphelerimi, ödlekliğimi gizlemek için saldırgan oldum. İnsanları uzak tutarak, beni rahat bırakacaklarını, ne derece korktuğumu görmeyeceklerini düşünürdüm. Aslında kalben, ben bir romantiktim. Ama bunu bastırmaya, üstünü örtmeye zorladılar beni. Çünkü içinde yaşadığım çevrede bir erkeğin zaaflarını, romantizmini itiraf etmeye hakkı yoktu. Bu büyük bir kusur olarak kabul edilir ve parmakla gösterilirdi. Ya bıçkın adamı oynayacaktım ya da aşağılanacaktım. Bugün bütün bunlara gülüp geçiyorum, kimseye bir şey ispatlamak durumunda değilim, kimse nasıl davranacağımı bana dayatamaz, nihayet jartiyerle poz verme hakkını kendime tanıyabiliyorum.

"İhtiras Tramvayı"nı Marlon Brando yazmadı, ama Tennessee Williams'dan çok daha iyi canlandırdı. "Suspicious Mind"ı Elvis yazmadı, ama bugün sadece onun yorumu kaldı. Elimin altında bunca şarkı varken niçin yenilerini yazacakmışım ki? Asla tek başıma "My Beauty" düzeyinde albüm yapamazdım.

Çeviren: **S.İ.**

Horace Andy

Hayatımıza Massive Attack sayesinde girdi, ama dönüp evveliyatına bakınca ne büyük bir okyanus olduğunu farkettik. Epeydir Britanya'da ikamet eden rastaman Horace Andy'yi, yeni albümü "Living In The Flood"u çıkarınca yeniden yakın takibe aldık...

Uyuyan efsane

Horace Hinds, 1951 yılında Kingston'a bağlı Almann'da dünyaya gelmiş. Diğer çocuklardan hep biraz farklıymış. Diğer çocuklar futbol oynarken, o bir köşede gitar çalıp şarkı söylemeyi tercih edermiş. Yaşına göre sakin ve biraz da uyuşukmuş. Kardeşleriyle sokakta takılırken dayanamaz, hep bir köşede uyuyakalırmış. Bu yüzden onu "Sleepy" diye çağırmaya başlamışlar. Müziğe olan ilgisi, babasına nazaran daha çok vakit geçirdiği annesinden geliyormuş. Oğlunu alıp dışarıya müzik dinlemeye, dans etmeye gitmeyi çok seven bir kadınmış. 16-17 yaşlarında kendi başına takılmaya başlamış Horace. Bu dönem, onun için olduğu kadar gettolarda yaşayan pek çok genç için de çok anlamlı bir dönem. 60'lı yılların sonu. Jamaika'dan esen yeni bir rüzgar, yeni bir akım tüm gençliği etkisi altına alıyor. Bu, Horace Andy'nin bugün sık sık bahsettiği ve bir parçası olmaktan gurur duyduğu Rastafarianizm. Bugün her on Jamaikalıdan altısının rasta olduğu, kalanlarının da sempatizan olduğu söyleniyor. Tüm dünyada ise bir milyonun üzerinde rasta olduğuna inanılıyor. Bu akım, 1975 yılından itibaren Batıdaki insanları etkileme konusunda çok hız kazandı. Bunu en çok en ünlü rasta olan Bob Marley'e borçlular.

Bugün şarkılarında bir rasta olduğunu gururla söyleyen Andy'nin hikayesine döndüğümüzde, efsanevi Studio One ile karşılaşırız. Studio One, 60'larda kurulan ve kısa süre sonra Jamaika'nın Motown'ı gözüyle bakılan efsane reggae plak şirketi. Lee Perry ve Bob Marley'in yeni isimler bulup geliştirdikleri şu ünlü Studio One. Horace Andy'nin şansı bir pazar günü Studio One'da yapılan bir ses yeteneği sınavını kazanmasıyla açılıyor. Artık kaldırımlarda kendi kendine değil, stüdyoda yetenekli ve bilgili müzisyenlerin karşısında, mikrofonda şarkı söyleyecek. Studio One adına yapacağı onlarca başarılı plağın ilki "Got To Be Sure". O dönemde ayrıca, kendini keşfeden Clement Dodd'un isteğiyle, soyadını Hinds'dan Andy'e çeviriyor...

Horace Andy'yi 14 Kasım akşamı Londra'nın en güzel konser mekanlarından The Scala'da izledim. Saat tam 9'da sahneye çıktı. İçerisi çok kalabalıktı. Ummadığım kadar beyaz insan vardı. Sonra niye böyle düşündüğüm konusunda kendime kızdım, çünkü biliyordum ki Massive Attack ile çalışmalarından sonra beyazların dünyasına da girmişti Horace Andy. O gece Massive Attack üyelerini, Blur'den Damon Albarn'ı ve hangi gruba ait olduklarını hatırlamadığım pek çok ünlü, tanıdık yüzü gördüm. Bu adam ne de olsa bugünün müzisyenlerini bir şekilde etkilemiş bir efsaneydi ve çok sık konser vermiyordu. Horace Andy ve grubu iki-ikibuçuk saatin üstünde sahnede kaldı. Sıcak, duygulu bir geceydi. Horace Andy, dünyanın her tarafından gelmiş her renkten ve dilden, marihuana kokan topluluğa yeni ve eski şarkılarını söyledi, o ağlarken gülen sesiyle... "Money Money", "Rock To Sleep", "Every Tongue Shall Tell", "One Love", "Skylarking", "Don't Let Problems Get You Down", "Spying Glass" ve yeni albümünden hemen hemen her şarkı. Dansetmekten, ona eşlik etmekten yorgun, içkiden ve dumandan sarhoş düşmüş herkesin yüzünde bir gülümseme vardı oradan ayrılırken... Bu gülümsemeler beni geçen seneye götürdü. Yani, İstanbul'daki ikinci Massive Attack konserinden bir gün önceye. Arnavutköy'de bir balık lokantasında tanıştığım Horace Andy'de sadece dedemde bulduğum bir "cool"luk vardı. Dedem anneme bir daha içmeyeceğine dair verdiği söze kadar, her akşam Türk sanat müziği dinlediği eski radyosunun karşısında birkaç bardak rakı içmeyi çok severdi. Bu onun anneannemi düşündüğü, kendini huzurlu ve gerçekten mutlu hissettiği anlardı sanırım. Horace Andy'i dedeme benzetmiş olmamın birkaç nedeninden biri bu. Çok sakin, hiçbir şeye aldırmayan, her şekilde mutlu, çok şey istemeyen, beklemeyen biri. Ama o gün, o balıkçı restoranındaki masada beklediği bir şey vardı: Yemek. Masada uyuklarken, (evet, yaklaşık tüm Massive Attack turne ekibinin yemek için toplandığı masada uyumaya başlamıştı; gruptan birinin anlattığına göre sahnede bile uyuduğu olurmuş) birden uyanıyor ve "yemek nerde kaldı?" diye bağırıyordu. Sonra tekrar uykuya dalıyordu. Yaşlılıktan değil tabii bu, çocukluktan alışkanlık. O ne de olsa uyuyan efsane, Horace "Sleepy" Andy!

Cenk G. Güven

Daddy G bana hayranmış

Şarkı söylemeye ilk ne zaman, nasıl başlamıştınız?

Horace Andy: İlk şarkımı 16 yaşındayken söyledim. Doğru dürüst söyleyemiyordum bile. Bu yüzden de 1962'yle 70 yılları arasında bu işi öğrenmek zorunda kaldım. Studio One döneminde başladığım zamanlarda bile şarkı söylemeyi bilmiyordum. Ancak Benny Lee'yle çalışmaya başladığımda kendimi hazır hissettim. Etkilendiğim ve örnek aldığım müzisyenler Delroy Wilson, en sevdiğim Jamaikalı şarkıcı olan Ken Booth, Alton Ellis, Bob Marley ve daha birçoklarıdır. Ayrıca, modern Jamaika müziğinin temelini atan Amerikalı şarkıcıları da unutmamak lazım. Bende Sam Cook'un en az yirmi albümü vardır. Otis Redding'i, Smokey Robinson'u, Earth Wind & Fire'ı, Isley Brothers'ı çok seviyorum. Onları dinleye dinleye şarkı söylemeyi öğrendim; yanlarında çıraklık yaptım diyebilirim. İlk başlarda, Studio One zamanında radyodan "Delillah" gibi beğendiğim şarkıları dinler ve onları kendi tarzıma uydururdum. Yeni albümümdeki şarkıların yarısı uzun süre önce yazılmış eski şarkılar, öbür yarısıysa yeni. Yeniler arasında, gettolarda yaşayan gençleri silah külah işlerine heves etmemeye çağıran "Johnny too Bad" var.

Bugün de siz Patrick ve David Andy, Sanchez, Spanner Banner gibi yeni kuşak Jamaikalı müzisyenleri etkiliyorsunuz...

Bazıları, Patrick Andy gibi, benim ismimi kullanıyor; tıpkı vaktiyle, Studio One'dan Clement Dodd'un Bob Andy'ye gönderme yaparak bana Andy adını vermesi gibi... *(gülümsüyor)* Jamaika'nın bugünkü sesini Buju Banton, Capleton, Sizzla, Anthony B. gibi insanlar temsil ediyor. En militan rasta zihniyetini yaşatmaya devam ediyorlar. İçlerinde en asi olanı, sisteme en fazla isyan edeni Sizzla.

Massive Attack'la yeni bir albüm hazırlayacakmışsınız... Bu ilişki yıllar önce nasıl doğdu?

Bir gün, Victoria garındaydım, beni Londra'da gördüğüne çok şaşıran bir dostuma rastladım. Bana, arkadaşlarından birinin yeni bir grup kurduğunu ve bir solist aradığını söyledi. Sözünü ettiği arkadaşı, benim zaten prodüktör olarak tanıdığım ve daha sonra Neneh Cherry'nin kocası olan Cameron'du. Beni pop bir hatta sokmaya çalışmıştı, ama bu iş yürümemişti. Cameron bana Massive Attack'ın bir demo kasetini yollamış; Daddy G bana hayranmış. Kaseti defalarca dinledim ve "One Love"ı yazdım ve işte böyle başladı her şey.

→27

Curtis Mayfield

Sadece siyah müziğinin değil, siyah "hareket"in de 1950'lerden beri en önemli figürlerinden olan Curtis Mayfield'ı kaybettik. Soul kralının şarkıları, daha güzel bir dünya için neşeli dayanışma şarkıları oldu hep. Alkışlarla uğurluyoruz...

Nur içinde

Tam yeni binyıla girerken, siyah müziğin bilge dehası, bir dönemin politik sembollerinden Curtis Mayfield'ı kaybettik. Mayfield, yıllardır rica eder gibi vaaz ettiklerinin olmadığını, acıların çoğalarak devam ettiğini düşünerek 1999'un kuyruğuna tutunarak cennetin yolunu tuttu.

Sıcacık sesiyle taçlandırdığı parçalarıyla 50'lerden günümüze siyahların sesi olmayı başarabilen nadir adamlardandı. Soul tarihinde, krallar ve kraliçeler arasında o hep sarayın bilge kişisi pozisyonunu tercih etti ve pozisyonunda ne kadar samimi olduğunu da zaman bize ispat etti. Sadece gitarist-şarkıcı olarak değil, prodüktör, aranjör ve plak şirketi sahibi olarak siyah ümidi hep canlı tutmak, daha eşit, insanî bir yaşamı çağırmak misyonlarına sahip bir sembol olarak ünlendi.

13 yaşında efsanevi gospel-soul grubu The Impressions'ı kuran Mayfield'ın ismi ilk defa onun aranje ettiği 1958 tarihli Impressions hiti "For Your Precious Love" ile duyuldu.

1961'de meşhur parçası "Gypsy Woman" ile gelecekteki liste başarılarını müjdeleyen Mayfield, 70'ler boyunca siyah harekete marş olacak pek çok parça ile efsaneleşti. Sayısız yorumu kaydedilen "People Get Ready"nin yanısıra, "We Are A Winner", "This Is My Country" ve "Mighty Mighty" gibi parçalarla büyük lider Martin Luther King'in barış ve özgürlük mücadelesinde ön saflarda yer aldı.

1942'de Chicago'da doğan Curtis Mayfield'ın ilkgençlik yılları, herhangi bir soul şarkıcısından farklı geçmemiş. Kilise korosunda şarkıcılık, anneannesinin evinde piyano ve gitarla geçirilen uzun saatler: "Piyano hep yerli yerindeydi ve ilk parçalarımı hep piyanoda yazdım. Aylarca bir kenarda pinekleyen gitarı elime aldıktan sonra, tüm vaktimi Sam Cooke, Five Blind Boys of Alabama, Muddy Waters veya Little Walter parçaları öğrenerek geçirmeye başladım. Hepsini öğrenmeye çalışıyor ve kafama göre bir sentez yaratmaya uğraşıyordum" diyor. Üstadın kendine özgü akord sistemi de cehaletten geliyor. Lakin, yıllar boyu onu diğer gitarist soul şarkıcılarından ayrı bir yere konumlandıracak özgün gitaristliğini de bu yıllara borçlu.

1970'de Impressions ile yolları dostça ayıran Mayfield, grup dağılana dek onlara pek çok parça yazdı. Aynı yıl kaydettiği ilk Mayfield klasiği "Move On Up"ı da içeren "Curtis" albümü ile epik bir söylemi benimseyen Mayfield'ın bu dönemde King'in yakın dostları ve mücadele arkadaşları Pops Staples, Aretha Franklin gibi isimlerle aynı platformda durduğunu görüyoruz. Aynı albümde yer alan "If There's A Hell Below"da üstad, "eğer cehennem varsa, bilelim ki rengimiz, ırkımız ne olursa olsun, hepimiz aynı cehennemde buluşacağız" diyerek kader birliğini işaret ediyordu: "Kardeşlerim! Zenciler! Beyazlar! Yahudiler! Aynı cehennemin yolcularıyız." Belki de vaiz Mayfield'ı diğerlerinden ayıran şey, mevcut durumun tüm vahametini işaret ederken King'in yoluna canını feda ettiği pasif direniş hareketinin en temel unsuru "planlı ve sakin direnç" kavramını kullanarak kaybolmuşa yol göstermedeki ustalığıdır. Şiddet yanlısı Kara Panterler'e destek veren sanatçıların aksine Mayfield, şarkılarında bu işin ırklar savaşı ile değil, insaniyet eksikliğinden kaynaklanan bir ayrımcılıkla mücadele ile hallolacağına dikkat çeker. İşte Mayfield'ın ustalığı da buradadır: O tatlı sesiyle, şiirsel anlatımıyla herkesi aklını başına toplamaya çağırır. Kuru kuruya "bir devrime ihtiyaç var" demek yerine, "hazırlanın, güzel günler gelecek ve biz o günleri getireceğiz" der. Hazırlıktan kastı, kişisel arınma, ortak bilinç yaratma ve bilgiyle donanarak mücadele etmektir. "Sesini yükselt: Ben siyahım ve siyah olmaktan gurur duyuyorum" sloganını marş edinen genç soul dinleyicisi, üstadın yolunda başarıya tevekkülle gideceğini keşfetmiştir.

Mayfield'ın ustalığı buradadır: O tatlı sesiyle, şiirsel anlatımıyla herkesi aklını başına toplamaya çağırır. Kuru kuruya "bir devrime ihtiyaç var" demek yerine, "hazırlanın, güzel günler gelecek ve biz o günleri getireceğiz" der.

1970 yılında, daha ortada "disco" kavramı yokken, "Move On Up" ile disco tarzını haberleyen Mayfield, 1971 yılında piyasaya çıkan "Live!" albümünde "rap" olarak isimlendirdiği iki kısa monolog ile hip hop tarihinde öncülerden biri olarak yerini edinir.

"Liderlerimizi öldürüyoruz, hangi renkte oldukları önemli değil..." *Mighty Mighty* (1970)

Mayfield'ın uyarısı, King'i veya Kennedy'yi katledenleri hatırlatmaktan ziyade, siyahların kontrolsüzleşen ırkçılığına dikkat

28→

çekmektir. Ona göre, liderleri suikastçiler değil, sabırsızlıktan beslenen taşkınlık ve nefret öldürmüştür: "Herkese aynı saygıyı gösterin ve sevginizi eşit paylaştırın. Bazen yanılgıya düşüp sadece liderlere, kral veya kraliçelere hitap ettiğinizi zannedersiniz. Aptal zannettiklerinizi pas geçersiniz. Ama yarın sizi kimin kurtaracağı, hangi kardeşinizin sizin yanınızda duracağı veya size ihanet edeceği belli olmaz."

1972 yılında kaydettiği film müziği "Superfly", "blaxploitation" olarak isimlendirilen siyah polisiye filmler içinde Isaac Hayes imzalı 1978 tarihli "Shaft"tan sonra en çok satan albüm olur. Bu albümde yer alan "Freddie's Dead" ve "Superfly" elmas gibi parıldar. Takip eden yıllarda piyasaya çıkan ve cemaatinden dostları Aretha Franklin ile Staples Singers üyelerini konuk ettiği "Let's Do It Again", "Sparkle" albümleriyle Mayfield, yerini korur. 1973 tarihli "Back To The World", öncekilere göre daha büyük bir ilgiyle karşılanır. 1975 tarihli "No Place In The World Like America Today" albümünde Mayfield, Amerikan kültürünü sorgulayan hikayeci bir anlatımla karşımıza çıkar.

80'lere kadar yaptığı diğer albümlerle disco furyasına şevkle katılan Mayfield'ın duruşu, kanımca bu dönemde bozulur. Gündelik şeylerden bahsettiği şarkılar dinleyiciye ilk albümlerindeki şiirselliği ve olgunluğu aratır. Mayfield bu dönemde daha hayırlı bir kanala girerek Gladys Knight And The Pips, Staples Singers ve Aretha Franklin'in bazı albümlerinin prodüktörlüğünü üstlenir. İlginçtir, bu dönemde yazdığı en iyi parçalara da yukarıdaki isimlerin albümlerinde rastlarız. 1977 yılında müziğini yazdığı "For Short Eyes" adlı tiyatro oyununda ilk defa sahneye çıkar.

80'lerde orta halli üç albüm kaydeden Mayfield, 1990 tarihli "Return Of The Superfly" adlı filme yazdığı müzikle kara sineği tekrar semaya salar: "İnsanlar devamlı neden eskisi kadar popüler ya da üretken olmadığımı soruyorlar. Eh, iyi de, ben şimdi ne 22 yaşındayım, ne de 36. 50 yaşındayım ve kocaman bir ailem var. Hâlâ müzik endüstrisinin bir parçasıyım." Soruyorlar, o da cevaplıyor: "Eskiden anlatmaya çalıştıklarımızla şimdi anlatmaya çalıştıklarım arasında içerik olarak bir fark yok, zira insanoğlunun dertleri ve talepleri değişmiyor. Sadece üslup farkı var. Biz sevgi ve birliği esas bellemiştik. Düşünmek karnımızı doyurmaktan daha önemli ve hayatiydi. Şimdi gençler sadece günü yaşıyor. Onlara kimse mutlu ve huzurlu bir gelecek vaat etmiyor. Hip hop'un işlevselliğinden memnunum, ama bazı tarzlar insanları yanlış yerlere kanalize ediyor. Bir ebeveyn olarak buna karşıyım."

1990 yılında bir tanıtım turnesinde başına düşen ışık ünitesiyle tamamen felç olan Mayfield, bu kazayla müzisyenliğini yitirdiyse de, şarkı söylemeye devam etti. Bilgisayar yardımıyla müzik yapmaya uğraşan Mayfield'ın son albümü "New World Order" Mart 1997'de piyasaya çıktı. Dinleyince insanın içinden sadece ağlamak geliyor. Çocuksu sesi dokunuyor. Gitarını çok özlüyor insan.

Kaza haberinden bu yana üstadı hatırlamak için en iyi sebep 1994 tarihli "Tribute To Curtis Mayfield" olmuştu. Eric Clapton, Phil Collins, Lenny Kravitz, Elton John, B.B. King, Gladys Knight, Steve Winwood, Branford Marsalis, Rod Stewart, Stevie Wonder ve Bruce Springsteen gibi efsane isimleri bir araya getiren şey, Mayfield'a olan hayranlıklarıydı. Prince ve özellikle Lenny Kravitz, yıllarca onun gibi söylemeye, yazmaya çalıştılar. Siyah bilge ise 1999'la beraber 26 Aralık günü çekip gitti. Allah gani gani rahmet eylesin; nur içinde yatacağı zaten garanti.

Sarp Keskiner

Nettie Wild

CHIAPAS DİYE BİR YER

TÜRSAK - İş Bankası işbirliği ile düzenlenen "2. Uluslararası Sinema-Tarih Buluşması" kapsamında Uluslararası Belgesel Film Yarışması'nın büyük ödülünü, Kanadalı yönetmen Nettie Wild'ın "A Place Called Chiapas" (Chiapas Diye Bir Yer) adlı filmi kazandı. 1989'da Berlin Film Festivali'nde, "A Rustling Of Leaves"le Halk Jürisi Ödülü'nü alan, 1993'te Vancouver Film Festivali'nde "Blockade"i "En Popüler Kanada Filmi" seçilen Wild'la buluştuğumuzda ocak sayımızı yanımızda götürmüştük. Kapağımızı görünce, "a, Rage" dedi "bizim çocuklar" edasıyla ve gözleri ışıldayarak. "Ama konumuz Zapatistalar" dedik, arka kapağımızı gösterdik. Ve John Berger'ın yazısını kısaca özetleyip teybin düğmesine bastık. Berger'ın yazısında en çok ilgisini çeken Marcos'un "direniş cepleri" ifadesiydi. Söyleşimiz "cep" mevzusuyla başladı, Kanada'ya, oradan Filipinler'e ve tabii ki Chiapas'a uzandı.

Woodstock

(asitsiz)

Foto: Serkan Seymen

Nettie Wild: Cep, Marcos'un gözde metaforlarından. En güzel konuşmalarından birinde –aklımda kaldığı kadarıyla– şöyle diyordu: "Cebimde bir kurşun var. O, kardeşlerimden birinin hayatına son veren kurşun. Hepimizin öldürülmüş bir kardeşi yok mu? Benim kardeşim başına sıkılan bir kurşunla öldürüldü. Peki, o kurşun nereden geldi? Güçlü birinin namlusundan. Peki, o kurşunu ve o silahı ona kim verdi? Daha güçlü biri. Peki ona kim verdi? Daha güçlü biri. Kardeşimi öldüren o kurşunu cebimde taşıyorum. Zapatistaların ceplerinin büyük olması ceplerinde kurşun taşıdıkları için değil. Kardeşlerini taşıdıkları için." Bu, Marcos'un zirvelerinden biri. Bazen, çalakalem yazıyor ve bir editöre ihtiyacı olduğunu düşündürüyor. Ama müthiş bir hatip, edebiyatı çok kuvvetli. John Berger'a da şapka. Çok iyi bir öykü anlatıcısı. Marcos da öyle. Chiapas'a gitmemin sebeplerinden biri de bu sanırım...

Marcos'un edebi kişiliği mi?

Sebeplerden biri, ama önemli biri. Sadece bir başkaldırı, bir içsavaş filmi yapmak isteseydim, başka bir yere gidebilirdim, şu anda dünyanın birçok yerinde insanlar kendi kaderlerini tayin etmek, kendi hayatları üzerinde söz sahibi olmak için mücadele ediyor, belki 200, belki 300 "cep" var, Marcos'un yazısında sözünü ettiği "direniş cepleri" anlamında. Chiapas'a gitmemin sebepleri şunlar: Birincisi, orada otantik, özgün bir yerli hareketinin olması. Bir öykü, bir efsane değil, bir hakikat var orada. Gerçek bir mücadele, Meksika kızılderililerinin ölüm-kalım savaşı... İkincisi, bu yerli hareketiyle, Meksika dağlarındaki bu mücadeleyle, kentlerdeki muhalefet odaklarının organik bağları söz konusu. Meksika'nın, hatta Latin Amerika'nın aydınları örnek bir sorumluluk sergileyerek bu başkaldırıyla dayanışma içindeler. Ve dertleri yalnızca güneydoğu Meksika'daki yerlilerin durumu değil, bütün Meksika halkı. Chiapas'taki gerillalarla –Zapatistalar kendilerine gerilla denmesinden hiç hoşlanmıyorlar– kentlerdeki muhalif hareketler arasında olağanüstü bir dayanışma, birlik söz konusu. Üçüncü sebepse Chiapas'taki yerli hareketiyle kentlerdeki toplumsal muhalefeti buluşturan "alt kumandan". Marcos, bir yandan, askeri bir lider, öte yandan, müthiş bir öykü anlatıcısı. Beni büyülüyor, çünkü bir kültürü bir başka kültüre tercüme etmekte o kadar mahir, o kadar usta ki... Yerlilerin meramını bütün dünyaya anlatıyor, bambaşka toplumlar için, bambaşka kültürler için o kadar iyi anlaşılır kılıyor ki... Ve bunu popüler kültürü öyle özgün bir şekilde kullanarak yapıyor ki...

Son muharebeyi kim kazanmışsa, ülkenin sahibi odur; kim galip gelmişse tarih kitaplarını o yazar. Kural budur. Ve şimdi Kanada'nın yerlileri, beyazlar gelmeden önce bu topraklarda yaşayan insanlar, bu tarih anlayışına başkaldırıyor.

Bunların üçü de politik sebepler sonuçta... Peki siz, hali vakti yerinde bir Kanadalı olarak, başka konularda da film yapabilirdiniz. Meksika'daki yerliler ya da dünyanın başka bir yerindeki politik sorunlar niye sizi ilgilendiriyor?

Bugün benim ülkemdeki bir numaralı sorun, Mohawk kızılderilileriyle Kanada devleti arasındaki toprak mücadelesi. Aslında, bu bir tarih tartışması, tarih üzerine bir mücadele. Beyazlarla yerliler arasında bir hukuk savaşı hüküm sürüyor. Bu, benim öznel yorumum değil, Kanada mahkemelerine, seçimlere, ticarete damgasını vuran bir şey. Büyük şirketlerin ödü kopuyor, zira, eğer kızılderililer mahkemelerde kazanırlarsa ve topraklarının mülkiyetini elde ederlerse, büyük şirketler, o topraklardaki petrol yataklarını, madenleri bugüne kadar yaptıkları gibi işletemeyecekler, suyu kullanamayacaklar, ormanları kesip biçemeyecekler. Dolayısıyla, bu, benim ülkemde çok önemli bir sorun, hatta bir ölüm-kalım meselesi. Ve bütün mesele, bir tarih tartışmasında düğümleniyor. Tarih konusunda, genelgeçer yargı –paradigma da denebilir– şu: Son muharebeyi kim kazanmışsa, ülkenin sahibi odur; kim galip gelmişse tarih kitaplarını o yazar. Kural budur. Ve şimdi Kanada'nın yerlileri, beyazlar gelmeden önce bu topraklarda yaşayan insanlar, bu tarih anlayışına başkaldırıyor. Kanada'daki resmi görüşe –aynı zamanda bir mitoloji bu– bakılırsa, beyazlar gelmeden önce Kanada bomboştu, kimsecikler yoktu. Büyükbabalarımız gelmiş, bu boş toprağa yerleşmişler.

Bunun böyle olmadığı, Amerika kıtasının kızılderililerin yurdu olduğu tarihi bir gerçek...

Evet ama, Kanada mahkemeleri bu gerçeği kabul etmiyor, çünkü kızılderililerin büyükbabalarımızdan önce orada yaşadığına dair yazılı bir belge yok. Ortada yazılı bir belge olmayınca da, sözünü ettiğiniz tarihi gerçek hukuken kanıtlanamıyor. Haritada görünmüyorsanız veya uluslararası bir anlaşmada adınız geçmiyorsa, tarihte de geçmiyorsunuz.

Yazılı bir belge olmasa da, kızılderililerin büyükbabalarınızdan önce orada yaşadıklarına dair bir sürü kanıt var...

Kızılderililer de öyle diyor. "Bizim tarihimiz yazılı bir tarih değil, dolayısıyla yazılı bir belgemiz yok, ama sözlü bir tarihimiz var, şarkılarımız, öykülerimiz, totemlerimiz var" diyorlar ama, beyaz mahkeme sözlü tarihi, tarih olarak kabul etmiyor, "yazılı bir şey yoksa, o tarih de yoktur" demeye getiriyor. Bu da tabii o insanların tarihi haklarının yok sayılması anlamına geliyor.

Kızılderililer isyan etmiyor mu buna? Aslında, birazcık aklı, vicdanı olan her Kanada yurttaşının isyan etmesi lazım değil mi buna?

Bundan önceki filmim, "Blockade", Gitk'sam yerlileri hakkındaydı. Gitk'samlar Kanada hükümetinden 22 bin metrekare toprak talep ediyorlar. Bu, hatırı sayılır büyüklükte bir toprak parçası. Ve dolayısıyla; çok hayatî bir siyasi mücadele söz konusu. Ancak, bunu benim için önemli yapan, üzerine bir film yapmama neden olan şey şu: Gitk'samların açtıkları dava, bir tazminat davası değil, yani, "200 yıl canımıza okudunuz, şimdi bize birazcık toprak ve bir çuval para verin" demediler. Şunu dediler: "Kanada mahkemelerinin bizim tarihimizi, yazılı olmayan tarihimizi, geçerli, meşru bir tarih olarak kabul etmesini istiyoruz." Çünkü biliyorlar ki, eğer Kanada hükümeti kızılderililerin tarihini tanırsa, bu "game over" demektir. Kanada'nın her şeyi yeni baştan gözden geçirmesini, bütün kuralları, kanunları yeniden düzenlemesini ge-

rektirir.

Peki, mahkemenin kararı ne oldu?

Bu hukuki mücadele sürecinde, bir sürü dava düştü, reddedildi, temyiz edildi ve sonuçta karar aleyhlerine çıktı. Özetle, o toprakların Gitk'samların yurdu olduğu reddedildi, Gitk'samlar tarih boyunca varolmamış sayıldı. Bunun üzerine onlar da eylemlere başladı. Otoyollarda, tren yollarında barikatlar kurdular. Bir yandan da hükümetle müzakerelere başladılar. Üç cephede mücadele ediyorlardı. Onlar sayesinde, devrimci mücadelenin üç cephede sürdürülmesi gerektiğini gördüm, öğrendim. Üç cephede birden olmak gerekiyor: Mahkemelerde, sokakta ve siyasi platformda. Birbuçuk sene önce, bir demiryolunu dört- beş gün kestiler. O demiryolu, Gitk'sam'ların toprağından geçip kıyıya ulaşıyor. Gitk'samlar o demiryoluna barikat kurunca, buğday limana ulaşamaz oldu ve herkes zarar etmeye başladı, çiftçiler, liman, fabrikalar... Günde bir ila üç milyon dolar arasında bir zarar söz konusuydu. Haliyle hükümet üzerinde ağır bir baskı oluştu. Ve bütün bunların sonucunda, yüksek mahkeme oy birliğiyle kızılderili tarihinin geçerli, meşru bir tarih olduğuna karar verdi. Bu karar, ülkeyi kelimenin tam anlamıyla alabora etti. Mahkemede tam 97 avukat vardı, bunların beşi kızılderililerin, beşi yerel yönetimin, beşi de federal hükümetin avukatıydı. Geri kalan 82 avukat büyük şirketlerin temsilcisiydi. Büyük sanayi saçını başını yoluyordu, çünkü bu onlar için felaketin ta kendisiydi. "Tarih" çok güncel bir mesele. Chiapas'taki mesele de bu, Brezilya'daki de. Çünkü bizler, yani beyazlar, bu kıtaya sömürgeci güçler olarak geldik. Chiapas bir tesadüf değil ve sadece Meksika'da değil, bir çok yerde Chiapas var. Kanada'nın en kuzeyinden Latin Amerika'nın en güneydeki ucuna kadar her yerde. Yalnız Amerika'da da değil tabii, Afrika'da da... İşte bu noktada gerçek politikayla karşı karşıyasınız. "Blockade"i henüz bitirmiştik ki, Meksika-ABD-Kanada arasındaki serbest ticaret anlaşmasının, NAFTA'nın yürürlüğe girdiği tarih olan 1 Ocak 1994'te, güneydoğu Meksika'da silahlı bir yerli hareketi patlak verdi. Ve yüzü maskeli, eli silahlı bir adam çıktı karşımıza. "Serbest ticaret anlaşması, Meksika yerlileri için ölüm demektir" diyordu. Ama, Amerikalıların, Kanadalıların, hatta Meksika hükümetinin umurunda bile değildi, çünkü onlar kendileriyle, işleriyle, kazançlarıyla o kadar meşguller ki, Chiapas'taki insanların onlar için hiçbir kıymeti harbiyesi yok.

Deminki tarih meselesine dönersek... Siz niye resmi tarihi benimsemediniz de, kızılderililerle saf tuttunuz? Sonuçta siz de bir beyazsınız...

İlginç bir ailem var... Annem aşırı sağcıdır, üzerinde anlaştığımız tek bir konu yoktur, çok güçlü, inançlı, dediğim dedik bir şahsiyettir. Babam ise gazeteciydi; zarif, yumuşakbaşlı bir insandı. Öykü anlatmaya bayılırdı. Politikayla da çok ilgiliydi, her şeyi politikayla ilişkilendirirdi, şu masa örtüsünün bile politikasını yapardı. İngiltere'de büyümüştü, gazeteci olarak Hindistan'ın bağımsızlık savaşını izlemiş, Mahatma Gandhi'yle tanışmış, hatta ahbap olmuştu. Bunu devrimci bir insan olduğu için değil, Gandhi'den büyülendiği için yapmıştı. Bunun müthiş bir öykü olduğunu farketmişti. Gandhi'yle çok tuhaf bir ilişkileri, dostlukları oldu, sanırım Gandhi babamı çok eğlenceli bulmuş, hatta sevmişti; babamın Hindistan'da olup biteni pek kavramadığını anlamıştı herhalde... *(gülüyor)* İlişkileri 20 yıl sürdü. Babamdan bana miras kalan şey, iyi koku alan bir burun galiba, iyi bir öykünün kokusunu alan bir burun... Annemin kararlılığı ve babamın öykülere düşkünlüğü... Bu ikisi benim kişiliğimi bir hayli etkiledi sanırım.

Belgesel sinemaya yönelmeniz nasıl oldu?

Üniversiteyi bitirdiğimde oyunculuk yapıyordum, tiyatro oyunculuğu. Politik tiyatro oyunları sergileyen bir gruptaydım. "Lightning Theather" *(Yıldırım tiyatrosu)* adı verilen türde oyunlar sahneliyorduk. Bunlar 5-10 dakikalık gösterilerdi, sokakta sahneleyebiliyordunuz, hatta bir nümayişin ortasında pat diye oyunu koyabiliyordunuz. Polis gelince de pırr... Kalabalığa karışıyordunuz. Olaylar birbirini öyle izledi ki, bu grupla birlikte kendimi Filipinler'de buldum. Yıl 1965'ti, diktatör Marcos'a karşı mücadele eden siyasi hareketlerin davetlisi olarak gitmiştik. Manila'da bazı siyasi tiyatro gruplarıyla birlikte çeşitli oyunlar sahneledik, sonra da güney Filipinler'de şeker pancarı üreticileri için tiyatro yaptık. Şeker pancarı tarlalarında gecenin bir yarısında oyun sahneliyorduk. Çok klasik komünist oyunlardı bunlar. Hayatımda ilk defa o zaman komünist bir siyasi hareketle temasım oldu.

Gerilla ordusunun neferlerinden kurulu bir tiyatro. Cangıldaydık, devasa bir kalabalık vardı, kırmızı bayraklar dalgalanıyordu. Sahneye çıktık. Bütün oyuncular çok heyecanlıydı, bu insanlar kelle koltukta yaşayan gerillalardı, zevk için, eğlence için bir şey yapmak, çok hoşlarına gitmişti. Birden tepemizde helikopterler belirdi, Filipin ordusu taarruza geçmişti.

Nasıl bir komünist hareketti o?

Diktatör Marcos'a karşı silahlı mücadele yürüten NPA'ydı, New People's Army. O yıllarda Filipinlerdeki muhalefetin belkemiği NPA'ydı.

Zapatistalarla karşılaştırırsak, aralarında ne gibi benzerlikler veya farklılıklar var?

NPA çok dogmatik bir hareketti. Zapatistalar çok farklı, NPA gibi, klasik kırdan kente teorisiyle, kırlardan gelip şehirleri kuşatmak ve başkenti düşürmek gibi teorilere yüz vermiyorlar. Demin dediğim gibi, bir dizi tesadüf sonucunda kendimi Filipinler'de bulmuştum. O noktaya kadar, adeta doğal bir seyir izlemişti hayatım: üniversite, sonra tiyatro, politik angajmanlar filan... Fakat sol düşünceye sahip bir insan olmama rağmen, siyasi terminolojiyle aram iyi değil pek, teorik bir tartışma yapacak donanımım yok. Her neyse, hikayemin devamı şöyle: New People's Army'nin kumandanlarından biri bana şu teklifte bulundu: NPA mensupları için bir halk tiyatrosu kurmak ister miydim? Dağlarda. Kabul ettim, dağa çıktım, inanılmaz bir deneyimdi. Olağanüstü. Gerilla ordusunun neferlerinden kurulu bir tiyatro kumpanyasıydı bu. Okuma yazma düzeyi çok düşük olan bir topluma mesajlarını tiyatro kanalıyla ulaştırabileceklerini düşünmüşlerdi –çok yerinde bir düşünceydi. Sonuçta, bir oyun hazırladık. Adı *(gülüyor)* "Vurulan Yoldaşın Öyküsü"ydü. NPA'nın 17. kuruluş yıldönümü dolayısıyla düzenlenen şenlikte sahneye koyduk. Dağlardan, köylerden yüzlerce insan gelmişti. Gözlerime inanamıyordum, cangıldaydık, devasa bir kalabalık vardı, kırmızı bayraklar dalgalanıyordu. Kürsüye bir kumandan çıktı, elinde megafonla emperyalizm, bürokrasi ve kapitalizm üzerine bir söylev çekti. Sonra sıra bize geldi, sahneye çıktık. Bütün oyuncular çok heyecanlıydı, bu insanlar kelle koltukta yaşayan gerillalardı, dolayısıyla zevk için, eğlence için bir şey yapmak, hele sahneye çıkmak, ilgi merkezi olmak çok hoşlarına gitmişti. Bütün gün emir alan, azarlanan insanlar olarak alkışlanmak onlar için olağanüstü bir şeydi. Oyuna yeni başlamıştık ki, birden tepemizde helikopterler belirdi ve çok geçmeden kurşun sağanağı altında kaldık. Djiuun... Bababap, bababap... Filipin ordusu taarruza geçmişti. Dört gün dört gece sürdü. Biz kaçıyorduk, hükümet birlikleri kovalıyordu. Baktım ki, bir filmin ortasındaydım, "bari bunu çekeyim" dedim. Kumandanlardan birine bu fikri açtım, Kanada'ya gidip alet-edevat, ekip getirdiğim takdirde elinden geleni yapacağını söyledi. "Tabii eğer hayatta olursam" diye de ekledi. Böyle bir filmi becerebilmem çok zayıf bir ihtimal gibi görünüyordu ilk başta. Çünkü ne tecrübem vardı, ne de kamerayı vesaireyi temin edebilecek param. Fakat sonuçta, ekibi, aleti, edevatı temin edip Filipinler'e döndüm ve filmi çektim. "A Rustling of Leaves: Inside The Philippine Revolution" çok iyi bir film oldu, Berlin'de 89'da "Halk Jürisi" ödülünü aldı ve ben de birdenbire politik filmler yönetmeni olmuş oldum. Hayat böyle işte, bir adım atıyorsunuz, sonra bir başka adım takip ediyor onu ve kendinizi bir yerde buluyorsunuz, en başta hiç düşünmediğiniz bir yer olabiliyor bu... Filipinlerden sonra, Kanada'ya döndüğümde Mohawk'lar üzerine bir film yaptım.

Neden Mohawklar?

1990'da Kanada'da büyük bir hadise oldu. Mohawk halkıyla Kanada ordusu karşı karşıya geldi. İkibinbeşyüz tam teçhizatlı as-

ker Mohawklara karşı taarruza geçmek üzere teyakkuzdaydı. Çok korkunç bir görüntüydü, tam 57 gün sürdü. Ve Kanadalılar tek kelimeyle şoktaydı. Çünkü her allahın günü televizyonda tanklar vardı, bir golf sahasında Mohawk'ları yerle bir etmeye hazır duruyordu.

Bu olay dünya medyasına pek yansımadı galiba, en azından Türkiye'de pek yankılanmadı. Buradan bakınca, Kanada İsveç, Norveç gibi bir yer gibi geliyor...

Evet, ama İsveç başbakanı öldürülmedi mi? Chiapas meselesi de bu zaten. Her yerde "direniş cepleri" var. Gerçi pek fazla bilgim yok ama, Türkiye'deki durum da böyle galiba. İstanbul'da dolaşırken, Türkiye de –AB'ye girmeye hazırlandığı şu günlerde– sessiz sakin gibi görünüyor. Ama, konuştuğum Kürtler aynı kanıda değil. Kanada da öyle, her şey kibar, sessiz sakin gibi. Meksika'ya gittiğinizde de tablo şu: 70 yıldır iktidarda olan bir parti var. Sovyetler'den bile eski. Ve bu parti de çok kibar bir görüntü sergiliyor, ama biraz yakından baktığınızda, suistimalleriyle, yolsuzluklarıyla her bakımdan çürümüş bir sistem görüyorsunuz. Bu dünyanın bu kadar kafa karıştırıcı olmasının bir sebebi de şu galiba: Her zaman bir resmi hikaye var –resmi tarih de denebilir buna– ve bir de gerçek politik durum; bunlar ayrı şeyler. Ortalama bir Kanadalı için hayat, ortalama bir Meksikalıya kıyasla çok daha rahat, konforlu filan ama, Kanada'nın yerli halklarla ilişkisi açısından çok utanç verici bir tarihi var. İnsana dehşet veren bir tarih bu. Güney Afrika'daki apartheid uygulaması Kanada'dan esinlenmiştir. Güney Afrikalı yöneticiler, 40'lı yıllarda Kanada'ya geldiler ve baktılar ki, "a bu sistem iyi işliyor". Sistem şuydu: Gelip kızılderililerin, yani yerli halkların toprağına el koyuyorsunuz, onları küçük kamplara, rezervasyon adı verilen ülkenin ve toplumun bütününden yalıtılmış yerleşim birimlerine tıkıştırıyorsunuz, etraflarına bir tel örgü çekiyorsunuz, haklarını, en temel insan haklarını ellerinden alıyorsunuz... Güney Afrika'daki "townships"ler, tıpatıp Kanada'daki kızılderili rezervasyonlarıydı. Tarihe bir de böyle bakılabilir. Bütün mesele, resmi hikayeyle gerçekte ne olduğu arasındaki fark...

Mesele, Zapatistaların cevaplara sahip olması değil. Zapatistaların daveti, "gelin, 11 maddelik programımızı uygulayalım ve böylece dünyanın bütün sorunlarını çözelim" gibi bir şey değil. Zapatistalar cevaplardan değil sorulardan, sonuçlardan değil süreçlerden söz ediyor zaten.

Biraz daha Filipinler'den söz edelim isterseniz... 20-25 yıl önce, Türkiye'de "Filipin demokrasisi" diye bir terim vardı, göstermelik demokrasi veya sözde demokrasi anlamında kullanılırdı. Artık o terim kullanılmıyor ama, Meksika'dan Türkiye'ye birçok üçüncü dünya ülkesindeki durum "Filipin demokrasisi" diye adlandırılabilir mi sizce?

Filipinler'deki trajedi şuydu: Orada bir halk devrimi olmadı. Diktatör Marcos, yarattığı bataklıkta boğuldu. Yaptığı çok hayati stratejik hatalar nedeniyle iktidarını kaybetti. Bu stratejik hatalardan en önemlisi muhalefet lideri Akino'yu öldürtmesiydi. Ve böylece Bayan Akino'ya iktidarın yolunu açmış oldu. En kritik anda, ordu saf değiştirdi. Battığını görünce gemiyi terketti. Bir ordu, hiçbir zaman batan gemiyle birlikte batmak istemez. ABD'nin, CIA'in Marcos'tan desteğini çekmek üzere olduğunu farkettikleri anda, Savunma Bakanı –ki insanların tırnaklarını söken bir işkenceci, tam bir karanlıklar prensi, gerçek bir teröristti– ve Genelkurmay Başkanı Fidel Ramos, Marcos'un hükümet sarayını terkettiler, ünlü Edsa bulvarının –Manila'nın ana caddesi– karşı kaldırımına, Akino'nun safına geçtiler. Eğer komutanları kendisini terketmeseydi, Marcos seçim yenilgisini kabul etmeyecek, koltuğunu bırakmaya yanaşmayacaktı. Bayan Akino'nun cumhurbaşkanlığı töreninde yanında kim vardı? Marcos'un Savunma Bakanı ve Genelkurmay Başkanı. Unutuyordum, bir de Kardinal Sin vardı.

Gerçek adı bu mu? Günah anlamındaki "sin" mi?

Evet, Sin... *(gülüyor)* Rezil bir din adamı, Ferdinand ve Imelda Marcos'un devlet başkanı ve first lady olarak düzenledikleri taç giyme töreninde onları kutsayan ruhani lider o zat. O tören görülmeye değerdi, Marcos'lar taht gibi koltuklara kurulmuşlar, 2500 rahibeden oluşan bir koronun söylediği ilahileri huşu içinde dinliyorlardı. Kardinal Sin de koroyu yönetiyordu. Aynı Sin, geminin battığını gördüğünde de, radyodan Filipinler halkını bayan Akino'ya ve orduya destek olmaya davet etti. İki milyon Filipinlinin sokaklara dökülmesinin sebebi Kardinal Sin'in o çağrısıydı. Ve işte o anda, devrimci hareketin 17 yıllık çabası boşa gitti. Çünkü, iktidarı değiştiren ordu, Marcos'un ordusuydu. Bu, gerçek bir trajediydi, iktidar mekanizmasının ne menem bir şey olduğuna ayna tutan bir trajediydi: Ordu kimdeyse iktidar onda. Sonraki aşamada paramiliter güçler devreye girdi. NPA'yı temizlemek için bayan Akino'nun ordusu seferber edilecek değildi elbette. Kirli işleri yapmak devlet destekli paramiliter güçlere havale edilmişti. Tıpkı şimdi Meksika'da olduğu gibi. Şimdi Zapatistalar da aynı belayla baş etmek zorunda. Şu anda Meksika ordusu ile Zapatistalar arasında ateşkes var. İki yıl öncesine kadar da barış görüşmeleri yapılıyordu. Fakat sonunda Zapatistaların burasına geldi, "bu kötü bir tiyatro" deyip masadan kalktılar. Zira, hükümet sözde barış görüşmeleri yaparken paramiliter güçler Zapatistaları destekleyen yerli halkı, sivilleri katlediyordu. Ve Marcos, bir yandan yerli halkın mücadelesinin sözcülüğünü yaparken, bir yandan da bu açmazdan çıkmanın bir yolunu arıyor. Güneydoğu Meksika'da yaşanan trajedi şu: Zapatistalara sempati duyan, onları destekleyen sivil halk, paramiliter güçlerin insafına terkedilmiş durumda. Evleri, barkları, köyleri yakılıyor, yıkılıyor, göç etmeye zorlanıyorlar, her şekilde terörize ediliyorlar. Hükümet, tabii ki kılını bile kıpırdatmıyor. Çünkü bu durum işlerine geliyor. Zapatistaların da elleri kolları bağlı, bu duruma müdahale edemiyorlar, çünkü ateşkesi ihlal etmiş olacaklar. Zaten hükümet de böyle bir fırsat kolluyor. Zapatistalar sivil halkı korumak için devlet destekli paramiliter güçlerle silahlı çatışmaya girseler, Meksika ordusu tankıyla topuyla taarruza geçecek, yarım yamalak teçhizatlı Zapatistalara ağır kayıplar verdirecek, hatta belki de Chiapas'ı haritadan silecek. Kilise de çaresiz, dolayısıyla sivil halk tamamen sahipsiz. Film de bu iki boyutta cereyan ediyor. Bir yanda, Meksika hükümeti ile Zapatistalar arasındaki çatışma, diğer yanda devlet destekli paramiliter güçlerin hedef tahtası haline gelen yerli halk.. Göçe zorlanan köylülerle birlikte köylere gittiğimizde karşılaştığımız manzara şuydu: Paramiliter güçler, köyün girişinde siper kazmışlar, makineli tüfekleri yerleştirmişler, bekliyorlar. İnsanlar köylerine giremiyor, hayatları elleri tetikteki çetelerin insafına kalmış.

Peki, Zapatistalar bu açmazı nasıl aşmayı düşünüyorlar?

Marcos'a gidip bunları anlatmak zorunda hissettim kendimi, onunla bir söyleşi yapmak istedim, söyleşi de değil, yalnızca bir randevu, meramımı anlatma fırsatı istedim. Onunla bir fikir alışverişi, görüş teatisi yapmak istedim, ama yanına bile yaklaşamadım. Bütün bunlar o uluslararası toplantı esnasında oluyordu...

"Neo-liberalizme Karşı İnsanlık İçin Uluslararası Toplantı" adlı toplantı sırasında mı?

Evet, dünyanın dört bir yanından gelmiş konuklar vardı, yazarlar, çizerler, sanatçılar... Bir sürü not, haber, mesaj gönderdim, hiç ses çıkmadı. Onun yanına yaklaşmamın mümkün olmayacağını anlayınca öteki kumandanlara rica ettim, yine bir cevap alamadım. Nihayet bir basın toplantısında, Marcos'a Zapatistaları desteklediklerı için paramiliter güçlerin hedef tahtası haline gelen sivilleri korumak için ne yapmayı düşündüklerini sordum. Başbaşa bir söyleşi yapabilseydim soracağım soruyu, ortalıkta sormuş oldum, çünkü çok hassas bir konuydu, aslında sormak istediğimin yarısını sordum. Öfkelendi. Ve çok dikkatli bir cevap verdi. Bu olaydan sonra, bütün söyleşi taleplerimi reddetti, gerekçesini öğrenmek istediğimde, öteki kumandanlar aracılığıyla "o sebebini biliyor" cevabını aldım. Dolayısıyla da, bana spekülasyon yapmak kaldı. Sormamam gereken bir şeyi sormuş olduğumu düşündüm, onun cebelleştiği bir çelişkiye parmak basmıştım. Bundan hoşlanmamıştı. Zapatistaların yerli halkı kaderleriyle başbaşa bıraktığının ima ediliyor olması onu çok öfkelendirdi. Çok hassas bir nokta olduğunu biliyorum, ama göğüslenmesi gereken bir çelişki bu. Marcos, Zapatistaların çelişkilerle dans eden bir örgüt olduğunu söylüyordu, ama bu çelişki karşısında bir politika üretemiyordu. Uzun süre bize mülakat vermeyi kabul etmedi, ancak dört ay sonra fikrini değiştirdi. Ama bu süre içinde benim kamplara, köylere girmeme herhangi bir yasak koymadı, bu bakımdan çok iyiydi.

Söyleşi esnasında hali tavrı nasıldı? Kişiliği hakkında nasıl bir izlenim edindiniz?

Çok zeki, çok entellektüel bir insan vardı karşımda. Çok iyi bir söyleşiydi. Marcos, medyayla harikulade bir ilişki kuruyor. Öykü anlatma, görüntü verme, mesaj iletme konusunda müthiş... Kamera stop ettiğindeki hali tavrı ise doğrusunu isterseniz pek kibar gelmedi bana, hatta biraz kaba buldum.

Niye öyle davrandı sizce?

Sanırım şöyle düşündü: "Üstüne vazife olmayan şeylere burnunu sokan Kanadalı, kuzeyli, zengin bir kadın... Üstelik 'büyük medya'dan". Kim bilir? Aklıma gelen sebepler bunlar.

Sekiz ay oradaydık, kendimizi ispat etmiştik, İngilizcede güzel bir deyim var, biz ayaklarımızla oy veriyorduk. Yine de onlara ters gelmiş bir şey yapmış olabiliriz. Oradaki şartlar, neticede silahlı mücadele şartları. Öyle bir ortamda, güvenle güvensizlik arasındaki çizgi çok ince olabiliyor.

Peki, yaşadığınız bu öznel "tatsızlığın" dışında düşündüğünüzdeki izlenimleriniz neler?

Marcos'un mağrur bir tarafı var. Ama aynı zamanda çok kucaklayıcı bir insan. Tarihe geçecek bir kucaklayıcılığı var. Müthiş bir empati duygusuna sahip. Esinlendirici empatisi var. Ama zaman zaman mağrur olabiliyor. Karmaşık bir karakter. Her insan öyle değil mi? Hayatta öğrenmemiz gereken şeylerden biri de şu bence: Ambalajın mükemmel olması diye bir şart yok. İnsanları mükemmel göstermek tehlikeli bir şey. Ne yani, Marcos yanlış yaptı diye onu devrimci saymayacak mıyız? Tabii ki değil. Bence müthiş bir öğretmen. Onu dinlerken o kadar çok şey öğrendim ki. Bir kültürü bir başka kültüre tercüme edişi o kadar etkileyici ki... Çok sofistike bir insan.

Peki yerli halkın gözünde nasıl biri?

Mesela filmdeki o yaşlı kadın Marcos'un kentli olduğuna inanmıyor. "Çünkü" diyor, "biz ne yiyorsak ondan yiyor, biz nasıl yaşıyorsak öyle yaşıyor". Yerli halk, onun iyi ve kötü zamanlarda orada olacağını, onları terketmeyeceğini biliyor. Ben de Marcos'un davayı satmayacağına kalıbımı basarım. Boktan bir vali olup çıkmayacak bütün bu mücadelenin sonunda. Marcos hakiki.

Niye "alt-kumandan" sıfatını taşıyor?

Emirlerini yerlilerin kurduğu, onlardan oluşan devrimci komiteden alıyor. Onun için alt-kumandan deniyor. Üst kumandan devrimci komite. Yani kumandan Zapatista hareketi, Marcos da onun sözcüsü...

Peki sizce Emiliano Zapata veya Che gibi hem tarihi, hem efsanevi bir kişilik haline gelebilir mi?

İkonlar dünyasında 80 yıl sonra Marcos için ne söylenecek bilemiyorum. Ama şimdiden efsane oldu bile. Buna hak da kazandı bence. Chiapas'ta şunu gördüm: O insanlar cehennemin ortasında demokrasi kurmaya çalışıyor. Marcos o hareketin kumandanlarından biri.

Çıplak ayakların toprağın üzerinde çıkardığı o bum bum bum sesi... Bir yerli ordusu. Hepsi maskeli. Hepsi köylü insanlar. Erkekler ve kadınlar. Bazılarının ellerinde sopadan hallice tüfekler. Tüfeklerin namlularının ucundan sallanan beyaz bezler... Marcos'un "paradoksun son kertesi" dediği bu: "Silahlarını susturmak isteyen bir ordu".

Bu biraz paradoksal değil mi? Demokrasi ve kumandan terimlerinin bu yanyanalığı... Ama galiba Zapatistalar bizatihi bir paradoks galiba.

Marcos zaten Zapatista hareketini "nihai paradoks" olarak, "paradoksun son kertesi" olarak tarif ediyor. Zapatistalar bir ordunun demokratik olamayacağının bilincindeler. Ordu hiyerarşi demektir, emir-kumanda zinciri demektir. Ama bu ikilem herkes için geçerli, Zapatistalar için, bizim için. Şunu da unutmamak lazım: 12 gün süren bir silahlı başkaldırı oldu, sonra ateşkes yapıldı. Altı ay sonra, cangılda ilk demokratik kurultay toplandı ve Marcos, Zapatista hareketini Meksika'ya ve dünya medyasına tanıştırdı. O toplantıya 6000 kişi katıldı. Latin Amerika'nın bütün kalburüstü sol entelektüelleri oradaydı. Kelimenin tam anlamıyla olağanüstü bir toplantıydı. Çok etkileyici bir görüntüydü: Çıplak ayakların toprağın üzerinde çıkardığı o bum bum bum sesi... Bir yerli ordusu. Hepsi maskeli. Hepsi köylü insanlar. Erkekler ve kadınlar. Bazılarının ellerinde sopadan hallice tüfekler. Tüfeklerin namlularının ucundan sallanan beyaz bezler... Marcos'un "paradoksun son kertesi" dediği bu: "Silahlarını susturmak isteyen bir ordu". Zapatistalar gerilla ordusu sözünden hiç hoşlanmıyor, kendilerini Zapatista Özgürlük Ordusu olarak adlandırıyorlar.

Zapatista hareketi, New York Times'da "post-glasnost devrim" olarak yorumluyorsunuz... Bu terimle ne kastediyorsunuz, biraz açar mısınız?

Bu, öne sürdüğüm bir teori sadece. Dünyanın birçok yerinde insanlar Zapatistalara sempati duydu, yakınlık duydu, hatta birçok insan binlerce kilometre yol katedip Zapatista bölgesine gitti, onlara yardım etti, destek oldu. Çünkü Zapatistaların yeni bir seçeneği, yeni bir olanağı, yeni bir ufku temsil ettiği kanaatine vardılar. Parti politikalarından –hangi parti, hangi çizgi, renk olursa olsun– hayal kırıklığına uğrayan insanlar, Zapatista hareketinde hayallerini ve umutlarını buldular. Dolayısıyla, Zapatista bölgesinde birçok genç İtalyanla, Almanla, İspanyolla, Fransızla, Kanadalıyla, Amerikalıyla karşılaşıyorsunuz. Bu insanlar yeni bir sosyalist hareket, yeni bir komünist parti yaratmak gibi bir şeye zerre ilgi duymuyorlar. Ne türden olursa olsun bir parti fikrine sıcak bakmıyorlar, parti sistemine çok yabancılaşmış durumdalar. Filmin bir yerinde şöyle diyorum: Berlin duvarı komünizmin üstüne çöktükten sonra, insanlar yeni bir şey, farklı bir şey arıyorlar, onun için Zapatistalara geliyorlar, Zapatistaların davetine icabet ediyorlar. Davet şu: "Gelin, birlikte yeni bir demokrasi kuralım". Bu insanlar yeni bir demokrasiyi tartışmak ve kurmak için Chiapas'a geliyorlar. Bu bir evrim, bir süreç... Mesele, Zapatistaların cevaplara sahip olması değil. Zapatistaların daveti, "gelin, 11 maddelik programımızı uygulayalım ve böylece dünyanın bütün sorunlarını çözelim" gibi bir şey değil. Zapatistalar cevaplardan değil sorulardan, sonuçlardan değil süreçlerden söz ediyor zaten.

Onları geleneksel soldan ayıran da bu galiba...

Evet, geleneksel solun bir kısmının Zapatistalardan hazzetme-

mesinin sebebi bu: Zapatista hareketinin cevaplardan çok sorularla ilgilenmesi, sonuçlardan çok süreçleri önemsemesi... O cangılda önce kamyonlarla, sonra iki saat yürüye yürüye bir köye gidiyorsunuz ve karşınıza 20 tane İtalyan çıkıyor. Bayağı bir şok başlangıçta. Genellikle de genç insanlar bunlar...

"Uluslararası Tugaylar" gibi denebilir mi?

Evet, tam öyle, bizim kuşağımız için, hatta bizden sonraki kuşak için İspanyol içsavaşı neyse, bu kuşak için de Chiapas o. Ve oradaki insanlar en son moda neyse ona takılan bir takım hippiler değil. Bu insanlar Chiapas'ta su yolları kazan, kanalizasyon inşaatı yapan, üç, dört, beş, altı ay orada kalıp çalışan insanlar...

Hippi deyince... Zapatista hareketini Woodstock'a benzettiğinizi söylemiştiniz New York Times'a...

Evet, Woodstock ama, LSD'siz bir Woodstock. Bunun altını çizmek gerekiyor.

Niye altını çizmek gerekiyor?

Çünkü Zapatistalar narkotik maddelere hiç taviz vermiyor.

Orası peyotenin anayurdu sonuçta, ayrıca kızılderililerin bu tür konularda beyaz adamın aksine oldukça esnek oldukları söylenir...

Aslında, evet, bu konularda esnek olmaları beklenir normal olarak, ama Amerika kıtasının öyle bir tarihi var ki... Alkol, sömürgeleştirme sürecinin bir parçası, sömürgeleştirmenin başlıca araçlarından biri olmuş tarihi olarak. Bir silah olarak kullanılmış, hatta terör aracı olmuş. Kızılderili topluluklar alkolle mahvedilmiş... Zapatistalar, yerlilere, daha doğrusu kadınlara –Zapatista hareketinin asıl örgütleyicisi kadınlardır– iki konuda garanti veriyorlar. Birincisi, alkole son vermek. Bu aynı zamanda, kadınların dayak yemesine son verilmesi demek. İkincisi ise, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları, ekonomik olarak kendi ayaklarının üzerinde durmalarını sağlamak. Dediğim gibi, zapatistaların asli gücü kadınlar. Kadınlar sayesinde o kadar iyi örgütlenebildiler. Dolayısıyla, Zapatistalar alkol konusunda çok hassaslar. Narkotik maddeler de alkolle aynı muameleyi görüyor. Zaten aslında başka türlüsü pek mümkün değil, Latin Amerika'da alkol ve uyuşturucular konusunda çok dikkatli olmak, imajı temiz tutmak gerekiyor, zira o kadar çok narko-politik olay var ki. Zapatistaların Meksika halkına dönüp "alkol ve uyuşturucu bizim kitabımızda yazmıyor" demeleri çok önemli. Çünkü bu, hükümetin onlara karşı kullanacakları ilk silah olacaktır. "Bakın uyuşturucu yetiştiriyorlar, kullanıyorlar" diyeceklerdir. Dolayısıyla, Zapatistalar bu konuda hiç müsamaha göstermiyor.

Zapatista hareketinin asli örgütleyici gücünün kadınlar olduğunu, alkole ve dolayısıyla dayağa son vermeye ve kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarını sağlamaya söz verdiklerini söylediniz. Öte yandan, bir gazetede (Yeni Binyıl) Marcos'un "maço" olduğunu söylediğinizi okuduk...

Unutmayın, Marcos bir erkek, tanrı değil.

Yani erkek olduğu için kaçınılmaz olarak maço mu demek istiyorsunuz?

Hayır, sadece tanrı olmadığını söylemek istiyorum.

Tanrı olmadığı muhakkak da, bu maçoluk konusunda size güvenebilir miyiz, bize hiç öyle gelmiyor, hatta tam aksine...

Eğer benimki gibi bir durumdaysanız, onu görmek istemenizin sebebi gerçek bir sorun, bir ikilemse ve öte yandan, daha genç ve daha güzel insanların onunla görüşebildiğini görünce, insan ister istemez bozuluyor. Bu başka bir deneyim, filme yansımayan bir şey, Marcos'un maço tarafıyla karşılaşmak... Bu tarafı, itiraf etmeliyim ki, pek cazip değil. Ama şunu görmek zorundayız: Bir siyasi liderin, ister erkek olsun, ister kadın, insanî zaafları vardır, bu kaçınılmazdır. Asıl sorun şu: Biz kahramanlar istiyoruz. Süper insanlar istiyoruz. Herhangi bir baskıya maruz değilmiş gibi davranmalarını istiyoruz. Çok gerilimli bir ortamda, o insanın hep "kıyak adam" olmasını bekliyoruz. Böyle bir şey mümkün değil tabii ki. Marcos'un maço olduğuna dair izlenimim çok karmaşık bir şey. Onunla pek iyi anlaşamadık, bu da benim için büyük bir hayal kırıklığı oldu. Ama hikayenin özü şu: Zapatistaların ve Marcos'un savunduğu fikirler, o fikirleri savunma biçimleri benim gibi politik tiyatro geçmişi olan biri için büyüleyici. Dünyanın en güzel politik tiyatrosunu yapıyorlar. Zapatistaları bir kere gören, bir daha hayat boyu unutamaz. Atlarıyla geliyorlar, fişekleri, maskeleri, Marcos'un transistörü, mikrofonu, piposu... Sanki atlarının üstünde geçmişten geleceğe koşuyor. Her şeyleriyle fenomenal bir tiyatro yapıyorlar. Ben bunu olumsuz bir sözcük olarak kullanmıyorum, aksine çok olumlu bir anlam yüklüyorum. Chiapas'a gitmemin ve bu filmi çekmemin sebebi de bu zaten.

Söyleşi: **Yücel Göktürk**

Wim Wenders

Bizden duyduğunuzu kimseye söylemeyin, bu sene Sinema Günlerinde –"Buena Vista Social Club" ve "The Million Dollars Hotel" de dahil– epey Wenders filmi gösterilecekmiş. Filmlere hazırlık mahiyetinde, bu ay sayfalarımızda Wim Wenders var. Alman yönetmene kısa boylu bir blind test yapmışlar, filmlerine konuk olan müzisyenleri sormuşlar. İşte cevaplar.

Sanki gitarla film çeker gibi

The Kinks - Too Much on my Mind
(Face To Face)

(parça başlar başlamaz) "Amerikalı Arkadaşım"daki parça bu. Bruno Ganz'a nasıl söyleyeceğini göstermiştim... *(mırıldanıyor)* İlk büyük tutkularım hakikaten 60'ların İngiliz rock'uydu: Them, Pretty Things, Who... Benim kuşağımın grupları... Ama bütün plaklarına sahip olduğum bir tek Kinks'di. Benim için esas olan onlardı. Ray Davies'in söyleyiş tarzı, kayıtsızlıkla, nüktenin, mizahın içiçe geçtiği sözler... 70'li yılların sonlarına doğru nihayet onunla tanıştım. Londra'da olduğum bir gün durup dururken ona telefon ettim. Sonra, bazı filmlerime Ray'in kendisi de katıldı ve dost olduk. Sevimli bir İngiliz ve hakikaten çok... İngiliz! Konuşurken, durmadan size göz kırpıyor. Öyle olunca da, insan söyledikleri hakkında ne düşüneceğini bir türlü bilemiyor... Bu şarkının, "Too Much on my Mind"ın filmlerimi izleyen bazı seyircileri hakikaten etkilediğini sanıyorum, daha doğrusu, öyle olduğuna inanmak istiyorum. Ne zaman işler yolunda gitmez, bir aksilik çıkarsa, kafam çok karışık olursa, ya da kafamın içinde çok fazla şey olursa hep bunu mırıldanırım. Tıpkı bir mantra gibi.

Nick Cave beni anında cezbetmişti: kulüplerin o yapış yapış nemli havasına cuk oturan o oldukça karanlık "Berlinli" yanı, sonra o cakası, 60'ların kahramanlarını hatırlatan giyim kuşamı. Berlin duvarı hâlâ yerli yerinde duruyordu, yıkılacağını tahmin etmiyorduk.

Canned Heat - On the Road Again
(On The Road)

Bu "Alice Kentlerde". Canned Heat. 60'lı yılların sonlarının alamet-i farikalarından. Asla daha iyi bir şey yapmadılar... Müzik kutusu, bir yandan dondurmasını yerken melodiyi mırıldanan küçük oğlan. Filmin çok özel sahnelerinden biri. Rüdiger Vogler'in oynadığı genç gazeteci geri dönüşsüz bir noktadadır. Şarkıyı işitiyoruz, hiçbir şey olmuyor. Ama sonra tekrar yola koyuluyor.

"Alice Kentlerde"de konser verirken Chuck Berry'yi de çekmişsiniz.

Aslında, o sekans bana ait değil. Frankfurt'da "Memphis Tennessee"yi çalarken Chuck Berry'yi izinsiz olarak çekmiştim, ama hakları çok fazla pahalıydı. Benim için çok büyük önem taşıyordu, film bu şarkıdan yola çıkmıştı! Bunun üzerine ben de, D.A. Pennebaker'ın *(ünlü Amerikalı belgeselci, "Don't Look Back"in yönetmeni)* Kanada turnesi görüntülerini satın aldım.

Ry Cooder
The Very Thing That Makes You Rich
(Bob Till You Drop)

(hafif hafif ayağıyla tempo tutuyor) Bu Ry Cooder... İlk albümü mü?

Biraz daha sonra: "Bob Till You Drop", 1979.

Ry'a olan düşkünlüğüm taa ilk zamanlarına uzanıyor, "Alice Kentlerde"nin montajını yaparken sürekli döne döne onu dinlerdim. Sonra da, onun bütün müzik kariyerini takip ettim. 1979'da Hollywood'da "Hammett"i çekerken, müziği Ry Cooder'ın tek başına elektro gitarla yapmasını çok arzu etmiştim. Byrds'den Gene Clark'ın aracılığıyla onunla temas kurdum. Ama yapımcılar bu

konuyu konuşmak dahi istemedi. "tanınmamış, bilinmeyen bir isimle kumar oynayamayız." Biz de, "n'apalım, bir dahaki sefere" dedik. Ve 1983'de "Paris-Teksas"a kısmet oldu. Los Angeles'daki Ocean Way stüdyolarında Ry'ın halini hatırlıyorum; müziği notalara dökmeyi bilmeyen Ry filmimin montajlanmamış, ham çöl görüntüleri karşısında canlı olarak çalıyordu. Büyüleyiciydi, sanki gitarıyla görüntüleri yeniden filme çekiyor gibiydi. Benim açımdan o, "Paris-Teksas"ın ikinci yönetmenidir. O zamandan sonra, sinema müzisyeni olarak kendini kabul ettirdi, 12 yıl boyunca beraber bir şey yapmadan, ama birbirimizle teması asla kaybetmeden kaldık.

Nick Cave - The Mercy Seat
(Tender Pray)

(belli belirsiz bir tereddütten sonra) Nick Cave, "The Mercy Seat". Amerika maceramdan sonra, 1985'de Berlin'e döndüğümde, onunla tanıştım. Grubu Bad Seeds'le beraber oraya yerleşmişti. Konserlerinin hiçbirini kaçırmıyordum. Nick beni anında cezbetmişti: Kulüplerin o yapış yapış nemli havasına cuk oturan o oldukça karanlık "Berlinli" yanı, sonra o cakası, 60'lı yılların kahramanlarını hatırlatan giyim kuşamı. Duvar hâlâ yerli yerinde duruyordu, yıkılacağını da tahmin etmiyorduk. "Berlin Üzerindeki Gökyüzü"nün senaryosu kafamda yoktu: Bir duvarın üzerine desenler yapıştırıyordum; film bu mozaikten çıktı. O desenlerden birinde de Nick Cave vardı.

Filmin tek belgesel sekansı...

Bir bölümünü gördüğümüz konser de çekimler için düzenlenmişti. Potsdammer Meydanı'nın ortasında eski Berlin'in bir kalıntısı olan Esplanade'da olmuştu konser. Etraftaki her yer savaştan beri yıkıntı halindeydi. Bugün, Sony oraya yerleşti, kaderin cilvesi. Hidrolik bir sistemle Esplanade'ı 40 metre öteye taşıdılar... Şehir çok değişti. Duvar'ın yıkılışını izleyen yıllar boyunca, aralıksız şehri çektim, şimdilik arşivde bu görüntüleri saklıyorum, belki günün birinde kullanırım.

U2 - New Year's Day
(War)

U2... Daha dün, ortak projemiz "Million Dollar Hotel"in ilk montajını Bono'ya göstermek için New York'taydım. Altı yıldır bu proje üzerinde çalışıyoruz. İlk fikir onun. Aslında kurgu bilim olacaktı, ama yeterli bütçemiz olmadığı için bugüne taşıdık. N'apalım, mühim değil, bir aşk hikayesi... Bono'yu ve gitarist The Edge'i Berlin'de "Achtung Baby"nin kayıtlarını yaparlarken tanıdım. Bu sefer onlar beni aradılar. Bir Cole Porter cover'ı olan "Night and Day" için klip çekmemi istiyorlardı. Benim apartman dairemde çektik. Çok kültürlü çocuklar, onlarlayken hiç sıkılmıyorum. Bono'nun geleceğe dair ilginç fikirleri, sağlam bir vizyonu var. Fikirlerimiz birbirine çok yakın olduğu için o ve grubu bizi 2000 yılına götüren "Dünyanın Sonuna Kadar"a katıldılar.

Madredeus
O Paraiso
(O Paraiso)

(daha vokal girmeden) Madredeus... Onlarla tanışmam hakikaten büyük bir şans oldu. Sipariş üzerine şehrin bir portresini çekmek üzere Lizbon'a gitmiştim. Kafamda hiçbir fikir yoktu. Bir dostum, ilk albümünü bildiğim Madredeus'tan bahsetti bana. Londra'ya gitmezden önce demo kayıtları yapıyorlardı. Oraya gittik, ve daha Teresa'nın sesini duyar duymaz rehberimi bulduğumu anladım. Grubun yaptığı müzik "Lisbon Story"nin kalbi oldu; en az senaryo kadar, hatta senaryodan çok daha fazla önem taşıyordu.

O dönemde, kendinizi arıyordunuz sanki. Müzik bir sığınak, kendinizi yeniden beslemenin bir kaynağı olabilir mi?

Kesinlikle. Birkaç yıl tamamen dağıtmıştım: Bir türlü sonunu getiremediğim projeler, siyasi faaliyetler, diğer işler *(Wenders, Avrupa Film Akademisi'nin başkanı)*, Münih'te dersler, Antonioni'nin filmi (Bulutların Ötesinde)... "Olayların Gidişi"ni ve "Dünyanın Sonuna Kadar"ın bir kısmını çektiğim Lizbon'da çocukluğumun Almanya'sını buluyordum sanki biraz: tramvaylar, masumiyet ve saflık havası. Ayrıca, Lizbon Avrupa'nın ucu, Batı'ya bakan ve seyahat nostaljisi taşıyan bir şehir.

İbrahim Ferrer & Omara Portuondo
Silencio
(Buena Vista Social Club Presents Ibrahim Ferrer)

İbrahim... Albümdekinin kemanlı versiyonu. Ry bazı düzenlemeler, overdub'lar ekledi. Filmde şarkı daha brüt.

Ry Cooder sayesinde Buena Vista Social Club'ı keşfetmezden önce Küba müziğini biliyor muyunuz?

Bir parça. Birkaç plağım vardı. Ama daha çok Arjantin tangosuna yönelmiştim. Sonra, "The End of Violence"ın müziği için Ry'la çalışırken Havana'dan daha yeni gelmişti, bu müzisyenleri kaydetmişti. Albüm henüz çıkmamıştı, bana bir kasedini verdi, durmadan onu dinliyordum. Bu adamlar hakkında olağanüstü hikayeler anlatıyordu. Abarttığını düşünüyordum. "Bir dahaki sefere beni de götür" dedim ona. 1998 martında bu sefer ben Havana'daydım. Nisan ayında, çok küçük bir ekiple ve stüdyoda İbrahim Ferrer'i mümkün olduğunca sessizce çekmek için bir video kamerayla çekimlere başladık. Steadycam'i kullanan operatör de kontrbasçıydı, onun için müzikle hareket edebildi. İlk başta, Havana'da üç hafta çekim yapmayı planlamıştık. Ama derken her şey zincirleme gitti: Amsterdam konseri, New York, Carnegie Hall. "Buena Vista Social Club" Havana'da çok coşkulu bir seyirci karşısında gösterildi. Aynı zamanda hem Küba'da hem de onca yakın olmasına rağmen birçok kişinin bu küçük ülkenin varlığını bile unuttuğu ABD'de gösterilen bir film yapmış olmak, bende büyük bir manevi tatmin duygusu yarattı.

Çeviren: **S.İ.**

CUMA: İZMARİT + KAHVEDEN ARKADAŞLAR
CUMARTESİ: RUSTY NAİL + EVYON
PAZAR: SOUL P
PAZARTESİ: METROPOLİS
SALI: BLUES EXPRESS
ÇARŞAMBA: WHATZ UP!
PERŞEMBE: THE PROJECT

SSK İŞHANI
NO: 7/A
KIZILAY - ANKARA
TEL: 434 09 78
434 24 66

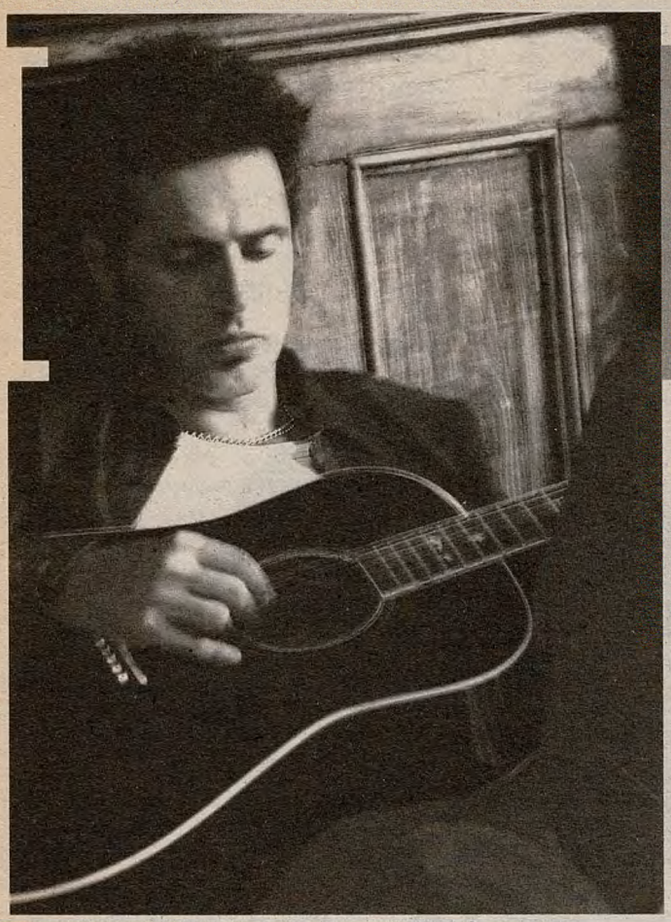

Teoman

Şu sıralar üçüncü albümünü hazırlıyor, film çeviriyor, Yeni Binyıl gazetesinde köşe yazıyor, bar programlarına, konserlerine devam ediyor. Yılbaşı'nda da Erkin Koray'ın ve Cem Karaca'nın katıldığı konserde sahne aldı. Bu ay blind testimize Teoman'ı misafir ettik, hem işler nasıl gidiyor diye sorar, beraberce üç-beş de şarkı dinleriz dedik...

MEHMET BEY LÜTFEN BENİ SEVMEYİNİZ

Erkin Koray - Gel bak ne söylicem *(45'lik)*

Ne bu? Üç Hürel falan mı?

Erkin Koray.

Erkin mi? Resmen Grand Funk Railroad gibi girdiler şarkıya. Kaç yılı bu?

1972.

Tam yılları işte. O zamanın resimlerine falan bakınca da hoşuma gidiyor. Bu şarkı da, o daha sonraki arabesk çalışmalardan daha fazla hoşuma gitti.

Yılbaşı gecesi Erkin Koray ve Cem Karaca'yla aynı konserde çaldınız... Nasıldı?

Onlarınkini seyretmedim. O gece bir partideydim, konsere içim kan ağlayarak gittim açıkçası, çünkü parti çok iyiydi. Ses sistemi berbattı, çok sinir oldum. Sigara dumanı, havalandırma yetersiz, çok fazla insan... Benim sesim gitti monitörlerden. İçkiliydim de biraz, kendimi monitörleri tekmelerken buldum... Çok ilginç bir hikaye duydum: O benim katılamadığım CNN programından sonra Cem Karaca'nın evine yemeğe gitmişler ve yemekte kavga etmişler. Kavganın sonunda da sahneye beraber çıkmama kararı almışlar, ama konsere kadar barışmışlar ve beraber sahne almışlar... Cem Karaca'nın yaptığı müzik benim çok bildiğim bir müzik değil. Sonradan bir şekilde bu adamları sevdik. Ama müzikal olarak, en azından formasyonumun oluştuğu zamanlarda etkilendiğim isimler değiller. Müzikal olarak bana yetersiz geliyorlardı. Ama hep abilerimiz diye sempatiyle baktığımız adamlar oldular. İyi takılıyorlarmış, taviz vermeden.

Konserin afişi, sanki beraber çıkıp çalacakmışsınız gibiydi. Bir televizyon kanalında "belki onlara ait birer şarkı söylerim" demiştin hatta.

Benim aklımdaki biraz şöyleydi: Pearl Jam ile Neil Young gibi olabiliriz diye düşündüm. Biz onlara saygı duyuyoruz, onlar bize sevgi duyarlar ve beraber çalarız. Ama CNN'de "Biz kimle olsa çalarız, farketmez Teoman'la çalmamız. Biz Ajda Pekkan'la da çalarız" gibi sözler edilince, ne onlar Neil Young oldu, ne de ben Pearl Jam. Ben Ajda Pekkan oldum bir anda. *(gülüyor)*

The Clash - Lost In The Supermarket *(London Calling)*

Bu kim?

Clash.

O Joe Strummer'ın anlattıklarını okudum dergide. Ne harika herifler var ya! Benim yabancı müzisyenlerde kıskandığım, sadece yaptıkları müzik değil, yaptıkları işin ne kadar farkında oldukları. Kendini çok ciddiye almıyor. Zamanında bırakmış. "Zamanında bırakmış", biraz önceki muhabbete gönderme yaparsak şimdi... *(gülüyor)* Aslında Joe Strummer gibi yapacaksın, "tamam artık, bize gerek yok" diyeceksin. Clash'i ben herkes gibi Levi's reklamıyla tanıdım. Hatta çalardık da.

Sen zamanında bırakmayı düşünüyor musun?

Bırakamayabilirim. Kendimde hiç hoş olmayan şeyler keşfetmeye başladım. Yıllarca öyle bir açgözlülük birikmiş ki! Hiçbir şeye vakit bulamıyorum. Hakikaten çalışkan bir herifim ben. Hoşuma gitmeyen özelliğimse, bana ne derlerse yapıyorum. Filmde oynar mısın dediler, öyle bir açmışım ki, önce hayır dedim, ama sonra "istemem, yan cebime koy" oldu. Film müzikleri diyorlar, hemen "tabii, yaparım" diye atlıyorum. "Köşe yazar mısın" diyorlar, "yazarım" diyorum. Sonra vaktim olmuyor, son yirmi dakikada yazıp yetiştiriyorum. Ertesi gün okuduğumda, "ulan bu çok daha güzel yazılabilirdi" diyorum... 60 yaşında ben de bırakmayabilirim.

Bu köşe yazarlığı nereden çıktı?

Aslında hiçbir şey aklıma gelmiyor, canım yazmak istemiyor ama yazmış olmayı istiyorum. Eskiden var olan hayallerimin peşindeyim biraz galiba. Kendimde oluşturmak istediğim bir üslup var aslında. Sayıklama gibi yazmayı seviyorum. Fikir atlamalarını seviyorum, yazıya giriş-gelişme-sonuç olarak bakmamak, hoşlandığım bir şey. Geçen haftakini sarhoş yazdım mesela. O anda yazdığım gibi bırakıp gönderiyorum.

Geçenlerde onca yıllık köşe yazarlarının yapmadığı bir şeyi yapıp malum bazı faşistlere açıkça faşist dedin.

Göte göt diyeceksin abi. *(gülüyor)* Bir konserde su attılar üzerime, televizyonda su atanlar için "gerizekalılar" dedim. Bazıları hoş bulmadı. Niye abi, göte göt diyemeyecek miyiz biz ya?

Radikal İki'de seninle ilgili Fatih Özgüven'in yazısı vardı, "bu nasıl rock'çu?" diye soruyordu...

Okudum. Benim için "political correct olmaya çalışıyor" demiş. Tamam, olmaya çalışıyorum, ama o değilim. İsterdim, ama o değilim, teşekkür ederim. Bence benimle de, PC ile de o kadar ilgilenmemiş. Artık bu siyaseten doğru denilen şeyden de kaçınmak lazım. Tamam, içimizde var, ama bunu söylediğiniz zaman, o medya, imaj lafları falan gibi çirkin bir şey haline geldi. Ben de faksını bulup bir şeyler yazdım ama, sonra "aman, ne uğraşacağım" dedim. Aldırış etmeyince kendimi daha iyi hissettim. Yazsınlar...

Düşünsene mesela Haluk Kırcı beni seviyormuş ve bütün koğuşa dinletiyormuş. Bu çocuk çok iyi, çok duygulu sesi var falan diyormuş. Korkunç olur herhalde. Beni dinleyenler arasında berbat insanlar vardır mutlaka. Mehmet Ağar beni sevmesin lütfen.

Clash'in şarkısı bir süpermarket eleştirisiydi. Bir arkadaşımız seni Akmerkez Makro Supermarket'ten elinde yığınla torbayla çıkarken görmüş. İnsan Cihangir'de otururken neden Akmerkez'e gider, öyle ciddi bir alışveriş yapar,

merak ettik.
Olabilir. Ben bir süpermarket hayranıyım. O arabalar, bir sürü mal, üzerlerinde fiyatlara bakmak, onları gramlara bölüp hangisinin daha hesaplı olduğunu bulmak... Bütün bunlara bayılıyorum. Bakkaldan istemeyi sevmem. O kocaman yerde gereksiz şeyler de almak hoşuma gidiyor. Örneğin, çorap almadan duramam. Hele paran da varsa. Artık eskisi gibi bir ya da iki çorap arasında seçim yapmak zorunda olmamak hoşuma gidiyor. Benim standartım bu kadar yükseldi işte. CD görünce, alsam mı, yoksa kasedini mi doldurtsam demek zorunda değilim artık.

Tüketim hoşuna gidiyor yani...
Aslında sahip olmaktan zevk aldığım şeyler yok. Arabam var, o da tesadüfi. Aydın konserine gittik, adam paramızı ödeyemedi, arabasını verdi. Biz sevindik önce, bir arabamız oldu diye. Renault 9 markası. Ama araba hacizliymiş, üstüme geçiremiyorum. Bazen otomobil dergilerine bakıyorum, "vay be" diyorum, "ne güzel bir araba". Ama ben araba kullanmayı da sevmem, ona sahip olmayı da. Benim şımarıklığım kitap ve CD ile sınırlı. Tabii bir de süpermarketler, onlar bambaşka...

Neden bu kadar etkiliyor?
Ya, acayip bir şey. O peynir reyonları ağzımı sulandırır mesela. Çeşit çeşit peynirler... *(gülüyor)* Salçaları, konserveleri, o kutuları çok seviyorum. Fransa'dan abuk sabuk şeyler getirdim mesela. Bir sürü zeytinyağı aldım. Damak zevkim falan da yoktur aslında, şişeleri hoşuma gidiyor alıyorum öyle. Demek beni Makro'da görmüşler ha? *(gülüyor)* Oyuna getiriyorlar bizi süpermarkette tabii. Ama ben beni kandırın diye gidiyorum oraya. Bir arkadaşım Migros'ta müdürdü, bize taktikleri söylüyordu, insanlara nasıl gereksiz şeyleri satarsın diye. Bir gün marketten geliyorum, dört liseli kız, evimin kapısına "Teoman seni seviyoruz" yazıyorlar bu arada. Görünce tuhaf tuhaf baktılar, ben eşofmanla, elimde torbalar...

Peki köşe yazarı olduktan sonra artık tam köşe oldun diyenler oldu mu?
Benimle ilgili negatif şeyler yazılıyor işte. Mesela o demin bahsettiğimiz eleştiride, aynı kişinin beni ilk albüm çıktığında desteklemiş olabileceğini düşünüyorum. Ama artık hak ettiğimden fazlasını elde ettiğim düşünüldüğünden, bazı yerlerde negatif durumlar yazılabiliyor. Ama yapacak bir şeyim yok. *(gülüyor)* Şimdi bir de film var...

Sinan Çetin'in filmi mi?
Sinan Çetin'in filmi Ahmet Ümit'in "Sis ve Gece"sinden. "Beni öyle polis falan yapmayın, terörist yapın" dedim. Ya da nedensiz bir kötü yapın, neden terörist olduğum belli olmasın... Baader-Meinhof gibi: Adamlar zaten bir şeyler yapacaklarmış, ama uydurmuşlar bir şeyler. İşte, tüketim toplumu falan gibi...

"Nedensiz terörist" çok Amerikan tarzı değil mi? Sırf kötülük için terör yaratan terörist tiplemesi...
Ben sadece kötü olmak istedim. Öbür türlü olayın bir mantığı olacak. Teröristler aslında kendimi yakın da hissettiğim insanlar. IRA'yla ilgili bir şey izliyorum televizyonda, ben orada teröristi tutuyorum tabii ki. İngiliz polisini tutacak halimiz yok zaten. *(gülüyor)* Bir takım davalar ve inanmışlık varsa, o insanlar yanında olduğumuz insanlardır. Ama ben filmde öyle olmak istemedim. Berbat bir herif olmak istedim.

Baader-Meinhoff'u neden sevmiyorsun o zaman peki?
Seviyorum tabii. Alman polisini seveceğime onları severim. Ama orada gerçek olmayan bir şey var. Bir his bu sadece, bildiğimden değil. "Dünya sistemine karşıyız" diye benim çok sevdiğim süpermarketlere bomba koymaları hoşuma gitmiyor. *(gülüyor)* Türkiye'deki bu tarz olayları, sınıf çatışmasını falan anlıyorum ama Almanya'dakini çok anlamıyorum. Süpermarkete bomba koyunca, insanlar "hakikaten tüketim çok kötü" demezler. Almanya'da bir şeyler değiştirmeyi beceremezler ki!

Ama onların amacı zaten Almanya'da devrim yapmak değil, Batı metropollerinde kargaşa yaratıp üçüncü dünya ülkelerinde gerçekleşecek devrimlere destek olmak gibi bir şey kabaca...
Öyle mi? Bilmeden uydurmuşum o zaman. Fena fikir değilmiş aslında... Hepsini palavradan intiharla öldürdüler işte sonunda.

Çakal Carlos'u sever misin?
Harika adamdı ya! E Yayınları'nın kitabı vardı, çocukken hep kapağına bakardım. Çakal Carlos siluet halinde, elinde James Bond'unkine benzer bir tabanca var. Kitabın adı da Çakal. Nedense kitabı hiç satın almadım ama. Yakalanınca çok hayal kırıklığı duydum. Varikosel ameliyatı olurken yakalandı. Kasıklarda kanla ilgili bir problemdir bu, ben de oldum da oradan biliyorum. Dünyanın en uyduruk ameliyatlarından biridir. Hastanede yakaladılar adamı. Çirkinmiş biraz. Ben daha yakışıklı istiyordum onu. *(gülüyor)*

Yakalanan sevgilisini serbest bıraktırmak için tek başına uçaklar kaçıracak, bir dolu önemli insanı rehin alacak kadar romantik...
Süper. Tarihsel gerçeklikten koparınca daha çok seviyorum böyle adamları. Bir dolu insanı da üzdü Carlos. Normalde düşününce, bir şeyler yapmaya çalışıyor, egosuyla ilgili bir problem. Her ne kadar ideoloji katıp işi biraz sulandırsa da öyle. Benim için bunlardan kopuk olarak, E Yayınları'ndan çıkan kitaptan falan oluşan bir insan sadece. İsmi bile çok güzel: Çakal Carlos...

Gerçek adı İlyiç'miş, babası Lenin'e hayranmış da ondan...
Ben zaten bu ana-baba meselesine acayip inanıyorum. Altemur Kılıç'lara falan bu yüzden kızamıyorum. Babası onu böyle bir adam yapmış. Adam baştan başa bir hatadan ibaret, yaşlı da. Kızamıyorsun. Carlos'un da öyle bir babadan sonra, Nazi olacak hali yokmuş tabii.

Senin baban nasıldı?
Ben babamı tanımadım. Kendi kafamda kurguladım sadece onu. Küçükken hep babamın öldüğü yaşta öleceğimi söylerdim. 33 yaşında. Şimdi ölmeye hazırım yani. Ama kitaplarını falan bulmuştum evde, Carlos'un babası tarzı bir baba olurdu herhalde o da.

Babasız büyüyen çocukların iktidar duygusundan uzak oldukları söylenir hep.
Doğru, bir erkek figürünün olmaması insanı etkiliyor. Annem ve anneannemle büyüdüm. Tek çocuk olarak. İstediğim yalnız bırakılmaktı. Annemin otoritesi vardı aslında, bir babaya o anlamda ihtiyacım yoktu. Anneminki çok direkt bir otoriteydi, anneannemse iyi polis rolündeydi, beni kollardı hep. Baba figürünü ben çizgi romandan falan öğrendim. Benim için erkek figürü Mister No'dur. Hep Mister No olmak istedim. Ben kimim diye düşündüğüm zaman kendimde bir sürü insandan çalmış olduğum tavırları buluyorum.

Mister No, James Bond, James Bond'un yayınevinden çıkan OSS 117 adıyla anılır, John Praths...

Sanal kahramanlardan gerçeğine dönelim biraz. Marcos var, bugünlerde gündemde olan.

Marcos'a bayılıyorum. İsmin güzelliğine bak: Zapatista. "Viva Zapata" filmini de çok severim. Orada Marlon Brando'nun duruşunu, generali falan hatırlayınca içim ürperir... Marcos daha da güzel. Gerçek bir romantik. Olayı düşünsene. Şehirli bir adam, o hayattan bıkıyor, dağlara çıkıp yüzünü kapatıyor ve otoritenin ağzına sıçmaya başlıyor. Bu harika bir şey. Bütün hepsi çok romantik ve bir film gibi. Filmini çekerler zaten, Banderas'ı falan oynatırlar, çok kötü olur kesin.

Santana - Smooth *(Supernatural)*

Santana bu. Şarkı da "Smooth". Bu şarkıyı sahnede çalacağız, ama ben söylemeyeceğim. Santana çok fazla benim adamım değil.

Latin müziğinden hiç hoşlanmadığını söylemişsin bir söyleşide.

Kusurlarımdan biri de bu. Bir şey hakkında konuşurken çok abartıp birdenbire "iğrenirim" falan diyorum... Mesela "Black Magic Woman" benim 14-15 yaşında en çok sevdiğim şarkılardan biriydi. Bu yeni parçası da çok fıstık. Santana'nın tavırları, röportajlarda söyledikleri de çok hoşuma gidiyor. Ama latin müziğini pek sevmiyorum, doğru. Ama bu, latin müziğine bakıp da söylenmiş bir şeyden çok, Türk pop müziğindeki o latin esintilerinden oluşmuş bir şey galiba. Ama hayatım boyunca hiç öyle latin müzikleri dinlemedim. Öyle vurmalıların falan işin içine girmesi beni çok etkilemez. O kadar hareketten hoşlanmam. Daha ağlak şeyleri severim. Daha arabeskçiyim yani. *(gülüyor)* Nick Cave'i çok severim mesela, ama bunu dinleyemem. Zaten bunu keyifle dinlesen, sen de daha keyifli bir herif haline gelebilirsin... Vurmalılardan Türklerin çok etkilendiğini düşünüyorum. Hemen tık tık elleriyle vurarak eşlik ederler Türkler bir parçaya. İngiltere'de bir pub'da şarkıya eşlik ederken kimse bar taburelerine vurmaya başlamıyor, şarkıya direkt melodiden, sözlerden giriyor. Burada milletin ritmle ilgili bir durumları var. Santana'nın etkisi bu bence. Şimdi sahnede yeni bir vokalistim var, o söyleyecek şarkıyı.

Sezen Aksu gibi vokalistlerini takdim etmeye mi başladın?

Yok hayır. Sahnede pek konuşmam zaten. O kadar incelikli de değilim, ayrıca vokalistimi takdim etmek aklıma gelmez.

Neden bazıları hiç konuşmaz sahnede?

Ben neden konuşmuyorum bilmiyorum. Kendi kendime şöyle uydurabilirim: Paylaştığımız şey ortada, onun üzerine kimseyle paylaşacak başka bir bir şeyim yok galiba. Şaka falan da yapmak istemiyorum. Bazen bir-iki içki çakınca çenemin düştüğü oluyor biraz ama, ben hâlâ müziğe aşık olan insanlardan biriyim. Benim jenerasyonumdan artık pek öyle insanlar kalmadı. Kuliste beklerken "hadi sahneye" diyorum. Ağzımın suyu akıyor. Bazen insanları unuttuğum da oluyor... Bob Dylan teşekkür bile etmiyor. Doğrusu da o. Biz iyi çocuğuz diye teşekkür ediyoruz ama, insanlar alkışladığında bana kıyak çekmiş olmuyorlar. Niye teşekkür edilir bilmiyorum.

Seyirciyi ayrıntılı izlediğin, kestiğin olur mu?

Sarışın kızlar hemen gözüme çarpıyor. Ben kızlara bakarım. En azından fotoğraflarını çekerim bakarken. Ama uzun uzun bakarsan herkes görür. Sahnede olmanın kötü tarafı bu. Kızın poposuna uzunca bakıp da kafanı kaldırdığında, en az dört kişinin de senin kızın poposuna bakmana baktığını görürsün.

Yılbaşındaki Erkin Koray'lı Cem Karaca'lı konserde Pearl Jam ile Neil Young gibi olabiliriz diye düşündüm. Biz onlara saygı duyuyoruz, onlar bize sevgi duyarlar ve beraber çalarız. Ama CNN'de "Biz kimle olsa çalarız, farketmez. Biz Ajda Pekkan'la da çalarız" gibi sözler edilince, ne onlar Neil Young oldu, ne de ben Pearl Jam. Ben Ajda Pekkan oldum bir anda.

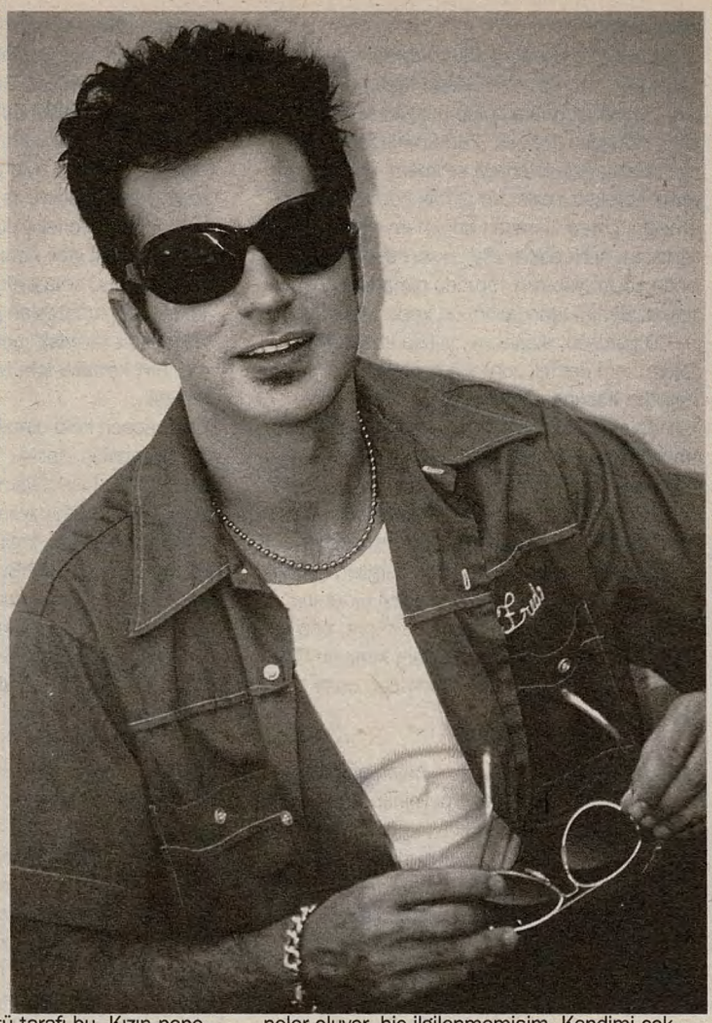

Cyndi Lauper - Just Want To Have Fun *(She's So Unusual)*

Bayılırım bu kadına. 80'lere de bayılıyorum. Yakında vatka falan takmaya başlayabilirim sahnede. *(gülüyor)* İnşallah saçlarımızın arkasını uzatmayız bir daha öyle. Beşiktaşlı Metin gibi. *(gülüyor)* 80'ler ilginç, iğrendiğimiz o kadar şey şimdi çok sempatik geliyor. Break dance'den kusardım, ama şimdi harika geliyor. Sonra Duran Duran falan... Gerçi ben o yılların müziklerini hiç dinlemezdim. Davul yok, çok keyboard var. Onun yerine Saxon falan dinlerdim.

Uzun saçlı, tayt giyen adamlar yani...

İlk konserimde ben de tayt giymiştim. Üstelik saçlarım da uzundu. *(gülüyor)* Ama aslında Rick Springfield'a özenirdim. Saxon'un solisti gibi çirkin bir herif olacağıma, onun gibi olmayı tercih ederdim. 80 kuşağı diye bir kuşak var mı bilmiyorum, ama o yılların bizim kişisel tarihlerimizde önemli bir yeri var.

12 Eylül sabahını hatırlıyor musun?

Hatırlıyorum. 8 mm film hastasıydım. İlk makinemi Beyazıt'tan aldım. Eve gittim ve içini açıp yağladım. Halbuki yağlanmaması gerekiyormuş. Kahroldum, ağladım. Amcam yeni bir makine almaya söz verdi. Yeni makine alınacak diye sabah kalktım, çok heyecanlıyım, "hayatta bir daha yağlamayacağım" diyorum sürekli. Annem dedi ki, "darbe oldu". Kenan Evren'den bir de bu yüzden nefret ederim. *(gülüyor)* İnsanın 13 yaşında bu işlere daha uyanık olması gerekir aslında, ama ben pek değildim. Ülkede bir şeyler oluyor, insanlar öldürülüyor, insanlar ne istiyor, neler oluyor, hiç ilgilenmemişim. Kendimi çok büyük solcu sanıyordum bir de. Ecevit solcusu tabii. *(gülüyor)*

Şimdiki Ecevit hakkında ne düşünüyorsun?

Solcu değil ki o. Ama kızmıyorum, yaşlılığa veriyorum. Aynı Altemur Kılıç'tan artık nefret etmeyişim gibi. Üç bira içince nasıl saçma kararlar alıyoruz. Onlar da 70 yaşına gelmişler, herhalde beyin hücreleri atıl falan kalmıştır. Bir de Altemur Kılıç'ın suçunu babasına atıyoruz. *(gülüyor)* Rahşan toplamaya çalışıyor Ecevit'i biraz ama. Devlet Bahçeli ile yan yanalar, ne diyeyim. Rahşan Ecevit'in MHP ile koalisyona ilişkin açıklaması harikaydı bence. Ne yapılabilir bilmiyorum. Yüzde 20'yi geçen bir parti ile ne yapacaksın? MHP'nin o adını, amblemini görünce kanım donardı, hâlâ da öyle. Taksilerde o üç hilali görünce kanım donar. Sanki o adamların uzun dişleri var ve birdenbire beni döveceklermiş gibi gelir. Geceleri birilerini boğuyorlarmış gibi gelir. Yüzde 20 oranında değiller aslında. Ya da o kadar olmamalılar. *(gülüyor)* Belki de koalisyon, olması gereken bir şey. Bilmiyorum, adamlar hâlâ Haluk Kırcı'yı savunabiliyorlar. Ne denilebilir ki daha?

Şimdi "ne solcusu"sun?

Çok şey değişmedi. Artık daha fazla şey biliyorum ama ekonomiyle ilgili bir bilgim yok. Marx'ın söylediği bazı şeylerin palavra olduğu da ortaya çıktı. Güzel laflardı, dünyayı öyle algıladık, ama artık pek inanmıyorum. MHP ortada. Onların tabanında çocukken kurtarmak istediğim insanlar var. Büyüyünce ben de bu işlerin içine gireceğim, dünya daha sola ve iyiye gidecek sanıyordum. Kardeşlik, beraberlik olacak, elinde o çekiç olan heykeller. Elinde çekiç olanlar var gene ama, onlar artık MHP'ye gidiyorlar. İşçi sınıfına inancım gitti. *(gülüyor)* Zayıfın yanındayım ve benim solculuğum o kadar bugün.

Beatles - Ballad Of John and Yoko *(1967-1970)*

Neydi bu ya? Hatırlayamadığıma inanamıyorum.

"Ballad Of John and Yoko".

Aa, evet. Geçen gün yazılarımdan bir tanesinde kendimi John Lennon'a bok atarken buldum.

Yoko'ya mı, John'a mı?

Yoko dersen, ondan iğreniyorum. Beatles fanı falan değilim ama, eski görüntülerine bakıyorsun, Lennon'ın yanında sahnede oturan bir kadın. O film karesine girip o kadını tokatlamak istiyorum. Siktir git de adamlar müzik yapsın! O otelde yatak içinde yaptıkları basın toplantıları falan da hiç hoşuma gitmez. Ama John Lennon'ı yine severim, Yoko'dan iğrenirim.

Çirkin bir kadın olarak mı görürsün onu?

Nefretimin böyle bir kaynağı yok. Güzel bir kadın çıkıp sahnede oturmaz. Gerçi Yoko Ono anılarında, "John o kadar çok beraber olmak isterdi ki, tuvalette sıçarken bile elini içeri sokardı ve pis kokular içerisinde el ele tutuşurduk" diyor. Orada herifler dünyayı etkileyen bir müzik yaparlarken, o kadın o dönemi sona erdirdi bence. John Lennon ona o gücü vermese, Beatles daha bir süre güzel müzik yapardı.

Söyleşinin başından beri hep "güzel"lerden bahsettin. Carlos'un tipsizliği, Saxon'un solistinin çirkinliği, Rick Springfield'ın yakışıklılığı... Ayrıca köşe yazılarında da aynı tema var...

Güzel insan takıntım yok aslında. O başka türlü: Ben stilize şeyleri biraz seviyorum. Mesela Beatles'da güzel insan bence Ringo Starr. Güzel mi, değil. Ama Beatles'a çok yakışıyor. Ringo Starr grupta olmasa, palavradan bir davulcu aslında, Beatles o kadar güzel olmazdı. Doğru kasting diye düşündüğüm bir şey. The Verve'ün solisti mesela, o sesle aynı adam. Gainsbourg aynı adam, Brel yine o sesle aynı adam. Ama Yoko Ono orada oturacak insan değil. Zaten orada kimsenin oturmaması gerekiyor. Onun suratına tahammül edemiyorum. Irkçı olduğumdan falan değil. Orhan Veli Kanık güzel bir kasting örneği mesela. Ama Yahya Kemal değil. Sadri Alışık mesela harika bir adam. Güzellik kavramımı soruyorsan, Sadri Alışık güzel adam işte. Öztürk Serengil de öyle. Gerçi faşistmiş. Anı kitabını aldım, nasıl bir hayal kırıklığı yarattı. Yüzde 80 hayal kırıklığı, yüzde 20 sevmeye devam ediyorum.

Dead Kennedys - Pull My Strings *(Give Me Convenience Or Give Me Death)*

Ne bu?

Dead Kennedys.

Ha, duydum, ama hiç bilmem. Burada pek müzik yok. Frank Zappa'nın bir lafı var, Sex Pistols denince, "Lütfen konsepti iyi oturtalım: Müzikten mi bahsediyoruz, yoksa sosyolojiden mi?" diyor.

Nakaratta "Aletim yeterince büyük mü, beynim yeterince küçük mü beni bir star yapmanız için" diyor?

Çok güzel, starlığı tam olarak açıklıyor.

Başka türlü star olunamaz mı?

Olunamaz. Hem star hem de sağlam adam kim var? Yarı star var aslında, Paul Weller. Radiohead'in solistine sormuşlar kime özenirsin diye, "Paul Weller" diyor, "çünkü bütün güzel kadınları o götürüyor".

Sen star mısın peki?

Alakam yok. Satışlarım yüksek değil bir kere. Sonra şeyim uzun değil, beynim ufak değil. *(gülüyor)*

Ama yine de sokakta yürürken birilerinin "aa Teoman" diye bakması var...

Canın hiç konuşmak istemez, ama birisi gelir masana oturur, evine telefon eder. Seni seviyor diye seninle her konuda konuşma hakkını kendinde görür. Uzaktan bakmışlardır, senin yaptığın hatalarla ilgili düşünmüşlerdir ve sana söylerler. Ben de onlara diyorum ki, "30 senedir kendimle birlikteyim ve sizin benim hakkımda düşündüğünüzü muhtemelen ben kendim zaten düşünmüşümdür ve kararımı vermişimdir".

Dylan, "plaklarımı alıyorsunuz diye sizi sevmek zorunda değilim" diyor.

İçimde "beni seviyorlar" diye bir şey var doğrusu. "Ben de onları seviyorum" diyorum. *(gülüyor)* Mehmet Ağar İzmir'de konserime geldi. Nefretim çok büyük ama, birdenbire kendimi ufacık bir sempati kıvılcımı hissederken yakaladım. "Acaba o kadar da kötü insan değil mi yaa" dedim. Negatif düşüncelerde en ufak bir değişim yok, ama böyle oluyorsun.

Gazetede okusan "Mehmet Ağar Teoman'ın şu şarkısına bayılıyormuş" diye bir haber....

Ne yaparım acaba? Telefon açıp "Mehmet Bey, lütfen beni sevmeyin" derim herhalde. Düşünsene mesela Haluk Kırcı beni seviyormuş ve bütün koğuşa dinletiyormuş. Bu çocuk çok iyi, çok duygulu sesi var falan diyormuş. Korkunç olur herhalde. Beni dinleyenler arasında berbat insanlar vardır mutlaka. Mehmet Ağar beni sevmesin ama lütfen. *(gülüyor)*

Marcos gerçek bir romantik. Olayı düşünsene. Şehirli bir adam, o hayattan bıkıyor, dağlara çıkıp yüzünü kapatıyor ve otoritenin ağzına sıçmaya başlıyor. Bu harika bir şey. Bütün hepsi çok romantik ve bir film gibi. Filmini çekerler zaten, Banderas'ı falan oynatırlar, çok kötü olur kesin.

Özdemir Erdoğan - Sevdim Seni *(Aşkımız Şarkılarda Yaşasın)*

"Sevgi anlaşmak değildir, nedensiz de sevilir..." Özdemir Erdoğan... Benim yeni yapacağım albümde bir parça var, bir yerde müzik duruyor ve ben "aşk nedensiz sevmektir" diye bağırıyorum. Geçenlerde bu parça aklıma geldi, acaba bunu buradan mı aldım dedim kendi kendime. Özdemir Erdoğan da acayip bir adam. Çok iyi. Gerçi onun da biraz egosu şişmiş ama. Aslında bir tek bu şarkı bile yeterli sevmem için. Sevmediğim, o caz gitardaki numaraları, sentez arayışları... Bırak abi sen gitarı mitarı şimdi, fıstık gibi şarkıların var yaa! O caz gitar için, özgün numaralar için ıkınıp sıkınmaların ne gereği var?

Sen de nedensiz sevmekten mi yanasın?

Aşkla ilgili, bir kitaptan okuduğum bir şey var. Ya Milan Kundera'dır ya da Gündüz Vassaf, unuttum şimdi. Bir adamı iyi sözler söylediği, iyi baktığı ya da çiçek getirdiği için seviyorsa bir kadın, bunun adı aşk değildir, diyor. Fakat öyle değil de adam ona kötü davranırken, yalanlar söylerken kadın onu hâlâ seviyorsa işte aşk budur. Nedensiz de sevmek bu işte.

Güzel kadınlara mı aşık olursun bir tek?

Bana güzel gelirler. Gerçi insanlar pek beğenmez çoğu zaman ama. "Koca götlü" derler, "ee, biraz toplu" dersin. *(gülüyor)* Benim kadın tipim, pek beğenilen kadın tipleri değildir.

Orhan Pamuk, Suzanne Vega'yı tam kafasındaki kadın olarak görüyormuş mesela, senin böyle bir kadının var mı?
Suzanne Vega'yla sevişemem bile. Onunla hiçbir şey yapamam. Jean Seberg mesela tam tipim. Kısacık saçlarıyla tam tipim. Carlos Fuentes'in "Diana - Yalnız Avlanan Tanrıça" kitabını okudum. Orada Jean Seberg'den bahsediyor. İyi sevişmelerini falan da anlatıyor, okurken heyecanlanıyorum. *(gülüyor)* 40 yaşında öldü, hiç kötü dönemi de yok: Paris'te bir Amerikalı, o güzel. Kısacık saçları var, o güzel. Kara Panterler'e sempati duyuyor, o da iyi. Mutlu bir aşk olmazdı, ama güzel olurdu. Hatta bana şarkıdaki "kısacık kestirip saçlarını, içtin ilk sigaranı" lafı için "Jean Seberg mi?" diye sormuşlardı. Neden çekiyor beni o kadar bilmiyorum. Pek kadınsı bir hali de yok aslında. Belki de bana çok yüz vermez diye düşündüğümdendir. Kitapta, Carlos Fuentes ile yataktalar. Sevişiyorlar. Fuentes erotik konuşmalar yapıyor. Fantazilerini anlatıyor. Şöyle yapıyorum, sonra şöyle yapıyorum, çıkarıyorum, dilimle şunu yapıyorum diye hafif de sado mazo bir fantazi anlatıyor. Fuentes "çılgın gibi geldim" diyor, Seberg buna dönüp "hiç hayal gücün yok" diyor. *(kahkaha atıyor)* Bana söylese bir daha sevişemeyebilirim. Ya da eve gider ağlarım. Kendini çok erotik hissettiğin dönemde güzel bir tokat olur.

Rage Against The Machine
Guerilla Radio
(The Battle Of Los Angeles)

(vokal girince) Rage Against The Machine. Seviyorum herifleri. Onlar da Zapatista sayılır. Heriflerin albümü çıkar çıkmaz Amerika'da 2 milyon sattı. Seviyorum ama, röportajlarından. Müzik olarak çok dinleyeceğim bir şey değil. Yaşlıyım artık bu müzik için. *(gülüyor)* Çok güzel sözleri var, dolduruşa getiren, kızıl bayraklarla çıkıyorlar sahneye falan. Kalbimizde yaşıyorlar. Adamların militan ve aktif bir tavırları da var. Hakikaten devrimden konuşuyorlar. Ben devrime de artık inanmadığım için belki, böyle müzik yapmıyorum.
Neye inanıyorsun?
Hiçbir şeye inanmıyorum da, bazen hiçbir şey hissetmediğim de oluyor. Ama hâlâ müziği seviyorum diyebilirim. Kıskandığım adamlar gibi olmak isterim. Leonard Cohen gibi.
Adamların inandıkları şeyler var ve bunun için savaşıyorlar.
Süper bir şey. Çok saygı duyuyorum. Ben de başarmak isterim bir gün. Kazandıkları paranın bir bölümünü çeşitli organizasyonlara veriyorlar, ucuz işçi çalıştıran şirketleri protesto ediyorlar. İç çelişkileri de var ama. Sony onların albümünü basarken de, Çin'de bastırıyor, saati 1 dolar'a çalışan işçilere yaptırıyor. Ama ben bunları öne sürüp "ya işte bakın böyle" demiyorum tabii.
Senin içinden böyle şarkı yapmak, sahnede bir şeylere bağıra çağıra "küfretmek" gelmiyor mu hiç?
Kendimi büyük laflar ederken düşününce utanırım. "Yeter artık bu savaşta insanlar ölmesin" desem şimdi, ne var yani, herhalde insanlar ölmesin, benim çıkıp söylemem neyi değiştirir? Frank Zappa'nın bir lafı var, "Aslında müzisyenler etkili değildir, işe yaramazlar. Ufacık bir işe yarasalar, bu kadar aşk şarkısı varken, etrafta birbirini seven yığınla insan olması gerekirdi" diyor.

Fikret Kızılok - Uyku Kardeşim
(Zaman Zaman)

Fikret bu. Çok güzeldir. "Süleyman Hep Başbakan" gibi şarkılardan çok iğrenirim, ama önemli adam. Çok güzel bir ses. "Bu Kalp Seni Unutur mu" falan ne güzeldir. Öyle bir çabasızlık var ki sesinde. Chet Baker'da falan da o var. Hiçbir şey yapmıyor ama o sese sahip olmakla baştan kazanmış. Bütün golleri atmış.
Uykuyla aran nasıl?
Ben yıllardır adam gibi uyuyamam, hiç sekiz saat uykum yoktur. Şu sıralar üç saat uyuyorum günde. Uyku ilaçlarına falan takıldım bir ara. İçki içince hiç uyuyamam. Eskiden canım sıkılmazdı ama şimdi canım da sıkılmaya başladı. Uykuya kolay dalarım, ama hemen kalkarım.
"Uyansam uykumdan" diyorsun şarkında ama.
Keşke öyle olsaydım. Bir ara Laroksil kullanıyordum, o iyiydi. Gerçi, gerçekle rüyayı karıştırma durumu yaratıyordu. Arkadaşlarımın çoğu çeşitli haplar kullanırlar, terapiye giderler. Çok sıkılmıştım bu muhabbetlerden, "Prozac şöyle", "benimki Xanaks, o da şöyle" falan diye gidiyordu sohbetler. Çok da mutlular. O ilaçlar onları öyle keyifli yapmış ki, bir haftan çok güzel bir yemekten, bir buçuk adanadan bahseder gibi bahsediyorlar. Kızların çoğu psikiyatrlarından bahsediyorlar, yakışıklıymışlar falan. *(gülüyor)*

Sadri Alışık çok önemli bir karakter. Eski filmlerinde onun sahneye girdiği yerde filmin temposu değişiyor bir anda. Ayhan Işık da var filmde mesela, ama Ayhan Işık Rock Hudson gibi. Ne kokar ne bulaşır. Filmlerinde öyle bir büyüsü var ki, Kerem Alışık'ın röportajlarını okuyunca hayal kırıklığına uğradım. Sert bir babaymış. Ona yakıştıramadım.

Sadri Alışık - Turist Ömer
(45'lik)

"Turist Ömer" mi bu yoksa? Çok iyi ya! *(kalkıp teybe yaklaşıyor ve dikkatle dinliyor)* Ne güzel sesi var. Adamı o kadar çok seviyorum ki, Kerem Alışık'ı bile sevebilirim onun yüzünden. *(gülüyor)* "Turist Ömer Uzayda"da Mr Spock'a "kabakulak" diyor ya, bayılıyorum ona. *(gülüyor)* Sadri Alışık çok önemli bir karakter. Eski filmlerinde onun sahneye girdiği yerde filmin temposu değişiyor bir anda. Ayhan Işık da var filmde mesela, ama Ayhan Işık Rock Hudson gibi. Ne kokar ne bulaşır. Filmlerinde öyle bir büyüsü var ki, Kerem Alışık'ın röportajlarını okuyunca hayal kırıklığına uğradım. Sert bir babaymış. Ona yakıştıramadım. Çocuğuyla enseye tokat olsun, Kerem onun yanından hiç ayrılmasın isterdim. Sadri Alışık'ın o filmlerindeki insan olduğuna inanmayı tercih ederim ben. İnanıyorum o olduğuna. Argosu, araba kullanması. Kızları görünce alnını karıştırıyor falan, çok seviyorum. Şapkası, giyimi, tipi falan da çok güzel. Turist Ömer'deki o pantolonunun pisliği çok güzel, çok yerinde. Turist Ömer gibi, Öztürk Serengil'in Adanalı Tayfur'u da işte öyle, çok güzel.
Başka kim vardı?
Cilalı İbo?
O bana sempatik gelmiyor. Onda fazla slap stickçi bir hava var. Jim Carrey gibi. Severim Jim Carrey'i gerçi ama, Jerry Lewis gibi bir şey var onlarda. Öbürleri mizahı kafalarının üzerine koymayan, ama yanlarında taşıyan adamlar.
Bir de hep fakir, kaybeden, aşık olup terkedilen, karşılık bulamayan bir karakter Sadri Alışık.

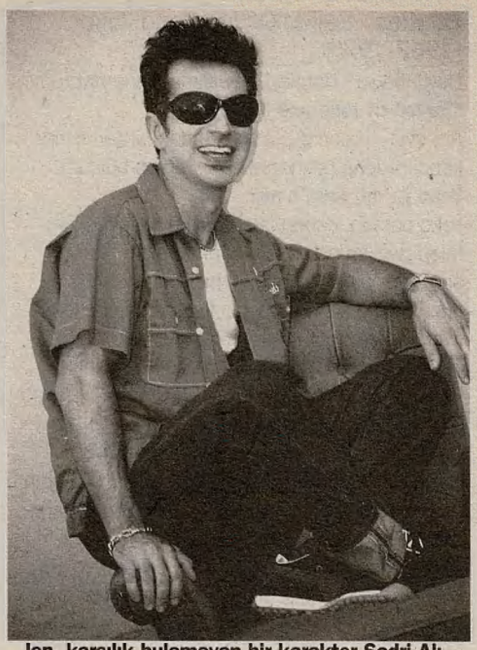

Tabii, kazanan kahramanları pek sevmiyoruz zaten. Tommiks'te Konyakçı'yı severim ben. Ya da Mister No'yu o kadar sopa yediği için seviyorum. Ken Parker da iyidir mesela. Aldım yeni, tekrar yayınlanmaya başlamış. Ama onun adı Alaska'ydı ve öyle kalmasını isterdim... Hobeliks olmasın, Hopdediks kalsın isterim. Biz nasıl öğrendiysek öyle kalsın. Asteriks Kervan Yayınları'ndan çıkardı ve pahalıydı, 20 liraydı, ben alamazdım o yüzden.
Misten No'yu "Mistır No" olarak okuyanlar var...
O olmaz işte. Mis-ter No diye, Kon-vers diye okunur onlar. SS Kruger vardır bir de Mister No'da, o da iyiydi. Kuzenim bir ceket giymişti bir gün. Deri ceketin koluna da Mister No'nun işaretini yapıştırmış. "Ben Mister No oldum" dedi. Çok üzülmüştüm. Herif Mister No oldu, ben olamadım. *(gülüyor)* Benim bir kırtasiyede gördüğüm silahın aynısı Sadri Alışık'ta da vardı. Oyuncak olduğu belli oluyordu. Cüneyt Arkın'ın falan filmlerini hep vizyona ilk girdiği zaman seyretmiştim. "Denizler Hakimi"nin afişi hâlâ aklımda, filmdeki kadının kullandığı kamanın aynısı bende de vardı. Filmden önce dakikaları sayardık. Perde açılmaya başlarken yerimizde duramaz, alkışlardık. Kötü bir jenerikten sonra film başlar, Fatih Kara Murat'ı çağırır, "Kara Murat şuraya gideceksin, şunu yapacaksın" der. *(dublajı taklit ediyor)* Kara Murat bıyıklıdır bu sahnelerde. Sonra Kara Murat'ı atına atlayıp yola düşmüş görürdük. Kalkıp tekrar alkışlardık. O sahnelerde Kara Murat bıyıksız olurdu artık. *(gülüyor)* O "Komiser Cemil" filmlerinde şaşırmıştık biraz, onları çok iyi anlayamamıştık. Cüneyt Arkın benim çalıştığım stüdyonun yanında oturuyor. Geçenlerde gördüm, onu çok sevdiğimizi anladım. Çok yeri varmış hayatımızda.
"Kahpe Bizans" filmine kırılmış galiba...
Bozulmasın bence.
"Komiser Cemil"i de çekecekmiş Gani Müjde.
Bak ona bozulur işte. Ben de bozuldum şimdi. Kara Murat'la ilgili şakayı kaldırır adam, ama Komiser Cemil'le ilgili şakayı kaldıramaz. Haklı bence. İmza toplayalım, Gani Müjde onu yapmasın. Ya da ciddi çeksin ve gene Cüneyt Arkın oynasın. Cemil'i mizah yapmasın, o kadar da değil.

Söyleşi: **Serkan Seymen**

ROLL KÜTÜPHANE

Ahmet Güntan İkili Tekrar (YKY)
Ahmet Şükrü Esen Anadolu Ağıtları (İletişim)
Bayram Bilge Tokel Neşet Ertaş Kitabı (Akçağ)
Douglas Coupland X-Generation (Parantez)
Enis Batur (haz.) Modernizmin Serüveni (YKY)
Fikret Adil Intermezzo (İletişim)
Franz Kafka Dava (Can)
Gustave Flaubert Bilirbilmezler (Can)
Henry Miller Seksus (Telos)
John Berger Fotokopiler (Metis)
Kurt Vonnegut Jr. Şampiyonların Kahvaltısı (E)
Octavia Paz Düşler Boyunca Yaratmak (Can)
Oscar Wilde Violette'in Aşk Destanı (Öteki)
Peter Handke Yorgunluk Üzerine Deneme (Nisan)
Rollo May Yaratma Cesareti (Metis)
Romain Gary Cennetin Kökleri (Can)
Terry Eagleton Azizler ve Alimler (Ayrıntı)
Theodore Zeldin İnsanlığın Mahrem Tarihi (Ayrıntı)
Theodor Adorno Minima Moralia (Metis)
Walter Benjamin Estetize Edilmiş Yaşam (Der)

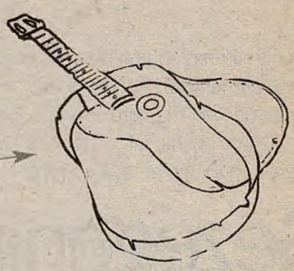

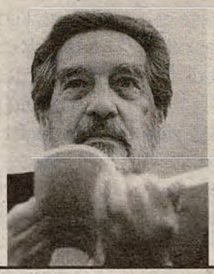

Romain Gary ve Jean Seberg 1968, Paris

İLHAMIMIZ VONNEGUT

Kurt Vonnegut'un romanları, öyküleri ve eserlerinde kullandığı, daha doğrusu ürettiği kavramlar müzik dünyasındaki birçok sanatçıya esin kaynağı oldu. Bunlardan bazıları şöyle:

Elvis Costello: Costello'nun "Man Out Of Time" şarkısı, Kurt Vonnegut'un Billy Pilgrim karakterini anlatıyor.

Billy Pilgrim: İsimlerine kaynaklık eden Vonnegut karakteri hakkında grup elemanı Kristian Bush şunları söylüyor: "Billy Pilgrim karakteri, bir bakıyorsunuz, çok tanıdık bir dünyada, bir bakıyorsunuz, tamamen değişik bir alemde. Uzaya, okyanusun derinlerine sürükleniyor, aşık oluyor, kayboluyor, hep bir şeyler oluyor..."

Grateful Dead: "Sirens Of Titans"ın film hakları bir aralar Grateful Dead'in elindeydi. Birçok Grateful Dead şarkısının yazarı Robert Hunter'ın şirketinin adı da Ice Nine Music. (Ice Nine, yani Buz Dokuz, "Kedi Beşiği"nde, masa kadar sert, erime derecesi 38.8°C veya 54.4°F olan hayali bir buz cinsi)

Kilgore: Bir hard rock-metal grubu. Grubun ismi Vonnegut'un "Şampiyonların Kahvaltısı"ndaki ünlü kahramanı, bilimkurgu yazarı Kilgore Trout'tan mülhem. Grubun şarkı yazarı ve vokalisti Jay Berndt'in anlattığı şeyler de Vonnegut'un anlattıklarına yakın.

Kilgore Trout: Bu isimle faaliyet gösteren üç grup var; Biri Seattle'lı bir caz grubu, ikincisi Kanadalı bir folk grubu, üçüncüsü de Dublinli bir grup.

Kula Shaker: "K" albümlerinin kartonetinde Kurt Vonnegut'a bir teşekkür notu var. Zaten Vonnegut genellikle imza yerine sadece "K" harfini kullanıyordu.

Pearl Jam: Eddie Vedder pek çok söyleşide Vonnegut'tan etkilendiğini açıkladı; ayrıca müziklerinin copyright adının esen kaynağı da "Şampiyonların Kahvaltısı"ndaki "masum seyirci" (Innocent Bystander).

Joe Satriani: Satriani'nin "Ice Nine" adında bir şarkısı var.

Smashing Pumpkins: "Mellon Collie and The Infinite Sadness" albümlerinde, Vonnegut'un ünlü romanı "Galapagos"la adaş bir şarkı var. Grubun "Bodies" adlı şarkısıyla Vonnegut'un kısa hikayesi "Unready To Wear" arasında da akrabalıklar mevcut. Ayrıca dipnotlarda da Vonnegut'a teşekkür etmişler.

Ringo Starr: Starr'ın 1973 albümü "Ringo" Kilgore Trout'a ve "kunduz"lara ithaf edilmişti.

Al Stewart: Stewart 1975 yılında "Sirens Of Titans" adında bir şarkı kaydetti. Şarkı, Vonnegut'un aynı adlı romanı üzerine kuruluydu.

Roger Waters: Waters'ın 1992 albümü "Amused To Death", Vonnegutesk sözlerle dolu. Kendi ağzından dinleyelim: "Bu konsept bir albüm; dünyanın sonuna ve milyarlarca yıl sonra harabelerimizi inceleyecek olan uzaylı antropologlara karanlık ve ironik bir bakış. Albümün üslubunda ve genel havasında 'Kedi Beşiği'yle benzerlikler var. Bunun ötesinde, sözlerde Vonnegut'un diğer işleriyle, özellikle de 'Galapagos'la bağlantılar mevcut."

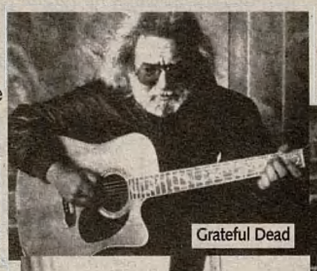

Grateful Dead

Elvis Costello

Roger Waters

Ambrosia: Grubun kendi isimlerini taşıyan 1975 tarihli albümlerinde, "Nice, Nice, Very Nice" şarkıları için söz yazarı olarak Vonnegut ve grup elemanları gösteriliyor. Aslında, "Kedi Beşiği"ndeki "Bokonon Kalipsoları"ndan birini almışlar, bir-iki dize eklemişler ve üzerine müzik yazmışlar.

Deadeye Dick: Grup, adını aynı isimli Vonnegut romanından almış.

The Matthew Good Band: Kanadalı grup tam bir Kurt Vonnegut hayranı. Grup lideri Matthew Good her ay düzenli olarak manifestolar yayınlıyor ve her fırsatta en sevdiği yazarın Vonnegut olduğunu söylüyor.

Pearl Jam

Ringo Starr

The Nixons: Grubun albümlerinden birinin adı "Foma". "Foma"yı "Kedi Beşiği" romanındaki Vonnegut kavramlarından biri. ("Foma ile yaşamak sizi iyi, yiğit, soylu, sağlıklı ve mutlu kılar –Foma: Beyaz yalan")

The Foma: Mexico City'de kurulan grup sonra Boston'a geçiş yaptı. Malum, grubun adı doğrudan Vonnegut'tan.

Ice Nine: Bu isimde faaliyet gösteren iki grup var: Biri, bir hardcore grubu; diğeri İsrail'li, müzikleri Pulp'a, britpop'a kaçan bir grup.

Kurt Vonnegut

Sinema eleştirmenleri pek itibar etmediler ama, "Şampiyonların Kahvaltısı" bizi piyango çıkmış gibi sevindirdi. O film gösterime girmeseydi, Kurt Vonnegut'u Roll'da ağırlama fırsatını kim bilir ne zaman bulacaktık. Her ne kadar sinema yazarları filme kırık not verdilerse de, bizim karnemizde teşekküre geçti. Kitap ise iftiharlık. Vonnegut'a gelince, o apayrı. Onun için hiç lafı uzatmadan Salon dergisinin Ekim '99 sayısındaki mülakatına ve Playboy'un Aralık 99 sayısındaki denemesine bağlanıyoruz.

Gezegenin bağışıklık sistemi bizden kurtulmak istiyor

"Bagombo Snuff Box" hakikaten son kitabınız mı? Cidden yazmayı bırakıyor musunuz?
Aslında bir kitabım daha var, ama yayıncı bulamıyorum, kimse basmak istemiyor, modası geçmiş bir konu diyorlar. Dolayısıyla, "Bagombo Snuff Box" son kitabım olacak herhalde. Elimde yayıncı yayıncı dolaştırdığım kitap ise O.J. Simpson'la olan aşk ilişkime dair.

Öyle bir kitaba yayıncı bulmak zor tabii...
Evet, onun kim olduğu unutuldu bile. O kadar uzun zaman oldu ki. Olay Buffalo'da başlamıştı, maçtan sonra soyunma odasına gittiğimde. Futbol topumu imzalamasını istemiştim. Fakat bunun bir işaret olduğunu bilmiyordum.
Neyin işaretiymiş?
Bir aşkın başlangıcının işareti.
Ta 1973'te, "artık düşünmekten usandım" demiştiniz, "çünkü bir faydası olmuyor"... Kendinizi emekliye ayırmanızda bu tavrınızın da payı var mı?
E tabii. Camus ya da Sartre, ikisinden biri demişti ki, "teknoloji dolayısıyla artık tarihi biz yapmıyoruz, tarih kendi kendine oluyor". Yeni silahlar, yeni iletişim araçları filan... Artık oynamak istemiyorum. Genç bir adamken bu oyun hoşuma gitmişti. Artık gitmiyor.
Roman yazmayı bırakıp kendinizi sadece tiyatro oyunlarına adayacağınızı söylemiştiniz bir seferinde...
Birkaç tane yazdım da. Tiyatro oyunlarının iyi tarafı şu: Kuliste sigara içebiliyorsun.
Başka yazarlarla işbirliği yapmanız söz konusu oldu mu hiç?
Hayır, bu meslek yalnızlık mesleğidir. Jack Kerouac'la tanışmıştım son yıllarında. Truman Capote'u da yolun sonundayken tanımıştım. İkisi de yapayalnızdı.
Özellikle de Kerouac...
Evet.
Onunla yollarınızın kesiştiğini bilmiyorduk.
Tesadüfen tanıştık.
Kitaplarınızı okumuş muydu?
Sanmıyorum. Truman Capote'un da okumadığına eminim ama. Bir ara Long Island'da komşu olmuştuk. Hiç arkadaşı kalmamıştı, çünkü onlar hakkında yazmaya başlamıştı. Her öğleden sonra evime gelirdi –havuz var diye. Votkayla portakal suyunun yerini de biliyordu.
Kerouac hayatının son döneminde çok demoralizeydi...
Kızgındı, çünkü fena kazıklanmıştı. TV'de hit olan "Route 66", onun "On The Road"undan ("Yolda") apartılmıştı.
İkinci Dünya Savaşı'na katılmamış olsaydınız yine de yazar olur muydunuz?
Gazeteci olmak istiyordum. Fakat savaştan sonra antropoloji okudum, insanoğlunun bilimini yapmak önemli gelmişti bana. Gazetecilik yapma arzum sürüyordu ama, ortada iş yoktu. Savaşa giden gazeteciler geri dönüyordu, savaş sırasında onların yerine işe alınanlar da çok başarılıydı. Dolayısıyla, basında istihdam fazlası vardı.
Siz de General Electric'te reklam yazarlığı yaptınız, sonra da roman yazmaya başladınız. Bu arada Saab otomobillerinin distribütörlüğü ve gönüllü itfaiyeciliğiniz var... Bu tecrübelerin yazarlığınıza faydası oldu mu?
Bunların hepsi gerçek. Savaşta piyade olduğum için de, öğretmenlik yaptığım için de memnunum. Çünkü bir sürü şeyi tahayyül etmeme gerek yok. Bir otomobil satıcısı nasıl olur diye tahayyül etmeme gerek yok, çünkü bizzat otomobil satıcısıydım.
Bu çok eğlenceli bir tecrübe olmalı...
ABD'deki üç Saab satıcısından biriydim.O günlerde böyle bir şey için başvuruda bulunmak yeterliydi. Beş arabanın parasını yatırmıştım. Benim Saab satıcılığım bir başarı öyküsüdür, zira iki yılda sadece 35 bin dolar batırdım.

İlk öykülerinizin büyük bir bölümü teknoloji, materyalizm ve "ilerleme" kavramı gibi temaları işliyordu. Bugünlerde, teknolojiye düşkünlüğümüzle, ilerlemeye olan kör inancımızla sanki 1950'leri yeniden yaşıyoruz gibi. Ne dersiniz?
O öyküleri yazdığım sıralarda teknolojiyle bu denli kuşatılmamıştık. O zamanlar televizyon bile yoktu. Televizyon sayesinde kendimize dost ve akraba kiralıyoruz. Diyelim gecenin üçünde uykunuz kaçtı, TV'yi açtığınızda dost ve akrabalarla buluşuyorsunuz. Ve onların sizi sevdiğine hiç şüphe yok.
Bunun insanların hayatında yarattığı etki nasıl bir şey?
Doğrusunu isterseniz TV'deki dost ve akrabalarımız, gerçek dost ve akrabalarımızdan daha iyiler. Hiç olmazsa ağrımızı dindiriyorlar, rahatlatıyorlar.
Gençliğe sinizm ve karamsarlık aşılamakla eleştiriliyorsunuz...
Milli Kütüphane'de bir konuşma yapmaya davet edilmiştim. Bu, kraliyet ailesinin konuğu olarak Buckingham Sarayı'na davet edilmek gibi bir şey. Konuşmam gayet iyi gidiyordu, yaptığım esprilerin hedefe ulaştığını düşünüyordum. Derken, Orta Avrupalı gibi giyinmiş birisi söz istedi. Belli ki komünist rejim altında kötü günler geçirmişti. Dedi ki: "Bir gençlik lideri olarak dünyanın en harika milleti hakkında böyle kötü yorumlar yapma hakkını nereden alıyorsunuz?" Aklım şaştı, hemen kürsüyü terkettim.
Ve bir süre hiç konuşmadınız...
Evet, konuşmadım. Ama burası hakikaten boktan bir ülke. *(gülüyor)*
1972'de, Amerika'da gerçekte iki siyasi partinin olduğunu söylemiştiniz: Kazananlar ve kaybedenler. Bugün de durum pek farklı değil herhalde...
Hayır. Hillary Clinton senatör adayı olduğuna göre, değişen bir şey yok. Bayan Clinton'ın senatör adayı olmasının sebebi, şöhretli biri olması; şöhretini de ihanete uğramış bir zevce olmasına borçlu.
"Şampiyonların Kahvaltısı"nın kahramanı Kilgore Trout'un sizin "alter ego"nuz olduğu söyleniyor. Doğru mu bu?
Elbette. Ama o aynı zamanda İsa'nın da izdüşümü. Tek fark Kilgore Trout'un çarmıha gerilmemiş olması. Günahlarımızdan arınmak için çarmıha germedik ama, ona yaşamaya değmez bir hayat yaşattık.
Onu niye yarattınız?
Bilmem. Benim kariyerim kayak yapmak gibi bir şeydi. Düşünmeye vakit yoktu. Tabii hesaplı-kitaplı bir edebi kariyer de olabilir. Ama benim kitaplarım çok şahsi şeylerdir.
"Şampiyonların Kahvaltısı"nın sinema versiyonunu nasıl buldunuz?
Ben kitabı yazdım, Alan Rudolph filmi yazdı. Bunlar birbirlerinden farklı sanat eserleri. İkisi de kendi ayakları üzerinde duruyor. Filmle benim bir alakam olmadı.
Gördünüz mü?
Gördüm.
Beğendiniz mi?
Sorunuzu cevaplandırdım ya: Gördüm. *(gülüyor)*
Kitaplarınızın birçoğunda "dünyanın sonu" fikrini işlediniz. Bazen hakikaten dünyanın sonunun geldiğini düşünüyor musunuz?
Bu konuda bir yazı yazdım ama, kimse okumadı, çünkü kimse Playboy okumuyor. Antibiyotiklerin işe yaramadığını, devası olmayan bir hastalığın, AIDS'in ortaya çıktığını anlattım o yazıda. Gezegenin bağışıklık sistemi bizden kurtulmak istiyor.

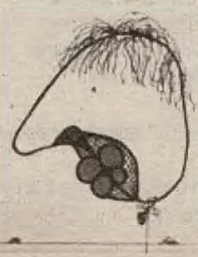

Peki, biten binyılda sizi mutlu eden bir şey yok mu hiç?
Olmaz mı! İnsan haklarında büyük ilerleme kaydedildi. Beş milyon yıl sonra, kadınlar nihayet saygı görmeye başladı.

Türkçede Vonnegut: "Şampiyonların Kahvaltısı", "Gece Ana", "Kedi Beşiği", "Mezbaha No 5", "Galapagos", "Maymunlar Evi"

Fuh-kar-wee

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra antropolog olmaya kalkıştım, hatta Chicago Üniversitesi'nden bir de yüksek lisans diploması aldım. Bu büyük bir hataydı. Yerlilere katlanamıyordum. Çok enayiydiler! Fakat yine de çok tav olduğum bir kızılderili kabilesi var, "Fuh-kar-wee"ler. Ne yazık ki, bir fıkrada varlar sadece. Küçük kardeşim Bernie'den dinlediğim bir fıkrada. Fıkra şöyle: 19. yüzyılda göçebe bir kızılderili kabilesi varmış, Amerika Birleşik Devletleri'nin süvarileri ve barış anlaşmaları tarafından anayurtlarından kovulmuşlar ve göçebe olmuşlar.

Eee?

"Kızılderili Masası"ndan bir dedektif, bu kabilenin geçici konaklama kampına gönderilmiş, gitsin kim olduklarını, daha doğrusu bir zamanlar kim olduklarını öğrensin diye. Kabilenin mensuplarına "siz kimsiniz" demiş ve şu cevabı almış: Biz "Fuh-kar-wee"yiz demiş. "Kızılderili Masası" dedektifi bu ismin özel bir anlamının olup olmadığını soruşturmuş. Ve bu ismi yeni aldıklarını öğrenmiş. Birkaç gün önce vefat eden şeflerinin ağzından hiç eksik etmediği bir sözcükmüş bu. Her gün, günbatımında böyle dermiş: Where the fuh-kar-wee? (Nesi-kim-bir-yerdeyiz?)

Romalılar Where the fuh-kar-wee demezlerdi, ama diyebilirlerdi de. Onlar "Quo Vadis" derlerdi.

Evet, nesi-kim-bir yerdeyiz? Hıristiyanların tarihin tekerleklerine taktığı kilometre saati 2000'i gösterirken nesi-kim-bir yerdeyiz? Bu kim olduğunuza bağlı. İnsanın aklına otellerdeki asansörler geliyor. Bir planı vardır ve bir ok şu sözlere işaret eder: Buradasınız. Kendinizi tarif edin: Boyunuzu, kilonuzu, saç renginizi, göz renginizi, yaşınızı, ırkınızı veya etnisitenizi, ev adresinizi, medeni durumunuzu, çocuklarınızın sayısını ve yaşlarını, otomobilinizin markasını ve modelini, farkında olduğunuz sağlık problemlerinizi, şu anki işinizi ve herhangi bir kaza anında kime haber verilmesi gerektiğini.

Şu şu yılda asansör bekliyor olmanın dışında, "nesi-kim-bir" yerdeyiz?

Hristiyan takvimini kullanan uluslar, biz de bunlardan biriyiz, neredeyse sırf eğlence olsun diye üçüncü binyılın başlangıcında nümerolog olmak üzereler. Nümeroloji eğlenceli ve sosyal bir batıl itikattır, tıpkı astroloji gibi. Paranoid şizofrenler için pek öyle değil tabii. Nümeroloji, Arap rakamlarının ondalık sisteme göre ve saat yönündeki hareketlerinin zaman zaman bize görmezden gelemeyeceğimiz okült mesajlar verdiğini öne sürer. 2000 olarak numaralanan bir yıl gaipten gelen haber bülteni değil de nedir?

Parti yapmak için bahanedir...

Kilometre saatinin biraz sapıtmış olması, partinin tadını kaçıramaz. Yani, İsa'nın İ.Ö. 5, 6 veya 7'de doğmuş olması keyfimizi kaçıramaz. İsa kendisinden birkaç yıl önce mi doğdu? Boşverin, mucizeler hanesine bir çentik daha atın, partiye devam. Beni "Fuh-kar-wee"yle tanıştıran küçük kardeşim Bernie diyor ki: Noel zamanı kesintisiz süren o manyakça alışveriş, ona palyaçolardan bir araba sopa yemişlik duygusu veriyormuş. Tahminim o ki, 2000 yılının tamamı bu duyguyu verecek. Belki de yanılıyorumdur. Allah biliyor ya, İsa istediği için değil, takvim öyle söylediği için kendimize ve iş yaptığımız insanlara ve sevdiklerimize bir sürü çerçöp alacağız. Milleniyum kol saatleri ve arabaları, sutyenler ve paçalı külotlar, tuvalet kağıdı ve Coca Cola.

Düşmanınıza bir cep telefonu alsanız ne iyi olur. Onu kalabalığın içinde kimseyle temas etmeden, ama elindeki bir sabun kalıbı büyüklüğündeki bir nesneye homurdayan, fısıldayan, kükreyen, gülümseyen, öfkelenen, elini kolunu sallayan, hatta belki de onunla dans figürleri yapan bir gerzeğe dönüştürebilirsiniz.

Bilimkurgu yazarı Kilgore Trout'un –o da küçük kardeşim Bernie gibi sizlere ömür, ikisinin de toprağı bol olsun– yazdığı bir öyküde, dünyanın en güçlü ülkesinin karşı karşıya olduğu en büyük sorun, Başkan'ın Oval Ofis'te oral seks yapıp yapmadığıdır. Trout'un şimdi artık kapanmış olan Black Gartenbelt dergisinde yayınlanan öyküsünde, onun E.T.'leri, bugünlerin bir meselesini öngörmüşlerdi. Antibiyotiklerin leblebi gibi kullanılmasının sonucunda bakteriler, çaresi olmayan sayısız bulaşıcı hastalıklara dönüşecekti. Trout'un böcek gözlü antropologlarına göre, insanoğlunun suyu, havayı ve toprağı zehirlemesi üzerine gezegenin bağışıklık sistemi bu yaratığı def edecekti.

Evet, yakında gezegendeki petrol bitecek ve torunlarımıza devasa bir çöplük miras kalacak.

Fakat dinleyin: İ.S. 1932'de, ben 10 yaşımdayken, babam, Bernie, kızkardeşim Allie ve ben Indiana'da bir yerlerde yoldaydık. Ailemizin dört kapılı "Studebaker sedan"ını babam kullanıyordu, annem neredeydi bilmiyorum. Annem nerede hâlâ bilmiyorum. Büyük ekonomik buhran sürüyordu. Babam bir mimardı ve sekreterini ve diğer elemanlarını işten çıkarmış, bürosunu da kapatmıştı. Ortada hiç iş yoktu. Borsa gümbürdemiş, bankalar batmış, insanlar tasarruflarını yitirmişti.

Nereye gittiğimizi hatırlamıyorum, öyle gidiyorduk. Derken, ortada gözle görünür herhangi bir sebep yokken babam otomobili yolun kenarına çekti.

Where the Fuh-kar-wee?

Babam bize kilometre saatini gösterdi. Tam 99. 999.9'u gösteriyordu. 100.000'e sadece bir bölü 10 mil kalmıştı.

Nefes kesici bir andı.

Maceranın devamını dinlemek ister misiniz? Sanki Grand Canyon'un ucuna gelmiştik. Aman tanrım! Vow! O wee!

Babam otomobili yeniden hareket ettirdi. Bir bölü 10 mil sonra, kilometre saati bütün o toksik dokuzları tarihin tuvaletine gönderdi.

Katarsis!

Onların yerini masum, ince, zarif bir 1 ve bütün o sıfırlar almıştı. Hayatın bozmadığı, el değmemiş, yepyeni gıcır gıcır sıfırlar.

Babam o kadar mutluydu ki, güldü de güldü. O dokuzlarla birlikte bütün dertleri, tasaları da yok olmuştu. Kilometre saati sayesinde kendisini yeniden şanslı bir çocuk gibi hissetti. İstiridye misali dünyasında.

Tabula rasa.

Eğer o gün hâlâ buralarda olursam, tarihin hıristiyan kilometre saati İ.S. 1999'u, takvimimiz de 31 Aralık'ı, dijital saatlerimiz de 23.59'u gösterdiğinde, benim ve Fuh-kar-wee kabilesinin bütün mensupları için de aynı şey olacak.

Hay allah kahretsin, boğuluyorum!

Ve sonra kokmuş geçmiş, tarihin tuvaletine gönderilecek.

2000 yılı gelecek ve bütün Fuh-kar-wee'ler, yaşları kaç olursa olsun, bir yetişkin olarak sürdükleri hayat ne kadar boktan olursa olsun, babamın uzun zaman önce Büyük Buhran günlerinde yaptığını yapacak: Deli gibi gülecekler ve tekrar kendilerini şanslı çocuklar gibi hissedecekler.

Ve dünya onların istiridyesi olacak.

aylık kitap ve eleştiri dergisi

virgül,

Kitaplar yayımlandıktan sonra da kaybolabilir, unutulabilirler... Bir kitap, süreklilik içinde, kendinden öncekilerle birlikte varolur. Virgül'ün hedeflerinden biri de kitapların yalnız kalmasını önlemek, aralarında bağlantılar kurulmasını sağlamak: Kitapların birbirleriyle konuşması. Tarihten doğa bilimleri ve teknolojiye, edebiyattan antropolojiye, felsefeden folklora, polisiyeden psikiyatriye yayın dünyasının her alanı Virgül'de

her ayın ilk günü tüm kitapçı ve gazete bayilerinde

pusula yayıncılık tel: 0212. 252 42 80 • faks: 0212. 293 15 44

Son 20 yılın tarihindeki tehlikeli gezimizi sürdürüyoruz. İşler kızışıyor... Hiphop aleminde herkesin az ya da çok bulaştığı gangsterlik mevzuları, gangsta rap'in ilk zamanları... Sonra uyuşturucular, sonra AIDS... Reggae'den caza etkileşimler... Hiphop'un doğu yakası ve batı yakası... Soluk soluğa okuyacaksınız...

3. kısım

Reaganizmin kıyısında

Public Enemy'nin ilk albümü "Yo! Bum Rush The Show" grubun genel çizgisi içinde sönük kalmasına rağmen, Philadelphia'lı Schoolly D ve Bronx'lu Boogie Down Productions ile East Coast'ta başlayan erken gangsta rap'in sofistike örneklerinden biri olarak kabul ediliyor. Farklı yönlerde hareket eden bu üç ismi bir araya getiren nokta, kriminal olarak kabul edilen kesimleri seslendirmeleri, mikrofonu sanık mahaline tutmalarıydı. Üçü de yeraltında nasıl konuşuluyorsa öyle rap yapan bir tavrı paylaşıyorlardı. Hiphop'un emekleme devresinde Grandmaster Flash & Furious Five'ın yaptığı "The Message" parçasındaki gibi, yeraltı gündemini rap'e taşıdılar.

1985'te yayılanan "PSK -What Does It Mean" (PSK -Ne demek) adlı single'ıyla sesini duyuran Philadelphia'lı Schoolly D, hip hop tarihinin ilk gangsta rapçisi oldu. Parçanın adındaki kodlu isim, PSK, Schoolly D'nin üyesi olduğu gangster çetesi Parkside Killers'ın kısaltmasıydı. "Hiphop America"nın yazarı Nelson George, "PSK"yı ilk dinlediğinde dehşetle ürperdiğini söylüyor: "Böylesine yoğun bir reaksiyonu, bugüne kadar sadece Robert Johnson'ın şeytanî blues'unu ilk kez dinlediğimde ve Tricky'nin 1997'de New York'ta verdiği kopkoyu bir premilenyum dehşeti yayan konserinde yaşadım." Parçada yeniyetme Schoolly D, keskin, ama soğukkanlı bir üslupla azılı bir hırsız olduğunu açıklıyor, gururla Parkside Killers çetesinin soygunlarını anlatıyordu.

Aslında gang çeteleri hiphop kültürde yeni bir şey değildi. Sözgelimi Afrika Bambaataa'nın Zulu Nation'ı önceleri Black Spades (Kara Maçalar) adında bir gang çetesiydi. Hiphop dünyasının içindeki birçok kişi az ya da çok bu işlere bulaşmıştı. Ama bu defa durum başkaydı. Rap'in başına "gangsta" eklemenin bir bedeli vardı. BDP'nin iki elemanı, DJ Scott La Rock ve KRS-One, bu bedeli fazlasıyla ödedi. Ama farklı biçimlerde... Bronx'taki bir sefalethaneden çıkan Boogie Down Productions rap dünyasına Queens'li Juice Crew ile kapışarak girdi.

Ve Queens ile Bronx kapı ır

DJ Mr. Magic'in gangsterler gibi yaşayan rap takımı Juice Crew, aralarında Marley Marl, Biz Markie, Big Daddy Kane gibi şöhretli isimlerin de bulunduğu bir MC'ler kulübüydü. Run-DMC çizgisine sadık bir rap anlayışı içindeydiler. Mr. Magic devrin "hype" diskjokeyi olarak WBLS-FM'de programlar yapıyordu, rap müzik bir bakıma ondan soruluyordu. Bir gün kapısı çalındı ve siyah bir genç eline 12:41 adlı meçhul bir grubun "Success is the Word" adlı 45'liğini tutuşturdu. Otoriter tavırlı biri olan Mr. Magic, daha önce hiç duyulmamış reggae çağrışımlı garip bir sound taşıyan parçayı hiç beğenmedi. "Gidip biraz Juice Crew dinle" öğüdünde bulunup, plağı küfrederek iade etti. Radyo bürosundan öfkeyle çıkan genç, sonraları Chuck D ve Ice T ile birlikte hiphop'un sözcülüğünü üstlenecek olan KRS-One'dan başkası değildi. Hemen o gün oturup "South Bronx" parçasını yazdı.

1979'da sefalet içinde yaşayan evsiz bir genç olarak Bronx'ta belediyeye ait bir düşkünler evine sığınan Lawrence Krisna Parker (KRS-One) can dostu Scott Sterling ile burada tanıştı. Scott, kurumda çalışan bir "social worker"dı; sorumluluğunu üstlendiği insanların her türlü sorunuyla tek tek ilgilenip çözümler getirmekle görevli bir tür sosyal danışmanlık yapıyordu. Başka bir deyişle, Reagan döneminin evsizlerine bakıyordu. KRS-One ve DJ Scott La Rock, tam da hiphop'un patladığı dönemde, üstelik Bronx'taki bir belediye sığınağında başlayan muhabbetlerini rap müziğe kadar taşıdı. 12:41 adında daha geniş bir ekiple "Success is the Word"u doldurduktan sonra iki kafadar ilerlemenin daha hayırlı olacağına kanaat getirerek Boogie Down Productions'ı kurdular.

1986'da ilk plakları olan "South Bronx" 45'liği, Mr. Magic'in restini görerek Juice Crew'a kafa tutuyordu. BDP, parçada Queens'li rapçi MC Shan'in Marley Marl tarafından prodükte edilen "The Bridge" adlı parçasına nazire yaparak, "Demek hiphop Queensbridge'de başladı diye düşünüyorsun / Bu zırvayı Bronx'ta söyleme sakın adamı yaşatmazlar" diyorlardı. MC Shan'ın sözünü ettiği, Manhattan ile Queens'i bağlayan tarihi asma köprü aslında bir metafordu; "The Bridge" baştan sona Juice Crew'un parlak başarılarını anlatıyordu. Kiss FM'de programlar yapan DJ Red Alert hiç beklemeden "South Bronx"u ve "The Bridge"i aynı anda listesine aldı. Hatta daha da ileri giderek iki parçayı miks ederek çalmaya başladı. Bu durum Juice Crew'u iyice kızdırdı. Marley Marl ve MC Shan buna "(South Bronx) Kill the Noise" (kes şu gürültüyü) adlı single ile cevap verdi. Bu single'dan sonra KRS-One, Marley Mark'a giderek ateşkes önerdiyse de geri çevrildi.

Köprüler atılmıştı. 1986'da BDP atışmaya net olarak nokta koyarak "Bridge Is Over" (köprü bitti) single'ını çıkardı. Reggae-rap tandanslı parça, husumetin temelindeki sınıfsal farklılığın altını iyice çiziyordu. Rap'in popüler başarılar elde ettiği bu dönemde Queens bir ölçüde "parayı bulmuştu", ama Bronx daha da yoksullaşmış, gezegenin en tekinsiz yeri haline gel-

BDP (Dj Scott La Rock, KRS-One)

KRS-One

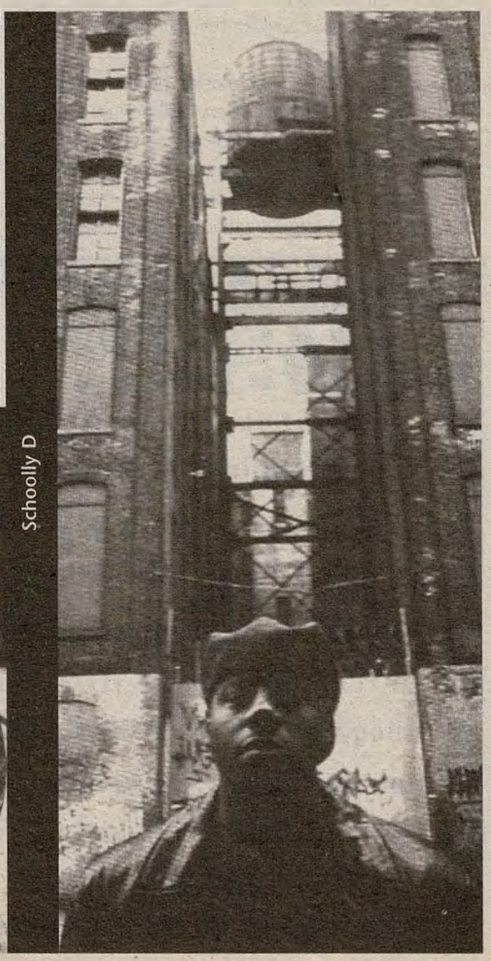

Schoolly D

mişti. Bu yüzden Juice Crew'un agresif tavrı, gangster çetelerinin kol gezdiği Bronx'un Ultramagnetic MC's, Lord Finesse, Black Sheep, Fat Joe "Da Gangsta" ve tabii BDP gibi gruplar tarafından döndürülen erken gangsta rap alemi için hiçbir şey ifade etmiyordu.
Boogie Down Productions'ın 1987'de çıkan "Criminal Minded" adlı ilk albümü gangsta rap olgusunu müzik gündeminin ortasına yerleştirdi. Albümün ön kapağında tabancalarla poz veren BDP, arka kapakta annelerine teşekkür etmeyi ihmal etmemişti. Hayat bu detayı acıklı bir biçimde hatırlattı. "Criminal Minded" yayınlandıktan birkaç ay sonra Scott La Rock, Bronx'ta, kendiyle hiçbir ilgisi olmayan bir münakaşada arayı bulmaya çalışırken bir drug satıcısı tarafından kurşunlanarak öldürüldü. Olayın en az sonucu kadar sakar bir öyküsü vardı. BDP ekibinin prodüksiyonlarına katılan 16 yaşındaki kabiliyetli DJ D-Nice, drug satıcısının kız arkadaşının hoşuna gitmiş, bunu farkeden çocuk kıskançlıktan deliye dönerek D-Nice'ı ölümle tehdit etmişti. Hemen ertesi gün olan bitenden hiçbir haberi olmayan Scott, Bronx'taki bir gig'ten sonra jipine D-Nice ve birkaç kişiyi de alarak marihuana bulmak üzere drug satıcısının semtine gitti. Scott'u "Criminal Minded"ın kapağındaki tabancalı fotoğrafından tanıyan satıcı çocuk hemen işkillendi. Bir gün önceki tehdit olayıyla bu ziyaret arasında marazi bir bağ kurarak kendince "erken davrandı" ve Scott'u kafasından vurdu. 1980'lerin ikinci yarısına girildiğinde New York ve periferisinin kriminal kayıtları alarm vermeye başlamış, medya "her dakika bir suç" klişesini sürekli tekrarlar hale gelmişti. Siyah mahalleler otoritenin başa çıkamadığı kriminal noktaların başında geliyordu. Bunlardan bazıları polisin tamamen etkisiz kaldığı "kurtarılmış bölgeler"di. Kodese düşmekten korkmayan, bilakis içeri girip çıkmayı bir yeraltı rütbesi addeden, tıpkı karatedeki gibi kuşak atlamak olarak gören bıçkın siyah gençlik, bakkaldan bir şeyler araklamakla yetinecek gibi değildi. Reaganizmin acı meyvesi "crack", yoksulluk ile suç arasındaki doğru orantının sağlaması olarak tam bu dönemde patladı.

Eroin imparatorları, narko-trafik ve crack

1960'ların sonundaki eroin patlamasına kadar Amerika'da uyuşturucu kullanımı uçukların alanına terkedilmiş "marjinal" bir konuydu. Eroin kullanımının hızla yaygınlaşması konuyu toplumsal gündemin merkezine taşıdı. Yüksek doz vakaları giderek artıyordu. Jimi Hendrix, Janis Joplin ve Jim Morrison'un art arda gelen ölümleri aynı zamanda bu dönemin birer simgesiydi. 1971'de ordu, Vietnam Savaşı'na katılan askerlerin yüzde 10'unun eroin kullanıcısı olduğunu saptadı. Bunların yüzde 5'i hard-core cankiydi. Eroin pazarı esas olarak İtalyanların denetimindeki büyük mafya ve onun bürokratlardan uluslararası kuryelere kadar uzanan görünmez çıkar ortakları tarafından yönetiliyordu. Ama bu dönemi 1930'ların Chicago'sundan ayıran iki önemli olgu vardı. Asya ve Güney Amerika trafiğinin işlemeye başlamasıyla ortaya çıkan yerel mafyalar ve yeni güç ilişkileri meselenin bir yönüydü. Öteki ise "vitrin" ile ilgiliydi; satış işi tamamen siyahlara bırakılmıştı. Kendine özgü bir tarzı olan yeni siyah gangster tipolojisi tam bu dönemde ortaya çıktı. 70'lerin yeraltı sinema klasiklerinden "Shaft" başta olmak üzere birçok filmde etraflıca anlatılan bu gangster tipolojisi, zaman içinde siyah gençlik arasında bir popüler trend haline gelecek ve gangsta rap'e giden sürecin bir parçası olacaktı. 1960'ların sonunda siyahlar uyuşturucu satışını tamamen ele geçirdi. Başkan Nixon'ın nutuklarında söz ettiği "devlet destekli siyah kapitalizm" sonunda traji-komik bir biçimde yeşermeye başlamıştı. Siyahlar için müptelalık yeni bir şey değildi. Endüstri devrimi sırasında kuzeye göçen Afro-Amerikan kitlelerin metropol hayatında karşılaştığı ilk ciddi sorunlardan biri alkolizmdi. Malt likör ve ucuz şarap kullanımı bugün bile siyah getto yaşamının bir parçası. 1940'larda alkolizme eroin bağımlılığı da eklendi. Charlie Parker ve Billie Holiday gibi iki caz büyüğü eroin yüzünden öldü. Belki müptelalık yeni bir şey değildi, ama organize suç siyah yaşam için tamamen yeniydi. Eroin furyasından önce siyahlar arasındaki en "organize" kriminal etkinlik sokak ayyaşlığı ve muhabbet tellallığı iken, 1970'lere gelindiğinde siyah mafya, başıboş gezen garibanları köşebaşlarına dikerek büyük kentlerde geniş bir dolaşım ağı kurdu. Chicago'da El Rukins çetesi, Columbia çevresinde Rayfield Edmonds Sr., New York'ta önceleri Frank Matthews, sonraları "Mr. Untouchable" Leroy "Nicky" Barnes, 1970'lerde sokağa hükmeden Afro-Amerikan eroin imparatorlarıydı. Barnes'ın Asya'daki ünlü "altın üçgen"den gelen eroini Amerika'ya, İtalyan ve İrlandalı mafyanın egemenliğindeki geleneksel mekanizmayı kullanarak soktuğu biliniyordu. Barnes, bir ucu CIA'e, öteki ucu Meksika'daki derin devlete varan uluslararası ilişkileri kullanarak pazara iki yeni ürün daha ekledi: Kokain ve "melek tozu" diye bilinen PCP (phencyclidine). Her zaman pahalı bir drug olan kokain, 70'lerin ortalarında disko müziğin eşliğinde "in" oldu. Siyahların kullandığı halüsinatif melek tozu ise ucuzdu, ölümcüldü, beyinde tedavisi mümkün olmayan hasarlar yaratıyordu. Kokain çılgınlığı, sonunda "free-base" denen dekadansa kadar vardı. Normalde direkt buruna çekilerek alınan kokain, "free-base" yönteminde alkaloid baz haline getirilip dumanı çekilerek alınıyordu. Crack ise bu iki ürünün adeta senteziydi. Hem kokaincilerin "free-base" yönteminden aldığı randımanı veriyordu, hem de melek tozu gibi ucuzdu. Crack, kokain üretimi sırasında ortaya çıkan atıktan yapılıyordu. 1980'lerin ortasına gelindiğinde siyah mafya, Kolombiya, Bolivya ve Peru'dan bedava denecek kadar ucuza getirdiği bu atık, kalitesiz kokaini bir dizi kimyasal tepkimeye sokup kristalize ederek köşebaşlarında pazarlamaya başladı.

New Jack City: Yeni ürün, yeni pazar, yeni strateji

Mario Van Peebles'in 1992'de gösterime giren "New Jack City" filmi crack mafyasının New York'taki macerasını anlatır. Film 1986'da Brooklyn'de açılır. Gangsta rap'in öncülerinden Ice-T'nin canlandırdığı sivil polis Scooty Appleton, sokaklarda yaşayan evsiz bir berduş olan Pookie (Chris Rock) aracılığıyla yıldızı parlayan siyah mafya babası Nino Brown'ın (Wesley Snipes) şebekesine sızmaya çalışır. Tam bu sıralarda yeraltında melek tozundan çok etkili yeni bir drug'tan söz edilmeye başlanmıştır. Durumu incelemeye alan Nino, sonunda "crack business" yapmaya karar verir. Şebeke yüzyıl başından kalma devasa bir binaya laboratuar kurarak crack üretimine başlar. Nino, liberalist sloganları bu kez başka bir alanda, ama aynı bağlamda kullanarak "ürünü, pazarı ve strateji"yi değiştirdiğini ilan eder. Mamul hale getirilen crack küçük tüpler içinde sokakta ve crack-house denen mahşerî mekanlarda satılmaya başlanır. 1989'un yılbaşı partisinde Nino, yeni-

Sly & Robbie

Queen Latifah

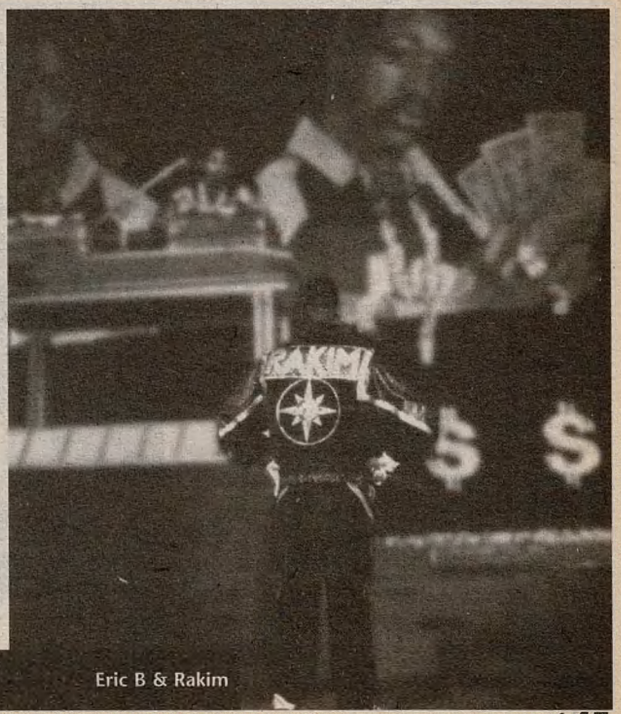

Eric B & Rakim

yıla Amerikan rüyasından söz eden bir nutukla girer. İtalyan mafyasının bütün taktiklerini öğrenmiş tecrübeli bir baba olarak Nino, gene o gece, tarihi Brooklyn mafyasına racon kesecektir. Saray gibi döşediği evindeki büyük ekrandan Al Pacino'nun "Scarface"ini defaten izlemiş, İtalyanları dize getirmenin yolunu keşfetmiştir: "Merhamet yok!" Mafya kan döker, başka türlü mafya olamaz. Leroy "Nicky" Barnes'dan esintiler taşıyan şeytani bir gangster karakteri olan Nino, bunu Ice-T'ye gangsta rap'in atasözlerinden biriyle açıklar: "Hepsi işle ilgili, hiçbir şey kişisel değil..."

Film noir'ın 90'lardaki takipçilerinden biri olarak kabul edilen "New Jack City", crack fenomenini eleştirel gerçekçi bir tavırla anlattı. Filmde olanlar, gerçek hayatta her gün bulvar gazetelerinin sütunlarını dolduruyordu.

Crack çağında, post-endüstriyel kentin ölü dokusunu oluşturan metruk fabrika binaları crack-house'a dönüşerek zombilerin dolaştığı hayalet şatoları haline geldi. Spike Lee'nin "Jungle Fever" filmindeki cehennemî crack-house sahnesi bu yüzden tüyler ürperticidir. Dumanaltı bir hangarda birbirleriyle konuşmadan sürekli "nargile" çeken yüzlerce anti-sosyal insan, yirminci yüzyılın insanî dekadansını resmeder. Sosyolog Terry Williams'ın "Crackhouse: Çizginin Sonundan Notlar" kitabına göre 1980'de 50 bin dolar olan crack'in bir kilosunun fiyatı, 1984'te 35 bin, 1992'de ise 12 bin dolara düşmüştü. Gerçek şu ki, crack, kokaini zenginlerin elinden alıp yoksulların kullanabileceği bir düzeye getirdi. Arka sokaklarda bir tüpü 2 dolara bile almak mümkündü. Crack kullananlardaki şiddet eğilimi, paranoyak hezeyanlar, kalıcı hafıza kayıpları ve bireylerin durumuna göre başgösteren öteki ruhsal bozukluklar siyah gettonun gündemine büyük bir sorunlar yumağı daha bırakmıştı. Ayrıca, kadınların yönelimi öteki drug salgınlarıyla kıyaslanmayacak kadar fazlaydı. Williams'ın kitabına göre crack kullananların yüzde 40'ı kadındı. Bu olgu ise madde bulmak için fahişelik yapmaktan prematüre doğumlara kadar birçok yeni sorunun ortaya çıkmasına yol açtı. Crack her yanıyla bir ölüm oyunuydu ve çılgınca büyüdü. Satış arttıkça gang çeteleri çoğaldı. Resmi kaynaklara göre 1992'ye gelindiğinde New York'ta 150 binden fazla kişi geçimini uyuşturucu ticaretinden sağlıyordu ve bunların büyük bir bölümü çete mensubuydu. Sonuçta, Schoolly D ilk kez dile getirdiğinde herkesi dehşete düşüren şey, aslında olanların dolaysız ifadesiydi.

Hiphop Kaos: Kaos Hiphop

Run-DMC'yle başlayan popülerleşme dönemiyle Public Enemy'nin şok çıkışı arasında başlayan East Coast gangsta rap, bu kaotik zamanın sadece bir yönüydü. Hiphop bu noktadan sonra dolu dizgin bir sürece girecekti. Nitekim 1987-88 döneminde birçok rap klasiği ortaya çıktı. Bunların başında Public Enemy'nin "It Takes Millions of Nation to Hold Us Back"i geliyordu. Bu albüm öyle bir zamana denk gelmişti ki, hem kendinden önceki rap'i temize çekiyor, hem de rap'in üstlendiği siyah müzik rönesansını başlatıyordu. Nitekim, Public Enemy gibi Long Island, New York'tan çıkan iki grup Eric B & Rakim ve EPMD, daha ilk albümleriyle saygın bir yere oturdular. Diskjokey olmadan önce profesyonel olarak trompet ve gitar çalan Eric B'nin James Brown'dan yaptığı uzun

EPMD

sample'ları atonal dokular ve karanlık seslerle besleyerek yaratıcı bir alana doğru yönelmişti. Buna hipnotik bir rapçi olan Rakim'in derinlikli lirikleri eklenince ortaya gerçekten yeni bir sound çıktı. Eric B & Rakim 1986'daki ilk single'ı "Eric B Is President" ile dikkat çekip, bir yıl sonra hiphop klasiklerinden "Paid In Full" albümünü yayınladı. Aynı yıl EPMD'den gelen "Strickly Business" de bir klasik olacaktı. İsimlerini "Erick and Parrish Making Dollars" sloganının baş harflerinden alan hard-core ikili, güçlü funky beat'leri ve azgın ryhme'leri ile Public Enemy gibi gürültülü bir müzik yapıyordu.

Gene bu dönemde Batı yakası rap dünyasına güçlü bir giriş yaptı. 1987'de West Coast gangsta rap'in öncü grubu N.W.A. "Straight Outta Compton" adlı manifestik ilk albümünü çıkardı. Grubun elemanlarından Ice Cube, Dr. Dre ve Easy E, aynı zamanda Ice-T ile birlikte Los Angeles rap alemine çehresini veren kişilerdi. "Ryhme Pays" adlı ilk albümüyle gangsta rap'i Batı'ya taşıyan Ice-T ise, N.W.A.'nın başlattığı dalgayı 1989'daki "Freedom Speech" adlı ikinci albümüyle destekledi. Ice-T'nin okuduğu "Özgürlük Söylevi" punk grubu Dead Kennedys'in anarşist şairi Jello Biafra tarafından kaleme alınmıştı. San Francisco'da ise Digital Underground adında P-Funk esintili bir rap hareketi başlamıştı. 2Pac'in solo olarak katıldığı Digital Underground organizasyonu birçok farklı grubun birleşmesinden oluşuyordu. Bütün bu hareketlenme içinde belirgin olarak ortaya çıkan tek şey, "ifade özgürlüğü"nün sonuna kadar kullanılmasıydı. Bozuk İngilizceyle, getto argosunu kullanarak konuşan ağzıbozuk rap, Prince gibi imla kılavuzuna da müdahale ederek sözcüklerin yazımını değiştirdi.

A Tribe Called Quest

Kaotik dönemin birinci dereceden tanığı KRS-One ise en yakın dostu Scott'ın talihsiz ölümünden sonra yaşamını siyah bilinci oluşturmaya adadı. Durmak bilmez bir militan, bir insan hakları savaşçısı oldu. HEAL (Human Education Against Lies -Yalanlara Karşı İnsani Eğitim) adlı bir organizasyon kurarak halka şiddet, cinayet, uyuşturucu, AIDS gibi acil çözüm bekleyen toplumsal konular üstüne ücretsiz dersler veriyordu. Bir tür "sokak üniversitesi" projesiydi bu ve siyah aydınlarca desteklendi. KRS-One, kelimenin tam anlamıyla sokaktan geliyordu. Getto yaşamının bütün yaralarını almış biriydi. Alkolik, tecavüzcü bir baba, yoksul, umutsuz bir aile, ayrılık, metroları, parkları mesken tutma, günübirlik işler... KRS-One'ın ilkgençliğinin en büyük kazanımı Brooklyn Halk Kütüphanesi'nde geçirdiği günlerdi. Zeki bir çocuktu. Okula gidememişti, ama okumayı çok seviyordu. Dışarıdan sınavlara girerek lise diploması aldı, sonraları plaklarından kazandığı parayla görsel sanatlar okumak üzere sahici üniversiteye gitti. Zaman içinde, Harvard ve Yale Üniversitelerinde hiphop kültür üstüne okutmanlık bile yapacaktı. KRS-One'ın üniversiteyle kurduğu bağlantı, aslında üniversitenin de hayatla kurmak istediği bağlantıydı. Nitekim, hiphop felsefesinin sesi The Source dergisi, ilk olarak 1988'de, Harvard Üniversitesi yatakhanelerinde fanzin formatında çıkmaya başladı.

KRS-One, AIDS'in siyah kitleler arasında hızla yayılmaya başladığı 80 sonlarından itibaren düzenlenen bütün kampanyalarda aktif olarak görev aldı. Hastalığa neden olan HIV virüsünün en kolay yayıldığı iki yol, cinsel ilişki ve cank, siyahların her zaman "sabıkalı" olduğu konulardı. Siyah yaşam yoğun bir "cinsel trafik" içeriyordu ve bu herkesin bildiği bir şeydi. Eğer acilen korunma önlemleri alınmazsa, çok daha büyük bir salgının belirme tehlikesi vardı. KRS-One, AIDS mücadelesini rap'e taşıyarak, sorunu hiphop gündeminin ortasına koydu. Benzer bir tavrı "Stop the Violence" kampanyasında gösterdi. Bu defa siyahlardaki şiddet eğilimini

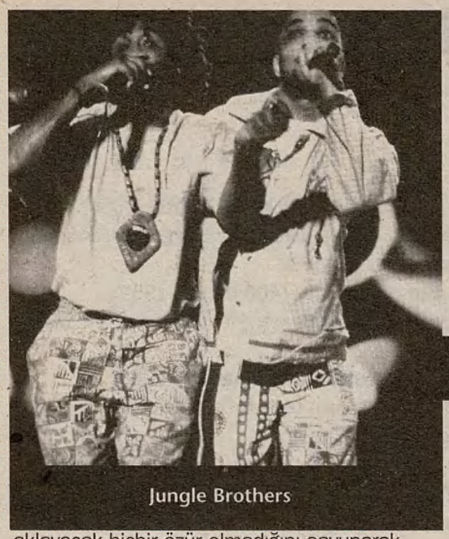

Jungle Brothers

De La Soul

aklayacak hiçbir özür olmadığını savunarak şeytanın avukatlığını yaptı. Tanrı vergisi bir hiciv yeteneğine ve hitabet sanatına sahip olan "The Teacher" lakablı KRS-One, Scott'ın ölümünden sonra Boogie Down Productions'ı birçok rapçinin ve diskjokeyin katıldığı bir hiphop vakfı haline getirdi. Benimsediği reggae esintili rap'i daha da ileri götürerek New York-Jamaica bağlantısını yeniden devreye soktu.

Rap-reggae füzyonu ve Native Tongues

1981'de Bob Marley öldükten sonra, reggae büyük bir bunalıma girdi. "Roots-Rock-Reggae" bilincinin mimarı gitmişti. Herkes merakla "bundan sonra ne olacak?" sorusunu cevaplandırmaya çalışıyordu. Aslında, cevap da yanıbaşlarında duruyordu. Dub'ın takipçisi olarak 70'lerden itibaren Jamaika'nın günlük hayatına eşlik ederek ülkenin sevilen pop müziği haline gelen "dancehall", reggae'nin bundan sonraki rotası oldu. Afrika Bambaataa'nın tarihi "Planet Rock" parçasında ilk kez sample makinası kullanması, Jamaika'da büyük bir ilgiyle karşılandı. Deejay'ler teknolojinin imkanlarını kullanmaya başlayarak dub müziğin ortaya attığı fikirleri özgürce çeşitlemeye başladı. Ana gövde reggae, dub, rhythm & blues, caz ve gospel'in, mento, Pocomania, burra ritmleri gibi Afro-Jamaikan folklorik elemanlarla füzyonundan oluşan "ska" bu dönemde, dancehall'daki yaratıcı faaliyetin ürünü olarak başladı.

Dancehall reggae, Brooklyn ve Bronx'ta yaşayan Jamaika kökenli siyah komünitelerin öncü etkisiyle hemen New York'un müzik coğrafyasına dahil oldu. Lee "Stratch" Perry, U-Roy, Yellow Man gibi az bilinen dub/dancehall ustalarının albümleri indie müzik dolaşımına girmeye başladı. Tam bu zamanlarda çıkan BDP'nin "Bridge Is Over" single'ı Jamaika'ya gönderilen bir aksi seda gibiydi. KRS-One dancehall beatlerinin üstüne rap yapıyordu. Rap-reggae füzyonu böylece açılmış oldu. KRS-One, 1988'den itibaren Jamaikalı sanatçılarla çalışmaya başladı. İlk olarak dub müziğin "ritm ikizleri" olarak bilinen davul-bas ikilisi Sly & Robbie ile birlikte stüdyoya girdi. Davulcu Sly Dunbar ile basçı Robbie Shakespeare'in beraberlikleri 70'lerde Peter Tosh'un grubu Word, Sound & Power'da başlamıştı. Black Uhuru'nun 1983'te çıkardığı ve reggae'nin ilk Grammy ödülünü alan "Anthem" albümünün arkasındaki müzikal deha onlardı. Bob Dylan, Serge Gainsbourg gibi isimlerle de çalışmışlardı. KRS-One'ın prodüktörlüğünü yaptığı Sly & Robbie albümü "Silent Assassin" dancehall ile Queen Latifah, Willie D, Young MC, Shah of Brooklyn ve KRS-One'ın rap'ini ustaca birleştiren sıkı bir albüm oldu. KRS-One sonraki prodüksiyonu olan reggae-rapçi Shabba Ranks'in "As Raw As Ever" albümü ise büyük bir ticari başarı elde ederek Supercat, Tiger, Mad Cobra, Buju Banton, Chaka Demus & The Pliers gibi Jamaikalı ska ve dancehall sanatçıların önünü açtı.

1980'lerin sonunda oldukça geniş bir yelpazeye açılan rap'in öteki kanadı da belirdi. De La Soul, A Tribe Called Quest ve Jungle Brothers'ın öncülüğünü yaptığı "Native Tongues" (yerli dili veya yerli ağzı) akımı rap'e Afrosantrik söyleyiş tarzları getirdi. Akımın başlatıcıları aslında birbirinden hayli farklı çizgiler taşıyordu. Zulu Nation'dan yetişme Bronx'lu Jungle Brothers "reggae-rap" füzyonuna katılırken, A Tribe Called Quest, sıkı bir plak kurdu olan DJ'leri Ali Shaheed Muhammad'in becerileriyle "caz-rap" bağlantısını kurdu. 80'lerin sonunda başlayan Native Tongues hareketi, Queen Latifah, Black Star, Black Sheep, Poor Righteous Teachers, X-Clan gibi rapçilerin sahiplenmesiyle bugünlere kadar ulaştı. İngiliz rapçi Monie Love ise akımın Avrupa kanadıydı. Bütün bu müzikal yönelim başta Manu Dibango olmak üzere birçok Afrikalı müzisyenden de cevap aldı. Hiphop'un Afro-beat'le buluşmasını sağladı.

Native Tangues'un öncüsü sayılan De La Soul, ise başlı başına bir alemdi. "Run-DMC orta sınıfa pabucun tekini verdiyse, ötekini de De La Soul verdi," diyor hiphop yazarı Sasha Frere-Jones. Public Enemy gibi Long Island'dan çıkan rap triosu De La Soul, hiphop'un yumuşak kanadını temsil ediyordu. Steely Dan'den, Hall & Oates'tan sample yapmayı tercih ediyorlardı. KRS-One'ın öncülüğünde başlayan "Stop the Violence" kampanyası dışında apolitik bir çizgi izleyip, her türlü macho tavırdan uzak durdular. Hiphop'ta daha önce rastlanmamış bir "aile" söylemi tutturdular. Bütün ırkları saygı ve barış içinde yaşamaya davet eden, "Afrohümanizm" adını verdikleri pembe bir felsefenin savunucusuydular. Kendine özgü mizah anlayışıyla De La Soul sanki hiphop'un "çiçek çocukları"ydı. Rap literatürün nadide eserlerinden biri olan ilk albümleri "3 Feet High & Rising", Q dergisinin "bütün zamanların en iyi 18 psychedelic albümü" listesine girdi.

80'lerin sonuna gelindiğinde, Doğu yakasında aşağı yukarı durum buydu. Ama Vahşi Batı'dan gelen sinyaller 90'ların havasının farklı olacağını bildiriyordu. "Ve 90'lar geldiğinde" diye başladı Watts şairleri...

(devamı gelecek ay)

Erdir Zat

salı: KING BEES
çarşamba: METROPOLIS
perşembe: WHATZ UP!
cuma: SOUL STUFF
cumartesi:
MUSTAFA HADİ DEDİ

MANHATTAN
JAZZ ROCK BLUES
Çevre Sokak 7 Çankaya - Ankara Tel: 427 62 63

BİLGİ ÜNİVERSİTESİ'NDE SİNEMA

İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde filmler, bu ay beş ana başlık altında gösteriliyor. Klasiklerden hiç gösterime girmemiş filmlere, akımlara ya da yönetmenlere panoramik bir bakış sağlayan toplu gösterimlere kadar, Bilgi Üniversitesi'nin sinema salonu, İstanbul'un en takdire şayan fırsatlarından birini sunuyor. Yerinin uzaklığını da artık mazeret gösteremezsiniz, zira filmlerden bir saat evvel Bilgi Taksim Kampüsü'nden (Sıraselviler caddesinden) ücretsiz servis kalkıyor.

GENÇ TÜRK SİNEMASI

C Blok (1994) **Y:** Zeki Demirkubuz
O: Fikret Kuşkan, Serap Aksoy, Zuhal Gencer
3 Şubat, 19:00 / 6 Şubat, 14:00
Kasaba (1996) **Y:** Nuri Bilge Ceylan
O: Fatma Ceylan, M. Emin Ceylan, M. Emin Toprak (Ceylan'ın kısa filmi "Koza"yla beraber)
10 Şubat, 19:00 / 27 Şubat, 14:00
Mayıs Sıkıntısı (1999) **Y:** Nuri Bilge Ceylan
O: M. Emin Ceylan, Muzaffer Özdemir, Fatma Ceylan
12 Şubat, 19:00 / 13 Şubat, 14:00
Masumiyet (1997) **Y:** Zeki Demirkubuz
O: Haluk Bilginer, Derya Alabora, Güven Kıraç
20 Şubat, 14:00 / 21 Şubat, 19:00

TOPLU GÖSTERİMLER

(PEDRO ALMODOVAR)
Flower Of My Secret (1995) *7 Şubat, 19:00*
What Have I Done To Deserve This? (1984) *14 Şubat, 19:00*
Pepi, Luci, Bom... (1980) *31 Ocak, 19:00 / 1 Şubat, 20:30*

SİNEMA TARİHİNDEN
Touchez pas au grisbi (1953)
Y: Jacques Becker
O: Jean Gabin, Rene Dary, Paul Frankeur
8 Şubat, 20:30

Et dieu... crea la femme (Ve Tanrı Kadını Yarattı) (1956)
Y: Roger Vadim **O:** Brigitte Bardot, Curd Jürgens, Jean-Louis Trintignant *15 Şubat, 19:00*
Les quatre cents coups (400 Darbe) (1959)
Y: François Truffaut **O:** Jean-Pierre Leaud, Claire Maurier *22 Şubat, 20:30*
A bout de souffle (Serseri Aşıklar) (1960)
Y: Jean-Luc Godard **O:** Jean-Paul Belmondo, Jean Seberg *29 Şubat, 20:30*

DÜNYA SİNEMALARINDAN

Trois vies et une single mort (1996) **Y:** Raoul Ruiz
O: Marcello Mastroianni, Ana Galiena
2 - 5 Şubat, 19:00
Article 58/4 (Belgesel) (1996 - İsrail, Estonya)
Y: Pinchas Schatz *9 Şubat, 19:00*
Fargo (1995) **Y:** Joel Cohen
O: Frances McDormand, Steve Buscemi
4 Şubat, 19:00 / 5-6 Şubat, 17:00
Shooting Fish (1997 - İngiltere) **Y:** Stefan Schwartz
O: Dan Futterman, Stuart Townsend
11 Şubat, 19:00 / 12-13 Şubat, 17:00
Land Of Promise (Vaatler Ülkesi) (1974) **Y:** Andrzej Wajda
O: Daniel Olbrychski, Wojciech Pszoniak
16 Şubat, 20:30 / 19 Şubat, 19:00
Drifting Clouds (1996 - Finlandiya) **Y:** Aki Kaurismaki
O: Kati Outinen, Kari Vaananen, Elina Salo
23-26 Şubat, 19:00
Funny Games (1997 - Avusturya) **Y:** Michael Haneke
O: Susanne Lothar, Ulrich Mühe
25 Şubat, 19:00 / 26-27 Şubat, 17:00
Wag The Dog (1997) **Y:** Barry Levinson
O: Dustin Hoffman, Robert De Niro, Anne Heche
18 Şubat, 19:00 / 19-20 Şubat, 17:00

Adres: İnönü Cad. No: 28 Kuştepe / Şişli
216 23 15, 216 22 22 • www.bilgi.edu.tr/sinema

TÜRSAK'DA POLONYA FİLMLERİ

Türsak'tan gelen faksı gördüğünde yılların sinema yazarı Sungu Çapan'ın gözleri yerinden fırladı: Meğer oynayacak filmler öyle böyle değilmiş. Bildik eski filmler değil, yeni kuşak yönetmenlerin en iyilerinin filmleriymiş gösterilenler. Nitekim Polonyalı sinemacıların ustası Andrzej Wajda'nın 1996 tarihli filmi "Miss Nobody / Panna Nikt" de, üstadın son çalışmalarından. 1995 "Coloniel Kwiatkowski" isimli filmi gösterilecek Kazimierz Kutz da, Wajda sonrası yönetmenlerin en önemlilerinden biri. Kısa metraj animasyon filmleri de çok önemliymiş (özellikle Lan Lenica'nın "Labirent"i.) Bu filmler, hep bildiğimiz çizgifilm mantığının ötesinde yapımlarmış. Polonya ayrıca yüzyılın en önemli grafik kültürlerinden birini yaratmış –Türkiye o gelenekten etkilenenlerin başında geliyor. (Etkinlikler boyunca, film gösterimlerinin ve yönetmenlerle, oyuncularla söyleşilerin yanında, Polonya film afişleri sergisi de açılacak. Kaçırmamak lazım.) Filmlerini izleyebileceğimiz diğer yönetmenler Maciej Dejczer, Adet Drabinski, Mariusz Trelinski, Maciej Slesicki, Jacek Bromski ve Wradyslaw Pasikowski; animasyon bölümünde ise Marek Serafinski, Daniel Szczechura, Julian Josef Antonisz, Witold Giersz, Zbigniew Rybezynski ve Piotr Dumala... Ayrıntılı bilgiler için Türsak'ı arayabilirsiniz, ya da gazeteleri takibe koyulabilirsiniz. Türsak'a 251 67 70 - 244 52 51 no'lu telefonlardan ya da "tursak@superonline.com" şeklindeki e-mail'den ulaşabilirsiniz.

[internet] ↓

www.eductive.com

"Seductive" ya da "CD Active": Her iki okunuş da uyuyor bu siteye, ama onların bir de sloganı var: "The sound of the underground". Bağımsız plak şirketlerinden bedava MP3 şarkılar ve daha tanınır sanatçılardan nadir bulunur parçalar, buz kıtasının sadece görünür yüzü. Bir de "CD yapma" bölümü var. Beğendiğiniz parçaları seçip 72 dakikalık bir CD üzerinde dilediğiniz sıraya dizebiliyorsunuz. Satın almak isterseniz, beher şarkı 0.99$ (ilkine 4.99$ alıyorlar). Bir sürü ilginç underground grup keşfetmek açısından güzel bir site. Aralarında Amon Tobin, Coldcut, Ninja Tune gibi isimler de var.

www.netphoria.org

Bir Smashing Pumpkins sitesi. Grubun yakın takibinde olan site sahipleri, elemanların sıkı bir tanıtımını yapmak ve taze haberler sunmak dışında, şöyle hizmetlerde bulunuyorlar: Şarkı sözleri, gitar tablatürleri, videolar, albümlerde kullanılan fontlar, makaleler, konser izlenimleri, mesaj yollama ve chat yapma sayfaları, midi şarkılar ve ister birer birer, ister tüm bir albümü seçerek dinleyebileceğiniz real audio kayıtlar.

www.milestonesofmillenium.com

Klasik müziğe ilgi duyanlar için heyecan verici bir adres. Sony plak şirketinin ve National Public Radio'nun ortak projesi olan "Milestones Of The Millenium" adlı CD dizisini tanıtmak amacıyla yapılan sitede, adı geçen radyoda yapılan özel programların audio kayıtları bulunuyor. Berlioz'un "Symphonie Phantastique"inden caz müziğinin etkilerine klasik müzik enli boylu anlatılıyor. Programlar listesi oldukça uzun.

[radyo] ↓

"Açık Radyo." 94.9

pazartesi

Arzın Merkezine Seyahat
Gökhan Akçura
20:00 - 21:00 Blues - rock
Vertigo
Hilmi Tezgör
21:00 - 22:00
Alternatif müziğin her türü
Fotosentez
Roll
22:00 - 23:00
Ahtapotun Bahçesi
Cüneyt Cebenoyan - Cem Sorguç 23:00 - 00:00
Alter-lâtif Müzik
Harita Metod Defteri
Halil Turhanlı
00:00 - 01:00
Müzik tarihine alternatif bakış

salı

Gitaresk
Jak Kohen 21:00 - 22:00
Rock ve blues ustaları
Seksek
Osman Kaytazoğlu
00:00 - 01:00
Türlerarası sıçramalar

çarşamba

Latin Lover
Ayhan Sicimoğlu
20:00 - 21:00
"Latince" müzik
Yorumlar Güven Nil
22:00 - 23:00
Cover şarkılar

perşembe

Hayalet Gemi'nin Simgeler Sözlüğü Nazlı Ökten - Murat Gülsoy - Ergun Kocabıyık
16:30 - 17:00
Etnosonic
Ayşenur Küçüköncü
23:00 - 24:00
Türlerarası yolculuk

cuma

Cuma Adlı Adamlar
Ömer Madra-Halil Turhanlı
11:00 - 12:00
Öbür Dünya Ahmet Uluğ
20:00 - 22:00
Ritm ve armoni programı
Atlantik Sunar
Ömer Atay - Reha Erdem
21:00 - 23:00
Acid caz, ambient

cumartesi

Java Donat Bayer
09:00 - 10:00 Chanson
Tuna'nın Beri Yanı
Muammer Ketencoğlu
14:00 - 15:00
Yaban Çiçekleri
Gülseren Onanç
15:00 - 16:00
Dünya Müziği
Doğaçlama Hayatlar
Sevin Okyay
18:00 - 19:00 Caz
High Times Ras Memo
20:00 - 21:00 Reggae
D and Ddope Headz
İsmet & Barış
21:00 - 22:00 Hip-hop, dub
Gilles Peterson "Worldwide"
22:00 - 24:00 Caz, acid caz, drum'n'bass, latin
Beton Mete Sohtaoğlu
01:00 - 03:00 Metal

pazar

Saz ve Söz
Bülent Aksoy - Ersu Pekin
16:00 - 17:00
Osmanlı musıkisinin gelişimi
Sadanüvis Cemal Ünlü
19:00 - 20:00 Türk ses kayıt tarihinin yüzyılı

Radyo Boğaziçi 107.9

pazartesi

Yer 6 Yaşar Yılmaz
24:00 - 02:00
Underground music

çarşamba

Rapturous Times
Emin G. Çıtlak - M. Özcan
20:00 - 22:00, Rap&Hiphop
Britannica Eren Emirbayer
22:00 - 24:00, Brit-rock
Rollercoaster
Nalan Yenigün
24:00 - 02:00, Alternatif

perşembe

Pentatonoid
Burteçin Aksel - Asım Samlı
20:00 - 22:00, Blues

cumartesi

Hibrit Alper Yılmaz
20:00 - 22:00 Brit-rock

pazar

Garage C. Gümüşçüoğlu, S. Kalafat, İ. Özgül
14:00 - 16:00
Alternatif rock
Strictly Hip-hop 17:00 - 19:00
Paninaro 19:00 - 20:00, Alternatif müzik
She Yaman Alpata, 20:00 - 22:00, Rock
Rock Stream Barış Göç, 22:00 - 24:00 Rock
Asansör Alp Gençata, 24:00 - 02:00, Hard rock

Energy FG 102 FM

Electro-Kick
KodMüzik
Elektronik müziğin türevleri
Perşembe, 21:00 - 23:00

KONSERKONSERKONSERKONSERKONSERKONSER

BABYLON'DA BU AY

Yeni Türkü *1 Şubat, 21:30*

Laço Tayfa *2-16 Şubat, 21:30*

Birol Topaloğlu: Topaloğlu'nun ilk albümü "Lazuri Birabape / Heyamo" sadece Türkiye'de yayınlanan ilk otantik Lazca albüm değil, son senelerde yayınlanan en iyi albümlerden biri aynı zamanda. Asırlık türküler bu sefer depremzedeler yararına... *3 Şubat, 21:30*

DJ Suv: Roni Size'ın Reprazent projesine emeği geçen gençlerden biri de DJ Suv. O gün bugündür Full Cycle ekibinin önde gelenlerinden biri oldu. Önümüzdeki senelerin en kayda değer isimlerinden biri olabilir... *4 Şubat, 22:30*

DJ Krust & MC Dynamite: Reprazent projesinin mimarlarından, Full Cycle çevresinin en deneysel isimlerinden DJ Krust'ın yanında bu sefer MC Dynamite var. Krust, breakbeat hadisesinin şifre isimlerinden biri... *5 Şubat, 22:30*

Urban Grooves Vol.II *9 Şubat, 22:00*

Gürol Ağırbaş *10 Şubat, 21:30*

Snowboy: İngiltere'ye gitseniz de "burada Latin kimden sorulur" diye rastgele sorsanız, derhal Snowboy diyecekler. Dünya alem onun perküsyonuna hayran. Grubu The Latin Section'la beraber Latin ve acid cazın en şahane harmanını yapacak Snowboy. Adına kanmayın, kış günü içimizde güneşler açtıracak... *11-12 Şubat, 22:30*

Kompania Ketencoğlu *17 Şubat, 21:30*

Cold House *18 Şubat, 22:30*

Fiesta Latina *19 Şubat, 22:30*

Acid Trippin' *23 Şubat, 21:30*

Okay Temiz Magnetic Band & Darbuka 5 *24 Şubat, 21:30*

Sin Palabras: Fransız DJ Jean-Claude Gué'nin Küba sevdası, Buena Vista Social Club geleneğinin bir sonraki hamlesini doğurdu: Sin Palabras'daki ruh aynı ruh, ama işin içinde yeni zaman ritmleri var... *25-26 Şubat, 22:00*

DULCINEA'DA "MILLENNIUM OF JAZZ 2000"

Aydın Esen

Türkiye cazının medar-ı iftiharlarından Aydın Esen, "Millennium of Jazz 2000" konserler dizisinin ilkini vermek üzere Dulcinea'da. Daha ziyade son albümü "Timescape"in yörüngesinde dolaşacak Esen'e vokalde Randy K eşlik edecek. *17 - 18 Şubat, 22:30*

Prysm

Prysm, piyanoda Pierre de Bethmann, basta Christophe Wallemme ve davulda Benjamin Henocq tarafından 1994'de kurulduğundan beri caz aleminin büyük ilgilerine mazhar oldu. Cazseverlerin gözünde daha ilk albümleriyle trio oluşumunun tüm dezavantajlarını ortadan kaldıran ve ideal ahengi yakalayan bir grup Prysm. Nitekim Blue Note plak şirketiyle ilk kontrat imzalayan Fransız grup da onlar. Daha evvel İstanbul Caz Festivali'nde de konser vermiş olan grup, üç gün arka arkaya Dulcinea'da... *23-24-25 Şubat, 22:30*

VEGA ve TEOMAN Her cumartesi Spica'da

Yedikuyular Cad. Duvardibi Sok. no:4/6 Elmadağ tel: 231 11 16

ŞEBNEM FERAH Her cumartesi Sıraselviler Bar Fly'da

ÖZLEM TEKİN Her cumartesi Sıraselviler Exen'de

BARLAS Her cuma Sıraselviler Exen'de

Erkek Arkadaşlarıyla Münasebetlerini Arkadaşlık Çerçevesi İçinde Tutmak İsteyen Genç Kızları Aydınlatıcı Mahiyette 6 Soru 6 Cevap (EAMAÇİTİGKAM6S6C)
1. *Bir erkek arkadaşımızla dansederken müzik ara vermiyorsa dansı biz mi kesmeliyiz, yoksa erkek arkadaşımız mı?* Siz kesmelisiniz. Erkek tarafından bırakılmış duruma düşmemek için bunu sizin yapmanız lazım.
2. *Nasıl yapmalı?* "Biraz susadım" veya "bu çalan havayı sevmiyorum" demek suretiyle.

Zaman, uzun vadede, zincire vurulmuş halklardan yanadır; kuvvet ve yanılsama biriktirerek gelecekle, umutla yaşarlar, fakat özgürlük içindeyken daha umulacak ne kalır? Ya da özgürlüğü cisimleştiren başıboşluk, dinginlik ve gevşeme rejimindeyken? Özgürlük, sunacak hiçbir şeyi olmayan harikadır, bir halkın hem cenneti hem tabutudur. **CIORAN**

RAGE AGAINST THE MACHINE
The Battle Of Los Angeles
(Sony Türkiye)

Tom Morello'nun kafasında bir şapka var. Üzerinde "gerilla" yazıyor. Bilmeyenlere bir dipnot düşelim hemen, Tom Morello, elinde silahı, Latin Amerika dağlarında "fokocu" bir gerilla falan değil. Kendisi bir gitarlı gerilla. Bu noktada eskilerden Woody Guthrie'nin gitarının üzerindeki yazıya göz atmakta fayda var: "Bu makine faşistleri öldürür". Guthrie uzak diyarlarda öyle dediyse bizim buralarda da Aşık İhsani "Türkülerim tüfeng, sözlerim dom dom kurşunu" demiş. Hani meşhur bir Sandinista fotoğrafı vardır. Sandinistleri sırtlarında çapraz asılmış tüfekleri ile bir nehri geçerken arkadan görürüz. Bir tanesinin sırtında tüfek değil de gitar asılıdır. Morello'da bir nevi o "gerilla" işte. Bilenler için durum zaten aşikar; Tom Morello bir gitarist. Vokalist arkadaşı "rasta kafa" Zack De La Rocha ile birlikte 90'lı yılların en heyecan ve umut verici, sahici, harbi 'rock' gruplarından Rage Against The Machine'in başını çekiyor. Grup, "yeni milenyuma girerken" üçüncü albümleri "The Battle Of Los Angeles'ı yayınladı. İlk albümdeki öfkelerinden dirhem azaltmadan... Bir şarkıda "this is the new sound / just like an old sound" diyorlar. Müziğin bunca yıllık tarihindeki isyankar ruhu temize çekiveriyorlar bir anda, hem eskiyle hafızayı tazeleyerek hem de yeniyi yaratarak. Rock'n roll'un klasik "bas-gitar-davul-vokal" dörtlemesine sadık kalarak çalıyorlar şarkılarını ve her albüme hiçbir sample ses içermediğine dair bir de ibare ekliyorlar. Çıkardıkları sesleri duyunca bu ibarenin orada olmasına hak veriyor insan. Rock tarihi "isyankar grup" çok gördü belki ama böylesine şapka çıkartılır ancak. Şaka değil, albümleri daha yayınlandığı hafta 2 milyonluk bir satış grafiği çizdi. Hem böylesine satabilmek hem de böylesine mainstream'in dışında kalabilmek Allah'ın az sayıda kula bahşettiği bir yetenek olsa gerek.

Şarkılarindaki tavır sadece şarkılarda kalmıyor aynı zamanda. Sonuna kadar militan bir tavırla kızılderililerin, Zapatistaların, sömürülen işçilerin, sendikaların, haksız yere hapishanelerde çürüyenlerin yanındalar. Bin yılın son 'ayaklanması'nın yaşandığı Seattle'da da aktif rol aldılar ayrıca. O Seattle olayları da bizim buraların nazar boncuklu gazetesi Sabah'a Türkiye'yi temsilen orada bulunan "Tunca Toskay'ın Seattle anıları" eşliğinde yansıdı. Demiş ki Toskay, mealen söylersek; "Biz müdadeleden geldiğimiz için diğer ülke temsilcileri gibi korkmadık, kötü etkilenmedik. Tedbirimiz aldık hemen". Boş verelim Toskay'ı, biz Rage'imize kulak verelim. Ne yazmıştı Guthrie gitarının üzerine: "Bu makine faşistleri öldürür"... *Serkan Seymen*

DEATH IN VEGAS
The Contino Sessions
(BMG Türkiye)

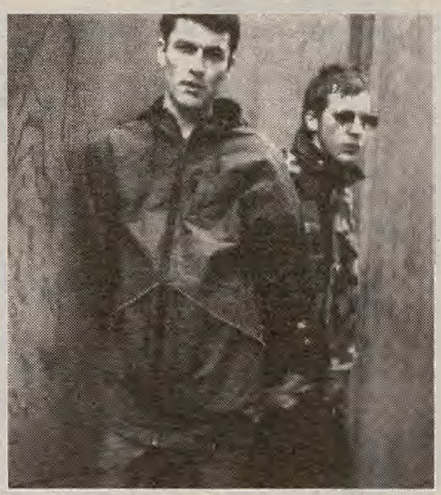

Bir tarafta kutsal krautrock hazinesinin nimetleri ve ahir zaman saykodeliyası, diğer tarafta Stones - Primal Scream hattında tarifesiz gidiş gelişler, hepsinin üstünde de yağmur bulutu gibi havayı koyultan, bıçkın, sivri köşeli beat'ler... Sinemacı olsalar, doğuştan korku veya gerilim filmi çevirmeye kabiliyetli iki DJ, Richard Fearless ve Tim Holmes'un hayat verdiği bir grup Death In Vegas. Geçmişlerinde My Bloody Valentine, Jesus And Mary Chain ve Primal Scream kuşağının bütün zerafetine vakıf olmuş, şimdiyse bütün o gruplardaki idollerini bugünün "beat" estetiğiyle parlatan iki "darkcore" DJ.

Londra'daki Contino Rooms stüdyolarında "çevirdikleri" bu albüm, Death In Vegas'ın ikinci albümü. Önceki "Dead Elvis"e göre merceği daha iyi odaklanmış, bolca misafir sanatçıya rağmen (Iggy Pop, Bobby Gillespie, Jim Reid...), görüntüleri kaydırmayan bir albüm. "The Contino Sessions"ın ilk sahnesinde, Dot Allison'un sesinden bir cenaze ağıtı var: "Dirge". Gerilim öncesi küçük çarpıntılar. Arkasından, Bobby Gillespie'nin söylediği "Soul Auctioneer" geliyor. Gillespie'nin sesinin dokunduğu her yerde bir kıvılcım. Şeytanlar, asabiyet, açık arttırmaya çıkmış bir ruhun tahlili... Devamındaki sahneler yine karanlık: "Death Threat", ölümle tehdit. Kışkırtıcı gürültüler, adrenalin yükselten gitarlar. Ve Contino günlüklerinin doruk noktası, albümün ortalarındaki "Aisha". Iggy Pop, göründüğü bu tek sahnede, kendi kendine konuşan soğukkanlı bir katil rolünde. Kulakları tıka basa dolduran gitar, üzerine bir müddet dinlenmeden, soluklanmadan devam edilmeyecek bir tempo ve beyin hücrelerinin en ucuna temas eden, kopkoyu bir bas. Hepsini birbirine kenetleyen de, Iggy'nin o görmüş geçirmiş gırtlağı. Daha?... "Alaaddin's Story"de "kimse bilmez, kimse bilmez" nidalarıyla şarkıyı alıp uzaklara götüren belli belirsiz gospel'ciler; Jim Reid'in söylediği ve kendi grubu Jesus And Mary Chain'e zaman köprüsüyle bağlı "Broken Little Sister"... Günbatımından şafağa, biraz "goth", biraz melankoli.

Underworld'den Propellerheads'e, meramını beat'lere taşıyan bütün gruplar gibi Death In Vegas'ın da kalbindeki usul bu. Ama hepsinde olduğu gibi birini diğerinden ayıran, bu beat'lerin etrafında inşa ettikleri sesler, sözler. "The Contino Sessions"a gelince, bazen hafifletici, bazen serinletici, ama çoğu zaman da pür dikkat takip edilecek bütün bu karanlık sahneler, baştan sona Death In Vegas'ın en gözalıcı maharetleri. *Gökhan Pamuk*

FIONA APPLE
When The Pawn...
(Sony Türkiye)

Fiona Apple, 19 yaşında çıkardığı ilk albümü "Tidal"ın başarısından üç sene sonra, sözleri ve müziği kendisine ait on şarkıdan oluşan bir albümle geri döndü. Yeni albümüyle bir iyi, bir de kötü haberi var Apple'ın. İyi haber, albümün "Tidal"dan farklı bir çizgide olması. Eskisinden daha olgun ve ağırbaşlı bir Fiona Apple var karşımızda. Şarkılardaki hüzünlü sitem ise, anlayışa, affetmeye ve aşka dönüşmüş. Apple sesiyle ilk albümünde varamadığı noktalara varıyor, şarkılarda bol bol riske giriyor. Ama şarkıların iskeletlerinin birbirine benzemesi, Apple'ın kendi sınırlarını çok zorlamamasını sağlıyor. Ayrıca "On The Bound", "Limp", "Get Gone" ve "To Your Love" gibi masum suçluyu oynadığı şarkılarda Apple, eski formunda olduğunu kanıtlıyor. Kötü haber ise, bir bütün olarak albümün sindirmesi zor, hatta bazen yorucu olması. Apple'ın deneyselliği kimi yerde pasaklılığa varmış. Sözünü ettiğimiz şarkıların dışında kalanların çoğu kafa karıştırıcı ve zor anlaşılır cinsten. Apple'ın, kendisini geliştiren bir yolda gitmesi güzel bir şey, fakat keşke biraz daha fazla çaba harcasaymış. Her şeye rağmen, "When The Pawn..." bu aralar çıkmış ender kaliteli ve derinlikli albümlerden biri. *Mehmet Uluşahin*

Şehir içinde pantolonla dolaşmıyorsanız, topuklu ayakkabı ile kısa renkli çorap giymiyorsanız, şişman olduğunuzu bildiğiniz halde fazla dekolte elbiseler giymekte ısrar etmiyorsanız, çoraplarınızın dikişi çarpık değil ise, saçlarınız daima taralı ise derli toplu bir kadınsınız demektir.

Ben tamamen düzenin içinde, çoğu zaman nefret ettiğim burjuva ahlakının yanında bir adamım. Herkesin işini yaptığı sağlıklı ve mutlu bir ülkede, istediğiniz kadar küçük burjuva ahlakının karşısında olabilirsiniz. Ama küçük burjuvalara, burjuvaziye ihtiyaç duyulan, kentleri ayıların bastığı bir ülkede kentli olmak, kent yaşamının, o uygarlığın, o medeniyetin yaşanabilmesi için ben küçük burjuvazinin yanındayım. Nefret ettiğim ahlakın yanındayım, başka çare yok çünkü. **OKAN BAYÜLGEN**

(EAMAÇİTİGKAM6S6C) **3.** *Bir erkek arkadaşımızla sokağa çıkarsak, artık eve dönme zamanının geldiğini kim söylemeli?* Siz söylemelisiniz. Hem de eve dönme zamanından bir hayli evvel.

Bu ölümlü dünya uykusuz kalmaya değmez.
Ahmet Hamdi Tanpınar

JAMES
Millionaires
(Universal)

James, geçen on yıla "Gold Mother" gibi kült bir albümle başladı, kendilerinin U2'ya, solistleri Tim Booth'un Bono'ya benzerliğinin tescili sayılabilecek "Seven" albümüyle devam etti. 1993'de bu benzerlik, prodüktör olarak Brian Eno'yu arkalarına almaları ve "Laid"i gerçekleştirmeleriyle resmi bir hal aldı. Buna rağmen "Laid", James'in en çok James olduğu albümdü ve diskografilerinin en başarılı noktasını teşkil ettiği bugün daha net bir şekilde görülmekte... "Laid" döneminde Brian Eno'yla birlikte stüdyoda yaptıkları deneme ve ses oyunlarını yayınladıkları bir yıl sonraki "Wah Wah" albümü, her ne kadar eleştirmenlerce yerin dibine batırılsa da, bizce ilginç bir denemeydi. On yılın ortalarında Tim Booth'un Angelo Badelamanti'yle gerçekleştirdiği "Booth and the Bad Angel" projesinin ardından 1997'de başarısız "Whiplash" albümü geldi. Geçen yılki "best of" toplamasıysa, o güne kadarki bütün albüm satışlarının toplamını aşan satışıyla, silinmeye yüz tutmuşken James'i parlatmayı başardı. Gelelim günün sorusuna... Bir grup yeni bir albüm çıkardığında, niçin yeni albümlerinden değil de, geçmişinden söz edersiniz? A) Lafın yeni albüme gelmesini engellemek için. B) Albümün en zengin yanının albümün ismi olmasından dolayı. C) Bir zamanlar albümlerinin tamamını zevkle dinlediğiniz bir grubun onbir parçalık yeni albümündeki parçalardan yalnızca dördünü ("Hello", "Surprise", "Someone's Got It In For Me", "Vervaceous") kulağınız kabul edebildiği için. D) Artık 2000 yılına girdiğimiz için. E) Ya da boşverin... *Atilla Aydoğdu*

KORN
Issues
(Sony Türkiye)

Henüz üzerinden bir buçuk sene bile geçmemişken, Korn "Follow The Leader"ı takip eden dördüncü stüdyo albümü "Issues"u Brendan O'Brian prodüktörlüğünde yayınladı. Daha baştan "C"yi K yapıp, "R"yi de ters çeviren Korn, Hard "Core" için alışılmamış bir çizgi çizmişti. Bu sefer iyice değişmişler. Limp Bizkit'den de cesaret alıp dümeni hip hop'tan trip hop'a kırmışlar. Üstelik bas gitarın etrafında dönen Korn gitarlarına trip hop'u yakıştırmayı bilmişler. "It's gonna Go Away", "Am I Going" gibi şarkılar bayağı Portishead havasında olmuş, diğer parçalar da "Bristol"den nasibini bolca almış. Tüm bu farklılıklara rağmen, son tahlilde "Issues" bir Korn albümü, yani geleneksel rock'un, rap'in, metalin, özgün –ama bizi çok da açmayan– bir bileşimi. Korn'u sevenler "Issues"u da sevecekler.
Korn severler deyince, Korn sevmeyenler aklımıza geldi. Bunlardan ikisi Marilyn Manson ve Twiggy. Hatta duyduğumuza göre Twiggy bir parça kaydetmiş (veya kaydedecekmiş), adı da "Kill The Korn"muş. *İlker Aksoy*

TRAVIS
The Man Who
(Sony Türkiye)

"The Man Who", sanılanın aksine Travis'in ilk albümü değil. Debut'leri "Good Feeling" iki yıl önce çıkmış, ancak bu albümle memleketleri Britanya dışına pek taşamamışlardı. Birçokları gibi biz de kendileriyle yeni albümleri "The Man Who"yla tanıştık, tanıştığımıza da memnun olduk. Travis'i sizinle tanıştırmak için söyleyebileceğimiz ilk şey, kendilerinin öncelikle bir "guitar-band" oldukları olabilir. Ancak öyle cayır cayır gitarlar değil de, mır mır gitarlar hakim Travis'in müziğine... Havasız, dumanlı odaların gürültüsünden çok, dağların bayırların ferah, fakat ıssız hüznü hakim. Albümde resmen on, fiilen onbir parça yer alıyor. Nirvana'dan Placebo'ya birçok grup gibi Travis de, albüm bitiminden beş-on dakika sonra başlayan bir "secret track" yerleştirmiş dibe... İşin ilginç yanı, "The Man Who"nun en iyilerinden biri bu isimsiz kahraman. İncelikli bir baterinin önderliğinde yol alan "The Fear", bir ağız mızıkasının inlemesiyle açılan "Luv", ismi kadar güzel "Why Does It Always Rain On Me?" başta olmak üzere, albümdeki parçaların tamamı alçak sesle gerçekleştirilmiş bir geçit töreninin gönüllü sakinlerini andırıyor. Biraz Supergrass'ın hüzünlüsü, biraz Radiohead'in henüz depresyona girmemişi gibiler. Albümdeki "Turn" isimli parçada "şarkı söylemek istiyorum" diyor Travis elemanları, "kendi şarkımızı söylemek istiyorum"... Bunun için katetmeleri gereken bir mesafe henüz önlerinde kendilerini beklemekte... Ama direnirlerse şansları yüksek. *Atilla Aydoğdu*

BREAKBEAT ERA
Ultra-Obscene
(XL / KodMüzik)

Breakbeat Era'nın ilk albümü "Ultra-Obscene", aralık ayında KodMüzik tarafından Türkiye'de yayınlandı. Roni Size'ın son projesi olan Breakbeat Era'da, Roni Size'dan başka, Reprazent projesinde de yer alan DJ Die ve söz yazarı/solist Leonie Laws var. Projenin temelleri 97 yılında atıldı. Üçlünün ilk çalışması "Breakbeat Era", "Full Cycle Music Box Compilation" adlı albümde yer aldı. XL şirketi bu şarkının lisans hakkını satın aldı ve 98 yazında yayınladı. Şarkı beklenenden daha fazla ilgi görüp İngiltere listelerine girince, Roni Size çalışmalarını yeni bir projeye çevirme kararı aldı ve Breakbeat Era projesi ortaya çıktı. Breakbeat Era'da, Reprazent'te yaratılan caz atmosferi, yerini karanlık ve boğucu bir atmosfere bırakıyor. Bu farkı yaratan isimse, Leonie Laws. Punk'a yakın şarkı sözleri ve vokallerle ("Our Disease" ve "Anti-Everything"de bu etki çok belirgin) drum'n'bass'ın sınırlarını zorluyor. Albümün en belirgin artılarıysa, ritm zenginliği ve şarkıların ritm üzerine değil, belirgin bir kompozisyon üzerine kurulu olması. Albümde göze batan şarkılarsa, "Rancid", "Bullitproof" ve "Animal Machine". Roni Size her zaman drum'n'bass'ın bir adım ilerisinde olan ve onu yönlendiren bir isim oldu. Size, son zamanlarda kendini tekrarlamaktan öteye gidemeyen drum'n'bass piyasasına bu albümüyle yeni bir soluk getirdi. *Özhan Binici*

"Benim için bir anlam taşıyan tek uzay" dedim, "benimle öteki insanlar arasındaki boşluktur. Dilerim öylece kalır."
JAMES BALDWIN, Ne Zaman Gitti Tren

Konuşmalarınızı, Türkçe karşılığı varken, Latince veya Fransızca, İngilizce laflarla süslemeye çalışmayın. Mesela "in vino veritas" yerine pekâlâ "şarapta hakikat yatar" diyebilirsiniz. "Özür dilerim" sözü dururken "pardon" demekle kendinize daha münevver bir eda vereceğinizi zannediyorsanız yanılıyorsunuz. Lüzumsuz bilgiçlik ve laf ebeliği çevrenizde değer kazanmanıza yol açmaz, bilâkis sizi bir anda gözden düşürebilir.

Delikanlı, ahlâk ve açlık arasında kuruntuya daldı. Ahlâklı olup olmamak da bir talih oyunuydu. Bugün ahlâklarıyla övünenler bu hale düşseler, acaba doğruluklarını koruyabilecekler miydi? **HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR**, Utanmaz Adam

(EAMAÇİTİGKAM6S6C) **4.** *Eğer iyi tanıyorsak erkek arkadaşımıza doğum yıldönümünde bir hediye vermemiz doğru mudur?* Evet. Bir plak veya bir kitap.

Les Negresses Vertes
Trabendo
(EMI / Kent)

Mick Jagger anlatıyor, "Satisfaction" ilk yapıldığı zaman bir çeşit folk şarkısıymış, "Sympathy For Devil" ise samba gibi bir şeymiş. Bestenizi yaptıktan sonra istediğiniz şekli verebilir, ona istediğiniz gibi davranabilirsiniz. Biz "Satisfaction"ın ve "Sympathy For Devil"in bildiğimiz hallerinden gayet memnunuz. Öncesini ve sonrasını düşünmek bile istemiyoruz. Jagger ve Richards'ın tercihleri bizim tercihimizdir. Peki Négresses Vertes nasıl bir tercih yapmış, yeni şarkılarına neyi reva görmüş? Cevap: Howie B'yi. İngiliz DJ, dünyanın bu en fırlama grubuna sessizliğin de müzik olduğunu belletmiş, o cümbüşlü şarkılar gitmiş, yerine tenhalıklar gelmiş. Sonuç süper. Ama şöyle süper: Şahane yemekler çıkaran salaş bir lokantaya, biraz da sırf o salaşlığına bayıldığınız için dadanırsınız, bir dönem işten güçten hiç uğrayamayıp bir gün hevesle tekrardan kapısına dayandığınızda o güzelim mekânın terbiye edildiğini görürsünüz. Örtüler atlas, peçeteler canfes, garsonlar papyonkravat falan filan. Yemekler hâlâ şahane, o ayrı. Ama nerde bizim eski lokanta? Nerde bizim eski Négresses Vertes?

Négresses Vertes 87 doğumlu bir ekip. Fransız ama, çokkültürlü, çokdünyalı. Punk desen onlarda, flamenko, çingene havaları, reggae, rock'n'roll, şanson, Arabika, Afrika, latin desen onlarda... Davulu, tamtamı, darbukası, udu, trompeti, trombonu, akordeonu, gitarı, bası, piriç unu, mısır nişastası, hepsi bir kavanozda. Mano Negra'yla birlikte çok kıyak bir yeni-dalga yaratmışlar, İngilizlerin bile gözlerini yuvalarından fırlatmışlar 80 sonlarında. 93'te solistleri Helno'nun aşırı dozdan ölümü büyük kayıp, ama bir şekilde kalanlar devam etmişler, bugünlere varmışlar.

Albümlerinin ismi "Trabendo" Cezayir argosunda "kaçakçılık" manasına geliyor. (Mano Negra'cı Manu Chao'nun albümü de "Clandestino"ydu, yani "kaçak", hatırlarsınız) Négresses Vertes'te ruh aynı ruh: "Biz de yedi iklim, dört bucaktaki seslerin, nefeslerin kaçakçısıyız" diyorlar. Şarkıları gene çok kıyak, Leyla'ları, izmaritleri, kolay kızları, yolları, yılları anlatmışlar, "bu ülke kimin ülkesi" neviinden biraz sinik, biraz felsefik tasalara vurmuşlar kendilerini, "Hasta Llegar" diye cidden korkunç güzel bir ezgi yazmışlar...

Howie B, şarkıları yine eski usul canlı ve bir kerede çaldırmış gruba, sonra miks esnasında herhalde, sesleri tane tane ayırmış, çarpmış, bölmüş, eklemiş, çıkarmış. "Trabendo" olağanüstü güzel bir albüm. Vaktiyle Négresses Vertes şarkılarına William Orbit, Massive Attack filan remiks yapmıştı, onlar da güzeldi. Bu albüm de kanımızca Howie B'nin remiks albümü olmuş. Duysalar çok kızacaklar, şimdi ısrarla "Trabendo"nun Négresses Vertes remikslerini istiyoruz. *Derya Bengi*

Ice T
7th Deadly Sin
(Roadrunner / Hammer)

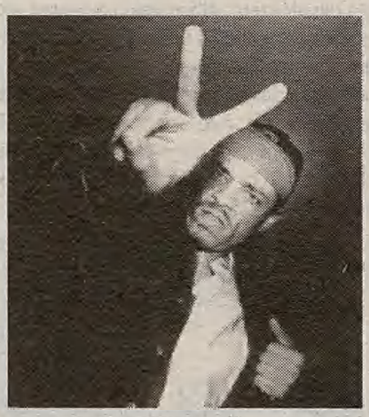

"Roll'daki hip hop tefrikasını okuyoruz, yıllardır çeşitli maceraları takip ediyoruz, ama bunu İstanbul'dan yapıyoruz, acaba oraları nasıl yerlerdir" diyorsanız, bu albümü döndürmeye başladığınız andan itibaren orada, siyah mahallelerinde, nigga çetelerinin kavga öncesi-kavga sonrası toplu tartışmalarında olacağınızı bilin: Ara sokaklar, polis sirenleri, kovalamacalar, can sıkıntısı, yarıgece planları, durum saptamaları, yoksul hayat, ölen arkadaşlar... Siyahların abisi, beyazların gözünde en "azılı"lardan biri Ice T, yeni albümünde yine bildiğiniz gibi: Yaşlanıyor, müziği de yeni eğilimlerin, yeni seslerin biraz uzağında kalıyor, ama "misyon" aynı. O artık mahallenin gençlerinin tecrübeli abisi. Dolayısıyla, hâlâ en muteber rap de ondan çıkıyor. O kadar eski zaman sound'u da yok, haksızlık etmeyelim: Elbette gençler kadar değil ama, yine de Ice T müziğini nasıl canlı tutacağının farkında. Bu işi en iyi becerenlerden biri hâlâ o. Üstelik tek başına da değil: Herkese nasip olmayacak bir misafir kadrosu var ki, sanki mahallede ne kadar öfkeli genç varsa, stüdyoya doluşmuş, sıra bekliyor... Onurun nasıl korunacağı, hayatta nasıl kalınacağı, meselenin ne olduğu hakkında ağız dolusu tavsiyeyle, gazla yüklü bir albüm "7th Deadly Sin". Yedi ölümcül günah: Siyahların karşısında yedi tuzak, kaçılması gereken, "güzel günler"e varmak için imtina etmek lazım gelen yedi kurt kapanı. Beher günah için Ice T'nin vurucu notları albüm kapağının içinde mevcut. Ice T'nin sözlerinde doğruluk payı var diye düşünüyorsanız, bu albümü her zamanki başyapıtlardan biri diye alın, yok "ben bu işlere kafa yoramam" derseniz, Ice T ayarında başka bir şey bulun... *Merve Erol*

Nas
Nastradamus
(Sony Türkiye)

Rapper'lık müessesesi zor zenaat. İyi ya da kötü, hayatına ivme kazandıran hemen her şeye kafa yoracaksın, bol bol konuşup sonunda bunları ses kaydına dönüştüreceksin. Arka planda olup bitenler, en az dile getirilenler kadar zengin, sürükleyici olacak, mevzuyu tam kalbinden vuracak. İster iki amplifikatör - bir pikapla, ister hi-tech stüdyo ortamında. Farketmez... Rapper'ımız Nas için de aşağı yukarı böyle bir profil çizmek mümkün. Ama çağdaşları içinde kondisyonu onun kadar yüksek, muhabbeti bol, anlatacakları bitip tükenmeyen başka bir solo rap artisti yok. Nas'ın albümlerini dinlemek, boş zamanlarda hayat ansiklopedisi ya da cilt cilt klasikleri okumak gibi. "Bilgi edinmek" değil de, daha çok uzun soluklu okuma maratonundan kâm almak ister gibi.

Albümlerinin bütün bu tıkabasalığına rağmen, "Nastradamus", Nas'ın bir seneye sığdırdığı ikinci albüm. Geçen senenin ortalarında çıkardığı ve kolaylıkla en iyi albümü denebilecek "I Am (The Biography)"nin, onu epey bir ileriye taşıyacağını tahmin etmiştik. Sonra topu topu birkaç ay geçti ki, daha "I Am..."in dumanı üstündeyken yeni albüm "Nastradamus" geldi. Geçmiştekilere göre daha ılık, soul tadı daha belirgin, Lauryn Hill'in bir gömlek küçük, erkek versiyonu dedirtecek yeni albümü.

Nas, hip-hop'un beşiğinden bir kalp atışı uzaklıkta olmasına rağmen, alışıldık hip-hop numaralarına fazla rağbet etmeyen bir rapper. "Nastradamus" albümünde de durum farklı değil. Hiçbir şeyden sözünü esirgemiyor, anlatacakları bitmek bilmiyor. "I Am..." kadar parlak bir "arka plan"a yaslanmıyor ama filmlerden, eski siyahi hitlerden, hatta Toto'nun "Africa"sından sample'lar, albümün izini kolayca bulduruyor. *Gökhan Pamuk*

ÖZÜR KÖŞESİ **1.** Özürlerimiz katlanarak büyüyor. Geçen ay, evvelki ayın özrünü dilerken teknik bir hataya kurban gittik, bu aya bir özür daha çıktı. Ansiklopedi sayfasındaki Zap'ın ilk paragrafı şöyle olmalıydı: "Geçen ay sürç-i lisan ettik, Clarice Lispector'un adını yanlış yazdık. En sağlıklısı budur deyip bahsi açan Nilüfer Güngörmüş'e telefon açtık, bayan Lispector'u iyi bir anlatsın istedik..." Şimdi bir Claris Lispector çizimi koyup bu bahsi kapatalım, yüzümüz daha fazla kızarmasın. **2.** Richard Rorty'nin kitabı "Contingency, Irony and Solidarity" meğer Ayrıntı Yayınları'nca "Olumsallık, İroni ve Dayanışma" adıyla çoktan basılmış, atlamışız. Özür dileriz.

şoför Nebahat abla / koş arabana atla / dümenimiz yerinde / gazla ablamız gazla *("Şoför Nebahat" filminden)*

Beklenecek bir tek şey vardır: Olabileceklerin en kötüsünden yakayı kurtarmak, bunu bilirsin. Vardığın sonuç budur, kişisel yaşamında, genel konularda, hatta uluslararası işlerde. **ITALO CALVINO**, Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu

(EAMAÇİTİGKAM6S6C) **5.** *Erkek arkadaşımızla yalnız kalmak istemiyorsak bunu ona nasıl anlatalım?* Daima kalabalık gruplar içinde buluşmak suretiyle.

BAUHAUS
Crackle
(Beggars Banquet / KodMüzik)

Geçtiğimiz yıl birkaç özel konser vermek için bir araya gelen ve duyduğumuz kadarıyla "eski ruh"u yakalayarak dinleyicileriyle eşsiz saatler geçiren Bauhaus'un bu konserlerinin bir albüme dönüşeceği söylenirken, her şeyden önce "Crackle" adlı albüm yayınlandı. Herhangi bir müzik akımına kendilerini uydurmama etiğiyle hareket ettiklerinden gotik-punk takımından da hoşlanmayan İngiliz topluluk, gitar ve saksofonda Daniel Ash, basta David Jay, davulda kardeşi Kevin Haskins ve vokalde Ankaralı Peter Murphy'den oluşuyor. İki kardeşin Northampton'da kurdukları The Submerged Tenth ikilisi Ash ve Murphy ile birleşince, yaptıklarını iyi tanımladığı ve arada bağlar kurdukları için Bauhaus adlı mimari akımla aynı adı alıyor. ("Griydik, işlevseldik, ciddiydik, süslemeden uzaktık" diyor Murphy.) Almancada atölye ya da inşa evi anlamına gelen Bauhaus'un ilk şarkısı "Bela Lugosi's Dead", '78'de Cure'un ilk single'ını da basan Small Wonder etiketiyle çıkıyor. Lugosi'yle özdeşleşen lirikleri ve dub basıyla parça, grubun İngiltere'de hemen ön plana çıkmasını sağlıyor. 1979, ilk albümleri "In The Flat Field"ın çıktığı yıl. (İlk iki parça ve "Lugosi", "Crackle"ın ilk üç parçası.) Çağrışım yüklü, kasvetli, ölümcül ve dinsel imgelerle yüklü bir sesler yaması olarak düşünülebilir bu albüm. Yama kelimesini olumsuz anlamda kullanmıyorum, çünkü Bauhaus'un niyeti birçok farklı şeyi bir araya getirmekti. (Kamikaze dalışa geçtik / Bir Çin fenerindeki kelebekler gibi / Canlı hissediyoruz ama bu neyin kanıtı...) Davul vuruşları ve basın ritmine yaslanan müzikleri Ash'in bağımsız, sivri ve tekinsiz gitarları ve Murphy'nin özgün vokalleriyle birleşiyor ve özellikle konserlerde Bauhaus performansının doruğuna ulaşıyordu. Siyahlar içindeki teatral görüntüsü, seyirciyi de içine katan şovuyla grup kısa sürede sadık bir dinleyici/izleyici kitlesi edindi. (Bauhaus sonraları birçok grup için de ilham kaynağı oldu.) '81 albümleri "Mask"ta heavy metal'den funk'a, hatta elektronik müziğe uzanan izleri görmek mümkün. "The Passion Of Lovers" ve "Hollow Hills"in yakaladığı atmosferler büyüleyici. (Bunlar dışında "Kick In The Eye" ve "Mask" da "Crackle"ın kapsamında.) Albüm, grubun derinde yatan romantizminin ve mizah gücünün de ilk belgesi niteliğinde.

Brian Eno'nun "Third Uncle"ının canlı bir yorumuyla açılan '82 yapımı "The Sky's Gone Out", işlediği tüm olumsuz temalara rağmen daha aydınlık bir havaya sahip. "Crackle"da da yer alan 'neşeli' "Spirit" ve çok sevdiğim "Silent Hedges" buradalar. ("Kelebeklerle doldururum seni, kralları taçlandırırım / İlk gecenin gerginliği canını sıkmasın / Korkudur çünkü cesareti kanatlandıran...") Her yönüyle çok sevdikleri ve etkilendikleri (hatta "Ziggy Stardust" yorumları da "Crackle"da) David Bowie'nin yanısıra T-Rex, Velvet Underground, Iggy Pop ve New York Dolls'un etkilerini Bauhaus'un müziğinde, androjen ve teatral görünümünde bulmak mümkün. Grubun son stüdyo albümü, 1983'te yayınlanan ve daha psychedelic ve romantik olarak nitelendirilebilecek "Burning From The Inside"daki "King Volcano" adlı enstrümantal, kanımca albümün en güzel parçası; piyano girişli "Who Killed Mr. Moonlight" ve bir Bauhaus klasiği olan "She's In Parties"i unutabilirsek eğer. ("Birisi nostaljiyi arkadan vurdu / Birisi masumiyetimizi vurdu, gülümseyişinin gölgesinde...") Gerçekten de gitarları, melodik bası ve vokaliyle "She's In Parties" eşsiz bir parça.

İçine girilmesi zor lirikleri ve yoğun konserleriyle de ilgi gören ve Murphy'nin deyişiyle, bu yüzden kendini kısa sürede tüketen Bauhaus'un bu yanını görebilmek için '82 yapımı konser albümünü dinlemek gerekiyor. Derin ciddiyetleri yüzünden -kendileri öyle düşünmeseler de- ironi eksikliğiyle suçlanan Bauhaus popülaritesinin doruğundayken kendini bitirdi.

"Crackle" 16 güzel Bauhaus parçasını içeriyor ve grubu tanımayanlar için iyi bir başlangıç olabilir. Ama albümlerinin karanlık köşelerinde ve CD'lere eklenmiş single'larında kült grup Bauhaus'un öbür yüzünü de görebilme şansınız var. Bunların yanında, hâlâ müzik yapan Peter Murphy'nin soloları ve Ash, Jay ve Haskins'in Love and Rockets ve Tons On Tail ile yaptıkları çalışmalar da şu sıralar elimizin altında gibi görünüyor. "Crackle" hiç atölyeye girmeyenler için.

Hilmi Tezgör

BEASTIE BOYS
The Sound Of Science
(EMI / Kent)

Yer, NY Üniversitesi; tarih 1981. Daha o vakitler "Beastie" olmamış, sadece birer "Boy" olarak faaliyet gösteren, sonra da bir araya gelip en tesirli rap hareketine imza atan, hali vakti yerinde üç genç... Beastie Boys'un ilk tarihi dönemeci, daha hiçkimseyken yaptıkları bir şarkının British Airways reklamında kullanılmasına rastlıyor. Sonra DJ olarak tuttukları Rick Rubin'in ileride kendi plak şirketi Def Jam'ı kurması ve onları bünyesine almasıysa, ikinci dönemeç. Devamı, malum. Bu sefer de ilk albümlerindeki "You Gotta Fight For Your Right (To The Party) ve "No Sleep Til Brooklyn" sayesinde sadece kendileri değil, dünya üzerinde müziğin gidişatı da kabuk değiştiriyor. İşte, "rap" patlamasından bugüne, 42 şarkılık bir Beastie Boys antolojisi "The Sound Of Science". Ancak bir best-of değil. Peki, ne? Az bulunur şarkılar, B yüzü eserleri, yayınlanmamış kayıtlar, Rubin öncesi tecrübeler, Mike D'nin country single projesi, kimi "hit" şarkılar (evet, tabii ki bir kısmı) ve bir de yeni şarkı "Alive"dan oluşmuş bir albüm... Üstelik, Beastie Boys'un kariyerini satır satır bilenlerin bile kayıtsız kalamayacağı, tasarımı şık, içeriğiyle epey çekici bir "dosya". *Gökhan Pamuk*

NATALIE MERCHANT
Live In Concert
(WEA / Balet)

10000 Maniacs grubundan terk Natalie Merchant, yoluna tek başına devam ediyor şimdi: "Ophelia" albümünden sonra, sırada 1999 New York konserinin kayıtları var. Güzel okunan, ama ne çare ki uzayda kaybolmuş umutsuz bir astronotun ruh halini vermeyen "Space Oddity" ve Neil Young imzalı gayet güzel "After The Gold Rush" dışında, gerisi kendi şarkıları ("Arap Körfezi" hariç hepsi şarkı yazarlığını konuşturduğu işler). Sakin, temiz, iyi konser olmuş; solo kariyerinin "best of"u niyetine de dinleyebilirsiniz...

LED ZEPPELIN
Early Years - The Best Of Led Zeppelin Vol 1
(WEA / Balet)

Malzeme iyi, fırsat baki: Led Zep toplamalarının sonu yok. Her kuşağa bir tane düşebilir, aslında iyi de olur. Arşiviniz yükünü tuttuysa, elinizin altında kafi miktarda plak varsa ne gerek var tabii ama, eğer yoksa, bu albümü ve devamını edinin ki, plakların önünde dikilip "ne dinlesem" buhranına düştüğünüzde gözünüze çarpsın da sevinin...

FUN LOVIN' CRIMINALS
Mimosa
(EMI / Kent)

Hem funky, hem 'ağır ve cool' olmayı başaran ender denge gruplarından Criminals'ın bu güzel isimli albümü, "% Colombian"ın üzerine yeni şarkılar koyan bir albüm değil. Eski albümlerinde okudukları şarkıları almışlar ve atmosfer denemelerine, sound oyunlarına, ayrıntı kazılarına, çeşitlemelere girişmişler. Başından sonuna birbirini tamamlayan 11 şarkıyla dolu, gereksiz çıkıntısı olmayan, ilgiyi hak eden bir albüm "Mimosa". Biraz ağırlaşmışlar, mesela "Scooby Snacks"in ya da "Bombin' The L"in canlılığı başka bir şeye, ama daha az güzel olmayan bir şeye dönüşmüş, o kadar.

Rejimler arasındaki farklılık, göründüğünden azdır... Cehennem ile hazin bir cennet arasındaki mesafe o kadar mı büyüktür? Bütün toplumlar kötüdür; ama bunun dereceleri olduğunu kabul ediyorum. **CIORAN**

(EAMAÇİTİGKAM6S6C) **6.** *Erkek arkadaşımıza onlar bize telefon etmeden, bizim telefon etmemiz doğru mudur?* Bir zaruret varsa, bir defaya mahsus olmak üzere evet.

Papirüs, mürekkep, tüy / Koyu bir çağın çekirdeğine doğru / bir uğultu yükseliyor kökümden doruğuma / bir harita açıyorum önüme: sonsuz ölçekli / Yeryüzünü, gökleri ve göklerin ötesini örten / dağ, koyak, iç deniz, ölü deniz için / dere tepe düz giden derviş yüzüm / abdal sesim, keşiş bakışım için bir harita. **ENİS BATUR**

Aya gidilecek / daha da ötelere / teleskopların bile göremediği yere / Ama bizim dünyada ne zaman kimse aç kalmayacak / korkmayacak kimse kimseden / emretmeyecek kimse kimseye / yermeyecek kimse kimseyi / umudunu çalmayacak kimse kimsenin? / İşte ben komünistim bu soruya karşılık verdiğim için **NAZIM HİKMET**

ELVIS COSTELLO
The Very Best Of
(Universal)

Boş, loş bir sinema salonundaki klibini sık sık televizyonlarda görüyoruz, hatta o şarkı, nedense, Çiğdem Tunç'un BRT'deki programının jenerik müziği. "She" isimli şarkı, Aznavour'un eski bestesi (Aznavour da İngilizce söylemişti), Costello bu şarkıyı "Noting Hill" filmi için yeniden kaydedince iyi oldu, hem şarkı hem de Costello hatırlandı. Bu elimizdeki best of da "She" ile bitiyor. Ama bitiş değil, başlangıç daha önemli, çünkü iki sene önce çıkan, Warner yıllarının özetlendiği "Exreme Honey" adlı toplamanın aksine, bu best of'ta Costello'nun ilk punk dönemindeki muhteşem şarkılarına yer verilmiş: Mesela "Oliver's Army"ye, mesela "Chelsea"ye, mesela "Watching The Detectives"e ve elbette "Alison"a... Robert Wyatt'ın da yorumladığı "Shipbuilding"in de içinde yer aldığını belirtelim.

CAT STEVENS
Remember (The Ultimate Collection)
(Universal)

İlk adıyla Steve Georgiou, ortanca adıyla Cat Stevens, son adıyla Yusuf İslam, "Lady d'Arbanville"in hatrına mı, yoksa islamcılığından mıdır bilmiyoruz, Türkiye'de senelerdir en çok satan yabancı şarkıcılardan biri. Peynir ekmek gibi demesek de gayet düzenli bir satış grafiği var. "Remember" da bu alakadan payına düşeni alacaktır, çünkü çok geniş kapsamlı, 24 şarkılık bir toplama. Vay efendim neden "Sad Lisa", "Katmandu", "Pop Star", "Where Are You" yokmuş diye mızmızlık etmeyin, bir zamanların bu güzelim folk şarkı yazarını evinize buyur edin. "Moonshadow", "Ruby Love", "Wild World", "Father and Son", "Hard Headed Woman", "Where Do The Children Play" ve "Lady d'Arbanville" elbette ki var.

CYPRESS HILL
Los Grandes Exitos En Espanol
(Sony Türkiye)

Latin kökenli hip-hop ve marihuana çetesi Cypress Hill, köklerine dönüş peşinde. Bu albüm bir best of ama bütün parçaları İspanyolca olarak yorumluyorlar. "I Wanna Get High" olmuş "Yo Quiero Fumar", "Pigs" olmuş "Puercos"... Yeni bir Cypress Hill albümü gibi alıp dinlemekte hiçbir sakınca yok. Hip-hop'un sınırlarını genişleten bir ekipten gene sınır mınır tanımayan bir çalışma.

QUEEN+
Greatest Hits III
(EMI / Kent)

Kapaktaki "artı" işareti Elton John (The Show Must Go On) ve George Michael'ın (Somebody To Love) varlığını gösteriyor herhalde ama, bizce bu işaretin ikinci bir anlamı daha var, çünkü albüm "artık" parçalardan oluşmuş bir Queen toparlamasına benziyor. İlk iki Greatest Hits'de bütün hepsi harcanmış, geriye kala kala bunlar kalmış gibi. Belki de haksızlık ediyoruz, "These Are The Days Of Our Lives", Mercury'nin "The Great Pretender"ı filan hem iyi parçalar, hem de hit olmuşlardı. Neyse, Bowie'li muhteşem şarkı "Under Pressure"ın tuhaf bir remiksi ve Wyclef Jean'ın elden geçirip bozduğu "Another One Bites The Dust" da bu albümde.

ERIC CLAPTON
Chronicles (The Best Of)
(WEA / Balet)

"Clapton is God" günlerinin çok gerilerde kaldığı, ama Clapton'ın ikinci bir Phil Collins vakası olarak sivrildiği 90'lı yıllardan yapılmış bir derleme albüm. Mesela "Layla"nın unplugged yorumu, mesela "Tears In Heaven", mesela eskilerden "Wonderful Tonight"ın live yorumu... "Pretending", "Bad Love" gibi 89 hitleri ve 80'li yıllardan birkaç parça daha var. Kafelerde öğle saatlerinde çalınacak cinsten bir Clapton albümü.

The All Time Greatest Rock Song
(Sony Türkiye)

Nasıl becermişlerse, hakikaten adına layık bir rock şarkıları toplaması. Albüm iki CD'den oluşuyor ve içinde tam 37 şarkı var. Her zevke her gönüle göre bir şeyler var, içinde taptığınız en az sekiz-on şarkı bulabilirsiniz, dudak büktükleriniz de bol miktarda çıkar. Örnek mi verelim? Doors'tan "Break On Through", Clash'dan "London Calling", Inxs'ten "Need You Tonight", Toto'dan "Africa", Oasis'ten "Wonderwall", Neil Young'dan "Heart Of Gold", Prince'den "Purple Rain" ve daha neler neler... Black Sabbath, Sex Pistols, Santana, Byrds, Guns'N'Roses, Lynyrd Skynyrd, Kinks, T-Rex, ZZ Top, Stranglers, Janis Joplin...

THE CLASH
From Here To Eternity
(Sony Türkiye)

Zıpkın gibi müzik çalan, faşistlere, para babalarına lafını esirgemeyen, Karayib müziğine sardıran, hip-hop'çuların saygıda kusur etmediği bir punk grubundan daha güzel ne olabilir? The Clash ilk kez bir konser albümüyle karşımızda. Amerika ve İngiltere'de 78-82 arası verdikleri konserlerin kayıtlarını kaçıracaksanız, siz hiç "Should I Stay Or Should I Go"yu sevmemişsiniz demektir.

METALLICA
S&M
(Universal)

Yani Senfoni ve Metallica. En son cover albümlerinde sevenlerini şaşırtmışlardı, ama yine de rock çizgileri içinde top oynamışlardı. Bu sefer iş değişti: Arkalarında kalabalık bir senfoni orkestrası, önlerinde koltuklara oturan seyirciler var. Deep Purple'dan başlayarak metalcilerdeki tuhaf Klasik Batı Müziği yüceltmesinin bir başka tezahürü... Sonuç galiba bir sürü Metallica hayranını tatmin etmeyecek. Ama yine de kulaklarına severek doldurdukları müziği "değerli" ve "önemli" kılmak isteyecek fan'ların gözbebeği olarak arşivlere itinayla konulacağı kesin.

RAMMSTEIN
Live Aus Berlin
(Universal)

Soundtrack meşhuru Rammstein, bu sefer de memleketinden sesleniyor. Yalnız değiller; yanlarında tempo yükseldiğinde, ritm değiştiğinde çığlığı basan, nakaratlarda marş edasıyla, coşkuyla haykıran bir mahşer kalabalığı var. Son yılların en ateşleyici metal gruplarından Rammstein'daki –aklınıza hemen Nazileri getirmesin– Alman usülü ihtişam, stüdyodan çıkıp kalabalığa karışınca daha bir canlanmış, ses yükseltmiş. Stüdyo albümlerini seven, bu konseri hayli hayli sever...

GUNS N'ROSES
Live Era 87-93
(Universal)

Yüzyılın son enteresan hard rock grubu bundan altı yıl önce perdeyi bir punk albümüyle (ve onun kuyruğuna takılmış Charles Manson bestesiyle) kapatmıştı. Şimdi birkaç ay sonra geri dönecekler, yeni bir albüm kaydedecekler, ısınma-ısındırma maksatlı bir konser albümüyle hayranlarının bağlılık derecesini ölçmek istiyorlar anlaşılan. "Welcome To The Jungle"dan "Nowember Rain"e, "Sweet Child O'Mine"dan Dylanesk "Knockin' On Heaven's Door"a 22 şarkı, bir double albüm. 93'te İnönü'deki konsere gidenler sanki kayıtlar İstanbul'da yapılmış gibi anılarını tazeleyebilirler.

Fire & Skill
The Songs Of The Jam
(Sony Türkiye)

Ne güzel, Costello ve Clash'ın ardından, gene punk topraklarındayız. Şu sıralar üçüncü baharını yaşayan Paul Weller'ın 70 sonlarındaki grubu The Jam için genç kardeşleri oturmuşlar, bir tribute albüm hazırlamışlar. Reef (That's Entertainment), Silversun (Art School), Gene (Town Called Malice) hiç olmadıkları kadar iyiler. Everything But The Girl (English Rose) bu sayede nefes almış, eski akustik günlerine dönmüş. Ve bildiğimiz kadarıyla ilk defa Ben Harper (evet, Ben Harper) punk söylemiş: "The Modern World". Diğer konuklar Beastie Boys, Heavy Stereo, Buffalo Tom, Garbage ve Brit-popçu mirasyediler Oasis'ten Liam ve Noel Gallagher ile Ocean Colour Scene'den Steve Cradock.

54→

Bin Dokuzyüz Doksan Dokuz

Geçen ay bir skandaldır oldu. Galiba bugüne kadarki en büyük hatamızı işledik, Wire dergisinin listesi yerine yan sayfadaki Uncut dergisinin listesini tekrar yayınladık. Sormayın, oldu işte. Bu ay yeni elimize geçen Melody Maker ve Rolling Stone değerlendirmeleriyle birlikte Wire'ın 99 en iyiler listesini huzurunuza getiriyoruz. Bir kez daha özür dileyerek.

WIRE

1. Niun Niggung **Mouse On Mars** / **2.** Goodbye 20th Century **Sonic Youth** / **3.** Musick To Play In The Dark Vol.1 **Coil** / **4.** The West **Matmos** / **5.** Secret Measures **John Butcher & Phil Durrant** / **6.** Prize **Arto Lindsay** / **7.** Eureka **Jim O'Rourke** / **8.** Drawn Inward **Evan Parker Electro-Acoustic Ensemble** / **9.** Supersilent 4 **Supersilent** / **10.** Dead Bees On A Cake **David Sylvian** / **11.** Black On Both Sides **Mos Def** / **12.** [A] **Pan Sonic** / **13.** Little Birds Have Fast Hearts **Die Like A Dog Quartet** / **14.** Cobra and Phases Group Play Voltage In The Milky Night **Stereolab** / **15.** Mule Variations **Tom Waits** / **16.** Get Out **Pita** / **17.** Remedy **Basement Jaxx** / **18.** Grow Fins: Rarities 1965-82 **Capt. Beefheart & The Magic Band** / **19.** The Marshall Suite **The Fall** / **20.** USSR Life From The Other Side **DJ Vadim** / **21.** Utonian Automatic **Isotope 217** / **22.** Surf **Philip Jeck** / **23.** Little Johnny From The Hospital **Company Flow** / **24.** Electronic Electric Electronic **Powerfield** / **25.** Tucuma **Vinicius Cantuaria** / **26.** Schlingen-Blangen **Charlemagne Palestine** / **27.** Postmodern Platos **Tom Zé** / **28.** Wanton Phenomena **Crank** / **29.** Lost For Words **Paul Panhuysen** / **30.** Fear Of Fours **Lamb** / **31.** Fascinoma **John Hassell** / **32.** Niafunké **Ali Farka Touré** / **33.** Partitas For Long Strings **Paul Panhuysen** / **34.** Dick's Picks Vol.14: Boston Music Hall 11.30.73 & 12.2.73 **Grateful Dead** / **35.** Red Shift Swing **Alog** / **36.** The Invasion Of Thunderbolt Pagoda **Angus MacLise** / **37.** South Moroccan Motor Berber **Argan** / **38.** Sequenzas **Luciano Berio** / **39.** Shoki Shoki **Femi Kuti** / **40.** A Hero's Welcome: Pieces For Rare Occasions **Alan Silva & William Parker** / **41.** Programmed **Innerzone Orchestra** / **42.** Mute Massaker **Caspar Brotzmann** / **43.** Aphrodite **Aphrodite** / **44.** Pole 2 **Pole** / **45.** The Amateur View **To Rococo Rot** / **46.** Le Tombeau de Messiaen **Jonathan Harvey** / **47.** Templates **Flanger** / **48.** Possible Cube **Chicago Underground Trio** / **49.** Empty Bell Ringing In The Sky **Pelt** / **50.** Sampradaya **Pandit Shiv Kumar Sharma**

Melody Maker

1. Head Music **Suede** / **2.** 13 **Blur** / **3.** Guerilla **Super Furry Animals** / **4.** Us And Us Only **The Charlatans** / **5.** The Man Who **Travis** / **6.** Surrender **The Chemical Brothers** / **7.** Supergrass **Supergrass** / **8.** On How Life Is **Macy Gray** / **9.** Fanmail **TLC** / **10.** The Slim Shady LP **Eminem** / **11.** There Is Nothing Left To Loose **Foo Fighters** / **12.** Remedy **Basement Jaxx** / **13.** Leisurenoise **Gay Dad** / **14.** Liquid Skin **Gomez** / **15.** Eqully Cursed And Blessed **Catatonia** / **16.** The Soft Bulletin **The Flaming Lips** / **17.** Monkey Kong **A** / **18.** Performance And Cocktails **Stereophonics** / **19.** Darkdancer **Les Rythmes Digitales** / **20.** Simple Pleasures **Tindersticks** / **21.** Mobile Home **Longpigs** / **22.** 69 Love Songs **The Magnetic Fields** / **23.** Everything Picture **Ultrasound** / **24.** Yesterday Went Too Soon **Feeder** / **25.** Da Real World **Missy Elliot** / **26.** The Middle Of Nowhere **Orbital** / **27.** Golden Greats **Ian Brown** / **28.** The Contino Sessions **Death In Vegas** / **29.** Vertigo **Groove Armada** / **30.** The Beta Band **The Beta Band** / **31.** Nightlife **Pet Shop Boys** / **32.** Beaucoup Fish **Underworld** / **33.** Terror Twilight **Pavement** / **34.** Significiant Other **Limp Bizkit** / **35.** The Magic Treehouse **Ooberman** / **36.** As The World Burns **Arsonists** / **37.** Nature Creates Freaks **Cay** / **38.** My Beauty **Kevin Rowland** / **39.** Merz **Merz** / **40.** Utopia Parkway **Fountains Of Wayne** / **41.** This Is Normal **Gus Gus** / **42.** Summerteeth **Wilco** / **43.** Veterans Of Disorder **Royal Trux** / **44.** Strange Weather Lately **Astrid** / **45.** One Part Lullaby **The Folk Implosion** / **46.** Revolt **3 Colours Red** / **47.** Afterglow **Dot Allison** / **48.** Pickled Eggs & Sherbet **The All Seeing I** / **49.** Black On Both Sides **Mos Def** / **50.** Midnite Vultures **Beck**

Rolling Stone

ELEŞTİRMENLERİN LİSTESİ **En iyi sanatçı:** Rage Against The Machine / Mansiyon: Kid Rock • **En iyi erkek sanatçı:** Kid Rock / Mansiyon: Beck • **En iyi kadın sanatçı:** Mary J. Blige / Mansiyon: Eve • **En iyi yeni sanatçı:** Eminem / Mansiyon: Macy Gray • **En iyi hard rock - metal grubu:** Limp Bizkit / Mansiyon: Queens Of The Stone Age • **En iyi hip-hop sanatçısı:** DMX / Mansiyon: Mos Def • **En iyi R&B sanatçısı:** Mary J. Blige / Mansiyon: TLC • **En iyi country sanatçısı:** Dixie Chicks / Mansiyon: Mandy Barnett • **En iyi dance - elektronik sanatçısı:** Chemical Brothers / **En iyi şarkıyazarı:** Randy Newman / Mansiyon: Stephin Merritt • **En iyi dönüş yapan sanatçı:** Santana / Mansiyon: Randy Newman • **En iyi prodüktör:** Swizz Beatz / Mansiyon: David Fridmann
OKUYUCULARIN LİSTESİ **En iyi sanatçı:** Backstreet Boys / Mansiyon: Kid Rock, Limp Bizkit • **En iyi erkek sanatçı:** Kid Rock / Mansiyon: Ricky Martin, Will Smith • **En iyi kadın sanatçı:** Britney Spears / Mansiyon: Christina Aguilera, Lauryn Hill • **En iyi rock sanatçısı:** Kid Rock / Mansiyon: Limp Bizkit, Korn • **En iyi yeni sanatçı:** Christina Aguilera / Mansiyon: Eminem, Kid Rock • **En iyi hard rock - metal grubu:** Limp Bizkit / Mansiyon: Korn, Metallica • **En iyi hip-hop sanatçısı:** Eminem / Mansiyon: Lauryn Hill, Jay-Z • **En iyi R&B sanatçısı:** Lauryn Hill / Mansiyon: TLC, Brian McKnight • **En iyi dance - elektronik sanatçısı:** Fatboy Slim / Mansiyon: Chemical Brothers, Jennifer Lopez • **En iyi dönüş yapan sanatçı:** Santana / Mansiyon: Nine Inch Nails, TLC • **En iyi prodüktör:** Swizz Beatz / Mansiyon: David Fridmann

[54:21] 0birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzon

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Travis** The Man Who
2. **Shania Twain** Come On Over
3. **Westlife** Westlife
4. **Macy Gray** On How Life Is
5. **S Club 7** S Club
6. **Celine Dion** All The Way... A Decade...
7. **Britney Spears** Baby One More Time
8. **Stereophonics** Performance and Cocktails
9. **Steps** Steptacular
10. **Abba** Gold Greatest Hits

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. **Stereophonics** Performance and Cocktails
2. **Black On Both Sides** Mos Def
3. **Moby** Play
4. **Muse** Showbiz
5. **Stereophonics** Word Gets Round
6. **Steps** Steptacular
7. **Handsome Boy Modeling School** So How's Your Girl
8. **Groove Armada** Vertigo
9. **Basement Jaxx** Remedy
10. **Super Furry Animals** Guerilla

İNGİLTERE INDIE SINGLE

1. **Steps** Say You'll Be Mine
2. **Low** Christmas
3. **Cliff Richard** The Millennium Prayer
4. **Jane McDonald** Cruise Into Christmas
5. **Muse** Muscle Museum
6. **R Kelly** If I Could Turn Back The Of Time
7. **The Man Don't...** Super Furry Animals
8. **Suede** Can't Get Enough
9. **Y Tribe / Elisabeth Troy** Enough Is Enough
10. **Tom Jones & Cerys** Baby It's Cold Outside

ROLL DİSKO OTUZ

YIRMIALBÜM

Ayaz Kaplı Ayaz Kaplı
Beck Midnite Vultures
Black Grape It's Great When You're Straight Yeah
Bob Marley Chant Down Babylon
Cairo to Casablanca (An Arabic Musical Odyssey)
Cem Karaca Dervişan Yoksulluk Kader Olamaz
Ferit El Atraş In habettni ahebbak
Fiona Apple When The Pawn...
Francis Cabrel Hors Saison
Front Front
Jimi Hendrix Electric Lady Land
İbrahim Tatlıses Selam Olsun
Kevin Rowland My Beauty
Leftfield Rhythm & Stealth
Lou Reed & John Cale Songs For Drella
Mark Eitzel West
MC Solaar Paradisiaque
Mirkelam Mirkelam
Prefab Sprout Steve McQueen
Vega Tamam Sustum!

ONŞARKI

Bauhaus She's In Parties
Compay Segundo Chan Chan
Dead Kennedys Holiday In Cambodia
Eagles James Dean
Ebru Yaşar Seni Anan Benim İçin Doğurmuş
Flash And The Pan Midnight Man
Khaled & Noa İmagine
Mazhar Alanson Benim Hâlâ Umudum Var
Mory Kante Yeke Yeke
Tom Waits Big In Japan

KOD MÜZİK / Atlas
1. **Beck** Midnite Vultures
2. **Breakbeat Era** Ultra Obscene
3. **Flaming Lips** The Soft Bulletin
4. **Stereolab** Cobra And Phases Group
5. **Console** Rocket In My Pocket

ZİHNİ / Akmar
1. **Dust Brothers** "Fight Club" (O.S.T.)
2. **"Electro Lounge" (Various Artists)**
3. **Wibutee** Newborn Thing
4. **DJ Spooky** Riddim Warfare
5. **Muslimgauze** Gun Aramiac I

KARGA / Atlas
1. **Beck** Midnite Vultures
2. **Travis** The Man Who
3. **Death In Vegas** The Contino Sessions
4. **The Crystal Method** Vegas
5. **Josh Wink** Profound Sounds Vol.1

ÇALINTI / Atlas
1. **Diana Kral** When I Look In Your Eyes
2. **Cesaria Evora** Café Atlantico
3. **Rosemary Clooney** 16 Most Requested Songs
4. **Ry Cooder** Jazz
5. **Taj Mahal** Anthology Vol.1

Bitsin artık bu dram, bu fotoroman

«Tuhaf şey. O geceden bahsederken, Morgana birdenbire bahsi kapattı. Sanki Çingene diye vasıflandırdığı o kızdan korkuyor gibi bir hali vardı...»

«Hayat ne kadar garip! Seneler ne de çabuk geçti! Bir daha kimseyi sevemem zannediyordum. Halbuki bir anda neler olup bitiyor! Gözünü aç oğlum Oliver, kader seni gene ağına düşürüyor.»

Neşet Ertaş

Geçtiğimiz ay ülkemize bir "yurttan ses" geldi: Yaklaşık 25 yıldır Almanya'da yaşayan Kırşehirli ozan Neşet Ertaş, birkaç günlük misafirliğinde televizyon programlarına katıldı, Bayram Bilge Tokel'in hazırladığı "Neşet Ertaş Kitabı"nın sevincini yaşadı... Bir efsane gibi dilden dile anlatılan, kimilerinin öldü, kimilerinin müziği bıraktı dediği Ertaş, yine sazının döşüne vuruyor, bozlaklarını, türkülerini söylüyordu. Neşet Ertaş'ı otel odasında yakaladık. Odaya girdiğimizde bir yandan kahvaltısını ediyor, televizyonda TRT INT'e takılıyordu. Mevzuya oradan başladık...

Bilmem azdan çok anlar mısınız?

TRT INT izliyorsunuz... Almanya'da edindiğiniz bir alışkanlık mı?

Neşet Ertaş: Yoo, ben her şeye bakarım... Doğanın gereği iki tane kulağımız var. İkisi de her şeyi duysun diye açıktır. İyiyi de duysun, kötüyü de duysun diye. Gözlerimiz var. Tabii istediğimiz yere bakarız. İyiyi de görmek için, kötüyü de görmek için. İnsan istediği her şeyi duymalı, dinlemeli. Dinlemek istemediğini bile kulaklar bazen duyar. Sen kabul etmesen bile gerçek ise –gerçek olan insanın canıdır– duyarsın, görürsün. Kulak doğruyu da bilir, eğriyi de bilir. Hiçbir şeye kulak tıkamamak lazım, hiçbir şeyi görmemezlikten gelmemek lazım. Her şeyi duyabildiğin kadar dinlemek, görmek yararlıdır. Bunları duyacaksın, göreceksin ki içinden kendi aklın, fikrin, mantığına uygun olanın ne derece doğru olduğunu görebileceksin. Seçebileceksin.

Almanya'da neler dinliyorsunuz? Seçtiğiniz, kendinize yakın bulduğunuz kimler var? Buralara gelince kulağınıza hoş gelen neler var?

Televizyonda gayri ihtiyari gördüğünü, hoşuna gideni izliyorsun. Hoşuna gitmezse çeviriyorsun. Neler dinlediğime gelince, müziği seçmem ben. Arabama bindiğim zaman düğmeye basarım, bir müzik olsun. Mutlaka bir müzik olsun. Ama dünyanın neresinden olursa olsun. Seçmem yani.

Hiç aklınıza gelen isim var mı? Son zamanlarda şu adamı sevdim diyebileceğiniz birileri var mı? Buralı olabilir, dünyadan olabilir, Almanya'dan olabilir...

Ben sözdeki, kelimelerdeki manalara kıymet veren, onun kıymetini anlayan bir dinleyiciyim. Ama anlamsız, manasız, kendini bilmeden kafadan atma lafları dinleyemiyorum. Gerçek manada örnek isterseniz eğer, ben Mahzuni'yi dinlerim. Mahzuni'nin sözlerini, havalarını dinlerim. Beni etkileyen bir ozandır. Beni etkileyen bir melodisi var Mahzuni'nin. Gerçekten sevgiyle dinlerim. Saygı duyarım Mahzuni gibi kendini bilir sözlerle, melodiyle insanların kulağına müzik iletenlere.

Mahzuni Şerif, Bayram Bilge Tokel'in kitabında sizin için çok güzel bir şey söylemiş: "Dilini kıvırtmadan, Türkçeyi ezmeden, utanmadan, sıkılmadan, İstanbul lehçesine kafa tutacak kadar tarihî köklü bir dilin insanıdır..." Sizin katıksız lehçesinden duygulandığını, bal gibi Anadolu lehçesiyle kurban yerine "gurban" diyebildiğinizi anlatıyor... Veya sizin şu meşhur "goñül" deyişiniz de akla geliyor. Bu kendiliğinden olan bir şey miydi, yoksa hakikaten kararlılıkla üstüne gittiniz, kafa tutmak mı istediniz?

Bu kendiliğinden olan şeydir efendim. Öyle kafa tutmak filan benim hoşuma gitmez, aklıma da gelmez. Düşünmem öyle şeyi.

Ama sizin ilk parlamaya başladığınız dönemlerde pek cesaret edilemeyen bir şeymiş herhalde...

Bunu şu şekilde düşünmek gerekir: Kabul edilmek, edilememek durumu. Her şeyin gerçekten inceliği güzel oluyor, hoşa gidiyor. "Kaba", "kabalık" kelimeyle bile hoşa gitmiyor. Ama kabanın da içinde bir tad, bir güzellik var. O da yalansız oluşundan gelir. Yeter ki yalansız olsun keli-

→57

meler, sözler. Hangi dilde söylenirse söylensin, hangi şekilde söylenirse söylensin. İçinde yalan olmasın. Asıl olan o, gerçek olan o bana göre. Samimi ve yalansız olduktan sonra inceltmeye gerek yok.

O dönemde size olan tepkiler nasıldı? Mesela TRT'den, şehirli dinleyiciden olumsuz tepkiler geliyor muydu?

Şehirli dinleyiciden ya da başka bir yerden hiçbir tepki almadım. Herhalde dinleyen dinledi, dinlemeyen dinlemedi.

TRT'nin yaklaşımı hep olumlu mu oldu?

Muzaffer Sarısözen zamanında ben TRT'ye geldim. Mahalli sanatçılar imtihanıyla beni TRT'ye aldılar. Bana, "şunu şöyle söyle, böyle konuş" diye bir şey demediler. Bizi imtihan ettiler, dinlediler, aldılar. Hiçbir şey söylenmedi. Ama ben TRT'ye biraz uymak zorunda kaldım. Neden? Oranın bir kuralı vardı: Bir perdeye daha fazla basamazdın, söylerken bir ölçünün dışına çıkamazdın. Ben TRT'de istediğim gibi saz çalamadım, istediğim gibi söyleyemedim açıkçası. Çogu engellemeler Muzaffer Sarısözen'den sonra gelenler tarafından konuldu. Daha sonra da ben kendiliğimden TRT'den sazımı aldım gittim.

Plak kayıtlarında daha rahat olabiliyor muydunuz?

Plak kayıtlarında da o zamanlar TRT'deki ölçülere uymak zorunda hissettim kendimi. Beni radyodan o şekilde dinleyenler, plakta başka şekilde dinlemesinler istedim. Bir de plakların zamanları çok kısaydı, üç dakikaydı. Çal, söyle, bitir! Ne yapabilirdin ki? Bir ölçü içine girmiştik. Sahnede de rahat değildim. Ama kendimi şimdi rahat hissediyorum. Artık o günlerin içinden çıktım, en rahat zamanımdayım. Canımın istediği gibi çalıyorum, canımın istediği gibi söylüyorum. Bu da kasetlerde mümkün oluyor.

Almanya yıllarının, uzun süre yaşadığınız topraklardan uzakta olmanın müziğinize, sözel dünyanıza getirdiği bir takım yenilikler oldu mu? Türkiye'de yaşasaydım bunu yazmazdım, şimdi Almanya'da yaşadığım için bunu yazıyorum dediğiniz türküleriniz oldu mu?

İnsan bir dünyadır. İnsanın kafasının içine bütün bir dünya her şeyiyle giriyor da, yer bile işgal etmiyor. Almanya'da yaşamışım, orada yaşamışım, burada yaşamışım benim için fark etmiyor. Dünya benim beynimin içinde. Her yeri olduğum yerden görebiliyorum. Ben burada ne isem orada da oyum. Ben zaten doğduğum günden beri gurbetteyim. Bir türkü var ya, "ben gurbete, gurbet bana alıştı" diye. Her yerde aynıyım. Almanya beni değiştirmiş değil. Almanya'ya gittim, değişik bir beste düşünmedim.

Almanya yıllarınızda "Şirin Kırşehir" diye türkü yazdınız. Mesela günün birinde şimdi yaşadığınız Köln kentine de bir türkü yazmayı düşünmüyor musunuz?

Türküyü yazmak, söylemek bir şey değil. Onu karşı tarafın anlaması önemli. Ben oraya yazsam bunu kim dinleyecek ki orada? Benim dilimden kim anlar? 62 yaşımdayım. Okula da gidemedim. Almancam da yeterli değil. Bundan sonra Almanca öğrensem de Almanca çalıp söylesem, bunun da zamanı geçti. Olmaz sanıyorum... Zaten ben neysem oradaki işçiler de aynı. Gurbet çilesi yüreklerine taş gibi oturmuş onların da, benim de. Benim söylediğimi onlar da görüyor zaten. Ben orası için bir şey söyleyeceksem, burada olmayıp da orada olan, insana yakışan neler varsa bunları söyleyebilirim. Bu da buradaki vatandaşımız, kendi halkımız için.

Sizin kendiniz için sık sık kullandığınız kelimeler var "kara suratlı", "kara yürekli", "kara köylü" gibi. Nedir bu "kara" kimlik. Biraz açabilir misiniz?

Foto: Ulaş Özdemir

Çok sevimli bir kelimedir "kara suratlı". Birisi küçükken beni karasuratlı diye çağırmıştı. Hoşuma gitti. Aklımda kalmış herhalde. Bir sözün içinde sevgi olursa, küfür de etse, insana dokunmaz. Kanal 7'deki benim katıldığım programda şair Bekir Sıtkı Erdoğan "kafir" diye bahsetti bir hanımdan. Bir iyi kafir var, bir de kötü kafir var. İyi kafir, yüreğindeki sevgiyle söylenen kelimeden doğuyor. Kötü kafir ise sevgisiz, kötü niyetle söylenen kelimeden doğuyor. Bana "kara suratlı" diyen sevgiyle söylemiş herhalde, o aklımda kalmış. Bazen öyle espri olarak söylüyorum "kara surat karşınızda" diye.

Bayram Bilge Tokel'le kitapta yaptığınız söyleşide "Türkiye genelinde beni etkileyenler bizim bu kara yürekliler" diyorsunuz. Burada abdalları mı kastediyorsunuz?

Tabii, onları söylüyorum. Yalnız bizim orada değil, Antep, Barak, Konya, Silifke gibi Türkiye'nin çok yerinde var kara yüreklilerden. İster kara yürekli deyin, isterseniz kara suratlı... İyi niyetle söyle de ne söylersen söyle. İşte bunların havaları beni etkiliyor. Nereden gelirse gelsin. Biliyorum onları ben.

Türkiye'yi pek çok kez gezdiniz. Peki bir Barak türküsü ya da Ege'den bir şey dinlediğinizde bundan nasıl etkileniyorsunuz? Kendi türkülerinize bunlardan neler katıyorsunuz?

Altı-yedi kez vilayet, kaza, nahiye Türkiye'yi gezdim. O sesler direkt ruhuma geliyor benim. Ruhuma nakşoluyor. Onlar benim yıllardır hasretini çektiğim bir hasretimmiş gibi geliyor, kavuşuyoruz birbirimize. Benliğime işliyor. Onu tekrar parmaklarımla işlemeye çalışıyorum. Bir bütün. Ayıran bir şey yok.

Peki o yörelerde abdalları nasıl tanıyorsunuz? Abdal olmayan birisi bunu nasıl anlayabilir, hissedebilir?

Abdalları melodilerinden, müziklerinden, havalarından tanıyorum. O havalar sana dokunmazsa hissedemezsin.

Sevdiğiniz Ege ya da Karadeniz türküleri var mı?

Ne demek! Türkiye genelinde folklor olarak Kırşehir, Konya ve Barak havalarının dışında Karadeniz havalarını severim. Hoyratlar bize yakın. Hatta bizimle komşu gibi. Mesela İbrahim Tatlıses'in okuduğu hoyratlar var. Bizim bozlaklara çok yakın geliyor. Rumeli havaları var mesela, onları da çok severim.

Sahnede bunları söyler misiniz?

Ben kendi kendime kaldığım zamanlarda, –sizden sır çıkmaz– *(gülüyor)* biraz içtiğim zamanlarda Rumeli havaları gibi sevdiğim şeyleri çalarım. Onları kendime çalarım.

İnsanın kafasının içine bütün bir dünya her şeyiyle giriyor da, yer bile işgal etmiyor. Orda yaşamışım, burda yaşamışım benim için fark etmiyor. Dünya benim beynimin içinde. Her yeri olduğum yerden görebiliyorum. Ben zaten doğduğum günden beri gurbetteyim. Bir türkü var ya, "ben gurbete, gurbet bana alıştı" diye...

Müziğe ilk başladığınız yıllarda babanız Muharrem Ertaş ve abinizle düğünlerde çalmışsınız. O zamanlar düğünlerde neler çalardınız?

Düğünün anlamı gülüp oynamaktır. Düğüne gelip de gülmeden, oynamadan gidenin babal boynunda gidermiş.

Ne boynunda gidermiş?

Babal, yani günah boynunda gidermiş. Düğünün anlamı atasözümüzdür: Ölüye giden ağlar, düğüne giden güler, oynar. Düğünde ne çalınır? Oyun havaları, halay havaları çalınır. Köy odalarına özel içki sofraları kurulur. 15-20 köyün davetlisi gelir, genci, yaşlısı. Biz orada üç-beş çalgıcıyız. Davul, zurna, saz, keman, kaşık... Bir de köçek adeti vardı eskiden. Kaşıkçıyla oynarlardı. Oynamak ayıptı köylerimizde, erkekler, köylüler oynamazdı. Biz çalgıcılar olarak giderdik üç-beş kuruş bahşiş kazanabilmek için. Altı-yedi yaşında çocuklarımızın eline kaşık ya da zil verirdik oynasınlar diye. Orada oyunhavası dışında da çalardık. Odalara insanlarımız içki sofrası kurarlardı. Davulcular dışarıda halay çekmek için çalarlardı. Biz de içeride saz çalar, türkü söylerdik. Bozlaklar, uzunhavalar söylerdik. Kuru saz çalardık haliyle. Bizim yüksek yüksek bağırmalarımız oradan geliyor. Yani sesimizi o gürültüde

duyurabilmek için bağırırdık.

"Abdal düğünden, çocuk oyundan usanmaz" diye bir deyim vardır...

(biraz sinirleniyor) Bunlar deyim. Abdal düğünden usanmaz, ama abdalın düğünden başka geçim kaynağı yoktu ki. Tarlası yok, takımı yok, bağı, bahçesi hiçbir şeyi yok ki. Ayrıca en aşağılanmış sözlerle karşılaşmış kimselerdi abdallar. Bunlar öyle aşağılandığı gibi kötü kimseler değillerdi. Aç kalırlar, ama hırsızlık yapmazlardı. Dilenirlerdi, deşirirlerdi, ama hırsızlık yapmazlardı. Biz kavga bilmeyiz. Biz insan yapısını hak yapısı olarak biliriz. İnsanlık da içindeki ruhtadır, hayvanlık da içindeki ruhtadır. Suçun sorumlusu ruhtur, vücudun günahı yoktur: Şüphesiz ki her can haktır, incitme canı incitme!.. İçindeki ruha kızıp canı yakan kimselerden de değiliz biz. Ne var ki, "Zengin isen ya beğ derler ya paşa / Fukara isen ya abdal derler ya cingan haşa"! Bunu diyen kimlerdir? Cahillerdir, kendini bilmeyenlerdir. Kendini bilmeyen neyi bilir ki? Kendini bilmeyen dünyada hiçbir şeyi bilemez. İnsan önce kendini bilecek. Kendini bilmeyenin ne lafı dinlenir, ne sözü dinlenir, ne yazısı okunur. Hiçbir şeyi hiçbir şeye yaramaz. O söylediğiniz söz kendini bilmeyenlerin sözleriydi. İşte onun için derim:

Ey garip gönüllüm dertli yoldaşım
Niye belli değil baharın kışın
Var mıdır sormazlar ekmeğin aşın
Zengin isen ya beğ derler ya paşa
Fıkaraysan ya abdal derler ya cingan haşa

Kim onun halını sormuş demezler
Cahilin gözünde hormuş demezler
Gariplere kim iş vermiş demezler
Zengin isen ya beğ derler ya paşa
Fıkaraysan ya abdal derler ya cingan haşa

Sen de bir insansın insanlar gibi
Haksız kazancınan sürmedin demi
İnsanlığın kuralları böyle mi
Zengin isen ya beğ derler ya paşa
Fıkaraysan ya abdal derler ya cingan haşa

O hakkı tanımaz kul kandıranlar
İnsan olduğunun kıymatını ne anlar
İnsanlık varlığınan olur sananlar
Zengin isen ya beğ derler ya paşa
Fıkaraysan ya abdal derler ya cingan haşa

Garibim engin ol uyma cahile
Şeytanın kazancı nafile hile
Sana ad takarlar üzülme bile
Zengin isen ya beğ derler ya paşa
Fıkaraysan ya abdal derler ya cingan haşa

(özellikle son iki beşlikte, yüzünden ve sesinden bariz bir öfke taşıyor) O kendini bilmeyenler için bu sözlerim.

Şimdi Almanya'da çıktığınız düğünler nasıl geçiyor? Daha çok İç Anadolulların düğünlerine gidiyorsunuz herhalde...

Ben her yörelilerin düğününe gidiyorum. Egeliler de çağırır, Karadenizliler de çağırır beni. Suriyelilerin bile düğününe gittim. Suriye Türkleriydi, ama Türkçe bilmiyorlardı. Repertuarım aynıydı. Ben Arapça bilmem. Türkçeden başka dilim yok. Çağırdılar gittim tabii.

Konuşulan kelime karşı tarafa bir şey anlatamıyorsa kelimeler fuzulidir, başağrısından başka bir şey değildir. Söylenen sözler hep insan halk için söylenmiştir. Keremler, Mecnunlar... Bunların kimliği yok mu yani? Veysel olsun, Mahzuni olsun, bunları inkar etmek büyük nankörlüktür. Ozanın ağzı bağlanamaz. Ozanın gırtlağı sıkılamaz.

Şimdiki düğünlerde Kırşehir'de babanızla gittiklerinizden ne fark var?

Tabii farklar var. O zaman köyde olurdu düğünler. Davul-zurna çalardı. İki-üç gün olurdu. Gece-gündüz çalardık. Üç-beş kişi, onbeş-yirmi köyün misafirine hizmet verirdik.

Bir günde kaç saat çalardınız mesela?

Dedim ya, başlayıp da bitinceye kadar çalardık. Gecesi, gündüzü olmazdı. Ama sırf o değil, arka arkaya birkaç ay devam ederdi. Bazen gün değiştirmeden öbür düğüne başlarlardı.

Yazın mı daha çok olurdu?

Kışın olurdu eskiden. Şimdi Almancıların yüzü gözü hürmetine yaza döndü. Şimdi Almancılar geldiği zaman oluyor düğünler Türkiye'de. Orada biliyorsunuz salon düğünleri oluyor, buradaki gibi. Akşam saat 5-6'da başlıyor, 12'de bitiyor. Bizimki biraz daha uzuyor bazen. Yaşlıların, beni dinlemek isteyenlerin sözü geriye kalıyor. Düğün bittikten sonra da onların, yaşlıların arzularını çalıyorum.

Gençler sizi daha mı az tanıyor orada?

Gençlerin tanıması için televizyonda görünmek gerekiyor. Televizyonda kim görünüyorsa, gençler için sanatçı o. Ben de sık sık televizyonda görünmediğim için –yaşıma da uygun değil sık sık televizyonda görünmek– gençler beni tanımıyor.

70'li yıllarda pek çok pop, rock sanatçısı sizin şarkılarınızı okudu. Gençler belki sizi bilmiyorlardır ama mesela Barış Manço'nun "Gönül dağı", Cem Karaca, Erkin Koray'ın "Kendim ettim kendim buldum" yorumlarından tanıyorlardır. Edip Akbayram ve Selda da pek çok türkünüzü okumuştu. Bugün çok daha gençler de var sizin türkülerinizi okuyan. Bu yorumlar hakkında neler düşünüyorsunuz?

Ben onlara saygı duyuyorum, teşekkür ediyorum benim türkülerimi okudukları için. Gençlerin okumasına ben seviniyorum. Sadece söyleyeceğim şu ki, özünden kopmamak suretiyle, yani özünden kopmamak dediğim, o tattan ayrılmamak suretiyle türkünün sözünü değiştirmeden, kimliğini bozmadan biraz daha renklendirebilenlere teşekkür ediyorum. Hiç kimseye dur demiyorum yani, herkesi destekliyorum. Yalnız beni değil, herkes her şeyi duysun, dinlesin. Başka söyleyeceğim bir şey yok.

Yıllardır tek bağlamayla çıkıyorsunuz sahneye. Siz müziğinizi başka seslerle renklendirmeyi düşündünüz mü?

Ben istesem yapardım. Ama ruhum öyle kabul etmiyor. Ben 62 yaşına geldim. Kabul etmeme nedeni şu: Ben kendi duygularımı ancak sazımla bütünleştirebiliyorum. Kendi türkülerimin yarısını sazımla tamamlayabiliyorum. Ruhumu ancak ikna edebiliyorum. Başkaları da olsa dağılırım ben o zaman. Sırf bunun için başka müzik katmıyorum. Ama çeşitli bütün ritmler katılır benim müziğime. Benim kasetlerimde var, izliyorsanız son kasetlerimi. Folklora uygun çeşitli ritmler var.

Sizde tek bir kuru saz çalarken de güçlü bir ritm duygusu var. Ritm başından beri önemli sizin için.

Hatta parmaklarım nasırdır benim. Sazın döşüne vura vura üç parmağımda nasır olmuştur. Bunları keserim ben, yine nasır olur. Onun için oyulur sazlarımın döşleri. Şimdi çaldığım sazın da döşünü yeni değiştirdim. Bununla devamlı çalmıyorum gerçi. Elektro saz çalıyorum sahnede. Bizi çok tatmin ediyor. Hangi perdelere basıyorsak onları duyabiliyoruz sahnede. Ama boş sazla ben tatmin olamıyorum. Dün akşam TGRT'de Sümer Ezgü'nün programında sahnenin etrafında çoluk çocuklar vardı, onların sesleri geliyordu... Boş saz çalıyorum ama sazımın sesini duyamıyorum ki gürültüden. Deşarj olamıyorum. Ne yaptığımı bilemedim ben dün akşam. Sadece söyledim işte. Sahnede elektro çaldığımız zaman çok daha güzel oluyor.

Sizin elektro sazlarınız tam elektro saz değil galiba. Normal sazla elektro arası sanki...

Mümkün olduğu kadar boş sazın sesine yakın. Tabii ne de olsa elektro, kulak alışıyor.

Eski bağlamalarınızda da bu kadar perde var mıydı?

Ben baştan beri çok perdeli kullanıyorum. Sazın göğsüne kadar ilave perdeleri kamıştan yapıştırırdım o zamanlar. Yani daha çok perdeli kullanırdım eskiden. Duygusal çaldığım için neresi geliyorsa oraya basmam gerekiyordu benim. Belli bir perdem yoktur benim. Bir çaldığımı bir daha çalsam aynı çalamam, o andaki duygum değişmiş olduğu içindir.

Perdeler yetmiyor yani sizin duygularınızı anlatmaya. Ne kadar çok olsa o kadar iyi yani...

Ne kadar çok olsa o kadar rahat oluyorum.

Babanızın perdeleri daha farklıydı değil mi?

Babam rahmetlik, 12 perdelik çalardı. Eski adamlar tabii. Zaman bu kadar hızlı değildi eskiden. Mesela Aşık Veyselimiz üç-beş perdeden tutup çaldı, ama Veyselimizin perdesini geliştirenler bugün neler neler yapıyor aynı bağlama üzerinde. Gelişiyor tabii zaman, olduğu yerde kalmıyor.

Bir zamanlar saz yapımcılığı yapmışsınız, "Tavşancı" lakaplı birisiyle...

Evet. Şimdi çaldığım sazın ustası da o. Benim bir zamanlar, memleketten alıp başımı gittğimde iyi bir sazım yoktu. Bir sazım olsun diye para biriktirmeye başladım. Bir pavyonda 7.5 lira yevmiyeyle çalışıyordum. 45 lira biriktirebildim. Bir sazevine gittim. İki yaşlı adam çalışıyordu. "Sazlara bakacağım" dedim. "Bak" dediler. Sazın birini aldım elime, çalmaya başladım. Birisi geri döndü,

gözlüğünü çıkardı, "Söyleyebiliyon da mı?" dedi. "Eh, söylerim" dedim. Söyle, dedi. Söyledim. Söylerken beni uzun uzun dinledi. Saz hoşuma gitti, fiyatını sordum. 60 liraymış. Benim 60 liram yok tabii. Param yetişmiyor, dedim. Çıkıp giderken beni çağırdı usta, "gel seninle dükkana ortak olalım" dedi. Benim saz alacak param yok, usta beni dükkana ortak etmek istiyor! Gene "param yok" dedim, "olsun, beraber çalışırız, ödersin" dedi. Bir kağıda kendi yazdı imzaladı, bir de bana imzalattı. Dükkana bir fiyat koymuş, ortaklaşa onu çalışıp ödeyeceğiz. Bana ortaklık teklif eden sahibiymiş dükkanın. Diğeri de 10 lira yevmiyeyle çalışan bir usta... Ortakçım yokken öteki ustaya dedim ki, "ustam bana şöyle göğsü düz bir saz yapar mısın?" Yönünü bile dönmedi. Zoruna gitti herhalde. Daha çocuğum ben. Parasız gelmiş oraya ortak olmuşum. Bana cevap bile vermedi... Kamyonlarla kütük getirirdi usta. Keserle oyarlardı, görürdüm. Aldım bir kütük oradan, başladım oymaya. Kütüğü oydum, sazın çanağını çıkardım. Tabii onlar iki günde bir çanak oyuyorsa, ben bir ayda ancak oydum. Çanağı kulpladım, düzelttim. Üç ayda sazı meydana getirdim. Hatta öyle merak ediyorum ki sesini, cila yapmadan tel taktım sesini duyayım diye. Sesini duyduktan sonra cilasını yaptım. Naylonlar yeni çıktıydı o zamanlar, al, yeşil, beyaz naylonlar vardı. Onları da ustaların işlediği gibi işledim. Böyle kendi sazımı kendim yaptım. ,

Ondan sonra saz yapımcılığı yaptınız mı?

Yok, yapmadım. Dükkan bizim oldu. Bu defa ortakçım bana karşılığını ödedi, kendi çıktı gitti. Usta benim ustam oldu. Başka saz yapmadım bir tek saz yaptım.

O sazınız duruyor mu?

Yok. O taa 50'li yıllardaydı. Ortakçım Hüseyin Koluman'a "Tavşancı" derlerdi. Alevi olduğu için tavşan yemezmiş güya, ad takmışlar ona. Onu bilmeyen yoktur Ankara'da. Hatta bir an oldu ki, başka bir dükkan açmıştı, döndüm ona gittim. "Bana şöyle bir saz yap" dedim. "Ben öyle saz yapmam" dedi. Sazların göğüsleri kavisliydi o zamana kadar. Kamburdu göğüsleri. Yanında Yusuf (Yeniay) isminde bir çırak vardı. "Yusuf yapsın", dedi. Ben gittim, içeride sazın çanağını seçtim. O sazla "Mühür Gözlüm"ü filan çalmıştım. Sesi çok beğenildi. Mektuplar filan gelirdi radyoya. Ben de Tavşancı'nın değil de Yusuf'un adını verdim. Herkes Yusuf'a gitmeye başladı. Çırak ayrı bir dükkan açtı. Beş-altı ayda bana sıra gelmedi Yusuf'tan saz almak için. İşte şimdi çaldığım sazım Tavşancı'da kalmış. Artık yaşlanmıştı. Ziyaretine gittim. En son bu saz kaldı ondan.

Söyleşilerinizde de bahsettiğiniz bir "havalandırma" deyimi vardı. Babanız Muharrem Ertaş da, siz de eski ustalardan sözler havalandırıyorsunuz. Nedir "havalandırmak"? Nasıl "havalanır" türkü?

Türküyü nasıl mı havalandırıyoruz? Besteci nasıl havalandırıyorsa biz de öyle yapıyoruz. Değişen bir şey yok. Havalandırmak müziklendirmek oluyor.

Peki diğer âşıklardan, ozanlardan yıllardır söylediğiniz sözleri nereden buluyorsunuz? Babanızın da Pir Sultan'dan, Dadaloğlu'ndan, çeşitli âşıklardan türküleri var. Kitaplardan mı alıyorsunuz, gezdiğiniz yörelerdeki insanlardan mı duyuyorsunuz?

Ozanlar zinciri birbirine bağlıdır. Gelmiş geçmiş hepimiz birbirimize bağlıyız. Hepimiz insanlık için varız. Kerem ölüp gitmişse bir sözü var onun. Karacaoğlan'ın, Pir Sultan'ın bir sözü var. Bunlar öldü diye hep öyle gidecek değil. Ben de gelmişim, babam, öteki de gelmiş. Herkes kendi geldiğini kendi söylerse... Öteki o kadar şiir yazmış. Onların öylece ölüp gitmesi mi lazım? Ha ben kendi sözümü söylemişim, ha Pir Sultan'ın sözünü söylemişim, ha Karacaoğlan'ın sözünü söylemişim. Hiç değişen bir şey yok. Öz

İstiklal Marşı'nın şairi kim?

Yeni yayınlanan bir kitap var: Bayram Bilge Tokel'in kaleme aldığı "Neşet Ertaş Kitabı". İşte bu kitapta Neşet Ertaş'la yapılan söyleşiden seçtiklerimiz...

Abdal ile cingan

Gezdiğim köylerde, aşık olduğum kızlar Türk kızları idi, aşkını unutamadığım onlardı, onlar için gezmiştim. Ben Kerem oldum Mecnun da oldum, 15-16 yaşlarıma girinceye kadar o ataşlar yüreğimde sönmüyordu. Memleketimizde bizi "abdal" olarak görürler, memleketimizin en aşağılayıcı kelimesi abdal ile cingandır. Bunların ikisi bir sayılırdı. Kaçıncı sınıf insan görünüyorsak... Tabii bu zenginlerin ifadesiydi, kendini bilmezlerin ifadesiydi, insan olduğunu tanımayanların, insan olduğu şöyle dursun, kalbini, ruhunu hissetmeyenlerin. Ama kime anlatabilirdim ki bunları? Bize kız vermezlerdi. Yani Türkler abdala kız vermezlerdi. O günden bu yana yarım asır geçti, şimdi veriyorlar mı, vallaha duymadım.

Akordsuz sazın beyne zararı olur

Bir köşeye durdum, heyecanla bekliyorum. Derken bana "haydi bir şeyler çal bakalım" dediler. Ben sazı akort ediyorum, Emin Aldemir de önüme durmuş, bana "hadi çal" deyip duruyor. Ben sazı akort etmeden nasıl çalayım? Muharrem usta derdi ki, "dam temel üstüne olur oğlum, akort tam yapılmadan saz çalınmaz. Akortsuz sazın beyne zararı olur" derdi. Ben babamdan öyle öğrendim, benim ruhum da öyle. Neyse sazı akort ettim, çalıp söylemeye başlayınca, ordaki sanatçılar Sarısözen'e "çocuk güzel çalıyor, söylüyor" dediler, "bu çocuğa Yurttan Sesler'de bir türkü söyletebilirsiniz..." Öyle deyince o da oturdu, sevdiği türküleri işaret ediyor, yazıyor falan. Bir ara bana dedi ki "yarın Yurttan sesler'de çalıp söyleyebileceğin için memleketine telefonla haber verebilirsin." Hayatımda o kadar heyecanlandığımı daha hatırlamıyorum. Ayağım yere değiyor mu, değmiyor mu farkında değilim.

Almanya imtihanı

Bizimkilerden biri o yıllarda Almanya'ya işçi olarak gidecek, imtihan yapıyorlar, soru soruyorlar. Bilirse kazanacak, bilemezse haydi geri köyüne... Şeyi sormuşlar, "İstiklal Marşı'nın şairi kim?" demişler. Hemşerim bu kadarını nerden bilsin. Kendi kendine düşünmeye başlamış, "Ulan demiş Hacı emmim (Hacı Taşan) desem değil, Ali Emmim (Çekiç Ali) desem değil, bunu yazsa yazsa Muharrem Usta yazar" demiş...

Sevgiyle söylenen küfür

Almanya'da ben halihazırda kendi işimi kendim gören oluyorum. Her ay hükümete kazanç vergisi vererek kalıyorum burada. Bu sayede ellerim tutuyor, gördüğünüz gibi saz çalıyorum, türkü söylüyorum. Tabii bu arada alkolden uzaklaştım. Alkol almamak için içkili yerlerde program yapmıyorum. Öfkemi de düğünlerden alıyorum, saz çalmadan da duramam, daha başka ne yapayım... Arada arkadaşlarımla buluşurum. Bunlardan biri Hamburg'ta oturan Kel Haydar. Arada hususi olarak eski günlerimizi hatırlamak için, dilimizin şişini almak için sövüşmeye giderim... Sövüşme dediysem, kötü bir şey anlamayın haa. Küfür içinde iman vardır. Sevgiyle söylenen küfür imandır.

Orhan ile Müslüm

Çok çeşitli sanatçılar çıktı. Sanatçılar çıkınca çok çeşitli havalarda çıktı. Bizim aşiret çocukları da dügün filan çalıyorlar haliyle, bir yere gidiyorlar, mesela kimin türküsünü seviyorsa ondan onu istiyorlar. Haklıdır, bugün meydana gelen çalgıcılar, gençler toplanmışlar, diyorlar ki, "Bana Orhan Gencebay'dan şunu çal, İbrahim Tatlıses'ten, Ferdi Tayfur'dan, Müslüm Gürses'ten şunu çal" diyorlar. Onlar da mecbur onu çalmaya. İlla herkes mecbur değil benim türkümü dinlemeye. Kırşehir'li olsun, olmasın herkesin aşk, gönül sultanı var. Bunların hepsi de kendine göre müziktir. Bu bozlakların, bu halk müziğinin özünün olduğu gibi devam etmesi, bu vaziyette devam etmesine imkan yok. Çünkü gençtir, çalanlar da, dinleyenler de gençtir. Bugün Müslüm Gürses'i çalan gençtir. Onun havalarını çalıyor, seviyor, mecbur değil benim bozlaklarımı çalmaya.

Gübreli komposto

Gözün gördüğünü söz anlatamaz. Ben alışmışım göz göze anlaşmaya, göz göze anlaşmadan bir evliliğe mecbur oldum. Evlendim mi, evlenmedim mi bilemedim. İki kızım bir oğlum oldu, oldu mu olmadı mı bilemedim çünkü gönülsüz köpek koyuna hayır etmedi. En sonunda çiçek gübrelikte bitse de çiçektir ama, kompostoyu gübrenin içine koy, için çeke çeke de ye, olur mu hiç? O eski yanıkları yüreğimden atamadım. Gönlümdeki eski izleri silemediğim için evliliğimden bir tat alamadım. Benim bu durumum analara, babalara, gençlere, herkese bir ders olsun. Birine aşıkken bir başkasıyla çocuklarını evlendirmesinler. Bir insan kime aşıksa onu almalı. Dedim ya, "bir insan kime aşıksa, ya alsın, ya ölsün" diye... Aşk bir Allah vergisidir, gönül kimi severse aşk onda güzeldir, başkasında kâr etmez.

İnsan kendini erken bilirse

İnsanlar dünyaya cahil geliyor. İnsan kendini ne kadar erken bilirse, o kadar uzun yaşamış olur. Kendini bilmeden yaşamaya yaşamak denmez. Bu noktada kadın dünyasına, kendilerini erken yaşta tanıdıkları için de ayrıca saygı duyuyorum. Erkeklerden ölünceye kadar kendilerini tanıyamayanlar olduğunu düşünüyorum. Şahsen ben kendimi tanıyalı çok olmamıştır, belki üçbeş sene... İnsanlar dünyaya insan olarak geldikleri için şükretmeliler. Eğer bana sorarsanız, insan sıfatı taşıyan ruhlar için dünya cennettir. Huzurunuzdan ırak, hayvan sıfatı taşıyan canlılar için de cehennemdir.

aynı. Sadece yüz değişiyor. Ama ne var ki burada, insan kendi zamanına göre gördüklerini kendisi yazma, söyleme ihtiyacı hissediyor. Bana sorarsanız böyle. O zamanını görmüş, zamanına göre söylemiş, ben de zamanımı görmüşüm, zamanıma göre söylemişim, ama bu zamana uyarlanan bir sözü varsa öteki ozanın, Pir Sultan'ın, Karacoğlan'ın hazırdır. Ha o söylemiş, ha ben söylemişim. Dikkat ediyorsanız hiçbir türkümün içinde adım, soyadım yok benim. Babam da aynıdır. Babam hiçbir türküsüne sahip çıkmamıştır. Kendi söylediğine bile sahip çıkmamıştır. Benim dememiştir. O kadar röportajları var, izliyorum, hiçbirinin içinde şunu da ben söyledim dememiştir. Sadece bana özel bir türkü söylemişti. Bir onu inkar edemedi.

Garip mahlasıyla söylediğiniz, size ait olan türküleriniz var. Ama mahlas kullanmadıklarınız da var.

Garip mahlasını hâlâ kullanıyorum. Sözleri tamamlanmadığı için bazen kullanmadıklarım oluyor. Plaklar kısa olduğu için, üç dakikada, dört kuplelik bir şiirin ancak iki kuplesini okuyabilmişim. Mesela "İki büyük nimetim var". Bunun içinden ya iki beyit söylemişim, ya da üç. O aslında dört beyitti. Yeniden kasete okuduğumda onu dört beyit olarak okudum. Benim türkülerimin içinde bir "garip" kelimesi geçer. Ama belli bir yeri de yoktur garibin. Bakarsın başında, bakarsın ortasında, bakarsın sonunda geçer.

Bu "gariplik" doğduğunuzdan beri gurbette olmanızdan mı geliyor?

Tabii, oradan geliyor.

TRT'de Nida Tüfekçi "garip" mahlasıyla türküler okumanıza izin vermemişti. Neden yasakladı Tüfekçi?

Nida Tüfekçigiller ozanı kabul etmeyen kimselerdi. Yani, türkü üreteni kabul etmeyen kimselerdi. Ozanı kabul etmeyen birisiydi Nida Tüfekçi. Onun için senin söylediğini kabul etmezdi. Mutlaka halk türküsü olacaktı. Halk türküsünden neyse o olacaktı. İllâ da anonim olması gerekiyordu. Onlar öyle istiyordu.

Çok saçma bir şey değil mi?

Ne demek, saçmanın daha ötesinde. İnsan bir şey söyler, bir şey anlatmak için. Konuşulan kelime karşı tarafa bir şey anlatamıyorsa kelimeler fuzulidir, başağrısından başka bir şey değildir. Söylenen sözler hep insan halk için söylenmiştir. Evet, halk türkülerimizi de severiz. Keremler, Mecnunlar... Bunların kimliği yok mu yani? Ne demek bu? Bunu bile bile inkar etmek nankörlüğün en büyüğüdür. Veysel olsun, Mahzuni olsun, bunları inkar etmek büyük nankörlüktür. Ozanın ağzı bağlanamaz. Ozanın gırtlağı sıkılamaz. Ne demek ozan? Peygamberimiz bile "benden sonra peygamber gelmeyecek, ama âşıklar gelecek" demiş. İsterse demeseydi. Mecburen gelecektir. Bu bile bile hakkı inkar etmek demektir. Hiçbir ruh kabul edemez bunu.

Âşıklardan bahsetmişken, 50'lerde, 60'larda Mahzuni, Daimi, Davud Sulari gibi pek çok âşıkla beraberdiniz. Hatta Davud Sulari'yle atışırmışsınız. Onlarla neler yaşadınız?

Atışma karşılaşma demektir. Atışma kelimesini kabul etmiyorum, atışma değil de buluşma diyelim biz. Tabii öteden beri ozanlık, âşıklık diye bir gelenek var. Ben bunu gelenek olarak görmüyorum da, ortak aşk olarak düşünürüm. Ben hiçbir zaman ozanım, âşığım dememişimdir. Adımı soyadımı da kullanmamışımdır. Bu babamdan nakşedilen bir duygudur bana. Bunun haricinde tabii bir araya gelirdik. Söyleşirdik karşılıklı ozanlarla. Bazen öyle olurdu ki, ozan olmayan birisi Pir Sultan Abdal'ın kitabından bir şiir okur, ona karşılık söylerdik, ozanın olmadığı yerde. Böyle muhabbetlerimiz, özel günlerimiz çok olmuştur bizim. Bazen döğüşürdük sözel olarak. Kötü manada değil tabii. Ben atışmayı espri olarak kabul ediyorum.

Abdallar öyle aşağılandığı gibi kötü kimseler değillerdi. Aç kalırlar, dilenirler, deşirirler ama hırsızlık yapmazlardı. Kavga bilmeyiz. Biz insan yapısını hak yapısı olarak biliriz. İnsanlık da içindeki ruhtadır, hayvanlık da... Suçun sorumlusu ruhtur, vücudun günahı yoktur. İçindeki ruha kızıp canı yakan kimselerden de değiliz biz.

Mahzuni'yle nasıl tanışmıştınız?

Mahzuni'yle tanışmamız çok uzun yıllara dayanır. Aşağı yukarı benden sonra gündeme geldi Mahzuni. Ankara'da tanıştık. Benim gezdiğim yerler ayrıydı, onun gezdiği yerler ayrıydı. O gezdiği yerlere göre yürüdü, ben gezdiğim yerlere göre yürüdüm. Aynı duygunun iki kardeşiyiz biz onunla. Ama o yolunu başka yöne çevirdi, benim yönüm başka. Ama en sonunda kardeşlik duygusu birleşti, bir araya geldik.

Sizin demek istediğiniz, "onun yolu yanlış benimki doğru" gibi bir şey değil...

Değil, öyle değil. Görüş olarak farklı. Ayrımcılık, sen şusun ben bu gibi şeyler yok. İkimizi alırsak bir noktaya, her ikimiz de insanlık için, cehalete karşı mücadele ediyoruz. Ben fazla kelime bilemem. Bilmem azdan çok anlar mısınız? Anlarsınız herhalde. İşte böyle. Her kim olursa olsun, beyni özel bir yere saplanıp kalmayan tabii, hepisi insanlık içindir. Bir kelime üretiyorsak insanlık için.

Orhan Gencebay'la nasıl tanıştınız?

TGRT'deki programda Orhan'la bir tarih hatırlaması yaptık. Ben başımı alıp memleketten geldiğim zaman bir sazevine gitmiştim. Yine sazım yoktu. Ömer Gök'ün sazeviydi. Allah rahmet eylesin ölmüş. Saz alacağım param yok, yetmiyor. İstanbul'da Beyoğlu Saz diye bir yere girmiştim. Yine 7.5 lira yevmiyem vardı. Alamıyordum, ama gelip gidip o sazları çalıyordum dükkanda. Ömer Gök "seni bir çocuk çok merak ediyor, görmek istiyor, bizim oralı, Samsunlu, adı Orhan" dedi. Nihayet bizi buluşturdu Orhan'la. Orhan, bugün de olduğu gibi 50'li yıllarda da yakışıklı bir gençti. İkimiz de aynı yaşlardaydık –Orhan hiç yaşını boşuna saklamasın. *(gülüyor)* Yakışıklı bir çocuk, güleryüzlü, sempatik. Aynı bugünkü gibi. Tanıştığımız gün ben çaldım biraz. Ömer Gök "Orhan da çalar" dedi. Orhan sazı aldı eline, aynı bugünkü gibi fırtına gibi çaldı. Çalarken de bir yerde "bu Allah'a yalvarış" dedi. Yani çalarken, sazını Allah'a yalvarttığını söyledi bana. Unutmuyorum. O günden beri severiz birbirimizi. Ben Orhan'ın bütün kasetlerini ilk çıktığı andan itibaren alırım. O bilinçli sözlerini dinlerim. Müziği malum. Mahzuni'nin de bütün kasetlerini dinlerim, Orhan'ın da.

Yugoslavya'daki trafik suçundan hapise düşmüşsünüz. İçerde yatarken Türkiye'den sadece Yaşar Kemal'den hediye bir kitap gelmiş. Daha önce tanışıyor muydunuz Yaşar Kemal'le?

"İnce Memed" miydi neydi, bir kitabı geldi bana. Sadece şunu hatırlıyorum: "Bozkırın tezenesine geçmiş olsun" yazıyordu kitabın içinde. Bana hapishanedeyken gelen tek şey oydu. Ne mektup, ne telefon geldi. Hiç tanışmadık Yaşar Kemal'le. Hiç karşılaşmadık. Bir elini öpmek istiyorum Yaşar Kemal'in. Ama nerede, ne zaman nasip olur?

Kitaplarını biliyor muydunuz?

Bilmem. Hiçbir şeyini bilmiyordum. Ben okula gidemedim. Sonra kitap okuma zamanım da olamadı. Hiç kitap okuyamadım ben. Ama babamdan bilirim, Pir Sultan'ın, Dadaloğlu'nun kitaplarından babam türkü yapardı. "Baba sen niye yapmıyorsun?" derdim. "Ha o söylemiş ha ben söylemişim. Biz ozanlar birbirimizin devamıyız" derdi. Onun için adını söylediği türkülere yazmadı. Hatta Bayram Bilge Tokel'in kitabında babamın söylediği türküler anonim olarak gösterilmiş. Onlar babamın kendi türküleridir. Hatta içinde iki tane bülbül türküsü vardır. Bana söylemiştir onu: "Niye garip garip ötüyon bülbül / Yoksa sen de bahtı karalı mısın / Durmaz feryad edip coşuyon bülbül / Sen de benim gibi yaralı mısın". Bunu bozlak olarak söyledi. Öbür tarafa da türkü olarak söyledi: "Bilmem neden böyle soldun / Niye düştün zara bülbül / Yoksa yardan mı ayrıldın / Belli bahtın kara bülbül". Ben yarimden ayrıldıktan sonra bunu bana söylemişti babam rahmetlik.

"Biz ozanlar birbirimizin devamıyız" dediniz. Mahzuni ve siz hâlâ çalıp söylüyorsunuz. Peki sizlerden sonra devam edecek mi? Gördüğünüz ışıklar var mı?

Eder efendim. Dünya döndükçe bu devam eder. Ben görmezsem, benden sonra gelecek nesiller mutlaka görür. Devam eder bu.

Bu ozanlık sevdası nasıl bir şey?

Siz hiç sevdalanmadınız mı?

Sevdalandık.

Eee niye bana soruyon ki, ha senin Ayşen, ha benim Fatmam. Değişen bir şey yok ki. Değişen yüz şekilleridir. Canlar aynı candır. Ben size çok teşekkür ediyorum. Sizleri alnınızdan öpüyorum... Alnınızdan derken buraya bir nokta koymak istiyorum. Erkek çocukları alnından öpülsün, kız çocukları yanağından. Erkek çocukları yanağından öpmesinler. Bunun şöyle altını çizin. Ben altını çiziyorum. Bir de siz çizin. Sizinki iki olsun. Buna şöyle güzelce bir nokta koyun.

Söyleşi: **Ulaş Özdemir - Derya Bengi**

a→

ABDAL

Dünyayla ilgisini keserek kendisini tanrıya vermiş olanlara verilen ad. Tasavvufta, halkça bilinmeyen ve "ricâlü'l-gayb" adı verilen ermişlerin bir bölümü için kullanılır. Yaptıklarıyla dünya işlerine yön verdiklerine inanılan ermişler, güçlerine göre çeşitli sınıflara ayrılırlar. Bu isimler kutb, imâmân, evtâd, efrâd, abdal, nucebâ vb.'dir. Her devirde bir kutb olduğuna inanılır. O, dünyanın en büyük yardımcısıdır. Daha sonra dört zat vardır: Onlara evtâd, yani direkler denir. Dünyanın binasını tutan dört direk manasındadır. Sonra yediler, sonra da kırklar gelir. Bunlar diledikleri yerde görünebilirler. Beşeri huylarını tanrı huylarına tebdil ettikleri için "abdal" olarak anılırlar. Abdallar "budala" olarak da anılmıştır. Abdalın görevleri arasında yağmur yağdırmak, savaşı kazandırmak, afetleri uzaklaştırmak sayılabilir. Günümüzde abdal, derviş manasında kullanılmaktadır. Özellikle Şii-Batıni inançlara bağlı olan halk şairlerine abdal adı verilmiştir. 13. yüzyılda, Rum abdalları adı verilen bir zümre Anadolu'nun dört bir yanına yayılır. 17. yüzyıla kadar bu abdallar Bektaşi ve Kalenderi inançlara bağlı olarak yaşarlar. Abdal Musa, Kaygusuz Abdal, Pir Sultan Abdal, Kazak Abdal, Genç Abdal bu inanca sahip olan dervişlerdir. Günümüzde Anadolu'nun çeşitli yerlerinde abdallar adıyla çeşitli zümreler yaşamaktadır. Bu zümrelerin çoğu Alevi-Bektaşi geleneklerine bağlı olarak yaşamakta, kültürlerini kendilerine özgü bir şekilde sürdürmekteler. Çoğu zaman "çingene" olarak bilinen bu zümreler, müziğe verdikleri önem dolayısıyla böyle anılırlar. Çekiç Ali, Hacı Taşan, Muharrem ve Neşet Ertaş gibi pek çok müzisyen abdallar arasından çıkmıştır. Abdallar Orta Anadolu'da yoğun olarak yaşarlar.

e→

EZGİ, MUHLİS SABAHATTİN

Kısaca, operet kralı. 1920'lerden, 30'lardan kulağımıza kalan bir sürü operetin, şarkının bestecisi... Vals, çarliston, fokstrot gibi dönemin moda danslarının yanında, aynı zamanda Türkiye'nin ilk özgün tangosu "Tango Türk" de ona ait... 1889 yılında doğan Muhlis Sabahattin, Abdülaziz'in başmabeyincisi Hurşit Bey'in oğlu. Doğum yeri Adana. Galatarasaray Sultanisi'nde eğitimi tamamlarken, bir yandan da İtalyan hocalardan piyano ve Batı müziği kompozisyon tekniklerini öğreniyor. II. Meşrutiyet'le beraber Avrupa'ya gitmek zorunda kalınca, yıllardır öğrendiği musikiyi "yerinde" etüd etmek imkanını buluyor. İlk operetleri de o günlerin ürünü. 1915 yılında ilk eseri "Hilâlahmer Çiçeği", Donanma Cemiyeti Topluluğu tarafından seslendiriliyor. Sabahattin Bey, 1919 yılında kurulan Milli Operet Heyeti'ne katılıyor: "Zühre", "Asri Piçler", "Ayşe", "Çaresaz" gibi eserleri, bu dönemin ürünü. Alafranga-alaturka tartışmasıyla beraber bu topluluktan ayrılınca, herhalde ilhamı da iyice yerine gelir, "operet kralı" diye adı çıkar ve 1928'de kurulan Süreyya Opereti'yle "Mon Bey", "Maskot" gibi oyunlarını sahneye koyar.

Süreyya Opereti'nin kapanmasından sonra kurulan Muhlis'in Çocukları topluluğu daha çok turnelerle ayakta kalmaya çalışır. İki Muhsin Ertuğrul filmi "Karım Beni Aldatırsa" ve "Söz Bir Allah Bir"in de müziklerini hazırlayan Muhlis Sabahattin'in ailesi de müzisyen: Kızkardeşi, en meşhur kadın bestecilerden Neveser Kökdeş. Babasının operetlerine çıkan, filmlerde oynayan kızı Ayşe ise dublajcı Ferdi Tayfur'la evleniyor, fakat genç yaşta vefat ediyor... Biz daha ne söyleyelim, lüzumlu malumatı yılların tiyatrocusu Necdet Mahfi Ayral'dan alalım:

"Çok şık bir İstanbul beyefendisi olan Muhlis Sabahattin, Türkçeyi Fransız aksanıyla konuşur, yaz aylarında bile güderi eldivensiz dolaşmaz. Baston taşır, monokle gözlük takar. Saçları her zaman taralıdır. Turnelerde bile karyolasının altına bir baştan bir başa ayakkabıları dizilidir, dolabı elbiselerle doludur. Çok titiz ve disiplinli oluşu da bir başka yanıdır. Oyun oynarken orkestranın yanında oturur, kimi zaman kendini tutamayıp hata yapanları oradan uyarırdı. Muhlis Sabahattin Bey, bir yanıyla da bambaşka biridir. Paraya önem vermeyen, eli son derece açık, bonkör bir yapısı vardır. Gece gişe gelirini aldığında herkesin yevmiyesini dağıtır ve geri kalan parayı da tekrar pay ederdi. Kendisi için pay ayırmazdı."

g→

GNAWA

Ataları, Arapların Sahra'dan getirdikleri kölelere dayanan dinî bir tarikat Gnawa. Bugün özellikle Fas'ın güneyinde, Marakeş'te yoğun olmak üzere, ülkenin tamamına dağılmış bir şekilde yaşıyorlar. Bu tarikatın manevi anlayışı, Peygamberin ilk müezzini Etyopyalı Sidi Bilal'e dayanıyor. Gnawa ayinlerinin çoğu, insanlara ya da bir yere musallat olan kötü ruhları uzaklaştırmak ya da bazı rahatsızlıkları, hastalıkları iyi etmek maksadıyla yapılıyor. Gnawalar ayinlerde, Güney Sahra ve siyah Afrika kökenli din dışı şarkılarla İslami kutsal ilahilerin bir karışımı olan müzikleri eşliğinde transa geçiyor.

i→

İHTİRAS TRAMVAYI

j→

SEBERG, JEAN

(Marshalltown-Iowa 1938- Paris 1979). Masum yüzlü, sarışın, Amerikalı sinema oyuncusu. Üniversite tiyatrosundayken ünlü yönetmen Otto Preminger tarafından keşfedilerek onun Shaw'un oyunundan uyarladığı "Saint Joan" filmiyle 1957'de sinemaya başlayan, Iowa'lı genç kız, yine Preminger'in Françoise Sagan'ın romanından uyarladığı "Bonjour Tristesse"le (1958) dikkati çekti. Ama bu iki film de gişede iki seksen yatınca, Avrupa'da takılmayı yeğleyip Yeni Dalga'nın patladı-patlayacağı Fransız sinemasında çalıştı ve asıl ününü Godard'ın ünlü "A Bout de Souffle-Serseri Aşıklar"ıyla (1960) yaptı. Belmondo'yla oynadığı ve modern sinemanın unutulmaz çiftlerinden birini oluşturdukları bu film, 60'lı yılların cinsel özgürlükçü gençliğini derinden etkiledi. Kısa saçlı, başınabuyruk, özgür ama kırılgan ve duyarlı, Amerikalı genç kız imajı üstüne yapışan Seberg, 1970'leri başarısız evlilikler ve (Romain Gary'nin "Les Oiseaux vont mourir au Perou"yla "Kill", Denise Berry'nin "Délire" gibi) başarısız filmlerle geçirdi, gitgide popülerliğini yitirdi. Yine de, Philippe De Broca'nın "L'Amant de cinq jours" (1961), Robert Rossen'in "Lilith" (1963), Yves Boisset'nin "L'Attentat" (1971) gibi hoş filmler bıraktı geriye. 1974'de, "Ballad of the Kid" adlı bir kısa metraj çekerek yönetmenliği de denedi. Uzun süre evli kaldığı, Emile Ajar takma adıyla da yazan, Fransız romancı Romain Gary'den ayrıldıktan sonra bunalıma girdi ve 1979'da bir arabada ölü bulundu. Kimilerine göre intihar etti. Meksikalı romancı Carlos Fuentes'in "Diana" romanında trajik hayatını anlattığı Jean Seberg'in, FBI parmağının karıştığı söylenen ölümündeki esrar, bugüne dek aydınlanmadı.

Z→

ZAPATA, EMILIANO

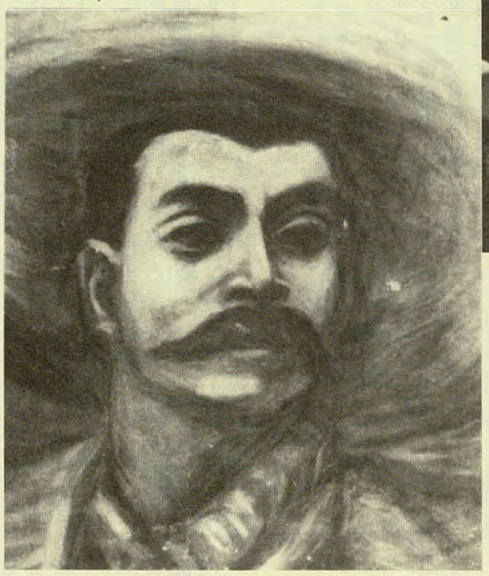

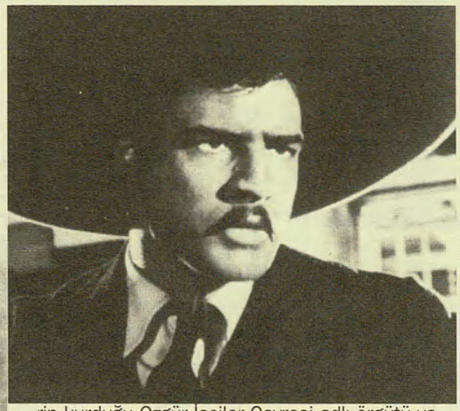

Yüzyıl başında Meksika'da bir yandan modern kapitalizmin baskısı altında büyük bir parçalanma ve farklılaşma süreci yaşanırken, bir yandan da eşitsizlikler artıyor, toplumdaki kutuplaşmalar derinleşiyordu.

1 Haziran 1906'da Sonora eyaletindeki Cananea'da bakır işçileri North American şirketine karşı grev yaptılar. Taleplerinin başında sekiz saatlik iş günü ve beş pesoluk çalışma ücreti vardı. Aynı günün gecesi, birkaç bin madenci ellerinde Meksika bayrakları ve az sayıda kızıl bayrakla sokaklarda yürüdü. Şirketin güvenlik güçlerinin ateşi sonucu bir işçi hayatını kaybetti. Madenciler açılan ateşe yanıt verince çatışmalar birkaç gün sürdü ve birçok güvenlik görevlisi öldürüldü. Bunun üzerine ABD'li "ranger"ler duruma müdahale etti ve bir katlima giriştiler. Yedi ay sonra ise dokuma işçilerinin grevi patlak verdi. Diktatör Diaz, grevleri ve işçilerin kurduğu Ozgür İşçiler Çevresi adlı örgütü yasadışı ilan ederek sert müdahelede bulundu ve örgütün liderleriyle birlikte yüzlerce işçi öldürüldü.

1907 yılına gelindiğinde, New York borsasında yaşanan bunalım Meksika'daki siyasi, ekonomik ve toplumsal çalkantıyı arttırdı. 1910 başkanlık seçiminde Diaz'ın karşısında Meksika Liberal Partisi'ni kuran Madero vardı. Ancak, Diaz Madero'yu içeri attırmak isteyince Madero ABD'ye kaçtı ve halka ayaklanma çağrısı yaptı. Madero'nun çağrısı hemen yanıt bulmasa da, bir süre sonra üç ayrı koldan ayaklanma başlamıştı. Şehirlerde Liberal Parti'nin birlikleri vardı. Kuzey'in fakir, topraksız köylüleri ise kendi önderlerini yaratarak başkaldırıyorlardı: Önderlerin içinde en tanınmışı, Francesco "Pancho" Villa adını taşıyordu.

Güney eyaletlerindeyse köylüler, köyün ortak malı olan topraklarında cemaat hayatı yaşamayı sürdürmek istiyorlardı ve köylerin önde gelen yaşlılarının katıldığı seçimlerde Emiliano Zapata'yı köy heyeti başkanlığına seçmişlerdi. Zapata, silahlandırdığı köylülerden oluşan ordusuyla Morelos eyaletini kontrol altına aldı.

1911'de Kuzey'de Madero kontrolü eline geçirdi. Madero, daha doğrusu temsil ettiği burjuvazi, devrimci ayaklanmanın artık yatışmasından yanaydı. 21 Mayıs'ta Diaz, Ciudad Juarez anlaşmasını imzalayarak ülkeyi terketti. Ancak yapılan anlaşma ne işçilerin özgürlük taleplerini ne de köylülerin toprak reformu isteğini öngörüyordu.

7 Haziran 1911'de Madero, kitlelerin "Viva Madero! Viva la democracia" çığlıkları arasında Mexico City'ye girdi: Bu çığlıklara katılan köylüler, "democracia"nın Madero'nun karısı olduğu kanısındaydılar.

Madero, Zapata'dan silah bırakmasını istedi. Ancak Zapata silahlarını terketmediği gibi, toprakların nasıl kullanılacağını, köyün ortak mülkiyeti mi olacağını ya da özel mülkiyete mi dönüşeceğini köylülerin ortak seçimine bırakan Ayala Planı'nı yayınladı.

Madero ile yapılan görüşmeler sonuç vermeyince Zapata, "Toprak ve Özgürlük" sloganı ile gerilla mücadelesine başladı. Ayrıca, geniş katılımlı bir toprak dağıtımı yaptı. Buna direnen toprak sahiplerine karşı sert önlemler aldı. Zapatacı gerillalar, sırtlarında silahlarıyla topraklarını ekiyorlar ve çağrıldıkları zaman gerilla baskınlarına katılıyorlardı. Şubat 1913'te General Huerta, Madero'yu öldürttü ve başa geçti. Zapata yeni diktatörün birleşme önerisini reddetti. Pancho Villa ile birlikte oluşturdukları baskıyla kuzeyde yeni bir ordu kuran Carrenza, 1914 yılında yönetimi ele geçirdi.

Ancak Zapata, Carrenza'ya da güvenmiyordu ve Ayala Planı'nda ısrarcıydı. Sonunda, Zapata 25 bin kişilik Güney Kurtuluş Ordusu'yla Mexico'ya girdi. Nihayet Pancho Villa da Ayala Planı'nı kabul ettiğini açıkladı. Zapata, komisyonlar kurarak toprak dağıtımına hız verdi. Ülkenin ilk tarım kredi kuruluşu olan Tarım Kredi Bankası'nı kurdu. Şeker plantasyonlarını kooperatifleştirmeye çalıştı. İçsavaş sürerken, 1917 yılında Carranza'nın Villa'yı yenilgiye uğratmasıyla tek başına kaldı. Carranza bir kurucu meclis topladı ve Zapata'nın çağrılmadığı meclis Carranza'yı başkan seçti. Zapata'ya karşı askeri harekatı yöneten General Gozalez, Zapata'ya tuzak kurdu. Gerilla birliğine katılacağı haberini gönderen bir albay ile görüşmeye giden Zapata askerlerce tarandı. Daha sonraki yıllarda Zapata, Meksika Devrimi'nin simgesi olarak bir halk kahramanı haline geldi. Aynı zamanda 20. yüzyıldaki ilk köylü hareketinin lideri olarak tarihe geçti.

Konserin startı: Videodan Marcos

zap→

RAGE AGAINST THE MACHINE MEXICO CITY'DE

ABD'de çocukların öğretmenleri şu tarihi her Allahın günü kara tahtaya yazarlar, çocukların gururla ve sevinçle ezberlemelerini isterlerdi bunu:

1492

Öğretmenler bunun, kıtalarının insani yaratıklar tarafından bulunduğu tarih olduğunu söylerlerdi. Aslında 1492 tarihinde milyonlarca insani yaratık, dopdolu bir yaşam sürüyorlardı kıtanın üzerinde. Bu tarih, deniz korsanlarının bu insanları soyup öldürmeye başladığı tarihti.

Yemek yenecek yerde durdular. Lokantanın önündeki yazıda şöyle yazıyordu:

Kilgore Trout'da ise 7 inç uzunluğunda, ama yalnızca 1.25 inç çapında bir penis vardı. Bir inç şu kadardı:

İki takım deriden, kumaştan ve plastikten yapılmış zırhlar giyerek top üzerinde dövüşürlerdi.

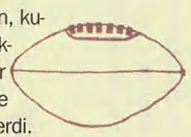

Salonun havasıyla uyuşmayan kimselere "yer yok" diyebilme olanağını sağlayacak bir yazı vardı:

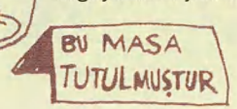

AĞZI-AÇIK KUNDUZLAR İÇERDE!

Ağzı-açık kunduz, üzerinde don olmayan, bacaklarını iki yana açmış, vajinasının ağzı görülen bir kadın fotoğrafıydı. Bu deyim, ilk önce kazalarda, sportif olaylarda, yangın merdivenlerinin altında kadınların eteklerini gören acemi fotoğrafçılarca kullanılmıştı. Öteki gazetecilere, polis arkadaşlara, itfaiyecilere vesaire, isterlerse ne görebileceklerini bildirmek için bağıracakları bir parola gerekiyordu onlara. Parola şuydu: "Kunduz"

Aslında kunduz iri bir kemirgendi. Suyu severdi, bu yüzden barajlar kurardı. Şöyle bir hayvandı:

Kara derili insan gettolarından birinde bir grup oğlan terkedilmiş bir binanın bodrum katında toplandı. Bir tanesi, Jozé Mendoza adlı biri, oldukça iyi bir ressamdı. Yeni çetelerinin işaretini üyelerinin ceketlerinin sırtına çizdi. Şuydu işaretleri:

Kuzu, Dünya gezegeninde adı, iyi uyunan uykular için kullanılan masalımsı genç bir hayvandı. Şuna benzer bir şey:

Bu aletin amacı insanları vücutlarının dayanabileceğinden çok elektrik akımıyla zıpzıp zıplatarak öldürmekti.

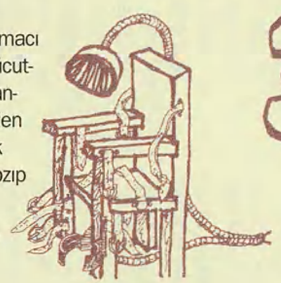

Doğum ilanlarında, resimli hikayelerde filan leylek resimleri olurdu. Onlardan tipik bir tanesi:

Acemi fotoğrafçıları heyecanlandıran kunduz cinsiyse şuna benzerdi daha çok:

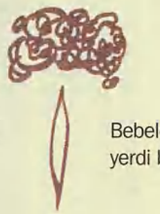

Bebelerin çıktığı yerdi bu.

Hamburger şöyle bir hayvandan yapılırdı:

Hayvan öldürülür, ufak ufak parçalara ayrılırdı, sonra ufak yassı köfteler haline getirilir ve kızartılırdı, daha sonra da iki parça ekmeğin arasına konurdu. Yapılmış, bitmiş bir hamburger şuna benzer bir şeydi:

Güneş gözlüklerini karanlıkta takıyordum şimdi. Şöyle bir şeydiler:

Gözlerimin nasıl olduğunu görmek için bana bakanlar kendilerinin bir çift yansımasıyla karşılaşıyorlardı.

Bunny, öğrenmiş olduğu bütün o dövüş teknikleriyle kendini kolayca koruyabilirdi. Ama düşünceye dalmayı seçti onun yerine. Gözlerini kapadı... O fosforlu eşarp yine havada yüzüyordu:

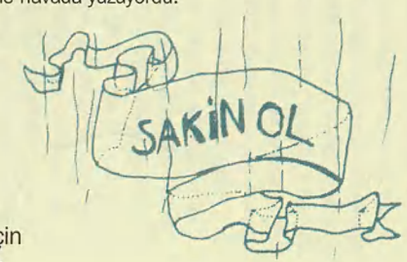

Kızlar ne pahasına olursa olsun donlarını gizler, oğlanlar ne pahasına olursa olsun onların donlarını görmeye çalışırlardı. Dişi donlar şöyle bir şeydi:

Kentte kimyasal maddeler satın alıp yiyen ya da koklayan –ya da şuna benzer bir aletle damarlarının içine enjekte eden– binlerce ve binlerce kimse vardı:

Bazen kötü kimyasal maddeleri büzüklerine soktukları da olurdu. Büzükleri şuna benzer bir şeydi:

Plastik molekülünün yapısı şöyleydi:

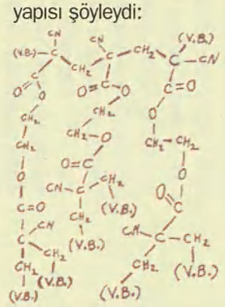

Dwayne'in kötü kimyasal maddeleri ona, yastığının altından otuz sekiz kalibrelik dolu bir toplu tabanca aldırdı ve ağzına sokturdu. Tek amacı, insanî yaratıklarda delikler açmak olan bir aletti bu. Şöyle bir şey:

Döner havlunun yanında, fayansların üzerinde kurşunkalemle yazılmış bir mesaj vardı. Şuydu mesaj:

Yaşamın Amacı Nedir?

Yin ile Yang, uyumun Çin'ce simgeleriydi. Şöyle bir şeye benzerlerdi:

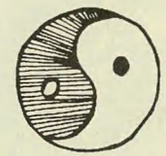

Havva ile Adem'in yediği elma neydi? Evrenin yaratıcısıydı o.

$$E=Mc^2$$

Bana kalırsa sakat bir denklemdi bu. Bir yerlerinde Anlayış, Biliş karşılığı olarak bir "A" ya da bir "B" olmalıydı; çünkü bunsuz matematiksel bir değişmez olan "E", "M" ve "C" varolamazdı.
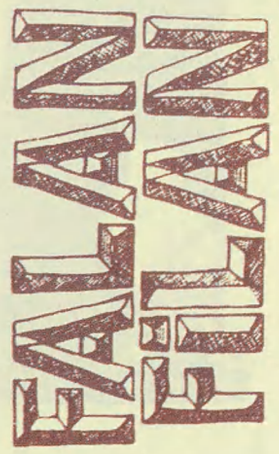
Kurt Vonnegut, *Şampiyonların Kahvaltısı* (Desenler yazara aittir)